3.12
6
739
TECA NAZIONALE
RALE - FIRENZE

Google

PROCESSVS INFORMATIVVS.

SIVE DE MODO FORMANDI Proceſſum Informatiuum.

BREVIS TRACTATVS.

TRANQVILLO AMBROSINO Senagollienſe I. C. Auctore.

Cui nuper acceſſerunt doctiſſima quædam Franciſci Bernardini Mediolanenſis I.C. Scholia, ſuis quæque locis, hac demum editione inſerta.

Adiecta ſunt Deciſiones Criminales Proſperi Farinacij I. C. Ro. ex tit. de Indicijs & tortura, valde neceſſaria.

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE

VENETIIS, M. DC. XXIX.

Apud Ghirardum de Imbertis.

Cum Superiorum permiſſu, & Priuilegijs.

Digitized by Google

B°12. 6. 239.

PROCESSVS INFORMATIVVS:

Siue de modo formandi Proceſſum informatiuum Breuis Tractatus.

TRANQVILLO AMBROSINO Senogallienſi I. V. C. Auctore.

LIBER PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *In quibuſcunque delictis hodie per viam inquiſitionis procedi poteſt.*

2 *De corpore delicti ante omnia conſtare debet.*

3 *Et quomodo conſtare dicatur ad effectum inquirendi.*

4 *In delictis facti permanentis requiruntur ſigna, & conſtare dicatur de corpore delicti, & ideo ſolet viſitari corpus, vel locus, delicti commiſſi, & num. 7.*

5 *In delictis facti tranſeunti, vel difficilis probationis, aut quæ ſolo animo perficiuntur, ſufficiunt indicia, & coniecturæ ad effectum, vt conſtare dicatur de corpore delicti.*

6 *Quod ſine difficultate procedit, quando plena*

probatione haberi non poteſt.

8 Et Ideo abſque aliqua inueſtigatione corporis delicti poteſt procedi ad capiendum informationem.

9 Inditium tamen poteſt Iudex in delictis cuiuſcunque generis inueſtigare, & informationes capere pro delicto reperiendo, non tamen debet aliquem inter reos conſtituere de corpore delicto non conſtito.

10 In delictis etiam facti permanentis, ſi ſubſit ſuſpicio contra aliquem, vel periculum ſit in mora. Iudex poterit etiam quod ante non conſtet de delicto ad carcerationem deuenire, vel cogere ſuſpectum ad præſtandum cautionem de ſe repræſentando.

11 Et ponitur ratio quare.

12 Facilius eſt captum liberare, quam liberum capere & carceribus mancipare.

13 Experientia eſt rerum magiſtra.

14 In his quæ poſſunt habere connexum ſcelus, & ſcelere carere iudicis partes ſunt in perquirendo, an ſcelus interuenerit.

15 Venenum aliquando dicitur contractum, vel ingenitum abſque humana opera.

16 Veneno an corpus deceſſerit quomodo ſit probandum.

17 Scelere reperto non in huiuſmodi caſibus in quibus poteſt ineſſe, te non ineſſe ſcelus ſilere debet proceſſus.

18 Periti adhibendi ſunt ad videndum ea quæ regula

gularιter non cadunt ſub iudicis iudicio.

19 Et iſti videre debent corpus in quo delictum commiſſum prætenditur.

20 Et debent deponere cum iuramento.

21 Et de eorum iudicio, & credulitate, non autem præciſe de veritate.

22 Peritis non eſt omnino credendum, ſed ad iudicem ſpectant decernere quantum fidei eorum iudicium mereatur.

23 Vitatio corporis delicti quos fieri debeat.

24 Et qua diligentia vtendum ſit in illa concipienda.

25 Forma viſitationis, quæ vulgo viſum, & repertum appellatur.

26 Cadauer recognoſci debet, & quid faciendum ſit.

27 Nomen occiſi de neceſſitate non requiritur, ſufficit enim quod conſtet de corpore.

28 Viſitatio loci incendij, & fracturæ hoſtij, & parietis quomodo concipiatur.

29 Formam viſitandi vulneratum.

30 Si vulneratus nolit propalare delinquentem quid faciendum.

31 Iudex iuſtis cauſis poteſt quandoque ad carcerationem, vel ſequeſtrationem perſonæ iuris ordine non ſeruato procedere.

32 Iudex vbi ſubeſt timor ſcandali poteſt cogere partes ad dandum cautionem de non offendendo, quinimo ſi non faceret & peccaret, & teneretur in ſindicatu.

33 *Inuentarium bonorum delinquentes faciendum, eſt vbi conſtat vulnus eſſe mortale.*
34 *Fiſcus omnia accepit.*
35 *Creditores, delinquentis inſiſcati debent accipere de manu fiſci.*
36 *Inuentarij formam remiſſiue.*
37 *Bona inuentariata depoſitari debent, & quomodo, & qua cautela.*
38 *Forma obligationis depoſitarij bonorum inuentariatorum remiſſiue.*
39 *Bona inuentariata ſi ob moram poſſunt perire venduntur, & pretium deponitur.*

Quomodo procedatur in criminalibus cauſis, & quid ante omni obſeruari debeat, & forma viſitandi corpus delicti, ac perſonam vulneratam. *Caput Primum.*

1 QVandoquidem † hodie in quibuſcumque delictis ex generali conſuetudine proceditur, & procedi poteſt per viam inquiſitionis. Iulius Clarius in ſua pract.§.fin.q.3. verſic.ſed certe,& quæſt.5.verſic.quæro.Idcirco omiſſis pluribus doctorum ambagibus, & præloquijs, quæ paſſim legentibus ſeſe offerunt in hac materia, videre potes per Clar.dicta.q.3.per totam,illud tu (Belliſari frater) in primis attendere,& conſiderare debebis ante quam

quam ad proceſſum contra aliquem criminalem informatiuum fabricandum te conferas,
2 † an videlicet factum quid ſit, quod noſtri Doctores corpus delicti appellant, Clar. §. final.
3 quæſt. 4. in princ. † De corpore autem delicti conſtare debebit ad effectum prædictum modo liquido, & per plenas probationes. Maſcar. de probatio. lib. 2. concl. 830. num. 6. modo per inditia & coniecturá Becci. conſil. 70. num.
4 11. & ſeq. lib. 1. † Si enim delicta eiuſmodi generis ſint quæ facti appellantur permanentis, eo quia eorum remanent veſtigia, qualia ſunt homicidium incendium, vulnus, ſtuprum in virginem, furtum cum fractura, & ſimilia, vtique debebit prius de cadauere occiſi de loco incendij de vulnere, & fractura per oculorum inſpectionem conſtare, vt dicatur conſtare de corpore delicti Clar. quæſt. 4. verſic.
5 quando vero. † Si vero delicta facti ſint tranſeuntis, quorum veſtigia remanere non ſolent puta adulterium, percuſſiones, quæ fiunt cum baculo, vel cum alapa ſine liuore, iniuriæ verbales, & ſimilia, vel difficilis probationis, vt eſt, furtum, falſitas, & his ſimilia, vel, quæ ſolo animo perficiuntur, vt hæreſis: tunc ſufficiunt inditia, & coniecturæ ad faciendum conſtare de corpore delicti, Gandi. in tit. de præſumptio. & indi. in dub. colum. 2. numer. 6. verſ. aliud etiam notatu dignum, Boſſ. in tit. de delict. num. 19. & ſeq. Clar. quęſt.

 4. verſ.

4.verſic.ſcias tamen. † Et hoc ſine difficultatè procedit, quando plena aliunde ſuper prædi-ctis probatio haberi non poteſt, Honded.con-
7 ſil.106.num.19.lib.1. † Habita igitur notitia, quod aliquod delictum commiſſum fuit ſi illud erit facti permanentis, puta de ſupra enarratis, debebis quidem ex generali, & communi conſuetudine prius ipſum cadauer, locum incendij, vulnera, & fracturam inuiſere, ſeu inuiſeri facere. Clar. dict. quæſt. 4. verſic. quando vero, ibi ſtatim igitur, iuxta inferius
8 notatam formam, † Si vero facti erit tranſeuntis non erit neceſſe aliqua inueſtigatione delicti, ſed ſtatim poteris contra delinquentem inquirere aſſumendo opportunas contra illum informationes, Clar.d.q.4.verſic.ſcias tamen.
9 † ne tamen putes quod velim tibi per prædicta manus ligare, vt ne poſſis ad informationes ſuper delictis cuiuſcunque generis tibi quoquo modo ad notitiam deductis capiendas deſcendere, eſt enim tibi libera facultas accepta querela, vel denuncia teſtes examinandi, aliaſque inueſtigationes quaſcumque faciendi, vt delictum inuenias. Abſtinere ſolum te moneo, antequam de corpore delicti iuxta ſuperius tradita tibi conſtet, aliquem inter reos recipere, & conſtituere, Clar. quæſt. 5. in
10 princ.q.14.verſic. ſed hic incidenter. † Quin immo aliquando ſolum in delictis facti tranſeuntis, ſed etiam in ijs, quæ facti ſunt permanentis

nentis licuerit tibi incontinenti habita notitia, quod aliquod delictum commiſſum fuit, ſi periculum ſit in mora, vel aliqua ſubſit iuſta cauſa, quæ animum tuum moueat, contra ſuſpectos ad capturam deuenire, vel eoſdem ad idoneè cauendum de ſe repræſentando cogere, quamuis adhuc de delicto tibi non conſta-
11 ret, Clar. q. 4. verſ. quando vero † & ita ego vidi plures obſeruari, & quidem optima ratione, ne, dum tu corpus delicti inueſtigas, delinquens ipſe impunitus euadat, Clar. dict. quæſt.
12 4. verſ. quando vero, † facilius enim eſt captum liberare, quam liberum capere, & carceribus mancipare, argum tex. in l. cum legetur, §. Titio. & ibi Franc. Arety. in 3. not. ff. de leg. 1. l. fin. C. in quibus cauſis reſtitut. in integr.
13 † vt experientia docet rerum magiſtra, c. quã
14 ſit & cap. cupientes, de elect. lib. 6. † Quod ſi dubium ſit factum, quia ſcilicet ambigatur, an ſcelus interuenerit, vt puta aliquis in puteo mortuus inuentus eſt, & dubitatur an caſu in eo ceciderit, an ab aliquo illuc proiectus fuerit debebis omnino inquirere, ac opportunas deſuper informationes aſſumere, vt veritatem facti percipias, & ſic appareat nũquid delictum ſubſit, necne: hoc eſt an aliorum induſtria mortuus ille in puteum præcipitatus fuerit, vel ſua ſponte metu alicuius pœnæ ſeipſum præcipitauerit, an vero caſu aliquo in eum ceciderit, Clar. §. fin. q. 4. verſ. hæc autem,

& ita etiam erit faciendum ſi quod cadauer
veneno interemptum, ſignaque veneni præſe-
15 ferre dicatur † cum enim poſſit eſſe venenum
in corpore ex æris corruptione contractum,
vel alia de cauſa ingenitum, Boſſ. in tit. de de-
lict. num. 5. & poſſit etiam eſſe quod ab aliquo
propinatum fuerit idcirco erit diligenter in-
16 quirendum, vt veritas facti eluceſcat, † quæ
omnino percipietur ſcrutando non ſolum cor-
poris ſigna, ſed etiam an poſt medicamentum
ſumptum, vel cibum captum ſequuta ſint in-
ditia, & ſigna veneni, & quibus ex rebus eſſet
compoſitum medicamentum, qualiſque cibus
datus fuerit, etenim circumſtantiæ perducunt
nos ad cognitionem veritatis, concidit. 25. q.
vlt. Boſſ. in tit. delict. num. 8.

17 † Quod ſi ex eiuſmodi informationibus de
ſuper aſſumptis ſcelus abeſſe conſtiterit nullo
modo erit tibi vlterius progrediendum: ſilere
enim debet proceſſus tali caſu, prout è contra
ſi quæ ex dictis informationibus reſultarent
inditia ad vlteriora procedere deberes, &
ita per omnes obſeruatur in practica, Clar.
18 quæſt. 4. verſic. hæc autem: circa finem. † Ad-
uertas tamen, quod ſi ea, quæ in iudicium de-
ducuntur talia fuerint, quæ per Iudices iudica-
ri non poſſint, vel non ſoleant quia non ſunt
eorum profeſſionis, prout exempli gratia: An
aliquis ſit veneno interemptos, virgo ſtu-
prata, fuerit, An vulnus mortale ſit: tunc peri-

tos

tos adhiberi facias, Medicos videlicet, & Chi-
19 rurgos, ac obſtetrices † qui cadauer, puden-
20 da, vulnus ipſum inſpiciant. † ac deinde iure iurando interpoſito tactis, &c. deponant, an corpus veneno ſit necatum, an adſit fractura, an vulnus mortale ſit, necne, Clar. d. q. 4. ver-
21 ſic. qnando vero, in fin. & verſ. ſeq. † Dictos autem peritos ſuper prædictis, & ſimilibus de eorum credulitate, & iudicio deponere ſatis erit, non enim præciſe de veritate teſtificare tenentur, Clar. in §. homicidium, verſ. ſcias, au-
22 tem. † Sed quoniam iſti periri, vt habentibus intereſſe in cauſa rem gratam faciant quandoque ſolent non quod vere ſentiunt, ſed quod alijs prodeſſe poſſe vident aſſerere: ideo tu ad huiuſmodi depoſitiones aduertere omnino debueris, illaſque arbitrio tuo quantum ſidei mereantur dijudicabis Clar. in §. homicidium. verſ. ſcias autem.

Circa viſitationem corporis delicti, de qua ſupra dictum eſt, quod viſum, & repertum ap-
23 pellatur, illud te monitum volo, † vt cum præſentia tua ſi fieri poſſit, vel cum præſentia Fiſcalis loci per Notarium, aut per Notarium actuarium ſolum facta in ſcriptis redigatur,
24 † in quæ omnia diligenter annotentur, quæ viſa, & reperta fuerint, verbi gratia, deſcribendo ætatem, ſtaturam, barbam, & alia ſigna cadaueris, veſtes, locum in quo fuit repertum, & quo ſitu, particularia vulnera ſigillatim cum

ſuis

ſuis qualitatibus,& circumſtantijs, & quo genere armorum facta ſint, vel videantur, & an punctim, vel cęſim, bona, & res, quæ penes dictum cadauer repertæ fuerint, & ſimilia, Boſſ. in ſua prax.in titu.de delict.num.24.Clar.q 4. verſic.quando vero, per totum, iuxta formam ſequentem, videlicet.

25 †Viſum & repertum fuit per me Notarium infraſcriptum preſente Mag. D.N.Iudice.&c. vel D.N.procuratore Fiſcali, &c. cadauer cuiuſdam hominis maſculi iuſtæ ſtaturæ barbæ nigræ, ætatis annorum 40.in circa indutum infraſcriptis veſtimentis, videlicet, vn cappello di feltro nero, vn giuppone di tella bianca trinciato, vn paro di calzoni di panno giallo con trine roſſe, calzette parimente di tela bianca, & ſcarpe di cordouano bianco. Iacẽs humi in platea nuncupata del Duca, prope hoſpitiũ Galli vulneratum tribus vulneribus ictu archibuſij, vt videbantur factis videlicet. vno in pectore ſub mamilla ſiniſtra de latere ad latus penetrante, alio in brachio ſiniſtro ſubtus cubitum, & alio in manu ſiniſtra cum fractura duorum digitorum paruuli, ſcilicet, & annularis, & in muro di hoſpitij apparebat paruum foramen factum, vt videbatur ictu pilæ plumbeæ ex archibuſio iaculatæ: ſub quo foramine in terra fuit etiam reperta, quædam pila plumbea depreſſa tamen; quæ fuit aptata per me dicto foramini in muro exiſtenti, &

viſa

uiſa illi optime congruere: deinde in caligis prædictis, quibus dictum cadauer indutum erat fuerunt reperta in ſacculis infraſcripta bona videlicet, vna borſa di corame bianco con tre teſtoni, & quattro baiochi di quattrini, vn fazzoletto ſudicio, vna lettera ſigillata con vn ſigillo, che non ſi poteua diſcernere l'improntoco'l ſopra ſcritto che diceua, Al Molto Magnif. Signor mio hon. M. Giulio N. à Fabriano. Quæ bona prædicta penes me recepi, animo, &c. & hæc omnia vidi, & annotaui, vt ſupra, pro veritate, præſentibus Theſeo Ioannis de Corinalto, & Marino q. Petri de Camerino teſtibus &c.

26 Deinde examinabis duos, vel plures teſtes ſuper recognitione dicti cadaueris, ad hoc vt ſi poſſibile ſit, de eius nomine, cognomine, & patria conſtet, Clarus quæſt. 4. verſic. quando vero, circa med. quod ſi non poſſint haberi tunc teſtes informati puta quia occiſus, ſit forenſis, relinques cadauer in loco prædicto, vel in aliqua Eccleſia, vel ſi eſſes in agro deferri curabis in viam publicam, uel prope aliquod hoſpitium, ut a prætereuntibus uideri poſſit, & ſic cognitio illius habeatur: quæ ſi haberi non poterit, tunc pro competenti interuallo temporis mandauis cadauer huma-

27 ri. † Sufficit enim hoc caſu, quod conſtet de corpore, licet ignoretur nomen occiſi, ut dicatur conſtare de delicto, Clar. d. q 4. uerſic. quando

quando vero ibi, & debet recognoſci, & ſi cadauer humatum eſſet poſſes etiam ad effectum ipſum viſitandi, & recognoſcendi exhumari facere, Clar. d. q. 55. verſ. quando autem, circa
28 med. ibi, & cauti iudices. † Hæc autem, quæ modo te docui ſeruanda tibi erunt etiam in viſitãdo locum incendij, & reliquias combuſtionis, vel perſonam vulneratam, vel portam ſiue oſtium, aut parietem aliquem fractum, mutatis tamen mutandis, prout facti qualitas, & circumſtantiæ ſuadent, Clar. q. 4. verſ. quando vero, in fin. aduertendo ſemper vt omnia minutatim annotentur, vt ſupra dixi. Forma autem viſitationis vulnerati erit talis, videlicet.

29 † Viſitatus fuit per me, &c. de mandato, &c. aſſiſtente, &c. D. Iulianus de Righis iacens in lecto in domo ſuæ ſolitæ habitationis poſita in via Iulia prope Eccleſiam S. Blaſij vulneratus vnico vulnere in capite ſupra auriculam, ſiniſtram cũ maxima ſanguinis effuſione, quod vulnus videbatur factum enſe, vel ſtorta, aut alio ſimili armorum genere ceſim, & erat longitudinis fere vnius palmi quæ ego, &c. Si vero vulneri adhibita fuerũt medicamenta, ita vt ejus qualitas minime videri poſſit, tunc dices quod vulnus propter medicamenta appoſita videre non potui, quæ ego, &c. Qui vulneratus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. dixit vt infra, videlicet.

Interrogatus, q̃uo reperiatur ſic vulneratus,

tus,& a quanto tempore citra. Reſpondit, &c.

30 † Et quia quandoque tales vulnerati ex aliqua cauſa recuſant propalare delinquentes aſſerendo illos ſe non cognouiſſe. Ideo maxima tibi erit diligentia vtendum, vt delinquentis huiuſmodi etiam inuito ipſo vulnerato notitiam habeas, Clar. q. 5. in princip. quod ſi id aſſequi non poteris, & videbitur tibi vulneratus prædictus delinquentem nolle patefacere, eo, quia vindictam per ſe de vulneribus ſibi illa-
31 tis ſumere intendat: † bonum erit vel præfatum vulneratum ad carceres conduci facere, vel ſi qualitas perſonæ, aut vulneris id non patiatur, illum in aliqua domo ſequeſtrare cum cuſtodia, vel cum cautione idonea de non diſcedendo de dicta domo, & de habendo illam pro tuto, & ſecuro carcere Hercul. de caut. de
32 non offend. cap. 3. num. 11. & † ſi certus erit delinquens, ac timor ſubſit alicuius ſcandali addes etiam de non offendendo. Hercul. de caut. de non offenden. cap. 3. num. 5. & c. 50. nu. 10. iuxta formam in meo Formulario criminali poſitam.

33 † Si vulnus erit mortale ex peritorum relatione debebis inuentariare omnia bona delinquentis deſcribendo, & annotando ea omnia, quæ ad illum ſpectare quoquo modo cognoueris, Clar. §. fin. quæſt. 44. verſ. ſed hodie, ibi, in hoc autem Ducatu, & latius Chart. de execut. ſent. c. 1. nu. 19. & ſeqq. Peregrin. de Priui-

leg.

.fiſci in tit. de his quæ ſpectant ad ordinem num. 10 etiam quod ſint alteri obligata, quia
34 † Fiſcus omnia accipit, & † qui aliquid præ-
35 tendit debet, poſtea comparere, & ius ſuum experiri, & ſibi debita de manu Fiſci accipere. Angel. in tract. de malefic. in uerbo, & eius bona publicanus num. 9. & 10. Clar. q. 78. uerſ. ſed an teneatur. Peregrin. de priuileg. Fiſci in
36 tit. de publicat. bono. num. 10. & ſeqq. † inuentarij autem formam habebis in eodem meo
37 formulario. † facta bonorum deſcriptione, & annotatione, ſolent poſtea bona ipſa depoſitari penes Depoſitarium Cameræ, ubi talis uigeat ſtylus, uel penes aliquam perſonam idoneam Clar. q. 44. uerſ. ſed hodie, in fin. Char. de execut. ſenten. cap. 1. num. 19. quæ ſe obligabit dicta bona in depoſitum penes ſe retinere, eaq; nemini conſignare abſque licentia Iudicis de cuius mandato factum fuerit inuentiarum iux-
38 ta † eam quam obligationis huiuſmodi quoque in præcitato Formulario formam deſcrip-
39 ſi, & ita obſeruatur in practica, † & ſi bona ſint eius generis, ut periculum ſit ne propter motam deteriorarentur, uel pareant, ſolent quandoque uendi eorumque pretium ut ſupra deponi. Clar. q. 44. uerſ. ſed hodie, in fin.

SCHO-

SCHOLIA
AD METHODVM
PROC^s. INFORMATIVI
AMBROSINI SENOGALIEN. I.C.

FRANCISCI BERNARDINI PORRI Mediolanenſis.

Verſantibus in foro, & in praxi criminali perutiliſſima.

AVCTOR hic exorditur ab eo quod perneceſſarium eſt, quia deficiente fundamento ſuperedificari non poteſt, capitulo cum Paulus. 1. quæſt. 1. Quam ob rem de corpore delicti debere conſtare omnes exclamant, & vno ore fatentur, haud tamen omnes percipiunt quomodo hoc intelligatur inſtar eorum qui verba tenent, ſed non eorum vim, ſenſum, ac intellectum. Ideo accurate hoc in loco tibi præſcribitur, ego vero enixe hortor Iudices vt ſuper his quæ vel viſum, vel repertum, Regnicolæ appellant cognitionem ingenere inſomnes, ac peruigiles oculos præſtant. Nam vſu didici quantum actuariorum impoſturæ valeant ad perſtringendam aciem oculorum in faciendo,

& reddendo Candida de Nigris, & de candentibus atra, dummodo enim aliquam ſtipem referant parum curant in publicam laborare vtilitatem, cuius intereſt extirpari prouinciam facinoroſis hominibus, nec enim reputant fore iuſtas detegi accuſationes. Ita vt horum ſimiles plus eorum aliquem amicum geſtiant quam Iudicum gratiam aucupari, quia hi a ſcriptis, & in proceſſum redactis indicijs diſcedere vix poſſunt, illi omnia mutare, & præpoſterare veterem proceſſum abolere, nouum ſupponere. Hi in relationibus ad Senatum faciendis tot pares conſcriptos actionum ſuarum cenſores habent, a quibus maxime cauẽdum eſt cum non tantum verba referentium, ſed etiam vultus animorum iudices obſeruent intueanturque illi ſunt ſuæ improbitatis excepto Deo teſtes. Propterea vt te ab hoc iuſto metu ſoluas quod per teipſum facere potes ab alijs ne expectes confer te ad locum delicti ad corpus viſitandum præueni diligentia tua thecnas, oculus tuus certior aure ſit arbiter tolle moras nocuit ſemper differre paratis, Qui non eſt hodie cras minus aptus erit, quod niſi id efficias, aut intempeſtiue, non leue damnum iuſti tui laboris prætermiſſi ſenties, hinc pendent leges, & prophetæ vt notarium Deum timentem tibi in officio deligas, quod haud facile cõtingere poteſt in eo loco in quo Notariç quæ bãca criminalia appellamus magno condu-

ducuntur maiore relocantur, & venditio, & emptio fraternizant Itaque impoſſibile, videtur ſummam integritatem ab his deſiderari, quorum labor in damno ſit futurus, Ad hoc proſpiciens Senatus ſuperioribus menſibus ſcribarum numerum reſtrinxit, multos ex eis habitis prius informationib. de moribus aboleuit, verum ſuccedente tempore horum importunitas vicit Senatum nam ferè omnes ſũt reſtituti, vtrum meliores ſint facti, an vero intermiſſi illius temporis damnum contingens cum fænore ſit penſatum viderint alij, ſat ſcio a natura ferè comparatum eſſe vt damnatos ad mores natura recurrat fixa & mutari neſciat: Contra hos qui Cãcellarias habent titu. oneroſo, inuehitur Rom. Scaccia cap. 51. de libell. accuſ. num. xxxij. Et quia. Forſan an alio in loco deplorabo harumq; cauſarum criminalium vectigalia, indicta, & ſuperindicta. Erogationes, ſuper erogationes illicitas exactiones tollerari quæ reformationes indigent.

Similiter viſitationum delictorum fraudibus occurrit Senatus in anno 1557. die 6. Nouemb. Dum cenſuit, quod non fierent viſitationes cadauerum niſi à Notarijs maleficiorum ſub pęna nullitatis proceſſus, & alia alijs Notarijs. Editus etiam fuit alius ordo circa mercedem, & ſalarium debitum iudicibus in anno 1573. die 24. Nouembris.

Redeundo modo vnde digreſſus ſum mul-

torum ingenio torſit ille tex. in §. item illud ad Sillam cuius frequens eſt commemoratio, multiq. in eo ſunt hallucinati, de quo apud Ant. Gab. lib. 3. com. opin. tit. de crim. concl. 17. vbi ponit duas ampliationes, & quinq. limitationes. Cæterum ille textus pertinet ad Iudicem cuius proprie eſt eſſe cognitio non alterius licet de more Curiæ mittat Notarium iuxta Boſſ. tit. de delic. Conſultoris tamẽ eſt id quod ego monui, ſupra quod licet deducere ex Iul. Claro in quæſt. 4. De quo abunde apud moſcatell. Neapol. in tit. de probat. delictorũ, in proheinio Mod. Ro. d. tract. de inquiſ. q. 2. per tot.

Trahit ad ſe hæc quæſtio multas ſingulares inſpectiones

1 Quando quis poſſit damnari quando de delicto in genere non conſtet.

2 Quid in crimine aſſaſſinij puta ſi quis grauatur proieciſſe corpus in mare.

3 Quid in Diſrobatoribus ſtratarum incedẽtibus per Cãpaneas, ſegetes, cremando, cadauera occultando, De quibus apud prædictos modernos copioſè diſſeritur.

Obſeruãdum eſt in hac materia, quod licet debeat conſtare de delicto, ita vt nemo torqueri poſſit niſi conſtito de eo, vt apud Clar. in q. 64. verſic. Debet autem, Iudex, qui dicit Senatum iuſſiſſe torqueri quendam Simonem Hebreum qui delatus fuerat quod quãdam quellam Chriſtianum vitiaſſet, & deinde ad occultan-

tandũ ſcelus occidiſſet, licet de delicto non cõſtaret, & de hoc ſe mirari, ſed deſinat mirari quia Senatus potius moueri, ex informationibus ſumptis fama, & alijs de quibus infra dicam. Quandoq. tamẽ poteſt præpoſterari ordo inquirendi prius delinquentem, & poſtea eo reperto delictum, Modo enim Iudex non procedat ad ſpecialem inquiſitionem antequã conſtet de delicti corpore poteſt quem vult ordinem ſeruare imo dicuntur manus Iudicis legatæ, ita vt etiam non poſſit reum interrogare, Marſil. conſ. 12. num. 34. Cari. de interrog. reis cap. 2. nũ. 2. Quod notandum eſt cum Iudices ad officia anhelantes ob lucri auiditatẽ, quia antequam ad examen, vel capturam ſeu turam procedant debent curare quod de delicto conſtet, & contrauenientes tenẽtur in ſindicatu quod ad litteram repetit idem Marſil. in conſil. 18. num. 4.

In materia corporis delicti falſi probandi, ſeu teſtium ſubornationis, vide Cra. conſ. 760. vide acta lib. 5.

Eodem Cap. 1. nu. 3. De corpore.

HÆc non per remiſſionem, ſed plenius ſunt attigenda vt ad praxim reducantur, Dicas igitur breuiter quod ſufficit ad cõdemnandum nedum ad procedendum quod de delicto conſtet aut per teſtes, aut indicia legitima, aut per euidentiam facti, Vnde licet non appareat de morte per viſum corporis

nunquam amplius viſus eſt; fuit poſtea repertus a cauſa pendet.

Et circa hoc genus probationis videndus quoque. Clar. q.55. verſ. Quomodo autem. Hæc quæſtio in memoriam meam reuocat, quod quidam Nobilis iam ſupra annos quinque ad me venit communicans ſe per mandatarios occidiſſe quendam, & in campis contumulaſſe facta ad id profunda ſcobre, verum non multo poſt detectis per Canem oſſibus, ſepulti quærebat ex me nunquid aliquod indicium contra eum orirentur, quod ager ſanguinis ſuus eſſet, Reſpondi ex tempore abſq. librorum reuelatione.

Quod Luna Videt, & ſydera teſtes.
Intenduntoculos.

Proinde in occultis Dei iudicijs conſilium deeſſe conſultori, nec ei fidendum admodum, prout euentus docuit.

Ad hanc rem multum appoſitæ faciunt adducta a Sigiſmūdo Scaccia tit. de Iud. in cauſ. ciuil. & crim. de denuntiat. quæ viam aperit proceſ. per inquiſ. in crim. cap. 71. num. 3. vbi poſt longam diſtinctionem facti permanentis, & tranſeuntis de qua auctor hic diſſerit, dicit quod in delictis factis trāſeuntis, ſufficit, quod Iudici quōcumq. conſtet per teſtes, vel per indicium, vel per euidentiam facti, delictum eſſe cōmiſſum duplici ratione, Prima quia eſt cardo in duo vertitur totum opificium Iudicis, ſi

qui-

quidem eius eſt ſcopus, vt delinquentibus debitas det pœnas, & cum delictum ſit fundamentum, & baſis totius iudicij criminalis ſequitur quod de eo in primis debet conſtare, ſecũda ratio, quia vbicũq. lex diſponit reſpectu certæ rei prius de illa debet liquere, ergo ſi procedẽdũ eſt ex delicto debet de eo conſtare quia qualitas non datur abſque ſubſtantia, & extincto ſubiecto extincta quoque dicuntur accidentia quę ille inſeparabiliter inſunt, & inhærent De modo autem probandi inter hæc ex prædicta diſtinctione habes, cum aliter alia ab alijs iudicentur, in delictis autem facti tranſeuntis ſola accuſatio ſufficit ad inquirendum abſq. eo quod conſtet de corpore delicti. Clar. q. 4. vbi addit quod Iudex tenetur procedere, & inquirere, & ſi id non facit tenetur in ſindicatu tum ex diſpoſitione iuris communis, tum No. Conſtit tit. de accuſ. §. Delatis Qui locus clare declaratur a Mod. Rom. q. 1. nu. 6. In his enim delictis non remanent foris veſtigia. Et quæ ſint hæc enumeratur ſigillatim, & de his auctor hic ſub num. 89. Nec nos pleno ſidera cælo addimus, nec collectas aquas in freta. Circa hanc probationem delicti animus Iudicis conquieſcere non debet cum ſæpe inconuenientia contigerint vt qui probatus eſt eſſe mortuus viuens ex poſt inuentus ſit; vt per Clar. q. 6. verſic. vltimo videndum eſt, prope finem vbi quod iudices reſpicere debent ad

qua-

qualitatem indiciorum, & ne exquiſitis modis torqueant, quia aliquando viui inuẽti ſunt hi quos qui occidiſſe faſſus eſt, inſtar eorum qui ſub Ill. Viſitatore huius ſtatus Don Aluiſio a Caſtilla faſſi ſunt occidiſſe Capitaneum Pompeium Specianum, hi erant Thomas Picinigus apoſtata, Hermenulphus, & alij, & tamen innocentes ſunt inuenti, & vti innocentes a Senatu abſoluti pro eis patrocinante in publica audientia Alexandro Rouidio nunc Reg. Senatore viro eminentiſſimæ ſcientiæ, ac me.

Idem contigit me in eodem Senatu aduocãte pro Galeatio Rampinerio qui per tormenta faſſus fuerat occidiſſe F. Bernardinum Vaſiſium mandante Egr. Com. M. Antonio Raymo, ita vt nõ vetera exempla ſed noua eius antiquitatis ſint in medium afferenda, ex quibus quia nos ipſi vidimus maiorem in eis voluptatẽ capimus, & maiorem habemus fidem, quia ſequitus irritant animos demiſſa per aurem quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

Dum hæc ſcribo in materia probandi corporis delicti venit ad me quidem de loco vegetij qui dixitſe condemnatum ex eo quod in media via cum alio extorſiſſet obligationẽ pro quadã ſumma pecuniarum non apparẽte apoca dictæ obligationis, Reſpondit pro nullitate dictæ condẽnationis, appoſuit vir multæ eruditionis Federicus. Quinctius Aduocatus Fiſcalis de corpore delicti apparet ex confeſ-

ſione

ione alterius delinquentis, non acquieui ego huius reſponſo cum confeſſo non validet inquiſitione nullam ad cumul per Mod. Rom. in quæſt. 2. num. 7. verſ. amplia.

Num. 10. verſic. Quinimo.

SAnctiſſima eſt hæc praxis quia vbi periculũ eſt fuge occurrẽdum eſt cum omni celeritate ne remedia ſint intempeſtiua, iuxta illius Poetæ vulgatum.

Nã mihi Naufrago quod ꝓdeſt dicere facto.
Quo mea debuerat currere cymba via.

Ob id multa ſunt quæ prius indigent executione quam cognitione vt ſu. dixi. Ideo ne cuncteris. Hoc etenim generale eſt vt iminẽte periculo in mora multa concedatur quę alias non permitterẽtur, & præſertim in decreto capturę, in quo agitur de leui prẹiudicio ad cumulata per Marſil. pluribus in id illationibus vtentem in §. conſtat. nu. 8. verum attamen hoc fallit cum numeris ſeq. Debet tamen in hoc circumſpectus eſſe Iudex de ſub hoc clypeo prorumpat ſine delectu ad capturas: executionẽ hunc confingens, & comminiſcens. Quare recte Clar. dicit Senatum id ſolere facere, ergo id perrato debent facere Iudices inferiores, ſed Senatum conſulere.

Num. 14. Quod ſi dubium.

QVando eſt anceps animus Iudicis vtrum intercesſerit ſcelus, necne amplectenda eſt præſumptio excluſiua delicti, vnde ſit vetepertus

pertus in Puteo ſuffocatus præſumatur ex naturali morbo deceſſiſſe, qua in re plura admonui in reſponſo per me reddito pro Egregio Com. Ludouico Sicco feudatario Marcheſane imputato qui fratrē ſuum puerulum in Puteum, exiſtentem in hortis Monaſterij Diui Franciſci deijci mandauerit, qui e Puteo incolumis eductus iuxta illud Eccleſiaſticum, eduxit me de Puteo Dixit multis coniecturis magis caſu decidiſſe videri, quam ex propoſito in eum coniectū, dum cum ſuis collectaneis luderet ac ſaltaret meliore ſui corporis parte preſſim, dum aquas in imo putei aſpicere ſua deluſus imagine vt alter Narciſus. Aderant præterea ſigna innocentiæ ſuæ, poſt me quoq; alij primis nominis Iuriſconſultis pro eo reſponſa reddidere qui interea in primo vitæ ſuæ flore concidit ob multa carceris incōmoda quæ ſuſtinuit cuius anima requieſcat in pace.

Eadē diſputatio incidit in Ciuitate Romæ dum quidam I.C. Mediolanenſis in carcerib. mortuus inuentus eſt, & cauſa illius mortis attribuitur timori a ſe concepto de futuro incerto euento ſui ſindicatus cuius ſcrupoloſa inquiſitio ſub Beatiſſimo illo Pontifice exigebatur Memini enim tunc tēporis fuiſſe actū vtrū locus foret bonorū confiſcationis ex eo quod mortem ſibi conſciuiſſe diceretur. Hanc de re aliqua attigi in reſponſo reddito pro Illuſtriſs. Com. Haro vulnerato a quodam demente in

Eccleſia S. Mariæ Celſi, interim vide præſidem Menoch. de præſ. lib. 2. præſc. 85.

Cumq. abhorreat a natura quod quis proprias carnes odio habeat, hinc erit vt repertus in puteo mortuus non præſumatur ſeipsũ præcipitẽ dediſſe ex famoſo conſ. Decij. 438. num. 2. Cur. iun. conſ. 182. Soc. in conſil. 51. libr. 1. plaxa in epit. del. cap. 23. num. 9. & 15. Et hoc caſu requiruntur probationes clariores, & fortiores cum reſiſtat veriſimilitudo, Dec. d. conſ. in prin. Vulpell. conſ. 1. Foller. in prax. in verſ. Quod ſuffogauit vxorem nu. 9. & 27. Et quod non poſſit formari inquiſitio de delicto niſi cõſtet ſcelere fuiſſe commiſſum pluribus poſt diſputationem articulum firmat Scaccia c. 83. num. 6. poſt Carthar. de interrog. reis. cap. 2. num. 2.

Num. 15. Cum enim poſſit.

DE hoc plura ſcripſi in reſponſo puro Marchione Io. Baptiſta Malaſpina dum diſſerui ex iudicio peritorum in Ciuitate Papiæ multa ad hunc locũ conferentia, quod prope diem cum alijs typis excudetur. Didici tamen in ea cauſa quam Medicorum iudicia ſint fallacia qui modo ſpes nummi refulgeat conſilia iuxta vota patentium reddunt, inſtabat Marchio tot conſilijs munitus detineri ſuſpectos cuius petitioni non putauit annuendum eſſe I. C. Iacobus Antonius Carpanus Vicarius iuſtitiæ nunc Fiſci patronus, cui forſan melan-

lanconia dicti marchionis natura erat explorata, ideo iuſtiſſimi iudicis partes ſuſtinens quempiam moleſtari non eſt paſſus, cum vero ego cū d. peritis errarem, remque ita vere eſſe prout D. Vicarius aduertit, comperi, & ab hac accuſatione excuſandum a calumnia ratus eſt dictum Marchionem ex imaginatiua eius læſa, vergente cerebro ad occaſum.

Num. 18. Aduertas.

CAutè agunt qui iudices diligentiam adhibent in exploranda non tantum doctrina & cognitione periti, ſed etiam moribus an ſit fidelis an pretio facile expugnari poſſit, prout contingit in viſitando Ioannem Maranū Marchionem imputatū de nece Egregij Iulij Abduæ, vtrum ſuſtinendis tormentis eſſet idoneus, nam à corrupto perito duplex redditum eſt iudiciū, vt ab vtraque parte pecunias eliceret ambas inflante buccas, ab his etenim, vbi electi ſunt pendent Iudices veluti manus ligatas habentes, & pedes, quia non erit ſutor vltra crepidam, ſi tamen hos doloſè mentitos fuiſſe comperit Senatus præter infamiam quā ſubeunt non impunitos eos relinquit, & vidi quædam Chirurgum tribus ictibus funis publicè plecti, qui infidelem, & pretio redemptam relationem fecerat, & nunc habeo proceſſum formatum contra qoendam Barbitonſorem reum conſtitutū de doloſo iudicio, cuius imperitiam culpæ annumerandam

cen-

cenſent multi: Qualis futuris ſit euentus, haud ſatis ſcio, quia multoties, ſicut Matris, ita iudiciorum incertus eſt euentus.

De his peritis plura apud Maſcar. de prob. lib. 3. concl. 1164. in littera Periti, vbi quando probent, & ſufficit ad eum remiſſio.

Num. 22. circa viſitationem.

QVa diligentia ſit vtendum in deſcribendo cadauere, vulnerum quantitate, qualitate præter Clar. q. 4. verſ. Quando vero, & verſ. Aduertat Notarius. Et plures cõditiones ad hanc deſcriptionem pertinentes, recenſet Scaccia d. tract. de iud. ciui. capitu. 83. tit. de inquiſ. gener. num. 12. verſ. His cognitis poſt Mod. Rom. d. q. 2. num. 4. Caball. in conſtit. March. lib. 4. c. 1. ſub num. 1.

Num. 33. ſi vulnus erit mortale.

HOc maxime cum diligentia obſeruatur Mediolani à Notarij Ill. Quæſtorum Extraord. Status Mediolani, qui propter ſportulas quæ eis debentur ob deſcriptionem ad volant ad bona delinquentis, quandoque etiã ſine notario cauſæ: vtinam vero ſuis ſtipendijs eſſent contenti.

Et quia Fiſcales olim pro deſcriptione bonorum delinquentium ſalarium petebant, imo exigebant, ſanxit Senatus in anno 1546. poſt los annos a tempore N. Conſtit. Mediolani, quod nihil accipere poſſint, id quod etiam hodie viget, & obſeruatur.

B

quia diceretur cadauer in flumen proiectum tamen ſtabitur confeſſioni delinquentis. Boſſ. de delict. numero decimoſexto, decimoſeptimo, & decimo octauo.

Fecit quod de delicto furti probando per coniecturas tradi Præſes Menoch. conſ. 353. lib. 4. Maſcard. de prob. concl 830. num. 7. & quod torturæ locus eſſe non poteſt eſſe in crimine priuilegiario quale eſt crimen læſæ Maieſtatis niſi de delicto conſtat. Crau. conſ. 851. num. 7. lib. 5.

Superioribus diebus dum quidem puer pauperculæ filius proiectus eſſet in flumen Abduæ Nec de corpore cōſtaret, & illius loci ſindicator. Carolus Puſterla I. C. reſcripſiſſet Senatui exploratum habere quendam minatum fuiſſe ei ſi ſuper ſuo depaſceret beſtias iuſſit inquiri licent eius cadauer nunquam emerſerit.

Rurſus in cauſa magni momenti coram Senatu pendente inter Io. Paulum Caſatum, & Hieronymum Cazolam dum quidam Io. Angelus Montreſinus de mandato ad occidendū imputatus non reperiretur in rerum natura, concepta eſt non leuis ſuſpitio contra Dionyſium Peregum quod illum abduxerit, & in itinere interfeciſſet ne ille ſub fide ſalui conductus oblati a Cazola mandatum proderet a dicto Caſato ſceptum; Quare Senatus cenſuit citari dictum Peregum qui cū eo viſus fuerat mox, eo non comparente cōdemnari ad remū

per

er decennium. Prout vere condemnatus eſt
ı contumaciam. vrgebat cauſa diſperſionis
uius Montreſini, laborabat fama contra Dio
yſium, quare ſanctiſſimum fuit Senatus de-
retum.

Hanc eſſe obſeruantiam Senatus docet Iul.
Clar. quæſt. 4. dum vidiſſe ſe dicit aliquos de
ıomic. imputatos cogi ad præſtan. fideiuſſio-
ıem de ſe præſentando, licet de cadauere non
ıppareret, toties quoties, ne ſi poſtea cadauer
epertum fuerit per fugam euadat pœnam de-
icti Et ita etiam fuiſſe ſeruatum contra quoſ-
dam de Longinis qui ſimul antefuerant cum
eo qui dicebatur interfectus, vix tamen eſt vt
hæc delicta diu latere poſſint. Annoq; præte-
rito in partibus Caſtillionis fuit quidam occi-
ſus cumq; cadauer non reperiretur, cæpit pul-
lulare fama contra quendam Nobilē, quod eũ
ex cauſa non leui occidi mandaſſet, nec men-
dax erat fama. Nam inde ad aliquot menſes
emerſit late us in terris opertum corpus, cauſa
nunc pendet. Dũ hæc ſcribo venit ad me Ale-
xander Canalis conquerēs filium ſuum inter-
fectum a Io. Maria de Capitaneis, qui ſub cal-
lido commendo venationis eũ e domo eduxe-
rat, nec reperiri eius cadauer, curia tamen D.
Capitanei iuſtitiæ venit in ſententiam con-
tra eum procedendum, & pro magno iudicio
habuit mortis quod Canis qui cum eo erat
domum abſq; Domino venerunt, quod nun-

quam amplius viſus eſt, fuit poſtea repertus cauſa pendet.

Et circa hoc genus probationis videndus quoque. Clar. q.55. verſ. Quomodo autem.

Hæc quæſtio in memoriam meam reuocat, quod quidam Nobilis iam ſupra annos quinque ad me venit communicans ſe per mandatarios occidiſſe quendam, & in campis contumulaſſe facta ad id profunda ſcobre, verum non multo poſt detectis per Canem oſſibus, ſepulti quærebat ex me nunquid aliquod iudicium contra eum oriretur, quod ager ſanguinis ſuus eſſet, Reſpondi ex tempore abſq. librorum reuelatione.

Quod Luna Videt, & ſydera teſtes.
Intendunt oculos.

Proinde in occultis Dei iudicijs conſilium deeſſe conſultori, nec ei fidendum admodum, prout euentus docuit.

Ad hanc rem multum appoſitæ faciunt adducta a Sigiſmũdo Scaccia tit. de Iud. in cauſ. ciuil. & crim. de denuntiat. quæ viam aperit proceſ. per inquiſ. in crim. cap. 71. num. 3. vbi poſt longam diſtinctionem facti permanentis, & tranſeuntis de qua auctor hic diſſerit, dicit quod in delictis factis trãſeuntis, ſufficit, quod Iudici quomocumq. conſtet per teſtes, vel per indicium, vel per euidentiam facti, delictum eſſe cõmiſſum duplici ratione, Prima quia eſt cardo in duo vertitur totum opificium Iudicis, ſi qui-

quidem eius eſt ſcopus, vt delinquentibus debitas det pœnas, & cum delictum ſit fundamentum, & baſis totius iudicij criminalis ſequitur quod de eo in primis debet conſtare, ſecũda ratio, quia vbicũq. lex diſponit reſpectu certæ rei prius de illa debet liquere, ergo ſi procedẽdũ eſt ex delicto debet de eo conſtare quia qualitas non datur abſque ſubſtantia, & extincto ſubiecto extincta quoque dicuntur accidentia quę ille inſeparabiliter inſunt, & inhærent De modo autem probandi inter hæc ex prædicta diſtinctione habes, cum aliter alia ab alijs iudicentur, in delictis autem facti tranſeuntis ſola accuſatio ſufficit ad inquirendum abſq. eo quod conſtet de corpore delicti. Clar. q. 4. vbi addit quod Iudex tenetur procedere, & inquirere, & ſi id non facit tenetur in ſindicatu tum ex diſpoſitione iuris communis, tum No. Conſtit tit. de accuſ. §. Delatis Qui locus clare declaratur à Mod. Rom. q. 1. nu. 6. In his enim delictis non remanent foris veſtigia. Et quæ ſint hæc enumeratur ſigillatim, & de his auctor hic ſub num. 89. Nec nos pleno ſidera cælo addimus, nec collectas aquas in freta. Circa hanc probationem delicti animus Iudicis conquieſcere non debet cum ſæpe inconuenientia contigerint vt qui probatus eſt eſſe mortuus viuens ex poſt inuentus ſit, vt per Clar. q. 6. verſic. vltimo videndum eſt, prope finem vbi quod iudices reſpicere debent ad

qua-

qualitatem indiciorum, & ne exquiſitis modis torqueant, quia aliquando viui inuēti ſunt hi quos qui occidiſſe faſſus eſt, inſtar eorum qui ſub Ill. Viſitatore huius ſtatus Don Aluiſio a Caſtilla faſſi ſunt occidiſſe Capitaneum Pompeium Specianum, hi erant Thomas Picinigus apoſtata, Hermenulphus, & alij, & tamen innocentes ſunt inuenti, & vti innocentes a Senatu abſoluti pro eis patrocinante in publica audientia Alexandro Rouidio nunc Reg. Senatore viro eminentiſſimæ ſcientiæ, ac me.

Idem contigit me in eodem Senatu aduocāte pro Galeatio Rampinerio qui per tormenta faſſus fuerat occidiſſe F. Bernardinum Vaſiiſium mandante Egr. Com. M. Antonio Raymo, ita vt nō vetera exempla ſed noua eius antiquitatis ſint in medium afferenda, ex quibus quia nos ipſi vidimus maiorem in eis voluptatē capimus, & maiorem habemus fidem, quia ſequitus irritant animos demiſſa per aurem quam quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus.

Dum hæc ſcribo in materia probandi corporis delicti venit ad me quidem de loco vegetij qui dixitſe condemnatum ex eo quod in media via cum alio extorſiſſet obligationē pro quadā ſumma pecuniarum non apparēte apoca dictæ obligationis, Reſpondit pro nullitate dictæ condēnationis, appoſui t vir multæ eruditionis Federicus. Quinctius Aduocatus Fiſcalis de corpore delicti apparet ex confeſ-
ſione

ſione alterius delinquentis, non acquieui ego huius reſponſo cum confeſſo non validet inquiſitione nullam ad cumul per Mod. Rom. in quæſt. 2. num. 7. verſ. amplia.

Num. 10. verſic. Quinimo.

SAnctiſſima eſt hæc praxis quia vbi periculũ eſt fuge occurrẽdum eſt cum omni celeritate ne remedia ſint intempeſtiua, iuxta illius Poetæ vulgatum.

Nã mihi Naufrago quod ꝓdeſt dicere facto.
Quo mea debuerat currere cymba via.

Ob id multa ſunt quæ prius indigent executione quam cognitione vt ſu. dixi. Ideo ne cunctẽris. Hoc etenim generale eſt vt imminẽte periculo in mora multa concedatur quę alias non permitterẽtur, & præſertim in decreto capturę, in quo agitur de leui pręiudicio ad cumulata per Marſil. pluribus in id illationibus vtentem in §. conſtat. nu. 8. verum attamen hoc fallit cum numeris ſeq. Debet tamen in hoc circumſpectus eſſe Iudex de ſub hoc clypeo prorumpat ſine delectu ad capturas: executionẽ hunc confingens, & comminiſcens. Quare recte Clar. dicit Senatum id ſolere facere, ergo id perrato debent facere Iudices inferiores, ſed Senatum conſulere.

Num. 14. Quod ſi dubium.

QVando eſt anceps animus Iudicis vtrum interceſſerit ſcelus, necne amplectenda eſt præſumptio excluſiua delicti, vnde fit vt repertus

pertus in Puteo ſuffocatus præſumatur ex naturali morbo deceſſiſſe, qua in re plura admonui in reſponſo per me reddito pro Egregio Com. Ludouico Sicco feudatario Marcheſane imputato qui fratrē ſuum puerulum in Puteum, exiſtentem in hortis Monaſterij Diui Franciſci deijci mandauerit, qui e Puteo incolumis eductus iuxta illud Eccleſiaſticum, eduxit me de Puteo Dixit multis coniecturis magis caſu decidiſſe videri, quam ex propoſito in eum coniectū, dum cum ſuis collectaneis luderet ac ſaltaret meliore ſui corporis parte preſſim, dum aquas in imo putei aſpicere ſua deluſus imagine vt alter Narciſus. Aderant præterea ſigna innocentiæ ſuæ, poſt me quoq. alij primis nominis Iuriſconſultis pro eo reſponſa reddidere qui interea in primo vitæ ſuæ flore concidit ob multa carceris incōmoda quæ ſuſtinuit cuius anima requieſcat in pace.

Eadē diſputatio incidit in Ciuitate Romæ dum quidam I.C. Mediolanenſis in carcerib. mortuus inuentus eſt, & cauſa i lius mortis attribuitur timori a ſe concepto de futuro in certo euento ſui ſindicatus cuius ſcrupoloſa inquiſitio ſub Beatiſſimo illo Pontifice exigebatur Memini enim tunc tēporis fuiſſe actū vtrū locus foret bonorū confiſcationis ex eo quod mortem ſibi conſciuiſſe diceretur. Hanc de re aliqua attigi in reſponſo reddito pro Illuſtriſ. Com. Haro vulnerato a quodam demente in

Eccleſia S. Mariæ Celſi , interim vide præſidem Menoch. de præſ. lib. 2. præſc. 85.

Cumq. abhorreat a natura quod quis proprias carnes odio habeat, hinc erit vt repertus in puteo mortuus non præſumatur ſeipsũ præcipitẽ dediſſe ex famoſo conſ. Decij. 438. num. 2. Cur. iun. conſ. 182. Soc. in conſil. 51. libr. 1. plaxa in epit. del. cap. 23. num. 9. & 15. Et hoc caſu requiruntur probationes clariores, & fortiores cum reſiſtat veriſimilitudo, Dec. d. conſ. in prin. Vulpell. conſ. 1. Foller. in prax. in verſ. Quod ſuffogauit vxorem nu. 9. & 27. Et quod non poſſit formari inquiſitio de delicto niſi cõſtet ſcelere fuiſſe commiſſum pluribus poſt diſputationem articulum firmat Scaccia c. 83. num. 6. poſt Carthar. de interrog. reis. cap. 2. num. 2.

Num. 15. Cum enim poſſit.

DE hoc plura ſcripſi in reſponſo puro Marchione Io. Baptiſta Malaſpina dum diſſerui ex iudicio peritorum in Ciuitate Papiæ multa ad hunc locũ conferentia, quod prope diem cum alijs typis excudetur. Didici tamen in ea cauſa quam Medicorum iudicia ſint fallacia qui modo ſpes nummi refulgeat conſilia iuxta vota patentium reddunt; inſtabat Marchio tot conſilijs munitus detineri ſuſpectos cuius petitioni non putauit annuendum eſſe I. C. Iacobus Antonius Carpanus Vicarius iuſtitiæ nunc Fiſci patronus, cui forſan me-

lan-

lanconia dicti marchionis natura erat explorata, ideo iuſtiſſimi iudicis partes ſuſtinens quempiam moleſtari non eſt paſſus, cum vero ego cũ d.peritis errarem, remque ita vere eſſe prout D.Vicarius aduertit, comperi, & ab hac accuſatione excuſandum a calumnia ratus eſt dictum Marchionem ex imaginatiua eius læſa, vergente cerebro ad occaſum.

Num.18. Aduertas.

Cautè agunt qui iudices diligentiam adhibent in exploranda non tantum doctrina & cognitione periri, ſed etiam moribus an ſit fidelis an pretio facile expugnari poſſit, prout contingit in viſitando Ioannem Maranũ Marchionem imputatũ de nece Egregij Iulij Abduæ, vtrum ſuſtinendis tormentis eſſet idoneus, nam à corrupto perito duplex redditum eſt iudiciũ, vt ab vtraque parte pecunias eliceret ambas inflante buccas, ab his etenim, vbi electi ſunt pendent Iudices veluti manus ligatas habentes, & pedes, quia non erit ſutor vltra crepidam, ſi tamen hos dolosè mentitos fuiſſe comperit Senatus præter infamiam quã ſubeunt non impunitos eos relinquit, & vidi quædam Chirurgum tribus ictibus funis publicè plecti, qui infidelem, & pretio redemptam relationem fecerat, & nunc habeo proceſſum formatum contra qoendam Barbitonſorem reum conſtitutũ de doloſo iudicio, cuius imperitiam culpæ annumerandam

cen-

cenſent multi: Qualis futuris ſit euentus, haud ſatis ſcio, quia multoties, ſicut Matris, ita iudiciorum incertus eſt euentus.

De his peritis plura apud Maſcar. de prob. lib. 3. concl. 1164. in littera Periti, vbi quando probent, & ſufficit ad eum remiſſio.

Num. 22. circa viſitationem.

QVa diligentia ſit vtendum in deſcribendo cadauere, vulnerum quantitate, qualitate præter Clar. q. 4. verſ. Quando vero, & verſ. Aduertat Notarius. Et plures cōditiones ad hanc deſcriptionem pertinentes, recenſet Scaccia d. tract. de iud. ciui. capitu. 83. tit. de inquiſ. gener. num. 12. verſ. His cognitis poſt Mod. Rom. d. q. 2. num. 4. Gaball. in conſtit. March. lib. 4. c. 1. ſub num. 1.

Num. 33. ſi vulnus erit mortale.

HOc maxime cum diligentia obſeruatur Mediolani à Notarij Ill. Quæſtorum Extraord. Status Mediolani, qui propter ſportulas quæ eis debentur ob deſcriptionem ad volant ad bona delinquentis, quandoque etiã ſine notario cauſæ: vtinam vero ſuis ſtipendijs eſſent contenti.

Et quia Fiſcales olim pro deſcriptione bonorum delinquentium ſalarium petebant, imo exigebant, ſanxit Senatus in anno 1546. poſt duos annos a tempore N. Conſtit. Mediolani, quod nihil accipere poſſint, id quod etiam hodie viget, & obſeruatur.

B

Et quod deſcriptiones fieri non poſſint, niſi pro delictis pro quibus veniunt confiſcanda bona diſponitur in Cæſ. conſt. tit. de accuſ. §. pari modo.

Scio autem quod in hoc Statu ex forma Nou. Coſt. Mediolani, tit. de off. Quæſtorum extraord. red. §. exec. Ius. dicentes illius Ciuitatis locis in cuius territorio commiſſum eſt crimen, poſtquam notitiam habuerint commiſſi criminis, vel bonorum vacantium infra triduum tenetur mittere Notarium maleficiorum, qui vna cum notario Referendarij illius Ciuitatis, & Sindico Fiſcali in præſentia Antiani vel duorum bonorum virorum accedant ad loca bonorum, & deſcribant modo præſcripto in conſtitutionibus, iuncto §. eaque omnia. Et de hac forma loquitur Clar. quæſt. 44. verſ. Sed hodie.

SVMMARIVM.

1 *Reus vt quis dici poſſit quæ requirantur.*

2 *Teſtes ſunt examinandi pro informatione Curiæ ad effectum inueniendi delictum, & delinquẽtẽ.*

3 *Teſtes pro informatione Curiæ regulariter recipiuntur parte non citata, & de ſecreto.*

4 *Iudex deberet per ſe ipſum teſtes examinare, & qua ratione.*

5 *Poteſt tamen ex cauſa notario examen committere.*

6 *Notarius qualis eſſe debeat.*

7 *Iudices, Notarij, & Fiſcales debent eſſe procura-*

to-

tores veritatis, non autem miniſtri paſſionum alicuius.

8 *Dicta teſtium ſunt in ſcriptis redigenda, ſiue pro, ſiue contra fiſcum.*

9 *Peſſima practica, quorundam iudicium, & notariorum, in recipiendis teſtium dictis.*

10 *Dicta teſtium diuidi non debent.*

11 *Iudices, & notarij, qui non ſcribunt ea quæ teſtis dixit ad fauorem rei grauiter peccant, nec ſunt immunes a crimine falſi.*

12 *Teſtes quæ debeant exprimere in eorum depoſitionibus.*

13 *Deſcriptio debet fieri potius fieri ſigna cohærentia quam per remouibilia, & potius per vtraque.*

14 *Quid obſeruare debeat iudex circa perſonam teſtium examinandorum.*

15 *Teſtis debet exprimere cauſam, & rationem ſcientiæ.*

16 *Ratio, & cauſa ſunt anima animãs dictum teſtis.*

17 *Teſtibus fides quanta habenda ſit ex ratione, & cauſa allegata colligitur.*

18 *Teſtis de auditu, vel de fama, quomodo debeat deponere.*

19 *Fama quomodo probetur.*

20 *Fama an dicatur probata per teſtes deponentes ſe ita publice dici audiuiſſe.*

21 *Et quomodo dicatur melius probata.*

22 *Teſtes auditu quando poſſunt haberi illi a quibus diei adiuuerunt, nec præſumptionem qui-*

dem faciunt ſi non habeantur auctores.

23 Circa dicta teſtium eſt vtenda maxima diligentia, & quare.

24 Teſtes inhabiles poſſunt recipi ad examen pro informatione Curiæ.

25 Et dant materiam iudici inquirendi.

26 Non tamen probant.

27 Niſi in quibuſdam caſibus ibi enumeratis.

28 Et tunc qualem probationem faciant.

29 Teſtes infames non probant, niſi prius purgata infamiæ macula.

30 In delictis occultis teſtes conſanguinei, amici, & affines ſunt præcipue examinandi.

31 Et ratio allegatur.

32 Domeſtici examinari debent in primis in delictis domi commiſſis.

33 Item vicini in delictis commiſſis in vicinia.

34 Præſumuntur enim informati.

35 Et vt tales poſſunt etiam capi, carcerari, & torqueri.

36 Teſtes examinandi debent prius nomen, & veritatem dicant.

37 Deus eſt ſumma veritas.

38 Teſtes debent deponere cum iuramento.

39 Et de præſtatione iuramenti debet mentio fieri in examine.

40 In examinis principio quæ exprimenda ſint.

41 Forma examinis teſtium.

42 Concluſio examinis qualiter concipiatur.

43 Subſcriptio teſtis qualiter fieri debeat.

De

De teſtibus pro informatione Curiæ recipiendis, & forma illos examinandi. Cap. 2.

QVoniam ſatis non eſt, quod conſtet de corpore delicti ad effectum, vt aliquis in-
1 ter † reos conſtitui poſſit, niſi contra ipſum particularia procedāt inditia. Clar. q. 20.
2 in princ. idcirco aliqui tibi erūt † teſte prius examinandi pro informatione Curię, ex quorum dictis non ſolum de ipſo corpore delicti, ſed etiam de delinquente tibi conſtet, vel aliqua contra aliquem, quod delinquens ille ſit.
3 Inde reſultent inditia Clar §. fina. q. 25. † Tales vero teſtes regulariter recipiuntur parte non citata, & de ſecreto, Clar. q. 2. verſ. item quæro Char. de excut. ſenten. c. fi. num. 275.
4 † vel per ipſummet iudicem (quod tibi vt facias omnino ſuadeo, vt ſcire poſſis quo quiſque vultu, qua audacia, quo affectu deponant Alber de Malef. in tract. de teſti. cap. 7 nu. 72. Scap. de iur non ſcrip. lib. 3. cap. 51. num. 15.) ſed ſi negotiorum & rerum multitudo id non
5 patiatur † per Notarium qui ſit peritus, practicus, & in primis bonæ, & timoratæ conſciētiæ, etiam cum aſſiſtentia Procuratoris fiſca-
6 lis, vel illius ſubſtituti, † quos etiam moneo vt recordentur habere Deum ante oculos, & ſe eſſe Procuratores veritatis, non paſſionum alicuius miniſtros. Foller. in pract. crimin. in

C 2 princ.

7 princ.num.30 39.& 64.† & debet quicquid d.teſt.deponent redigi in ſcriptis. Nell.ad Ge
8 min.in tract.de teſtib. par.1.num.98.† Circa quod aduertere debebis, vt ea omnia in ſcriptis per Notarium redigi facias, ſiue pro, ſiue contra Fiſcum faciãt, quæ ijdem teſtes deponent,& teſtificabuntur. Pulchre per Scap. de
9 iur.non ſcript.lib.3.c.51.num.18.† illos nequaquam imitando prauos Iudices qui Deũ haud timentes, ſanguinem humanum ſitientes,& ad turpia lucra anhelantes,vbi incipiũt aliquos teſtes examinare ea tantũ modo Notario ſcribenda dictant, quæ contra ipſos inquiſitos facere intelligunt, quæ vero illis prodeſſe poſſunt nequaquam ſcribi curant, imo quandoque ſcriptis mandari prohibent,Clar. q.23.in princ. per totum,qui quidem male,& diabolice faciunt cum diuidant dictum teſtis
10 † quod inuiſibile eſſe debet, † taleſque No-
11 tarij,qui ſimilibus dictis Iudicibus obtemperant vna cũ Iudicibus ipſis grauiter peccant, nec a crimine falſi ſunt immunes; eſt enim hæc ſtudioſa occultatio veri.Bald. in tract de teſtibus 2.par.nu. 24. Iaſ.in l. præſcriptione, nu.7.c.ſi contrarius, vel vtilia.publ.
12 Præterea, vt teſtes, exprimant tẽpora ſi non præciſa ſaltẽ propinqua, loqua, nomina perſonarum,& locorum ſi poſſibile ſit operam da bis.Foller.in ſua pract. in verbo capiat informationẽ.ſin ſecus ſaltem facias prædicta dilucide,

13 cide, & potius † per ſigna cohærentia, quam per remouibilia indicari: vt puta ſi perſona deſcribenda habet cicatricem in facie, vel eſt oculis capta, ſtrabo ſiue luſca, aut clauda, aut breuius, aut longa: potius deſignetur, & deſcribatur per iſta ſigna, quam per qualitates veſtimentorum, faciei, barba, & ſimiliũ, quæ de facili mutari poſſunt, & ſolent: ſiue, quod melius fuerit, tam de coherentibus ſignis, quam de mouibilibus mentionem fieri in ipſa deſcriptione curabis. Foller. in pract. crim. in verbo capiat informationem, a num. 33. vſque ad num. 37.

14 † Vlterius patrias cõſanguinitates, affinitates ipſorũ teſtium, quibus inimicitijs, & odijs flagrent, quibus ſtudijs, vel exercitijs incumbant, quorum amicitia vtantur, aut quorum beneuolentiæ cupidi ſint inueſtigabis. Foller. in dicto verbo capiat informationem, nu. 33. & ſeqq. Ad hęc circũſtantias, & qualitates, tũ armorum, tum verborum, tum aliorum, quæ tangũt ſiue ipſum factum ſiue perſonas offendẽtium, aut offenſorum principia rixarum, & ſeditionum qui inceptores, ſiue auctores; qui principales, qui participes, qui fautores ſiue auxiliatores, ante, in, & poſt delictum, numerum illorum, modos, & alia, quæ ſiue de neceſſitate, ſiue pro dilucidatione factorum, & perſonarum exprimẽda eſſe tibi videbuntur diligenter perquires. Foller. in dicto ver. capiat

informationem. num. 33. & ſeqq.
15 † Præcipue vero teſtem ſcientiæ cauſas, & rationes exprimere in quolibet particulari ſu
16 per quo depoſuerit coegeris. † eſt enim talis ratio, & cauſa anima animans dictum teſtis, quod ſine illa eſt quaſi cadauer inutile nihil agens Bal. in l. ſolam. C. de teſtib. in tracta. de teſt. 3. par. nu. 1. Nell. ex tract. 2. par. num. 137. Et ideo ſi teſtis dixerit res ita ſe habet talis delinquens fuit, dicat etiã quomodo nouerit, quod res ita ſe habent, vel quod talis deliquerit, & circa hoc fac, vt ſis valde cautus ſemper
17 & diligens: † Etenim ego plures habui præ manibus ſimiles teſtes qui cum ad rationem ſiue cauſam ſcientiæ reddendam compelleren tur, nihil concludebant, quia deprehendebã illos, vel proprio iudicio, vel ſpe, vel timore, vel amore, vel odio motos eaque deponebant, deponere, & ſic ſentiebam in eorum dictis nul lo modo eſſe inſiſtendum. l. in teſtibus & l. teſtium ff. de teſti. Boſſ. in tit. de oppoſit. contra teſtes, num. 43. Iac. Butrig. de teſtibus num. 9. & 10. Alber. de malefic. eod. tit. c. 2. nu. 35. Sode. de prob. teſti. nu. 7. & 8. Nep. a monte. Alban. eo. tit. nu. 33.
18 † Prout etiam ſi teſtis depoſuerit ſe audiuiſſe dici vel fama per fama percipiſſe, quærendum erit a quibus dici audiuit, quomodo orta fuerit talis fama, & de quo tempore, quia alio modo non dicitur recte probata fama,
de-

19 † debet enim conſtare quod habuerit ortum a perſonis grauibus,& fide dignis; & non maleuolis,nec inimicis, nec leuibus, Vide Cæph. conſi.250.lib.16. Natt. conſi.362. num.6 Foller. in verbo dentur capitula, quod ſuffogauit. per nume.28.Honded.conſ.99. num.27. Clar. q.6.verſ. amplius etiam, & quod habuerit ortum ante requiſitionem formatam, & ante capturam.Honded. d. conſi.99. num.29. Boſſ.in
20 tit. de partu ſuppo. num. 21. † ſufficiet autem quod teſtes dicant ſe ita publice dici ſe audiuiſſe abſque eo quod dicat a maiore parte populi, & probata dicatur fama, & ita eſt communis obſeruantia. Clar. q. 6. verſi.debent, &
21 ibi, ſed hæc opin. † licet melius facerent ſi ita deponerent, quinimo ſi etiam adderent cauſam vnde populus motus ſit ad ita credendum & vnde perceperit ille qui eis dixit. Tob.Non. conſ.99.num.27.Nat.conſil.39.nu.9 & an ipſi teſtes ita credant, prout ſe audiuiſſe dicunt, Cæph. conſi.250. num. 25. lib. 2. Natt.conſil.
22 170. numero 7.lib. 1. & † ſi teſtes aliquos nominent a quibus dicant audiuiſſe illos examinare curabis, vel ſaltem conſtare facies, quod examinari non potuerunt, etenim tales teſtes de auditu quando poſſunt haberi illi a quibus audiuiſſe dicunt,nec præſumptionem quidem faciunt ſi non habeantur auctores. Menoch.
23 conſi.98.num.56. † & perfecto iure merito circa dicta teſtium eſt diligentiſſima indignatio

facienda,l.teſtium, & l.in teſtibus.ff. de teſtib.
cum ex his capturæ committantur, tormenta
inſerantur, ſententiæ etiam condemnatoriæ
vitam quandoque,& bona adimentes pronun-
cietur: & ideo cautus eſſe debueris, ne in ſtri-
ctiſs. Dei iudicio condemneris, ſi negligenter
24 te geſſeris in officio ſuo. † Scias etiam incon-
ueniens non eſſe, imò opportunum teſtes etiã
inabiles ad examen accipere, Foller. in ſua
pract.in verbo capiant informat. nume. 18. &
practica quidem obſeruat, vt omnes perſonæ
indiſtincte accipiantur, quare poteris exami-
nare affines, conſanguineos, comites, amicos
offenſi, mulieres pauperes, viles, pupillos etiã
infames prout meretrices, lenones etiam ini-
25 micos inquiſiti,& ſimiles,† quia ex eorum di-
ctis, & depoſitionibus ſi non aliud ſaltim da-
tur materia inquirendi, & habendi veritatem
26 Clar. q. 24. per totum, Bene verum eſt † quod
27 non probant ſimiles teſtes. niſi hoc, vel im-
manitas patiatur criminis de quo agitur, vel
niſi ſimus in caſibus in quibus veritas aliter
haberi non poſſit, & ſic in criminibus occul-
tis, & difficilis probationis, & in quibus cer-
28 tum eſt; aut veriſimile alios teſtes † non ad-
fuiſſe, & tunc intellige etiam, vt probent non
ad effectum puniendi pœna ordinaria, ſed ad
extraordinariam tutum pœnam infligendam,
29 vel ad faciendum indicium ad torturam, Clar.
q.24. verſ. ſciendum eſt tamen, † & quo ad in-

fa-

fames purgata prius per torturam infamiæ ma-
cula, Clar. q. 14. verſ. item inferius, vt inferius
ſuo loco demonſtrabo, in quo formulam ſup
30 ponam Infra eo. cap. 4. † & intantum verum
eſt. quod in delictis occultis conſanguinei,
amici, & affines examinandi ſunt, vt quodam-
modo ab eis inchoari ſoleat Proceſſus, Fol-
ler. in d. verbo capiat informationem, num. 18.
31 in princ. † quia ſunt magis, quam alijs, vel eſſe
poſſunt magis quam alij informati. & propte-
32 rea vides, † quo ſi delictum aliquod commit-
tatur in aliqua domo, illi de domo in primis
examini ſubijciuntur, Foller in d. verbo ca-
33 piat informationem, num 20. & † ſi in aliqua
34 vicinia illi de vicinia: † præſumuntur enim
iſti ſcire, & quæ in domo facta ſunt, & quæ in
vicinia fuerunt commiſſa. Foller. in d. verbo
capiat informationem, num. 18. verſ nec mi-
35 reris. † Quinimo tales de vicinia, & tales de
domo poſſunt capi, carcerari, & torqueri, vt
indicent delinquentem tanquam veriſimili-
ter informati, vt inferius tibi oſtendam, in ſi.
36 eod. cap. 4. num.. † Antequam teſtium quos
examinare tibi contigerit, dicta in ſcriptis re-
digi facias bonum erit ipſos monere, vt ve-
rum dicant prætermiſſus prece, odio, & amo-
37 re † Dei omnipotentis rationem habentes,
qui ſumma veritas eſt, Foller. in d. verbo ca-
piat informationem, num. 33. verſ. debet etiam
Io. 2. Nell. in tractat. de teſtimon. numer. 102.

&

38 † & quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt, l. iuſiurandum, C. de teſtib. Scap.
39 de iur. non ſcrip. lib. 3. cap. 51. † De qua quidem iuramenti præſtationes mentio erit faciẽ
40 da in proceſſu, † prout etiam vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum, teſtiũ, Foller. dicto verbo capiat informat. nu. 33. in fine, de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarij ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, Menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur, videlicet, an pro informatione Curiæ ad perpetuam rei memoriam an ad defenſam rei ſecundum infraſcriptam formulam videlicet.

Formis Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examinatus fuit Romæ, in Officio mei, &c. per M. & Excellentem D. N. & Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalib. Locumtenentem, meq; &c. aſſiſtente D. N. ſub ſtituto Fiſcali, & ita ſi per iudicem examinatur teſtis: ſi verò per notarium ita concipitur formula videlicet, Die, &c. Menſis, &c. Anni, &c. Examinatus fuit Romę, In officio mei, &c. per me, &c. de mandato &c. aſſiſtente, &c.

Sempronius Angelinus filius qu. Thomæ Angelini de Tuderto Sutor in Vrbe, ad imagi-

ginem Pontis, teſtis pro Curiæ informatione receptus & examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, & iurauit ad opportunas Domini, vel ad opportunas mei interrogationes, depoſuit, prout infra videlicet.

Et deinde ſcribi facias quæcumq; teſtis depoſuerit, vel ipſum teſtem interrogabis prout tibi videbitur, & interrogatoriũ cum reſponſione in ſcriptis redigi curabis; vt puta.

Interrogatus, an ſciat, vel poſſit præſumere cauſam ſuæ vocationis, & præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, nè mi poſſo imaginare, perche cauſa V. S. mi habia fatto chiamare, e perche cauſa mi voglia eſſaminare. Et ſic ſequere vſque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc vel ſimili modo.

Concluſio Examinis Teſtis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit, iniuncto ſibi iuramento ſilentij (ſi tibi videtur) vel data cautione de ſe repræſentando, vt haberi poſſit, pro confrontatione, vel repetitione, & vt ſe ſua manu ſubſcribat, prout iurauit tactis, &c. & ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Subſcriptio Teſtis ad examen factum.

43 † Io. N. ho detto per la verità quanto di ſopra. Et ſi teſtis ſcribere ignorauerit tunc dices. Et vt ſignum Crucis propria manu faceret,

ex

ex quo dixit ſe neſcire ſcribere, prout accepto calamo illud ꝓpria manu deſignauit, vt infra.

SCHOLIA IN CAP. SECVNDVM.

QVia a generalibus ad particularia deſcenditur, de generalibus ſupra Auctor diſſeruit, nunc de ſpecialibus contra delinquentem, proceditur enim inſtar ſcalarum per gradus, Primus gradus conſiſtit in cognitione generis, delictum nempe eſſe commiſſum ſcelere. Secundus a quo. Cæterum hæc inditia non debent eſſe leuia, Perfunctoria, vulgo Ceruellina, ſed ſolida, a lege approbata declarando vt per Clar. q. 20. ver. Ad formandam, a quo non recedas tu qui rudis es, ne implice cerebrum tuum, & ſupra vires oneres.

Cumq. inditia diſtinguatur a ſuſpicionibus quas Clar. vult dici qñ indicia non ſunt multi vrgentia Iac. Menoc. Præſes de præſ. lib. 1. præclare diſting. in q. ſep. & plurib. inſiſtit circa horũ terminorum interpretationẽ ex cuius ſñia colligo ſuſpitionis conſiderati vti leues nam ſi probabiles ſint, & plurimũ perſuaſiue, non video quomodo Iudice poſthaberi debeant. Aliud ergo eſt indiciũ de illis aliud de his, dũ. n. nulla eſt cauſa, cur Iudex magis in vnã partẽ, quam in alteram inclinare debeat, bonæ mentis erat, vt in meliorem delicti excluſiuam ſecedat, argumento, l. ſi creditor. ff. furtis. De hac ſuſpi-

ſuſpitione quomodo ſit accipiēda, locupletiſſime apud Farinac. de ind. & tort q.36.num. 172. cum ſeq. Rol. Cauagnol. in obſeruat. ad decreta Montisfer.decr 15.§.1.exordiendo.

In hunc ſenſum reſoluitur ordo Sen. Excell. diei 11.Decembris 1592.in cauſa illius Barbaræ Tapellæ quæ imputata erat de homicidio patrato in perſona mariti ſui Marilani aurificis vt amaſium in maritum ſuper induceret, (quod contingit) nam Senatus cenſuit tollēdū abuſum vt ex ſuſpitione quis reus conſtituatur. Quia decretū illud nō haberet locum in ſuſpitione violenta, vehementer probabili. Et ita illa mulier cum amaſio fuerunt torti, qui poſtquam in tormentis ſuſtinuerunt innocētiā, quā profitebantur, matrimonio mutuo ſe iunxerūt. Tu Deus noſti qualis futurus ſi horum exitus, opinor ego ex fide data viuente primo marito matrimonium illud ſubſecutum fuiſſe.

Nam eodem Deo optimo ſcelerum vltore vidi eos ad mendicitatem prorſus reductos, & Cauſidicum tam iniuſtam forte cauſam fouentem occiſum, cuius necis mandatores ad huc latent donec diuino iudicio reuelentur.

Num.8. & 9.

HAnc inſolitam praxim perditiſſimam recipidi teſtes qui iuuant Fiſcum, nō autē, qui contra Fiſcum laborant, tanquam Fiſcus ſit infenſiſſimus veritatis hoſtis apud aliquos ſum deteſtatus, qui me vtiniano odio

in-

infeſtantur ſed quo illi tuto reprehendi poſſunt; ſi a malis iudicibus in pretio habentur, per quos iactura emptiarum dignitatum reparatur. Hunc abuſum eradicare, & piū, & laudabile eſt, Hunc aucupandi indicia ad pruritū auriū aliquorum iudiciū licentiam reprimēdam, cohibēdā fore in cauſa corā Ioſepho Archinto I. C. Collegiato Capitaneo Iuſtitiæ, dixi, Dū cōſcius innocentiæ quinque pauperum, de quorū capite agebatur, rogabam, vt diligenter proceſſum offenſiuum rimaretur, diligentiaq; exactam præſtaret cū teſtibus examinatis præſtaret, nec ad torturā non data copia inditiorū prorūperet, ſub prętextu, quod de graui delicto ageretur. Cum vero verbis meis nulla ſides ab eo adhiberetur, emerſit tandem poſt innocentiſſimos taxillorum Barbarie ſuppoſito eorum innocentia, donec habita proceſſus copia cōperti diligentiam prætermiſſam fuiſſe, quam facti qualitas, & circūſtantiæ poſtulabāt. Quis nunc conſulet miſerorum indemnitati cum ex accerrima indagatione tormētorū inutiles ad labores, ad panem ex induſtria paran. ſint effecti? Quid eorum prodeſt innocentia, & abſolutio, ſi ita viuunt, vt ſatius foret mori, remanente cruciatus perpetuo damno, vide conciuem meum in ſuo tract. de Abuſibus fori Mediolanenſis, n. 80. verſ. De hac deſtructione intentionis Fiſci. Verum vereor ne, & ille, & ego fruſtra hac conqueramus, ita vt poſſit obijci.

Quid

Quid facis Oenone, quid arena ſemina mandas.
Non profecturis littera bobus aras.

Et rurſus id nobis contingere poſſet, quod Beato Bedæ pro pace Italiæ incaſſum concionanti, qui audiuit vocem de Cœlo dicentem.

Beda Beda tace, quia Italia nunquam viuet pace.

Circa tamen hunc locum caute agendũ eſt, ne teſtes coram te ſubmittantur, qui ex compoſitio habita etiam colluſione cũ hæredibus offenſi, vel cum ipſomet Actuario, ſi ei hanc examinandi curam demandaueris contra Fiſcum teſtificentur, delictumque alicui emptoreo aſcribãt, Quod monet Iul. Clar. in q. 23. in princ. & tradit optimum antidotum ad detegendam horum teſtium examinandorum impuſturam.

Ego ſcio ſuperioribus annis fuiſſe occiſum, quendam in loco Mirãdoli diſtrictus Papiẽſis accuſatumq; quẽdam nobilem, qui hoc ſtratagemate vſus eſt ad effugiẽdum, ne ipſe de hoc homicidio teneretur. Quare ſubdorato netio per Senatum referente Sauino Marliano Iuſtitiæ Vicario teſtes falſi in carceres coniecti adhibitis eis tormentis pro veritate habenda. Mandans, vero poſt lungam carcerationem, & poſt defenſiones præſtitas pœna extraordinaria punitus eſt. Nam illi patres oculatiſſimi vix patiuntur ſe falli, & decipi.

Num.

Num. 12. Præterea v teſtes.

CIrca hanc curioſam teſtium examinatio-nem non ſufficeret volumen: Ad ſunt.n. pleni tractatus de teſtib. inter volumnia tractatuum, præcipue Monticelli Bobienſis, ex quo veluti e fonte perenni, quicquid vis modico cum labore haurire ſtatim potes.

Num. 19 Debet conſtare.

QVod attinet ad hanc famæ probationẽ vidẽdus Ioſeph. Maſcar. cuius ego conſuetudine vſus ſum, dum hic Mediolani Vicarius eſſet Illuſtriſſ. & Reuerendiſs. Sacræ mem. Cardinalis, & Archiepiſcopi S. Caroli Borromæi tit. S. Praxedis in ſuo vberrimo tract. probat. concl. 748. vbi quotuplex ſit fama. & quibus modis conſideretur, & 749. per quod teſtes probetur, & quo pacto deponere habeant, & 750. Quid quando ab vtroque latere probata eſt, ab altera parte affirmatiue, ab altera negatiue, quibus teſtibus tunc fides ſit adhibenda, & 751. An probetur per priuilegia, & inſtrumẽta antiqua. Et 752. an ex eo probetur quid teſtes in fine eorum examinationis deponunt extare de prædictis publicam vocem & famã. Et 753. an faciãt plenam probationem Et 754. an faciant ſemiplenam probationem quando agitur criminaliter. Extat quoq. integer tractatur Tho. de Piper. in tract. 11. p. 1.

Deniq. plenius cæteris vide Io. Bap. Aſin. in ſua praxi iudiciorum ſecunda cap. 89. 90 & quan-

& quando ſola plene probet cap.91.& ſeq.capitulis vſq.ad num.124. & plura alia ad materiam conferentia vſque ad cap. 137. ad quem in quæſtionib.occurrentibus recurre, vix.n.locum aliquem vberiorem inuenies.

Num. 24. Scias.

ESſet tamen refrenanda multitudo teſtium cui multi actuarij inutiliter inhiant,& reſecanda,ne creſcat damnoſa papyrus,vt mihi nunc contigit ex proceſſu ad me allato ex Ciuitate Alexandriæ,in quo videndo annus integer conſumēdus eſt, Diſpeream,niſi me febris inuaſit,nam pluſquam centum ſexaginta capitula ab vna parte prodita ſunt, ſuper ſingulis teſtes examinati.Solum enim in neceſſarijs ad habendam veritatem immorandum eſt & teſtes habendi non in nugis, ac nenijs, iuxta annot.per Præſid.Menoch.de arb.caſu 249.

Non laudo ergo, quod ex qualibet fece hominum colligantur informationes, ſed ex his tantum,quos veriſimile eſt non mentituros, & qui edoctiores ſunt,& in hoc ſane multum prudentiæ, & religioni iudicantium deferendum eſt,nam ſi hic abuſus ferendus, vt iuxta libidinem vniuſcuiuſque Notarij examinentur teſtes ocioſè ſolnm ad texendum folia proceſſuū innumera, via patebit lata ad euettendas familias, vt ſe redimant ab hoc onere habendi copias proceſſuum, ſicuti etiam vice verſa reprehendendi ſunt, qui vt legitimas deffenſio-

D nes

nes auferant, & praripiant, examini ſubieiũt homines & quoſcunque eo adhibito conſilio, vt vel pratimore teſtes dum videant Iudicem vicem partis induentem, reſpondeant ſe nil ſcire eorum, quibus interfuere, quo ſit vt derelicta iacent innocentia, quod memini factum cauſa quadam graui examinatis centum, & vltra teſtibus cum a tribus, quatuor ve ſufficeret Fiſci intẽtionem fundatam eſſe ceteris repulſis, ſed tamen ea arte admiſſis, vt eis dicẽtibus ſed nil ſcire, ad fauorem' Rei (quid ad mortem condemnatus eſt) vti non poſſent rei partes tuente. Itaque conſilio non defuit euẽtus, etſi tota ciuitas illo facto fuerit conturbata, vt nemo inuentus ſit tam ferus, qui non ſupplicium illud ingemiſceret, Ita vt etiam aliqui præ pietate eo tempore cum magno lachrimarum imbre palam atteſtarentur non paſſurum Deum omnipot. Maximum tantam impietatem hi qui tunc ſententiam dixere fere omnes ſunt mortui, pauciſſimi ſuperſtites.

Nu. 26. 27. 28. Bene verum eſt.

TEſtes quorum meminit verſiculus præcedens, cum admittant vt tantum inſubſidium ob immunitatẽ criminis, vt docet Clar. q. 24. verſ. Sciendnm. Probant tantum quo ad effectum imponendi pænam extraordinariam vel ad faciendum indicium ad torturam ex authore hic & eſt generale, quòd quando teſtes in-

inhabiles admittuntur puta in criminibus ex ceptis, non tamen faciunt plenam fidem. Grā. conſ. 59. nu. 12. Marſil. conſ. 101. nu. 15. lib. 2. Farin. de iudic. & tort. q. 37. num. 6. & q. 62. 63. 64. & in ea quæſtione annectuntur plures quæſtiones circa hanc teſtium inhabilitatem, ad quem te relego.

Nu. 35. verſ. Quinimò.

DOmeſtici & vicini quòd capi poſſint, & torqueri, vt indicent deliquentem, non eſt generaliter verum, ſed eorum qualitas examinanda, eſt non ſolum enim in delictis domeſticis, ſunt idonei, ſed etiam præferuntur alijs non domeſticis, & vtrum dicantur integræ fidei, diffuſe idem Mod. Rom. q. 55. de oppo. cōtra teſtes, & conclud. ſub. num. 54. verſi. Quid dicendum. Et quod probant contra dominum non pro domino, ſi tamē ad eo in teſtem producantur, prout etiam ſentit ſub num. 63. verſ. Preterquam. Cum grano ergo ſalis intelligendum erit id, quod hic trad. auctor. De tortura inferenda domeſtico, & vicino iuxta Rom. d. q. 55. num. 68. Dumtaxat ergo torquerentur, quando aliqua contra eos eſſet preſſumptio Plo. in conſ. crim. 132. num. 22. in pri. vol. con ſil. crim. Melius autem ſeipſum explicat auctor infra in cap. 10. vbi videm.

Num. 43. Etſi teſtis.

HÆc ſubſcriptio teſtis non eſt neceſſaria, attamen non eſt negligenda. nam tolli-

D 2 tur

tur omnio ſuſpitio falſitatis, ideo prudenter hoc faciunt Iudices in cauſis arduis, puta in crimine Hæreſis. Et memini, quod in viſitatione Sindicatoris generalis officialium huius Status cogebantur coram M. Ill. ac Reuer. Don. Aluyſio à Caſtella teſtes ad ſubſcriben. eorũ teſtimonia, quę ferebãtur, prærer id quod cogebãtur etiam iurare de non propalãda depoſitione porrecto Crucifixo. Idem coram quodam I. C. Neapolitano huc ex Hiſpanij miſſo ad ſindicandum particularem officialem, ſub quo & ego, tanquam teſtis ſum vocatus, & retentus in anguſtiſſimo carcere, quod ille diceret, me fateri nolle pecunias quas in cauſa clientis dicebat dediſſe ſindicato: Cui ob incommodo ea, quæ ſubſtinui carceris tenebroſi quod fauſtum fælixque ſit a Deo præcor vnicamq; hanc ei ſingularem gratiam acceptam referro, quod ad perferen, quæ nunquam cogitaueram me exercitaui, & peritiorem reddidit, cum exiſtimarem de iure non cogi poſſe Aduocatos teſtificandum contra Magiſtratus ſuperiores, quibus ſubſunt, vtrum eis dederi pecunias, nec ne, cum ob id cogantur propriam turbitudinem detegere, & profiteri. ſ. quid Iudices corruperint, pro quo grauis eſt pœna impoſita per Cõſtit. Cæſ. ſub tit. De pœnis §. ſi quis in tantum. ſ. aureorum. 200. vel ictum trium funis arbitrio. Principis vel Senatus. Parum enim tanquam omnibus in me

con-

conſpirantibus, profuit iuris communis auxilium aut febris, quæ tunc laborabam, cum me acciri ad eum iuſſiſſet, & qua fretus exiſtimabam dimettẽdum ſaltem cum fideiuſſione graui oblata, ſtatim inquam atque ad eum perueniſſem. Nemo, qui me viſeret tunc admiſſus eſt, excluſa quoque eſt Medici opera, & Reuer. Confeſſoris, cum grauiter ęgrotarẽ, ſpiritualis medicina, clientum meorũ apud eũ quærelæ, repulſæ sũt, vt quandoq; Senatus authoritatẽ execrarer, quod pateretur ſic cũ ſubdito ſuo agi, neque enim meam mẽtem (veniã peto) fuiſſe opinor Excelſi illius Cõſilij Hiſpaniarum ſic ſeuerè agendi cum ſubditis ſuis in facto, in quo ſi delictum verum foret, quod ſindicando attribuitur, ipſe tantum pœna pecuniaria plecteretur. Minus cum Aduocatis huius vrbis in quorum numero iampridem haud me indignum cenſet. Quibus iura multum fauent, ex honeresq; tribuũt, gratias ago Deo immortali quod cũ eo in loco iucũdo numero ſæ ſupellectilis librorũ meo aſpectu cararẽ, nec calami aut papyri vſus ſuppeteret veluti interdictus aqua, & igne cũ carbone verſus pro tẽporis opportunitate, ne ocioſus prorſus forẽ exarabam, & parietibus carceris imprimebã. Hoc mihi ſtudium, quod a teneris imbueram annis, quod pænè rubigo texerat, magnũ huius calamitatis inſperatæ lenimen attulit, cumque multa poemata cumodem carbone

referentia ſpecimem illius proceſſus ediſſem, quorum maior pars excidit, aliqua tamen (vt potui) collegi, interea hoc enigma, ex quo facile quis intueri poteſt, in cuius manus tunc inciderim, & mei miſereatur.

Tu memor humanę ſortis, quę tollit eoſdem,
Et premit, incertas vt vereare vices.

Quod magis ijs cauẽdum eſt, qui poterunt a principio occurrere, naſcentemque morbum opprimere, ne is ſindicatus in pernicẽ alterius quam ſindicandi ſerperet: Viderint illi, ne quã do id eis contingat, quod vaticinatur. Hetruſcus Poeta in Triumpho amoris.

Dà quì a poco tempo tu'l ſaprai
Per te ſteſſo, diceua, & ſarai d'eſſi.
Tal per te nodo faſſi, e tu no'l ſai.

Enigma illud eſt.

Annulli erãt digito duo, ſed pretioſior alter
Vtiq; detur famulo, qui mihi fidus erat:
Alter & hæredi mando, Retinet in vſum
Cuſtodis melior, (ferreus alter erat)
Vis morbi ceſſit; tũc redditus annulus, alter
Vtilior hæredi iam datus ante fuit.

Exueram etenim e digitis duos annulos, in graueſcente morbo, fideiq; cuſtodis commiſeram, vt ij traderentur, alter ferreus hæredi, alter aureus famulo, hic hæredi tantum ferreũ in quo inſculpta ſunt inſignia familiæ meæ tradiderat, alterum quoque aureum ſe famulo

lò tradidiſſe affirmauerat, cum ille forſan opineretur me ſtatim moriturũ ex doloribus laterũ, quibus præmebar, verum cum conualeſceret me animaduerteret, aureum nullum retulit, quam nihilominus ſeruo donari volui, & in eadem voluntate perſtiti.

Modo ad propoſitũ limen reuertor, nec me reprehẽdat, quòd ad extranea diuerterim quia ſicuti hæc materia, quã cum hoc authore ſum ingreſſus, ſit criminalis, meã (ſi dicere liceat) criminaliſſimam hic procedendi modus reddidit, ideo haud ſibi moleſtum ſit, quod hanc dulcem illius temporis recordationem adhunc locum retulerim.

Non inutiles ſunt ſicut reorum, ita & teſtiũ ſubſcriptiones, ſi litteras ſcribere ſciant, ſin minus aliquod aliud ſignum, puta ſanctæ Crucis, vel æquipollẽs, vt monet Pegna in direct. par. 3. comm. 18. §. hæc omnia notarius. Rot. diuerſ. decis. 246. nu. 45. par. 1. vbi, præferunt eam deſpoſitioni iuratæ, & ego dum prætura fungerer in Ciuitate Bobij anno epidimiæ vniuerſalis, vt me eximerem ab inſidijs, & proditionibus tum partium, tum notariorum quibus minimè conſidebam, teſtibus, ac Reis examinatis, vt ſubſcriberent iubebam, ac alia addebam, ne proceſſus poſſent falſificari, & id fieri debere in cauſis grauibus conſulit Scaccia cap. 87. tit. de inquiſ. gener. numero 17. verſ. Inuenta eſt Melius probatur infra per

Digitized by Google

eundem authorem ſub cap. 6. num. 31. 32. 33. Nam ſubſcribens præſumitur habere omnium ſcientiam quibus ſubſcribit, & quòd illa legerit, & ſi negaret ſe legiſſe ſcripturam, & quod fuit deceptus, tenere hoc probare Clar. q. 53. verſ. Quintus eſt caſus. Io. Amicis conſ. 12. nu. 6. Præſes Menoch. de præſump. lib. 3. præſ. 66.

SVMMARIVM.

1 *Officium teſtis eſt publicum, & neceſſarium non ſolum in pecuniarijs cauſis ſed in criminalibus quoque.*

2 *Intereſt Reip. maleficia puniri, & prouinciam expugnari malis hominibus.*

3 *Teſtes compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum.*
Quidam tamen compelli non poſſunt, & qui ſint.

4 *Niſi in certis caſibus, & in quibus.*

5 *Conſilium Iulij Clari ab doctore approbatum circa*
6 *prædicta.*

7 *Teſtes quibus modis compelli poſſunt.*

8 *Circa compulſionem teſtium obſeruanda eſt conſuetudo, & ſtylus loci.*

9 *Teſtes an debeant euocari de vna Ciuitate ad aliam ferendi teſtimonij cauſa, an vero eorũ examen alteri cõmmitti, attenditur conſuetudo loci.*

10 *Forma citandi teſtem ad teſtimonium ferendum.*

11 *Alia forma breuior*

An, & quando teſtem ad teſtimonium ferendum, & quibus modis poſſunt compelli cum ſuis formis.

Cap. III.

Cap. III.

1 OFficium † teſtis eſt publicum, & neceſſariũ Gloſ. in rubr. extra de teſtib. cogen. nec ſolum in pecuniarijs cauſis, ſed in crimina lib. l. ſi quando, vbi Gloſ. & Bart. C. de teſtibus
2 l. 3. §. lege ff. eod. † Intereſt enim Reipublicæ maleficia puniri, & prouinciã expugnari malis
3 hominibus. † Ideo receptũ eſt vt teſtes ad teſtimonium ferendum cõpellãtur ſi id facere re
4 cuſent † niſi tamen ij ſint, qui regulariter cogi non poſſunt, vt puta parens contra filium, & e conuerſo, gener aduerſus ſocerum & e contra priuignus & aduerſus, victricum, e contra agnati aduerſus agnatos, affines aduerſus affines, collaterales vſque ad tertium gradum, vxor contra virum liberti contra pa-
5 tronos, & eorum liberos † qui nihilominus etiam ipſi cogi poſſunt examini ſe ſubijcere, quando aliter veritas haberi non poteſt, quia tali caſu etiam priuilegiati ad teſtimonium ferendum compelli poſſunt, ne veritas occulte-
6 tur. Clar. q. 24. verſ. ſcias tamen. † Conſulo tamen ſibi iuxta conſilium Clari in hoc propoſito, vt quantum fieri poteſt a ſimilibus teſtibus, qui de iure cogi non poſſunt examinandis abſtineas, & vbi occurret caſus quod veritas aliter haberi non poſſet, & delictum eſſet atrox, poſſes ad illorum examen deuenire conſulto prius principe. Clar. q. 24. ver. ſcias
7 tamen in fi. † Compelluntur autem teſtes ad

teſti

Num. 12. Præterea vt teſtes.

CIrca hanc curioſam teſtium examinationem non ſufficeret volumen: Ad ſunt.n. pleni tractatus de teſtib. inter volumnia tractatuum, præcipue Monticelli Bobienſis, ex quo veluti e fonte perenni, quicquid vis modico cum labore haurire ſtatim potes.

Num. 19 Debet conſtare.

QVod attinet ad hanc famæ probationẽ videdus Ioſeph. Maſcar. cuius ego conſuetudine vſus ſum, dum hic Mediolani Vicarius eſſet Illuſtriſſ. & Reuerendiſs. Sacræ mem. Cardinalis, & Archiepiſcopi S. Caroli Borromæi tit. S. Praxedis in ſuo vberrimo tract. probat. concl. 748. vbi quotuplex ſit fama. & quibus modis conſideretur, & 749. per quod teſtes probetur, & quo pacto deponere habeant, & 750. Quid quando ab vtroque latere probata eſt, ab altera parte affirmatiue, ab altera negatiue, quibus teſtibus tunc fides ſit adhibenda, & 751. An probetur per priuilegia, & inſtrumẽta antiqua. Et 752. an ex eo probetur quid teſtes in fine eorum examinationis deponunt extare de prædictis publicam vocem & famã. Et 753. an faciãt plenam probationem Et 754. an faciant ſemiplenam probationem quando agitur criminaliter. Extat quoq. integer tractatur Tho. de Piper. in tract. 11. p. 1.

Deniq. plenius cæteris vide Io. Bap. Aſin. in ſua praxi iudiciorum ſecunda cap. 89. 90. & quan-

& quando ſola plene probet cap. 91. & ſeq. capitulis vſq. ad num. 124. & plura alia ad materiam conferentia vſque ad cap. 137. ad quem in quæſtionib. occurrentibus recurre, vix. n. locum aliquem vberiorem inuenies.

Num. 24. Scias.

Esſet tamen refrenanda multitudo teſtium cui multi actuarij inutiliter inhiant, & reſecanda, ne creſcat damnoſa papyrus, vt mihi nunc contigit ex proceſſu ad me allato ex Ciuitate Alexandriæ, in quo videndo annus integer conſumēdus eſt, Diſpeream, niſi me febris inuaſit, nam pluſquam centum ſexaginta capitula ab vna parte prodita ſunt, ſuper ſingulis teſtes examinati. Solum enim in neceſſarijs ad habendam veritatem immorandum eſt & teſtes habendi non in nugis, ac nenijs, iuxta annot. per Præſid. Menoch. de arb. caſu 249.

Non laudo ergo, quod ex qualibet fece hominum colligantur informationes, ſed ex his tantum, quos veriſimile eſt non mentituros, & qui edoctiores ſunt, & in hoc ſane multum prudentiæ, & religioni iudicantium deferendum eſt, nam ſi hic abuſus ferendus, vt iuxta libidinem vniuſcuiuſque Notarij examinentur teſtes ocioſè ſolnm ad texendum folia proceſſuū innumera, via patebit lata ad euettendas familias, vt ſe redimant ab hoc onere habendi copias proceſſuum, ſicuti etiam vice verſa reprehendendi ſunt, qui vt legitimas deffenſio-

nes auferant, & præripiant, examini ſubieſſũt homines & quoſcunque eo adhibito conſilio, vt vel prætimore teſtes dum videant Iudicem vicem partis induentem, reſpondeant ſe nil ſcire eorum, quibus interfuere, quo ſit vt derelicta iacent innocentia, quod memini factum cauſa quadam graui examinatis centum, & vltra teſtibus cum a tribus, quatuor ve ſufficeret Fiſci intẽtionem fundatam eſſe ceteris repulſis, ſed tamen ea arte admiſſis, vt eis dicẽtibus ſed nil ſcire, ad fauorem' Rei (quid ad mortem condemnatus eſt) vti non poſſent rei partes tuente. Itaque conſilio non defuit euẽtus, etſi tota ciuitas illo facto fuerit conturbata, vt nemo inuentus ſit tam ferus, qui non ſupplicium illud ingemiſceret, Ita vt etiam aliqui præ pietate eo tempore cum magno lachrimarum imbre palam atteſtarentur non paſſurum Deum omnipot. Maximum tantam impietatem hi qui tunc ſententiam dixere, fere omnes ſunt mortui, pauciſſimi ſuperſtites.

Nu. 26. 27. 28. Bene verum eſt.

Teſtes quorum meminit verſiculus præcedens, cum admittant vt tantum inſubſidium ob immunitatẽ criminis, vt docet Clar. q. 24. verſ. Sciendnm. Probant tantum quo ad effectum imponendi pænam extraordinariam vel ad faciendum indicium ad torturam ex authore hic & eſt generale, quòd quando teſtes in-

inhabiles admittuntur puta in criminibus ex ceptis, non tamen faciunt plenam fidem. Grã. conſ. 59.nu.12. Marſil.conſ.101. nu. 15.lib.2. Farin. de iudic.& tort.q.37. num.6.& q.62. 63.64. & in ea quæſtione annectuntur plures quæſtiones circa hanc teſtium inhabilitatem, ad quem te relego.

Nu. 35. verſ. Quinimò.

DOmeſtici & vicini quòd capi poſſint, & torqueri, vt indicent deliquentem, non eſt generaliter verum, ſed eorum qualitas examinanda, eſt non ſolùm enim in delictis domeſticis, ſunt idonei, ſed etiam præferuntur alijs non domeſticis, & vtrum dicantur integræ fidei, diffuſe idem Mod. Rom.q.55.de oppo.cõtra teſtes,& conclud. ſub.num. 54. verſi. Quid dicendum. Et quod probant contra dominum non pro domino, ſi tamẽ ad eo in teſtem producantur, prout etiam ſentit ſub num.63.verſ. Preterquam. Cum grano ergo ſalis intelligendum erit id, quod hic trad. auctor. De tortura inferenda domeſtico, & vicino iuxta Rom. d. q.55. num.68. Dumtaxat ergo torquerentur, quando aliqua contra eos eſſet preſſumptio Plo. in conſ.crim.132. num.22.in pri. vol.con ſil. crim. Melius autem ſeipſum explicat auctor infra in cap.10. vbi videm.

Num. 43. Etſi teſtis.

HÆc ſubſcriptio teſtis non eſt neceſſaria, attamen non eſt negligenda. nam tolli-

tur omnio ſuſpitio falſitatis, ideo prudenter hoc faciunt Iudices in cauſis arduis, puta in crimine Hæreſis. Et memini, quod in viſitatione Sindicatoris generalis officialium huius Status cogebantur coram M. Ill. ac Reuer. Don. Aluyſio à Caſtella teſtes ad ſubſcriben. eorũ teſtimonia, quę ferebãtur, prærer id quod cogebãtur etiam iurare de non propalãda depoſitione porrecto Crucifixo. Idem coram quodam I. C. Neapolitano huc ex Hiſpanij miſſo ad ſindicandum particularem officialem, ſub quo & ego, tanquam teſtis ſum vocatus, & retentus in anguſtiſſimo carcere, quod ille diceret, me fateri nolle pecunias quas in cauſa clientis dicebat dediſſe ſindicato: Cui ob incommodo ea, quæ ſubſtinui carceris tenebroſi quod fauſtum fælixque ſit a Deo præcor vnicamq; hanc ei ſingularem gratiam acceptam referro, quod ad perferen, quæ nunquam cogitaueram me exercitaui, & peritiorem reddidit, cum exiſtimarem de iure non cogi poſſe Aduocatos teſtificandum contra Magiſtratus ſuperiores, quibus ſubſunt, vtrum eis dederi pecunias, nec ne, cum ob id cogantur propriam turbitudinem detegere, & profiteri. ſ. quid Iudices corruperint, pro quo grauis eſt pœna impoſita per Cõſtit. Cæſ. ſub tit. De pœnis §. ſi quis in tantum. ſ. aureorum. 200. vel ictum trium funis arbitrio. Principis vel Senatus. Parum enim tanquam omnibus in me

con-

conſpirantibus, profuit iuris communis auxilium aut febris, quæ tunc laborabam, cum me acciri ad eum iuſſiſſet, & qua fretus exiſtimabam dimettēdum ſaltem cum fideiuſſione graui oblata, ſtatim inquam atque ad eum perueniſſem. Nemo, qui me viſeret tunc admiſſus eſt, excluſa quoque eſt Medici opera & Reuer. Confeſſoris, cum grauiter egrotarē, ſpiritualis medicina, clientum meorū apud eū quærelæ, repulſæ sūt, vt quandoq; Senatus authoritatē execrarer, quod pateretur ſic cū ſubdito ſuo agi, neque enim meam mētem (veniā peto) fuiſſe opinor Excelſi illius Cōſilij Hiſpaniarum ſic ſeuerè agendi cum ſubditis ſuis in facto, in quo ſi delictum verum foret, quod ſindicando attribuitur, ipſe tantum pœna pecuniaria plecteretur. Minus cum Aduocatis huius vrbis in quorum numero iampridem haud me indignum cenſet. Quibus iura multum fauent, ex honeresq; tribuūt, gratias ago Deo immortali quod cū eo in loco iucūdo numero ſæ ſupellectilis librorū meo aſpectu carare, nec calami aut papyri vſus ſuppeteret veluti interdictus aqua, & igne cū carbone verſus pro tēporis opportunitate, ne ocioſus prorſus forē exarabam, & parietibus carceris imprimebā. Hoc mihi ſtudium, quod a teneris imbueram annis, quod pænè rubigo texerat, magnū huius calamitatis inſperatæ lenimen attulit, cumque multa poemata cumodem carbone

referentia ſpecimem illius proceſſus ediſſem quorum maior pars excidit, aliqua tamen (vt potui) collegi, interea hoc enigma, ex quo facile quis intueri poteſt, in cuius manus tunc inciderim, & mei miſereatur.

Tã memor humanę ſortis, quę tollit eoſdem,
Et premit, incertas vt vereare vices.

Quod magis ijs cauẽdum eſt, qui poterunt a principio occurrere, naſcentemque morbum opprimere, ne is ſindicatus in pernicẽ alterius quam ſindicandi ſerperet: Viderint illi, ne quãdo id eis contingat, quod vaticinatur. Hetruſcus Poeta in Triumpho amoris.

Dà qui a poco tempo tu'l ſaprai
Per te ſteſſo, diceua, & ſarai d'eſſi.
Tal per te nodo faſſi, e tu no'l ſai.

Enigma illud eſt.

Annulli erãt digito duo, ſed pretioſior alter
Vtiq; detur famulo, qui mihi fidus erat.
Alter & hæredi mando, Retinet in vſum
Cuſtodis melior, (ferreus alter erat)
Vis morbi ceſſit; tũc redditus annulus, alter
Vtilior hæredi iam datus ante fuit.

Exueram etenim e digitis duos annulos, ingraueſcente morbo, fideiq; cuſtodis commiſeram, vt ij traderentur, alter ferreus hæredi, alter aureus famulo, hic hæredi tantum ferreũ in quo inſculpta ſunt inſignia familiæ meæ tradiderat, alterum quoque aureum ſe famu-

lo

lò tradidiſſe affirmauerat, cum ille forſan opineretur me ſtatim moriturũ ex doloribus laterũ, quibus præmebar, verum cum conualeſceret me animaduerteret, aureum nullum retulit, quam nihilominus ſeruo donari volui, & in eadem voluntate perſtiti.

Modo ad propoſitũ limen reuertor, nec me reprehẽdat, quòd ad extranea diuerterim quia ſicuti hæc materia, quã cum hoc authore ſum ingreſſus, ſit criminalis, meã (ſi dicere liceat) criminaliſſimam hic procedendi modus reddidit, ideo haud ſibi moleſtum ſit, quod hanc dulcem illius temporis recordationem adhunc locum retulerim.

Non inutiles ſunt ſicut reorum, ita & teſtiũ ſubſcriptiones, ſi litteras ſcribere ſciant, ſin minus aliquod aliud ſignum, puta ſanctæ Crucis, vel æquipollẽs, vt monet Pegna in direct. par. 3. comm. 18. §. hæc omnia notarius. Rot. diuerſ. deciſ. 246. nũ. 45. par. 1. vbi, præferunt eam deſpoſitioni iuratæ, & ego dum prætura fungerer in Ciuitate Bobij anno epidimiæ vniuerſalis, vt me eximerem ab inſidijs, & proditionibus tum partium, tum notariorum quibus minimè confidebam, teſtibus, ac Reis examinatis, vt ſubſcriberent iubebam, ac alia addebam, ne proceſſus poſſent falſificari, & id fieri debere in cauſis grauibus conſulit Scaccia cap. 87. tit. de inquiſ. gener. numero 17. verſ. Inuenta eſt Melius probatur infra per

D 4 eun-

eundem authorem ſub cap. 6. num. 31. 32. 33. Nam ſubſcribens præſumitur habere omnium ſcientiam quibus ſubſcribit, & quòd illa legerit, & ſi negaret ſe legiſſe ſcripturam, & quod fuit deceptus, tenere hoc probare Clar. q. 53. verſ. Quintus eſt caſus. Io. Amicis conſ. 12. nu. 6. Præſes Menoch. de præſump. lib. 3. præſ. 66.

SVMMARIVM.

1 *Officium teſtis eſt publicum, & neceſſarium non ſolum in pecuniarijs cauſis ſed in criminalibus quoque.*

2 *Intereſt Reip. maleficia puniri, & prouinciam expugnari malis hominibus.*

3 *Teſtes compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum.*

Quidam tamen compelli non poſſunt, & qui ſint.

4 *Niſi in certis caſibus, & in quibus.*

5 *Conſilium Iulij Clari ab actore approbatum circa*

6 *predicta.*

7 *Teſtes quibus modis compelli poſſunt.*

8 *Circa compulſionem teſtium obſeruanda eſt conſuetudo, & ſtylus loci.*

9 *Teſtes an debeant euocari de vna Ciuitate ad aliam ferendi teſtimonij cauſa, an vero eorũ examen alteri cõmmitti, attenditur conſuetudo loci.*

10 *Forma citandi teſtem ad teſtimonium ferendum.*

11 *Alia forma breuior*

An, & quando teſtem ad teſtimonium ferendum, & quibus modis poſſunt compelli cum ſuis formis.

Cap. III.

Cap. III.

1 OFficium † teſtis eſt publicum, & neceſſariũ Gloſ.in rubr. extra de teſtib. cogen. nec ſolum in pecuniarijs cauſis,ſed in crimina lib.l.ſi quando, vbi Gloſ.& Bart.C.de teſtibus
2 l.3.§. lege ff. eod. † Intereſt enim Reipublicæ maleficia puniri,& prouinciã expugnari malis
3 hominibus. † Ideo receptũ eſt vt teſtes ad teſtimonium ferendum cõpellãtur ſi id facere re
4 cuſent † niſi tamen ij ſint,qui regulariter cogi non poſſunt, vt puta parens contra filium, & e conuerſo, gener aduerſus ſocerum & e contra priuignus & aduerſus, victricum, e contra agnati aduerſus agnatos, affines aduerſus affines, collaterales vſque ad tertium gradum, vxor contra virum liberti contra pa-
5 tronos, & eorum liberos † qui nihilominus etiam ipſi cogi poſſunt examini ſe ſubijcere, quando aliter veritas haberi non poteſt, quia tali caſu etiam priuilegiati ad teſtimonium ferendum compelli poſſunt, ne veritas occulte-
6 tur. Clar. q.24.verſ. ſcias tamen. † Conſulo tamen ſibi iuxta conſilium Clari in hoc propoſito, vt quantum fieri poteſt a ſimilibus teſtibus, qui de iure cogi non poſſunt examinandis abſtineas, & vbi occurret caſus quod veritas aliter haberi non poſſet, & delictum eſſet atrox, poſſes ad illorum examen deuenire conſulto prius principe. Clar.q.24.ver.ſcias
7 tamen in fi. † Compelluntur autem teſtes ad

teſti

teſtimonio ferendum pluribus modis, puta,
multa indicta capitis pignoribus, aut per exi-
li comminatione, aut percarcerationem, aut
per torturam, aut in ſubſidium à Iudice Eccle-
ſiaſtico per excommunicationem, ſuſpenſio-
nem, interdictum, & depoſitionem, Ange. de
Peruſ. in tract. de teſtibus fol. mihi 99. nume-
ro 23. & ſeqq. Contard. de offic. prætor. fol. mi
8 hi 113. num. 6. †Sed in primis attendendus eſt
9 ſtylus, & conſuetudo loci, in quo verſabit,
quæ etiam obſeruanda eſt, quando ſubiratur,
an teſtes poſſint euocari de vna Ciuitate in
aliam, ferendi teſtimonij cauſa, an alias dictũ
examen alteri committendum, l. 3. §. teſtes ff.
de teſtibus Foller in verbo capiat informatio-
nem nu. 3 in Clar. q 26. verſi. ſed quæro.

Forma cita. con. teſtes ad informandũ Curiam.

10 †Forma autem citandi teſtem ad teſtimo-
nium peribendum talis erit videlicet. Pone
prius nomen Iudicis deinde T. Tibi N. teno-
re præſentium præcipimus, & expreſſe man-
damus, quatenus ſtatim viſis, & receptis præ-
ſentibus, & poſt quam vigore præſentium fue-
ris requiſitus ſub pæna ſcutorum 500. auri Ca-
meræ, &c. applicandorum, &c. vel ſub pœna
exilij, &c. vel (& hoc in ſubſidium) ſub pœnam
excommunicationis, &c. debeas coram nobis,
& noſtra Curia comparuiſſe, & te perſonaliter
præſentaſſe ad nos, & illam eandem noſtram
Curiam informandam de nonnullis ad eam

ſpe-

ſpectan. de quibus te informatum eſſe nobis conſtat, alioquin, &c. In quorum, &c. Dat. &c. die. &c. menſis, &c. anni, &c.

Alia forma breuior.

11 Vel breuius in curia, Citetur N. ad informandum Curiam ad ſtatim ſub pœna mandati executiui, inſtante Fiſco, Charitas Not.

Vel aliter iuxta ſtylum Curiæ aquo nullatenus recedendum eſt, vt dixi.

SCHOLIA IN CAP. III.

Cogendos eſſe teſtes ad feren. teſtimoniũ vulgare eſt, ne iuſtitia neglectui habentur, & ne veritas in qua Reipublicæ, quies. & trãquillitas collocata eſt, deliteſcat, nã niſi cogi poſſent ſcaturirẽt ſceleſti, qui viri probis negotiũ faceſſerent, ex raptoque impunè viuerentur ne ab hoſpite hoſpes tutius foret, nec ſocer à genero, id que paſſim militaret, tã in ciuilibus, in quibus de fortunis, agitur, quã in criminalibus, in quibus de pœna corporali quæ maior eſt quacunque pecuniaria. Quare meritò compelli poſſunt ij, qui etiam veritatem occultantes, ſeque difficiles in comparendo, dum vocati ſunt, præſtantes, crimine ſtelionatus puniri poſſunt. Nell. in tract. de teſti. numer. 39. relatus à Monticello, in ſuo repert. teſt. poſito in 4. volum. tract. fol. 258. tit. Compelli quomodo poſſ. teſtes, & multum ſingulariter dicit Nell. quòd non punietur hic teſtis falſi, quia falſitas teſtium eſt propriè per

iura-

iuramentum, ſed iſti non iurauerunt, ego &c. criminaliter ergo pœna extraordinaria ſtellionatus punietur, ſed ciuiliter parti ad intereſſe, vel Reipublicæ per actionem de dolo.

Et materiam hanc plenè proſequitur Nella ſub num. 40. verſ. Qualiter teſtes. Monticel'. in eodem tract. in tit. Compelluntur teſtes regulariter, & in tit. cogendi quando ſint teſtes in cauſa ciuili. Addo omnino videndum Andreã Gayll. lib. 1. obſeruat. 100. tit. de teſt. ad perhib. teſtimo. cogendis cum multis ſequentibus titulis. Fac illum locum adeas. quia non patietur te in hac materia eſſe ieiunium, ſed ſaturum, qui parum fidendum eſt de his, quæ ſub quodam anguſto ſcribendi genere clauduntur in breui opuſculo, Ideo prout è re cliẽtis tui eſſe cognoueris conſule proprios exuberantes materiæ tractatus, & ſi vis ſecurè nauigare.

Memini me in hac materia tectium cogendorum quendam veluti mortuum ſuſcitaſſe. Quidam, Doctor accuſauerat vxorem ſuam de adulterio, & quod immiſiſſet incendium in ſtudium ſuum, vt & maritum & libros comburerer, combuſta verè meliore eorum parte, citari curauerat quendam affinem vxoris ſuæ ſub vicario Iuſtitiæ, tunc Iacobo Antonio Carpano, vt teſtificaretur in ijs, quæ maximè ſedebant vxoris exiſtimationem, nec poterat ille

ille vir probus, ſi examini ſubiectũs fuiſſet, nõ fateri. Ab hac animi moleſtia eũ liberaui per tex. in l 4. ff. teſti. Circa quem inſiſtit. Moder. Rom. de oppoſ con. teſtes, q. 54. num. 13. 14. in 2. vol. Moleſtiæ fuit D Vicarij, vt ſicuti honoris ſui cupidus, ita & alieni fore, nec tamen iuſtitiæ tramites violaret, & ſequutus eſt Clar. in quæſt 24. verſ. Scias tamen, vbi dicit, quod quantam, poteſt, debet Iudex abſtinere ab examinando teſtes, qui de iure examinari regulariter non poſſunt. Vis plura: Quod ab vtraque parte ſportulas ſpõte oblatns retuli, illo, quod vxoris famam labefactari ab eo, vti irato marito non eſſem paſſus, hoc, quod eum ſubtraxiſſem a neceſſitate ferendi teſtimonij.

Num. 7. Compellantur.

EGregius eſt locus ad hanc ratio. Ang. in tract. de teſti. in cap. item cũ agitur nu. 23. 24. cuius integra verba huc libet afferre. Quærit Angelus quomodo teſtes cõpelli poſſint ad perhibendum. Reſpondet multa iudicia per l. 1. ff. ſeq. iuſdic. nõ obtemper. vel captis pignoribus, exemplo tutoris, vel curatoris ſatisdare nollentis quorum publicũ eſt officiũ ſicut teſtium, vel ad exemplum parentum qui nolũt alere filios. Item poteſt ſecundum conſuetudinẽ Ciuitatis, Item per Iudicem Eccleſiaſticum poſſet excommunicari, ad quam pœnam deueniendum eſt, cum alia remedia deficiunt, vbi inſurgit contra Prælatos, qui pro-

qua-

qualibet re leui excommunicāt, vide eundem Gyl.. d. obſer. 110. num. 9. & 10. obſer. 98.

Num. 9. Quæ ita obſeruanda.

DAntur litteræ remiſſoriæ, ſeu ſubſidiales Iudici, in cuius territorio reperiuntur teſtes de conſuetudine. In multis tamē caſibus expertus ſum magnam cauſæ cognitionem adhibet in concedendo litteras ſubſidiales, vt in cauſa Egr. Equitis Alexandri Beccariæ contra Equitē Alexandrum Verrium, tandem deſtinatus eo fuit Barthol. Braſca I. C. ac Vicarius generalis vir perſpectæ probatis. Et in materia harū remiſſoriarū cōcedendarum, aut denegandarum, reſponſum reddidit plenum, quod cum alijs imprimetur. Interim verò nete pigeat videre. Sim. de Præt. in cōſ. 14. Iacob. Menoch. nouiſſ. omnium qui in manus meas incidit, Laderch. Imolēſ. in conſ. 202. per totum, & eundem Præſid. de Arbitr. Iud. caſu 250. vbi plurimum arbitrio Iudicis in eis permittendis tribuit. Non ſum longior.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes aliquando torquentur ex varijs cauſis ex quibus.*

2 *Qualis autem tortura prædictis inferenda at relinquitur arbitrio Iudicis.*

3 *Arbitrium prædictū debet regolari iuxta perſonarum, & faſtorum qualitatem.*

4 *An danda ſint defenſiones talibus ante torturam.*

4 *Forma decreti torquendi teſtem infamem.*

6 For-

6 *Forme decreti torquend teſtem varium, vacillantem, quique aliua extra iudicium, aliud in iudicio d poſuit.*

7 *Teſtes varij aliquando torquentur, vt dicant à quo fuerint ſubornati.*

8 *Teſtis recedens a priore dicto præſertim magis veriſimili præſumitur ſubornatus.*

9 *Forma decreti torquendi talē teſtem varium, &c. ad effectum vt dicat à quò fuerit ſubornatus.*

10 *Teſtis veriſimiliter informatus dicitur ille qui tempore commiſſi delicti fuit in loco commiſſi delicti. & potuit videre, & negat adfuiſſe vel vidiſſe.*

11 *Item qui extraiudicialiter dixit ſe aliquid ſcire poſtea in iudicio negauit.*

12 *Item vicinus,*

13 *Item domeſticus.*

14 *Item ſolitus frequentare viam in qua eſt commiſſum delictum, & eſt alias perſona male opinionis.*

15 *Debent tamen apparire probationes in actis, quod tales teſtes ſcirent, vel ſcire poſſunt veritatem facti.*

16 *Forma decreti torquendi teſtem veriſimiliter informatum.*

17 *Teſtes veriſimiliter informati debent torqueri leuius arbitrio Iudicis.*

18 *Iudex arbitrari debet quod teſtes veriſimiliter informari torqueri debeant.*

An,

An, & quando, & quomodo teſtes torquendi ſint cum ſuis formis. Cap. IV.

1 ALiquando † teſtes torturæ ſubijciuntur, & hoc fit varijs ex cauſis, puta quia infames, vel ſocij criminis, vel varij, vel aliud extraiudicialiter aliud in iudicio depoſuerunt, vel delicto interfuerunt, & tamen dicunt neminem vidiſſe, aut cognouiſſe, vel ſunt veriſimiliter informati, & ſunt ſuſpecti quod veritatem dicere recuſent, vel ſunt viles, & vltronei ſe ingerunt ad teſtimonium ferendum, vel ſunt conuicti de mendacio ex dicto alterius dignioris licet ſolius, & alijs ſimilibus ex cauſis. Clar. q. 25. per totum. Boſſ. in titu. de tortu teſti. numero
2 9. 10. & 11. † Qualis vero tortura inferēda ſit, & qui modus in ea inferenda ſeruandus, & an grauis, vel leuis id tortum arbitrio Iudicis cō
3 mittitur. † Itaque poteris tu vbi caſus contingat iuxta perſonarum, & factorum qualitatem arbitrium tuum, vel moderari, vel extendere. Clar. quæſt. 25. verſicu. torquantur etiam teſtes, in fine. † Et licet in aliquibus caſibus multi Doctores teneant, antequam ad turturam contra teſtes deueniatur illis dādum eſſe terminum ad deducendum ſi quid in contrarium habent ad torturam euitandam. Boſſ. in tit. de mand. ab homi. poſt num. 30. Tamen ſcias tu communiter eſſe receptum in practica, vt ſem-

ſemper & quandocunq; abſque aliqua diſputatione teſtes torqueri poſſint, & cum effectu torquentur, vt euitetur timor ſubornationis quæ de facili fieri poſſet.Clar.d.q.25. verſ. ſin. in fi. Et quoniam rem tibi me gratam faturum eſſe arbitrior, ſi formulas inſerendi torturam in caſibus prædictis tibi ſuppoſuero; Idcirco illas adſcribere non recuſabo. Si ergo teſtis aliqua facti, vel iuris infamia laborabit erit ille torquendus ad effectum purgandi infamiam prædictam, & tollendi huiuſmodi exceptionem quæ contra talem teſtem opponi poſſet. Forma autem decreti talis erit videlicet.

Decretum torquendi torquendi teſtem infamem, vel alia exceptione laborantem.

5 † Tunc D.ſedens, &c.viſis,&c.ſtante qualitate perſonæ ipſius examinati, conſiderata infamiæ nota, qua effectus reperitur, ad tollendam maculam prædictam, & vt eius dictum magis afficiat nominatum, ac ad omnẽ alium meliorem finem, & effectum, mandauit ipſum examinatum duci ad locum torturæ,ibiq. ſpoliari,ligari,& funi applicari,&c.

Decretum torquendi ſocium criminis remi.

Si vero fuerit ſocius criminis quomodo agendum ſit habebis infra lib.2.cap.9.num.

Quod ſi varius vacillans, vel aliud extra iudicium,aliud in iudicio depoſuerit,ita formandum erit decretum,videlicet.

Decretum torquendi teſtem varium, vacillantem, & qui aliud extra iudicialiter, aliud iudicialiter dixit.

6 † Tunc D.ſedens,&c.Viſis, &c.viſa variatione ipſius examinati,qui in præcedenti ſuo examine dixit, ſe vidiſſe Meuium percutientem Titium, & modo negat ſe illum vident vel vidiſſe percutientem lapide, & tali loco, modo ait vidiſſe, percutientem enſe, & alio in loco quam prius depoſuerat,vel qui aliud extraiudicialitet prę ſentibus teſtibus affirmauit aliud vero modo iudicialiter examinatus deponere non dubitauit, Ad tollendum omnem macula periurij,ſi qua ineſt, ab eius perſona, (& hoc ſi primum dictum fuit iuratum) vel ad purgandum omnem defectum varietatis, ſiquis ineſt,& ad videndum in quo dicto ipſe examinatus perſiſtat, ac ad omnem aliud meliorem finem,& effectum mandauit eundem examinatum duci ad locum torturæ, &c.

De eodem ad ſciendum à quo fuerint ſubornati.

7 † Aliquando tamen ſolent etiam torqueri huiuſmodi teſtes varij, & diuerſa deponentes non ad effectum videndi in quo dicto perſiſtant, vt ſupra dictum eſt, ſed ad ſciendum ab ipſis a quo, ſiue quibus fuerint ſubornati ad reuocandum eorum exameu.Puta ſi Titius dicat ſe vidiſſe Meuium furtum committere, & huiuſmodi ſuam diſpoſitionem comittẽtur plu-

plures circumſtantiæ veræ, vel magna veriſimi litudo, ita vt ſi poſtea dicat ſe non vidiſſe Meuium, vel alium vidiſſe, & concludentem rationem non adducat huiuſmodi ſuæ reuocationis, & variationis: vtiq; tunc talis teſtis non erit torquendus ad effectum videndi in quo dicto perſiſtat, ſed ſciendi ab ipſo a quo, ſiue quibus ſubornatus fuerit ad ſuam priorem depo-
8 ſitionem reuocandam, † vel mutandam, prę ſumitur enim quod a ſuo priore dicto recedat dat ſubornatus. Rol. a Vall. in cõſ 73. num. 33. Maſcard. de prob. concl. 1340. num. 8.

Decretum torquendi ad detegendum ſubornationem.

Forma autem talis erit, videlicet.

9 † Tunc Deſedens, &c. Viſis &c. viſa depoſitione facta per ipſum examinatũ ſub die, &c. in qua aſſeruit vidiſſe Meuium furtum committere, conſideratisq; pluribus circumſtãtijs, dictam depoſitionem concomitantibus, quæ verificatę fuerunt, & quę ſunt ideo veriſimiles, vt omnino credendum ſit ipſum examinatum in dicta teſtificatione verum dixiſſe, modo autem mentiri, præſertim cum ea, quæ in prima depoſitione depoſuit, vltioneus de plano depoſuerit, nec modo ſufficientem, aut veriſimilem cauſam alleget huiuſce ſuæ variationis, proptereaque valde credibile, ac veriſimile ſit ipſum examinatum ad dictam priorem depoſitionem reuocandam, ab aliquo ſubornatum

fuiſſe. Ad effectum ſciendi, ab ipſo examinato, an ab aliquo, ſiue aliquibus, & a quo ſeu quibus ſubornatus fuerit, ad dictam priorem depoſitionem reuocandam, ac ad omnem alium meliorem finem, effectum citra tamen præiudicium, quorumcumque iurium fiſco, ex dicta priore depoſitione competentium, & acquiſitorum quibus per præſentem torturam, nullo modo prẹiudicare intendit, & non alias aliter, &c. de quo expreſſe proteſtatus fuit, & proteſtatur: Mandauit ipſum examinatum duci ad locum torturæ, &c.

10 † Vbi autem appareret ipſum teſtem eſſe de facto ſuper quo interrogatur veriſimiliter informam illudque deponere recuſare, quia videlicet, tempore commiſſi delicti conſtat fuiſſe in loco delicti commiſſi, & potuiſſe videre quomodo factum ſeſe habuiſſet, & ipſe vel negaret adfuiſſe, vel vidiſſe. Foller. in verbo capiat informationẽ. nu. 19 & 20. & de hoc conuincitur ſaltem per vnum teſtẽ, qui ſit dignior

11 ipſo negante. Foller. d. verb. nu. 22. † vel conſtat quod extraiudicialiter confeſſus fuit, ſe ha-

12 bere notitiam facti & poſtea negat. † vel eſt vicinus oco commiſſi delicti, Foller. vbi ſup.

13 nu. 18. † vel eſt domeſticus, Boſſ. de tortur. te-

14 ſti. num. 9. 10. & 11. † vel eſt ſolitus frequentare viam, in qua commiſſum fuit delictum, & eſt alias perſonas malæ opinionis, & famæ. Foller. vbi ſup. n. 27. aut alia de cauſa poteſt ipſe

Iudex

Digitized by Google

Iudex conijcere, quod ille recuſet veritatem fa-
15 teri † & apparent in actis probationes, qꝫ tales teſtes negantes ſciunt, vel ſcire debent veritatem facti, Foll. in d. verb. num. 24. & conſtat de delicto ſaltem in genere commiſſo. Foll. ibidẽ d. nu. 24. infraſcripta decreti formula ad torturam contra ipſum deuenire poteris, videlicet.

Decretum torquendi teſtes veriſimiliter informatos.

16 † Tunc Dominus viſis, & auditis prædictis, & pluribus monitionibus ipſi examinato factis vt veritatem fateatur, conſideratoque quod ipſe fuit præſens in loco vbi homicidium commiſſum, fuit tẽpore, quo illud fuit commiſſum, & quod veriſimiliter potuit videre, quomodo factum ſe habuerit, vel qui fuerint delinquentes, aut quibus veſtimentis induti vel quibus armis armati incederent, licet ipſe hoc expreſſe inficiari conetur, ac conſideratis alijs iudicijs, ex proceſſu reſultantibus, & contra dictũ examinatum facientibus, &c.

Ad affectum habẽdi ab ipſo examinato plenam, & integram veritatem, ſuper præmiſſis, de quibus, vt dictum eſt, veriſimiliter apparet informatus, atque ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit ipſum examinatum duci ad locum torturæ, &c.

Vel conſiderato, quod ipſe examinatus eſt, vicinus, vel eſt ſolitus frequentare locum, in quo fuit repertum cadauer., & quod propte-

rea poteſt eſſe informatus de veritate facti, ac de ipſis, delinquentibus, concurrent etiam mala fama, & opinione ipſius examinati, &c.

Vel conſideratis verbis, per ipſum examinatum extraiudicialiter prolatis, de quibus in proceſſu. Ex quo apparet manifeſte, quod ipſe eſt informatus de veritate facti, & de ipſis delinquentibus, &c.

Ex prædictis quæ exempli gratia hic poſui poterit quilibet colligere, quomodo in ſimilibus occurrentibus cauſis paucis immutatis procedendum ſit ad torturam contra teſtes.

17 Circa quod † illud in primis, animaduertendum eſt, vt ne ipſi teſtes ita grauiter torqueantur, ac ſi principales rei forent, ſed leuius arbi-
18 trio Iudicis, † qui etiã arbitrari debuerit quãdo plures, & quando pauciores, quãdo aliqui, & quando omnes iuxta factorum, & perſonarum qualitatem tormentis ſubijciendi ſunt. Clar quæſt. 25. verſ. torqueatur etiam in fine.

SCHOLIA IN CAP. IIII.

Tit. An & quando, & quo teſtes torquendi ſint cum ſuis formulis.

TOrtura teſtium latè patet, & iuſtiſſimus excurrendi expatiendique campus, ita vt actor hic tantum ludere in parua cymba poſſit. Exigit enim verè integrum tractatum, quia vix omnes cauſæ, ob quas teſtis torquendus

dus eſt, explicari poſſunt a quo quam bonæ memoriæ, & fœlici ingenio prædito Iudex attamen debet maximè laborare in tortura teſtis, qui non pro ſuo delicto, ſed in alienum commodum, aut incommodum teſtificari cogitur quia indebite, & ſine indicijs torquens, punitur Moder. Rom. q. 37. num. 114. verſ. Amplia, & num. 115. vbi dicit ampliari etiam, quod ille teſtis fateretur id, quod primò negauerat. Quia non eſt attendendum, quòd res deuenit ad optimum finem, vide ibi, quia ordinate de hoc agit, & Scaccia d. trac. capit. 137. num. 181. in fine.

Si vis ſcire caſus, in quibus teſtis poteſt torqueri, & è contra quia cognito vno de cōtra ijs cognoſcitur & reliquum, vide Mod. Rom. in Repertorio & indice, in verbo & littera tortũra Scaccia capit. 86. num. 14 & cap. 97. num. 180. Clar. noſtrum in q. 25. per totum, Boſſ. de tortura teſt. num. 9.

Sed quæro opportunè, ſi teſtis petat copiam inditiorum, antequam torqueatur, an danda ſit hanc quæſtionem plene exam. Mod. d. Ro. q. 39. num. 116. vſque ad num. 130. & 147. Ex cuius dictis habeas compendioſè duo conſilia Iuriſconſultorum inter ſe pugnantia in vrbe. Verum cum Mediolani vt plurimum Iudices inhæreant practicæ aut Boſſij, aut Clari I. pro moſtro haberetur ab eis recedere, concludentibus non eſſe dandam copiam. Clar. §. ſi.

q.2.verſ.ſolet dubitari propter timorem ſubornationis,& per ea quæ trad. in q.64.& hic ſeſe offert inſignis locus Claudij Bertaz. ad patris in conſil.157.littera A.in fine,vbi ſic dixit,& in tortura teſtis non exiguntur inditia,quæ exiguntur ad torturam rei nec de eis habetur diſputatio cum Aduocato,ſed totum arbitrio Iudicis committitur, hæc illa. Explodendi enim ſunt (quantum fieri poteſt) garritus: & ſtrepitus nonnullorum Cauſidicorum veritatem peruertentiam, ne teſtes veritatem profiteantur,quo remedio maxime in Ciuitate Mediolani opus foret,vbi tam rei quam teſtes in carceribus quamuis bene ſeruentur tanquam vellus aureum, habent tamen ſtatim, qui omnia eis ſuggerunt, & torturæ inferendæ leuitatem ne expaueſcant, & alia remedia ſalutaria, veluti hoc opus ſit pietatis, ad quæ nos cum ſcientijs noſtris vis prouehimur.

Ibidem, vel ſunt veriſimiliter informati.

Ideo ſi teſtes dicant ſe non recordari de eo quod veriſimiliter deberent recordari,torquētur.Clar.§.fi.q.25.verſ. torquentur etiā teſtes

Ibi, vel ſunt viles.

An probe vilis,ſi teſtificetur in cauſa criminali contra reum ſine tortura, Clar.d. §.fin. & q.25.verſ.ſed quæro, Boſſ.de tortur.teſte,nu.2.

Ibi, & vltronei ſe ingerant.

Contra,eos qui ſponte ſe offerunt ad dicendum

dum teſtimonium, inuehuntur omnes leges ideo ſatis ſunt ſuſpecti, Boſſ. de tortur. teſti. num. 9.

Quod ſi plures ſint ſuſpecti, quod veritatem ſupprimant, an omnes ſint torquendi, Boſſ. de tortura num. 45. dicit, quod niſi duo treſuè ſunt torquēdi, & tantum torquētur, quando veritas aliunde liberi non pōt, late Bertazol. crim. cōſ. 15. nu. 8. Menoch. de præſump. lib. 2. præſūpt. 55. nu. 2. quod nota ad refrenandam auiditatē eorum qui ſine delectu teſtes torquent. Attamen Clar. §. fin. quæſt. 25. verſ. torquentur, dicit contrarium ſeruari de conſuetudine, ſed tamen ſe credere tutius eſſe, quod relinquatur arbitrio Iudicis cui libenter aſſentio.

Ibi, vel ſint conuicti de mendacio.

Non tamen omne mendaciū teſtis nocet ad torturam ei inferendam, Clar. §. fin. q. 21. verſ. Mendacium. Ideo requiritur ſuper ſubſtantialibus delicti, non autem ſuper circumſtantijs late quomodo hoc procedat. Vide Mod. Roma. de indic. & tortu. q. 52. fere per tot. Attendendum .n. eſt, an ſit doloſè prolatum, ſeu a viro ſimplici, an a viro alioquin probo, & honeſto: Aut an mendacium conſiſtat circa id, quod etiam, ſi reus eſſet confeſſus, non tamen puniretur, & an de mendacio conuincatur per teſtem digniorem, licet ſolum Boſs. de tortura. teſt. nu. 10. In materia vid. Præſid. Menoch. de præſumptio. lib. 1. q. 89. num. 67. 68. 69. 70.

Num.

quia datur materia iudicibus euagandi, relicto crimine, de quo principaliter agitur. Cumque eſſem a Senatu Excellentiſs. delegatus in cauſa ardua cum Egregio tunc Fiſcali, nunc Quæſtore extraordinario Clemente Atſago I. C. contingit in carceribus, vt fieret quædam ſubornatio, in qua multi fuerunt nominati, quos minime nominari cupiebam, quia carceratis aliqua in eorum delictis habẽda eſt miſeratio quod faciat contra proceſſus, qui indies fiunt per Notarios de delictis carceratorum, in quib. diſpendioſis grauantur ſumptib.

Num. 8. Ibi, præſumitur enim.

SVbornatus videtur teſtis, qui quod primo iuratus dixerat, poſtea reuocat Maſcard. d. concl. 1341. num. 8. & alias ibi coniecturas adducit. Addo. Vulpell conſ. 103. num. 13.

SVMMARIVM.

1 *Probationes ſumendæ non ſunt de domo rei.*

2 *Fallit in criminalibus de conſuetudine.*

3 *Domus inquiſito perquiri ſolent, vt videatur an aliquid reperiri poſſit, quod iura Fiſci fundet, vel adiuue.*

4 *Exemplum ponitur in imputato, quòd retineat arma prohibita, vel libellum famoſum confecerit, aut litteras ſcripſerit, vel aliquid furatus ſit aut falſam monetam fabricet.*

5 *Perquiſitio prædicta ſæpe indicat delinquentes, & veritatem delictorum.*

6 *In dicta perquiſitione debebit annotari in ſcriptis*

per

per notarium teſtibus præſentibus quicquid factum, & repertum fuerit.

7 *Si fuerint reperta aliqua facienda pro fiſco potuerunt accipi præuia illorum annotatione conſignanda publicæ perſonæ iuxta loci conſuetudinem.*

8 *Annotatio prædicta quomodo facienda ſit, & quanta cum diligentia.*

9 *Redditur cauſa quare.*

10 *Forma huiuſmodi perquiſitionis.*

11 *Forma annotandi res repertas in domo alicuius.*

De indicijs ex domo rei ſumendis; & quibus furpiis vtendum ſit. Cap. V.

1 QVamquam † nimis graue videatur ex domo rei ad probandum fiſci intentionem probationes ſumi. l. nimis graue C. de teſti,
2 Boſſ. in tit. de Exam. reo nume. 9. † Nihilo-
3 minus ſcio prædictam regularem † non habere locum in criminalibus etenium ſæpe, ac ſæpius domus reorum perquiruntur ad effectum videndi, an aliquid reperiri poſſit, quod iura fiſci, vel fundet, vel adiuuet. Clar. in §. futurum. verſic. quæro nunquid & quæſt. 27. in princ. vnde poſtea ipſi rei, vel grauioribus indicijs vrgeantur, vel conuicti remaneat.
5 † Puta enim quod quis imputetur vel quod arma prohibita retineat, vel quod libellum famoſum confecerit, vel quod aliquas litte-

ras

ras ſcripſerit, vel quod aliquid furatus fuerit, vel quod falſam fabricet monetam, vtique ſolent practici aſſeſſores ſtatim ex improuiſo Curiam cum notario, & fiſcali mittere, vel ipſi per ſe etiam accedere ad domus talium imputatorum, vel ad alia loca, in quibus illi conſueuerunt verſati, ibique diligentiſſime perquirere an reperiatur, vel arma prædicta, vel dicti libelli famoſi, aut litterarum exempla, & notæ, aut ſcripturæ, vel chartæ ſimiles, aut aliquid de bonis derobatis, aut aliqua inſtrumenta, vel materias ad monetam fabricandam apta, & idonea, Clar. d. § furtum verſ. quæro nunquid. Conrad. de offic. prætor. fol. mihi 630. nu. 14. quare ſi caſus occurrat, idem tibi faciendum erit, † etenim non raro habetur hoc modo notitia delinquentium, & veritas delictorũ quæ alias nullo fortaſſe pacto haberi poſſet.

6 † Aduertere autem debueris, vt cum ad huius modi perquiſitionem deueneris quæcumque feceris, & reperieris in ſcriptis per notarium
7 † Teſtibus præſentibus adhibitus redigatur, & ſi quæ tibi videbuntur ad cauſam facere, illa in ſcriptis prius annotata dictis teſtibus videntibus, & aſſiſtentibus aſſumere tibi licuerit tecumq. aſportare depoſitario, vel ipſi notario, aut alteri publicæ perſonæ iuxta conſuetudine
8 loci conſignanda. † Erit autem talis res annotanda cum omnibus ſuis circumſtantijs, & qualitatibus quantum fieri potuerit delucide, In ſimi-

ſimili docet Conrad. de offic.prætor. in titu.de contumacibus fol.mihi 759.nu. 2.& aliquo ſigno ſignanda,puta litteri A.B. C. vel alia nota ſimili, imò etiam per teſtes ſi poterit, vel ſigillis munienda,vel ſubſcribenda,vel alio modo notanda, & ſi reus erit præſens etiam per ipſum ſubſcribi,vel ſignari mandabis, deinde etiam teſtes ipſos qui præſentes fuerunt formiter examinabis ſuper prædictis,eorumque exa-
9 men in ſcriptis redigi facies.† Hanc autem diligentiam circa præmiſſam tibi vtendum moneo,vt ne poſtea rei,cum ad eorum faciem ſcripta; & res prædictæ exhibendæ erunt (de quo dicam inferius ſuo loco, infra lib 3. capitulo 10.) valeant inficiari illas penes ipſos, vel in eorum domibus fuiſſe repertas, quod facere plerumque ſolent, vt experientia te quoque docebit.

Forma autem erit talis.Die,&c.menſis,&c. anni,&c.

10 † Mag.& excell.D.B.Locumtenens. &c.vna mecum notario, & teſtibus infraſcriptis pro iuſtitiæ complemento,& ad omnem alium meliorem finem, & effectum acceſſit ad domũ C. ſita in vrbe in loco detto Capo le Caſe, prope bona,&c.quam reperijt clauſam,& cum ſepius pulſato hoſtio nemo reſponderet, & videretur nullus in ea manere; mandauit eandem domũ per clauarium aperiri pront per dictum clauarium accerſitum aperta fuerit,(vel ſi clarius ha

be-

beri non poſſit, nec poſſit alio modo aperiri mandauit fores dictæ domus, ex quo alio modo aperiri non poterant, per vim recludi, prout calcibus per birruarios in eas iactis apertæ fuerunt:) Et in dictam domum vna mecum notario & teſtibus prædictis, ac birruarijs concomittātibus ingreſſus cæpit per omnes ſtantias
11 † illius ambulare, & perquirere, & tandem in quandam Camera exiſtente prope coquinam in quadam cauſa alba, quæ pariter per vim aperta fuit cum clauſa eſſet, nec alio modo aperiri poſſet, fuerunt reperti duo archibuſetti ad rotam parui longitudinis vnius Palmi cum dimidio cum capſis ex ligno nucis confectis, & oſſibus albis delineatis, ac celatis quorum rotæ apparebant circumcirca margines, inauratæ, & in calce quodam ſigno manus erant inſculptæ. Et cum de mandato D. vnus ex birruarij aſtantibus feciſſet periculum an eſſent onuſti, fuerunt quidem reperti bene onuſti, & de mandato eiuſdem Domini materiæ intus exiſtente exorta, fuit repertũ intus dictos archibuſettos, & eorum quamlibet ineſſe quandam quantitatem pulueris archibuſij, & duas pilas plumbeas pro quolibet, quæ omnia ego vidi, & de mandato, vt ſupra annotaui.

Tunc D. viſis prædictis mandauit mihi notario, & dictis teſtibus, vt ſupra capſis dictorũ archibuſettorum litteram A, maiuſculam formaremus, vel nomina, & cognomina noſtra ſcri-

ſcriberemus, prout per me, & teſtes prædictos formata fuit, vel ſcripta fuerunt: ac deinde tam dictos archibuſettos, quam puluerem, & pilas ex eis extractas mihi conſegnauit cauſæ notario, & per me cautè cuſtodiri mandauit animo, &c. omni, &c.

Actum die, & loco ſupradictis. Preſentibus ibidem N. & N. teſtibus ad prædicta omnia vocatis habitis, & rogatis.

Forma annotandi Litteras apertas in domo alicuius.

12 † Et ſi fuerint litteræ eodem modo deſcribentur, videlicet fuerunt repertæ quædam litteræ ſcriptæ ſub Dat. Spoleti die 29. Nouembris 1595. incipiendo. Cariſs. come fratello hò viſto, &c. & cum ſubſcriptione in fine, Affert. come fratello Matteo di N. Inſcriptio vero à tergo talis erat, videlicet. Al mio Cariſ. come fratello Coſmo di N. da Fuligno, Fuligno ſubito, ſubito, Sigillum, aut non poterat cognoſci cum eſſet depreſsũ, quæ quidem literæ fuerunt de mãdato D. prius per me ſignatæ littera A, maiuſcula, deinde per ipſos teſtes, ac præfatũ C. inquiſitum (ſi adſit) eorum nominibus, & cognominibus in ſummitate primæ faciei hoc modo, videlicet. Io N. fui preſente quando la preſente ſcrittura fù trouata come di ſopra in caſa di C. Io C cõfeſſo che la preſente ſcrittura è ſtata trouata in caſa mia come di ſopra. Et ſi teſtes ignouerint ſcribere poteris eis iubere, vt

vt ſignum crucis faciant, prout ſuperius tibi demoſtrauit, & ſic mutatis mutandis poteris tu alijs ſimilibus caſibus tegere.

SCHOLIA IN CAP. V.

IMò contrarium verius eſt, quod in criminalibus non ſit editio ad fundandā intentionē Fiſci, non tantum ſi cauſa ſit capitalis, ſed etiam ſi ſit pecuniaria Fiſco applicanda, ex Clar. in §.fi.q.25.ver.ſed hic incidenter. Id quod adduxi in cauſa magni momenti corā R. Vicario criminali tunc exiſtenti iuuene perſpicaciſſimi ingenij, & acquieuit. Ad hæc regula excipitur caſus, de quo apud eundē Clar. in §. furtū, verſ. quæro nunquid, magis ex quadā obſernantia in hoc dominio, quam quod id ſit de iure. Imo hæc præcepta perquirendi res furtiuas, non
paſſim concedēda forent, quādo aliquis vellet 1
per quirere in domo honeſtarum perſonarum.
Negari enim non poteſt, quin generetur ali- 2
qua perfidia & multum intereſt, ſumere ini-
tium probationis è domo rei, aliud ſumere 3
quo ad probationem coadiuuandam, de quo.
Cla. in §. furtum. verſ. Quæro nunquid. 4

In materia editionis vide And. Gall. Im-
per. obſeru. 106. nume. 11. vbi Fiſcus poteſt pe- 5
tere editionem inſtrumentorum etiam à reo licet ſua non teneatur edere.

Bene in hac materia dicit Soc. ſen. (ſi mo

do is eſt, nam pleriq; aliud volunt) in ſuis(vt vulgo vocant) fallentijs ad regu. 112. in verb. ędere in 4. fallen. quod licet Fiſco qualitercumque agat, teneatur reus ędere propria inſtrumenta ad eius intentionem probandam, ſeu fundatam; tamen aliud eſt in cauſa criminali cum valde damnoſum eſſet in cauſa criminali exigere probationem de domo rei, quod notat Peregri. in tract. de priuileg. fiſc. libr. 7. tit. de his quæ ſpectant ad ordinem nu. 23. verſic. principalem, firmat eandem concluſionem, ſed non admittit in caſu pecuniariæ pœnæ, & quod imo editio facienda eſt.

Hanc concluſionem limitat idem Peregrin. ibi, vt non procedat in cauſis criminalibus in quibus ſerui contra Dominos torquentur, quia in his inſtrumenta Fiſco ędenda eſſent.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtis mutus, ſurdus, vt linguam non habens quomodo examinandus.*

2 *Et quod poteſt deponere per ſcripturam ſi ſcribere nouerit.*

3 *Alias per nutus, & ſigna mediantibus interpretibus a Iudices deputatis.*

4 *Si notarius intelligat dictos nutus, & ſigna non eſt opus interpretibus.*

5 *Teſtes muti ſurdi, & linguam non habentes poſſunt examinari in criminalibus licet aliqui contrarium tenuerint.*

6 *Interpretes adhibendi ſunt etiam quando teſtis loqui-*

5 *loquitur; ſed lingua extranea; quam notarius non intelligit.*

7 *Forma examinandi huiuſmodi teſtes remiſſiue.*

De teſte muto, ſurdo, linguam non habente, aut ſermone extraneo loquente, & quomodo examinari debeat. Cap. VI.

1 SI teſtes † ſint muti, aut ſurdi a natiuitate, vel ex accidenti, vel linguã habeant ampu
2 tatam, vt loqui non valeãt, neque exaudire: † ſi quidem ij ſcribere nouerint poterunt eorũ teſtimoniũ inſcriptis ferre. Maſcard. de proba. lib.
3 3. concl. 1358. num. 26. † ſin aliter per nutus, & ſigna mediantibus interpretib. à te deputatis
4 qui dictos nutus, & ſigna declarare debeãt, † ſi Notarius illa per ſe declarare non nouerit, Igne. in l. 3. §. Ignoſcitur, nu. 26. ff. ad Syl. Char.
5 de execut. ſent. capit. 2. num. 50. † quod quidem fieri poteſt licet quidam moderni contrarium voluerit, videlicet, quod tales teſtes in criminalibus non admittantur in ferendum teſtimonium Chart. d. cap. 2. num. 47. vbi de commu.
6 † Et dicti quidem interpretes adhibendi etiã erunt, ſi teſtis ſit extraneus, nec latinum, aut vulgarem, aut alium ſermonem, quem Notarius intelligat, loqui nouerit. Farinac. in opere ſuo in tit. de oppoſit. contra teſtes q. 61. oppoſitione 11. num. 50. Quomodo autem & qua forma horum depoſitiones accipiendæ ſint ex his

quæ inferius tibi dicam, & demonſtrabo infra lib.6.cap.3. facillime percipere tibi licuerit.

Finis libri Primi.

SCHOLIA IN CAP. VI.

HAc ſurdorum, & mutorum materia non admodum praticabilis eſt ob penuriam mutorum, & elinguium in hac Ciuitate, quę homines bene diſpoſitos,& omnibus membris validos formet, & fere nunquam vſuuenit in mulieribus, quibus duplex lingua a natura conceſſa eſt. Vidi tamen mutum torqueri pro habenda veritate delicti homicidij ſub D. Aloyſio Cruceio Iureconſulto Vicario Iuſtitiæ D. Antonij Rubei Capitanei Iuſtitiæ. De hoc plene apud Farinac. de oppoſit. contr. teſtes quęſtio. 61. per tot. vbi plures annectit quęſtiones ad rem facientes.

Accuſare an poſſint, ſi ſuam ſuorumuè iniuriam proſequatur, Vide Tib. Decia crimin. tract. part. 1. lib. 3. cap. 11. nu. 17. tit. mentis vel corporis defectus.

Et quando quis eſt ſurdus a natura, neceſſe etiam eſt, vt ſit mutus iux. not. ad l. qui diſcretis C. qui teſta. face. poſſ.

An poſſit contrahere matrimonium, Decian. ibid. & quod poſſit ſi bono ſit ſenſu prædītus

ditus & intellectu, conſuli pro affine meo Ioſeph. Porro f. Io. Baptiſtæ, & pro filio ex ſorore eiuſdem Io. Baptiſtæ, qui iam duas habuit vxores, & ex filios formoſos, & bene loquentes, ita vt fallat in his regula, quæ dicit, nemo dat. quod non habet, cum a patre abſit loquela, & veluti per manus ad filios tranſmiſſa.

De multis aliqua prodigia apud Textorem in officina tit. Muti.

An poſſit criminaliter puniri, ſi fateatur mutus per ſigna. Iaſo ad l. deſcretis numer. 10. C qui teſta. fac remiſſiue. Melius cæteris hac in re præſtat, qui & articulum excutit Petr. a Plac in epit. delic. cap. 32. numer. 17. verſic proxime. Credendum enim magis eſt Doctori elene articulum examinanti. Ex eius vero nimis artificioſa, & exculta diſtinctione colligo, Mutum ſi habeat aliquem intellectum, & rationem puniri poſſe pœna ordinaria, modo tamẽ delictum ſuum probetur per teſtes, & ſic per liquidam probationem; ſecus ſi ipſe per ſigna delictum fateatur idipſum pro conſtanti ponit Farinac queſtio. 41. num. 88. verſicu. limita 11. & ſub num. 91. quod non poterit torqueri ad habendam dictam confeſſionem, quia fruſtra expectatur illud, cuius nihil operatur euentus, ſuper quo etiam vide Sebaſt. Medin. tract. de furtuit caſib. part. 2. queſtio. 6. nu. 58.

Plenius vero attigit Carthar. de executio. ſenten. capt. bannit. cap. 2. a nu. 44. per diſcur-

ſum mult. numer. a quo Carthar. multa mutuo accedit. imo vero omnis concernentia interrogationem mati, ita vt quod ibi decerpſit ex eo ſibi affatim aſcripſerit. Ita ſcriptum eſt.

O vos non vobis mellificatis apes,
O vos non vobis mellificatis apes.
O vos non vobis vellera fertis oues,
O vos non vobis fertis arati ab oues.

Ad hæc videndus Tiraq. de leg. connub. in verb. expreſſ. glo. numer. 16. 17. 18. Lamberteng. in contract. de contract. eor. quib. vel a iur. commun. vel a ſtat. ſin. cert. ſolennita. contrah. permiſſ. non eſt glo. 8. in verb. mariti nu. 46. 47. 48. & in repert. Tractatuum.

Sed de his ſatis, ne ſterilem materiam raro in foro contingentem fertilem, & ſecundam reddere ſtudeamus.

Finis libri Primi.

PROCESSVS INFORMATIVVS

LIBER SECVNDVS.

SVMMARIVM.

1 *Captura committitur ſi præcedunt informationes.*
2 *Si reus capi non poterit proceditur contra ipſum in contumaciam.*
3 *Modus procedendi contra contumaciam remiſſiuè.*
4 *Ad capturam quomodo poſſit legitimè deueniri.*
5 *Captura hodiernis temporibus eſt arbitraria.*
6 *Arbitrium hoc caſu quomodo regulari debeat, & quæ conſideranda ſint.*
7 *Regula certa non poteſt pari circa modum procedendi ad capturam.*
8 *Nec circa perſonas capiendas.*
9 *Perſonæ priuilegiata quæ.*
10 *Et an capi poſſint.*
11 *Mulieres non debent cum de decore ad carceres duci, & debent poni ſeparatim a viris, vel in aliquo loco extra carceres ſua honeſta cuſtodia & cum cautione.*
12 *Clerici, & quando capi poſſint à Iudice ſæculari.*

13 In quibus caſibus poteſt iudex ſæcularis, contra Clericum procedere.

14 Captura debet committi birruarijs, & alijs ſeruientibus Curiæ non autem priuatis perſonis & multo minus offenſis, & inimicis.

15 Forma mandati de Capiendo in Curia.

16 Forma mandati de capiendo extra Curiam.

De captura reorum, & forma mandati de capiendo. Cap. I.

1 CAptis † informationibus, & acquiſitis contra reos iudicij ſolet deueniri ad capturã eorum, quando poſ-
2 ſunt haberi, vel proceditur † contra eoſdem in illorum contumaciam ſeruatis ſeruandis ad condemnationem, vbi haberi non poſſunt, quia fugam arripuerũt, vel alias ſunt abſentes Contrad. de offic. præto in tit. de contumacibus.
3 † Omiſſo autem ad præſens modo procedendi in contumaciam, de quo infra in vltima
4 parte huius tractatus differemus; † videamus nunc quomodo ad dictam capturam poſſis tu
5 legitime deuenire. † Scio igitur capturam hodiernis temporibus arbitrariam eſſe; Clar. q.
6 28. verſic. ſcias autem circa fin. † & ideo conſiderata qualitate cauſæ, an videlicet delictum ſit occultum, an graue, an difficilis probationis, an poſſit cauſare alia delicta; & perſonæ ſcilicet an vilis ſit, an pauper, an vagabunda,

an ſolita delinquere, añ malæ opinionis,& famæ, an aliqua infamię macula notata; & indiciorum,an grauia,& vrgentia, an proxima, an veriſimilia, an clara, & huius generis, an vero è contra:mandatum de capiendo arbitrio tuo
7 vel relaxare, vel denegare poteris, † non enim circa hoc dari poteſt citra regula, & ratio procedendi, Clar quæſt. 28.verſ.ſcias autem, in fi.
8 † quemadmodum etiam dari non poteſt circa
9 perſonas capienda, † quamuis enim priuilegiatæ illæ forent, prout ſunt mulieres, docto-
10 res, clerici, & ſimiles, † nihilominus poteris vbi delicti, & cauſæ qualitas ſuadebit ad capturam etiam contra præfatus procedere. Clar. d. q. 28. verſ. quæro, & verſ. ſeq. quod autem
11 dico de † mulieribus, aduertere debueris, vt ne cum dedecore adducantur, & quod ponantur in carceribus ſeparatim à viris, vel in aliquo cubiculo Palatij Iudicis, aut in aliqua domo, ſub honeſta cuſtodia, & cum fideiuſſione. & Clar. q. 28. verſ. quæro igitur, quod dico de
12 clerici, † intellige, ſi habebis iuriſdictionem
13 contra illos, † vel ſi ad effectum illos conſignādi eorum ſuperioribus. Clar. d. quæſt. 28. verſ. quæro,& verſi. ſi vero.

14 † Captura autem cōmittitur ipſis birruarij, & ſic perſonis publicis,non autem priuatis,& multo minus offenſis,& inimicis. Foll. in ſua pract. in verbo capiant informat.nu. 14. per mādata à Iudic. ſubſcripta, Clar. q. 28. verſi. dictum eſt. & verſi. ſeq. quorum mādatorū forma talis erit,

vide

videlicet,ſi mandatum ſit relaxandum in Curiæ

Forma mandati de capiendo in Curia.

15 † De mandato Illuſtriſſimi,& Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris, ſiue eius in criminalibus Locũ tenẽtis, Capiatur in fraſcriptus pro inditijs & captus ad ſecretos carceres ducatur,nec relaxe t̃ donec.&c.In quorũ, &c. Dat.&c. die &c.Deinde ponatur nomẽ capiendi,cũ cognomine & patria ſi talis cognitio habeatur, ſin autẽ deſcribatur per ſigna, & alias prout melius videbitur, & poſtea Index tale mãdatũ ſubſcribet apponẽdo nomen ſuũ, puta Marcus Aurelius de domo Locũtenens. Quod ſi mandatũ prædictum extra Curiam dandum ſit ampliori vtendum erit formula, videlicet.

Forma mandati de capiendo extra Curiam.

Anibal Oricellarius Epiſcop. Carcaſſonus. Almæ Vrb. eiuſque diſtrict. Gen. Gubern. & vicecam.

16 † Vniuerſi & ſingulis Dominis Gubernatorib. Poteſtatibus. Bariſellis, Capitaneis, Executoribus, Subexecutoribus quibuſcunque cæteriſque iuſtitiæ miniſtris, iuriſdictioni noſtræ mediate vel immediatè ſubiectis, auctoritate noſtri officij, tenore præſentium præcipimus, & mandamus, ſub 500. auri ducatorum a quolibet ipſorum auferen. & Cameræ Apoſtolicæ,applican alijsq; arbitrio noſtro imponendis,& infligendis pœnis. Non ſubiectis vero in Domino hortamur, & rogamus,vt N.de

N.

N. vbiq; locorum repertum capiatis, & carceratis & detineatis, capique detineri, & carcerari faciatis, ſub bona & fida cuſtodia pro non nullis indicijs contra eum in actis notarijs noſtri infraſcripti exiſten. ad effectum illum prout iuſtitia ſua debet puniendi; nobis quãto citius notificantes, quicquid in premiſſis feceritis. In quorum &c. Dat. &c. hac die. &c. poſtea manu ſua præfatus Reuerendiſſimus Dominus Guberuator tale mandatum ſubſcribet hoc modo, videlicet, Annibal Epiſcopus Oricellarius Gubernator. Nolo omittere hic te monere, vt cum populos gubernio tuo commiſſos habueris nũquam permittas birruarios ſine mãdatis de capiendo capturas facere (niſi tamen periculũ eſſet in mora, vel depræhenſos caperent infragranti quia datur multoties occaſio maximorũ ſcandalorũ, & iniuſtitiarũ dũ iſtis ribaldis qui nihil aliud cogitat niſi quoquo modo pecunias extorquere, arbitrio ſuo homines capere permittitur. Ego ſcio quod dico: Propterea fac vt meam hanc admonitionem cordi habeas.

SCHOLIA AD LIB. II. CAP. I.

CAturę materia nulla apud Iudices & Gapharios optabilio: qui modo habeant inditia tenui pendentia filo eam decernere ſolent. licet nunc ſub Ill. Capitaneo Iuſtitię Horatio Mainoldo I.C. veſtigia fratris in Hiſpanij Re-

gentis cruditiſſ.calcante, anguſtior via ſit reddita vſque ad nauſeam actuariorum,qui dicere poſſunt cum Poeta.

Obſtupore animi intentique ora tenebant. Cum res eorum familiaris minus augeatur. Is enim,non vt pleriq; veluti vigiles dracones parandis inhiat opibus;ſed famæ,ſed decori nulla inter eum, & ſatellites turpis conuentio tanquam de quota litis quæ cũ aliquibus mẽſtrua fuiſſe dicitur,non cum commentarienſibns colludium.Ideoq; ſperandũ eſt recepturũ eũ apud dominum villicationis ſua fructũ centeſimum.

Principe ergo loco informationes auctor legitimas requirit,multaque verſantur in cognitione, vtrum captura ſit legitima nec ne, quæ ſingula recenſere laborioſum nimis foret. De hac Clar.§.fin. q.28. verſ. autem, circa fin.qui magiſtralem præſcribit methodum ante iudicium oculos ſemper habendam, ne errent, ne in ſindicatu,in quo digeruntur errores,teneantur. Vis, vt ego tibi dem tutam, & ſecuram viam capturas relaxandi noli precio magiſtrales affectare. time Deum, ne te auaritia omnium malorum radix poſſideat. His ducibus, vix poteris errare, & cum omnes norunt te rectam mentem habere nullus erit,qui ad iniuriam referat ſi contingat capturam a te ſignari, nec apud ſenatum leues hæ excuſationes audientur.nam ſicut fabricula non venit appellatione febris, vulnuſculũ appellatione vulneris ita leuibus ductus indicijs, captura nullum tibi

bi timorum incutiet, Scaccia c. 42. nu. 5. in fin.

Innumeras quæſtiones ad materiam capturæ pertinentis, vberrime explicat Farinac. in q. 27. per tot. ad quem, & Scac. de iudi. in cau. ciu. & crim. capit. 42. tit. de citat. real. ſeu capture in criminalibus: te reijcere magis expedit, quàm multa amplectens nihil complecti.

Omnes tamen Iudices hortor, ne niſi vrgenti neceſſitate audeant aliquem detineri facere curialem in iuſſu Principis, nã etſi, qui hoc munus ſubeunt, debeant iuſtitiam conſtanter mi niſtrare nulla habita perſonarum acceptione, iuxta illud Salomonis. Noli fieri Iudex, niſi virtute valeas diſrumpere hominum iniquitatem; Attamen ita cauendum eſt, ne ipſis Principibus, a quibus pendens, diſpliceas, & ex alieno diſcas periculo. ideo Principes certiores red das, conſulas. Cautum me reddit exemplum Iacobi Philippi Brambille I.C. ac Colegæ mei. Is. n. ex cum cauſa ęris alieni ſeruatis ſeruandis capturã decreuiſſent contra Theſaurariũ huius ſtatus generalẽ Cardonũ. ita Princeps tamquã aliquod ſcelus comiſiſſet hoc ægretulit, vt ab officio Vicariatus Iuſtitiæ eum ſuſpenderit, cũ Princeps conquereretur ante d. detentionem ſuam Excellentiã debuiſſe moneri, qui poſtea iude ad modicum tẽpus ſeſponte ab officijs publicis abdicauit, & in ius ſeceſſit omni librorum ſupellectile etiam vendita, quod prudenter ab eo, qui multos magiſtratus ſumma cum laude geſſerat factum eſt iuxta illud Poetæ,

Viuæ

Digitized by Google

Viue tibi, & longe nomina magna fuge:
In omnem caſum ſerua ad vnguem circa modum capturæ decernendæ circumſpectas conſiderationes, Clar. in q. 28. verſi. ſcias, in fin. & memento ꝙ datur officium, non autē diſcretio.

Et modus in rebus ſunt certi deniq; fines,
Quos vltra, citraq; nequit cōſiſtere rectum.

Quem modū & modeſtiam ſi ſeruaſſet amicus quidam meus in folio dignitatis poſitus, multos hahuiſſet, qui eius infortunia commiſerari fuiſſent.

Num 14. verſ. Captura autem.

Vidi tamen quoties periculum eſt, ne birruarij ſufficiant in reo detinendo conceſſi, vt querelantes cum auxilio amicorum eis aſſiſtant ad exequendam capturam, quod ſatis de iure permittitur, iuxta not. ad l. non eſt ſingulis de reg. iur. & late conſului pro Mratignono, quod conſilium (ſi per vitam licebit) impremetur. Addo. Follerium in prax. crim. dialog. in verb. notatos capiat de perſona, numero 14. verſic. item caueant, dummodo occaſio ſcandalis non detur. Quod male obſeruarunt iudices, qui Hiſpanorum militū cohortem miſerunt ad detinendum Eg. Com. M. Antonium Areſinum ſuperioribus annis ad locum Cauenaghi admiſſo de eorum ſocietate Ioan. Paulo Tabula hoſte ſuo accerrimo, qui ſtratagemate vtens, quod bannitus foret, deſtinauerat caput ei, tamquam bannito amputare, licet

(Deo

(Deo adiutore)opera eiuſdem ruſtici, qui præuiderat horum multitudinem aduenientem, illius manus euaſerit ſummo mane delatus nudus in nemus quod poſtea ſe conſignauit, & innocẽtiam ſuam demonſtrauit, abſolutionemq; conſecutus eſt. Vides quam periculoſa fuerit licentia illa conceſſa præfato Tabulæ ſe ſe Hiſpanis in opem adiungenti, Quinetiam ita mihi perſuadeo. factum illud cauſam dediſſe, quod interiecto aliquo tempore fuerit occiſus proditoriæ. Statius fuiſſet quod hi penes quos erat clauus Reipublicæ totius, incendium illud a principio reſtrinxiſſent, quia omne malum naſcent de facili opprimitur, inueteratum ſit plerunq; robuſtius, idque in ſimilibus diſcordijs naſcentibus, accidit, quod in paruis arbuſculus ad proceritatem auctis, iuxta illud Poetæ.

Quæ præbet latas arbor ſpatiãtibus vmbras,
Quo primum creuit tempore virga fuit.
Tunc poterat sũma manibus tellure reuelli,
Nunc ſtat in immensũ vitibus aucta ſuis.

Qui vero dictas diſcordias aluere, vitæ breue tempus habuiſſe feruntur. Iam mihi in hac retutius eſt ſilentium, quia non licet homini arcana loqui, & os in cœlum ponere.

S V M M A R I V M.

1 *Delinquens poſt capturam examinare debet ſuper de quibus imputatur.*

2 *Et circa huiuſmodi examen eſt maxima cura inuigilandum.*

Con-

3 Conſtitutum vocatur reorum examen, & quare.
4 Laus examinatis in quibus conſiſtat.
5 Iudicis diligentia, & verſutia in interrogando plus operatur, quam tortura a veritatem a reo exprimendam.
6 Bene exam nare eſt difficillimum negotium, & maximi ingenij.
7 Ratio quare pauci reperiantur criminaliſtæ bene fabricantes proceſſum.
8 Iudices qui omiſſis debitis interrogatorijs ſtatim ad torturam deueniunt ſunt nebulones magis quam Iudices quia.
9 Tortura eſt remedium ſubſidiarium.
10 Et ab his iudicib: cauendum eſſe auctor monet.
11 Inter interrogandi non poteſt tradi certa ratio, & methodus, & quare.
12 Iudex interrogans tria conſiderare debet.
13 Iudex quæ conſiderare debeat circa perſonam. ſuam.
14 Iudex quomodo ſe habeat accingere ad examen reorum.
15 Iudex non debet eſſe timidus, neque temerarius in examinando ob nobilitatem, vel vilitatem rei examinati, quia non debet habere acceptationem perſonarum.
16 Iudex non malefacit vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo.
17 Familiaritas cum reo eſt omnino euitanda Iudici.
18 Promiſſione impunitates non debet vti Iudex ad veritatem eruendam.

Niſi

19 Niſi alias conſtaret talem cui impunitas promitti-tur vere delictum commiſiſſe.
20 Auctor putat a dicta promiſſione abſtinendum principem conſulendum.
21 Iudex criminis naturam qualitates, & circumſtantias diligenter debet poſſidere.
22 Iudex dum proceſſum fabricat, illius ſummarium debet conficere, vt ſibi quodam modo pro ſpeculo inſeruiat.

Captis reis quid faciendum, & quæ obſeruanda ſint circa perſonam Iudicis. Cap. II.

1 CAptum † delinquentem, & in carceribus detruſum examinare debebis ſuper ijs, de quibus ille imputatur, ad effectum, vt ſi poſſibile ſit, ex eius oris propria confeſſione: veritatem habeas facti de quo agitur. Chart. in
2 ſua pract. interrog. reo. lib. 1. cap. 3. nu. 6. † propterea erit maxima cura inuigilandum circa huiuſmodi reorum examẽ. Char. d. c. 3. nu. 32.
3 † quod cõſtitutũ vulgo vogant, eo quia a verbo Conſtitut ſolet initiũ ſumere, Char. in d. prac.
4 lib. 1. c. 1. num. 6. & 7. † Namque haud modica laus eſt bene ordinate, clare, ſubtiliter, & accommodatam reos interrogare, & mediantibus interrogatorijs illuc adducere, vt vel inuiti
5 ti veritatem fateantur. † Et ego cognoui non nullos Iudices: ita in hoc interrogandi genere verſatos, vt nullis tormentis fere ſemper de

plano ab ipſis reis veritatem haberet, tuncque dicerent ſe cauſam amiſiſſe cum ad tormenta deuenire ipſis neceſſarium foret, audiuiq; ipſos reos pluries dicentes ſeſe magis horum interrogatorijs vexare, & premi, & quodammodo adigi ad veritatem fatendã, quam vlla cu-
6 iuſuis generis tormentorum vi, & ſeuitia † Et licet videatur hoc negotium nonnullis facilum tamen experto mihi crede, quod difficilime eſt, & maximi ingenij, Chart. in d. pract. inter-
7 rog. reo. lib. 1. in præfat. nu. 3. † & ideo vides tã paucos reperiti, qui processus commendatio de dignos fabricent. Sed nulla eſt difficultas quam non ſtudium, & exercitatio vincat iuxta illud Virgilianum,

Labor omnia vincit. Improbus &c.

8 † Debebis ergo patienter reos interrogare, & longa interrogatorium, & argumentorum ſerie cauſam examinare ſicque veritatem
9 facti extorquere conari, † non autem ſtatim ad tormenta nulla rei geſtæ ratione habita proſilire; etenim aliquando dum ſeuerius admiſſum vendicare feſtinas nullo legum temperamento adhibito, iniuſtam pœnam eligere, & innoxium indignis ſupplicijs afficere poteſt. Quod profecto impium, eſſet & diſpendium irreparabile afferens, & nullo vnquam hominis facto reſarciendum, Blanc. in tract. de ind. in epiſt. nuncupat. ad ſcolaſticos legum ſtudioſos, Clar.
10 q. 64. verſ. debet etiam † Cõſideres velim tortu-

ram

ram eſſe remedium ſubſidiarum, quod ita vocatum fuit, quia tunc ſolum ad illud confugiendũ eſſe voluerunt maiores noſtri, quando alia remedia fuerunt fruſtra tentata.

Vt igitur ad rem proprius accedam. Velim eo quidem veras tibi tradere regulas, certamque præſcribere methodum interrogandi reos
11 † verum cum facta, & negocia, ſuper quibus examina fieri contingunt tam varia ſint crede mihi, non poteſt ab aliquo certa ratio, & methodus præſcribi, l. neq; leges. cum glo. magna. ibi, ff. de legi. Ne tamen hæc inanis abeas non nulla generalia tibi in mediũ afferã, vnde artẽ quandam, & regulam interrogandi haud difficulter poteris per temetipſum haurire, & colligere. Arg. tex. in l. non oẽs, & l. ſeq. ff. de leg.
12 † Tria igitur tibi ante oculos conſideranda propones.

Primo perſonam tuam examinare, & interrogare volentis.

Secundo, perſonam rei ad quẽ examinandum te confers, & a quo veritatem cupis elicere.

Tertio, negotium, & cauſam quę tractatur.
13 † Quoad perſonam tuam illud in primis monitum te volo, vt Deum timeas, animam mũdã habeas, mente & corpore innopus, quod aggrederis incumbas, veritatem ſolã, prout ſuperius dixi, perquiras, Clar. in pract. interrog. reorum lib. 2. c. 1. nu. 2. & ſeqq. teq. illius tantũ modo indagatorem eſſe, ac miniſtrum iuſtitia,

cis in examinando, in quo plus valet hominis prudentia, ac iudicium a natura ingenitum, quam librorum aſſidua reuolutio. Animaduerti enim aliquos & ſi doctos; attamen ita obtuſos, vt quicquid potius eis eſſet committẽdum, quam vtreiſi alique examinent. Quis doctior F. Gambarana Senatore olim publico profeſſore in Ticinen. Gymnaſio, ac in iure canonico præceptore meo Quis eo tardior in excipienda negociorum forenſium qualitate? quam ſuã tarditatem ipſemet accuſabat. Si literarum periciã, eloquentiæ vim requiſiuiſſes, nullus ei erat præponendus. Si tamen proceſſus criminalis & legendus erat more lectorum crimin. Notarij ad eum accedere recuſabant; quod tanquam bos antiquus grauiter figeret pedem qui ſuper ſingulis inſiſteret, quę momento temporis erãt percipienda. Quantum ergo poſſit hæc diligentia multoties ſum expertus; paucis præſertim ab hinc diebus, quibus detinebatur quidam piſtor, qui puerum ann. 12. in via publica prope locum S. Albini ab hac ciuitate per 10. milliara diſtant occiderat. Cum vero nulla aut leuiſſima inuenirentur indicia hoc dẽpto, quod viſus erat ſuper equa ſimili illi, quæ a puero ablata fuerat per eum, & ſocium, per noctem fere integram illius examini ita incubui, vt cũ poſtea faſſus fuiſſet adhibito taxillo profeſſus fuerit, ſe illud delictum confeſſum fuiſſe, non quæſtionibus victum; ſed ex vehementia adhibita

hibita per me, & in examinando, & interrogando, nec intermiſſa diligentia. non quia tormentorum vis in eo aliquid operaretur, qui corpus ad ea induratum habebat. Tandem ad caudam equi alligatus per hanc Vrbem tractus pœnas dedit tanti ſceleris.

Huius examinis plura habes apud Carthar. hinc add. a quo author collegit.

De examine quod Conſtitutum appellamus loquitur Clar. q. 49. verſ. Scias autem, & quo tramite debeat Iudex procedere in examinando multa Clar. ibi verſ. debet autem Iudex.

Plurimus autem quæſtiones huc pertinentex examinat Scacc. cap. 88. pluries a me citatus.

Num. 12. Tritae.

De timore Dei quem debet habere Iudex, tradit idem Scacc. num. 4. verſ. Debet, & denique cætera requiſita plenius, quam his commemorat.

Num. 18. impunitatis.

Cautelæ, fictiones, ſimulationes an ſint licitæ, in interrogandis reis, & an liceat Iudici promittere reo impunitatem ad eruendam veritatem delicti, & confeſſio extorta noceat reo quo ad pœnam, Scacc. d. cap. 86. num. 35. 36. 37.

Num. 20. Sed melius.

Hæc impunitas Mediolani non conceditur, niſi vbi difficulter veritas haberi po-

Viue tibi, & longe nomina magna fuge;
In omnem caſum ſerua ad vnguem circa modum capturæ decernendæ circumſpectas conſiderationes, Clar. in q. 28. verſi. ſcias, in fin. & memento ꝙ datur officium, non autẽ diſcretio.

Et modus in rebus ſunt certi deniq; fines,
Quos vltra, citraq; nequit cõſiſtere rectum.

Quem modũ & modeſtiam ſi ſeruaſſet amicus quidam meus in folio dignitatis poſitus, multos habuiſſet, qui eius infortunia commiſerari fuiſſent.

Num 14. verſ. Captura autem.

Vidi tamen quoties periculum eſt, ne birruarij ſufficiant in reo detinendo conçodi, vt querelantes cum auxilio amicorum eis aſſiſtant ad exequendam capturam, quod ſatis de iure permittitur, iuxta not. ad l. non eſt ſingulis de reg. iur. & late conſului pro Mratignono, quod conſilium (ſi per vitam licebit) impremetur. Addo, Follerium in prax. crim. dialog. in verb. notatos capiat de perſona, numero 14. verſic. item caueant, dummodo occaſio ſcandalis non detur. Quod male obſeruarunt iudices, qui Hiſpanorum militũ cohortem miſerunt ad detinendum Eg. Com. M. Antonium Areſinum ſuperioribus annis ad locum Cauenaghi admiſſo de eorum ſocietate Ioan. Paulo Tabula hoſte ſuo accerrimo, qui ſtratagemate vtens, quod bannitus foret, deſtinauerat caput ei, tamquam bannito amputare, licet

(Deo

(Deo adiutore) opera eiuſdem ruſtici, qui præuiderat horum multitudinem aduenientem, illius manus euaſerit ſummo mane delatus nudus in nemus quod poſtea ſe conſignauit, & innocẽtiam ſuam demonſtrauit, abſolutionemq; conſecutus eſt. Vides quam periculoſa fuerit licentia illa conceſſa præfatæ Tabulæ ſe ſe Hiſpanis in opem adiungenti, Quinetiam ita mihi perſuadeo. factum illud cauſam didiſſe, quod interiecto aliquo tempore fuerit occiſus proditoriæ. Statius fuiſſet quod hi penes quos erat clauus Reipublicæ totius, incendium illud a principio reſtrinxiſſent, quia omne malum naſcent de facili opprimitur, inueteratum fit plerunq; robuſtius, idque in ſimilibus diſcordijs naſcentibus, accidit, quod in paruis arbuſculus ad proceritatem auctis, iuxta illud Poetæ.

Quæ præbet latas arbor ſpatiãtibus vmbras,
Quo primum creuit tempore virga fuit.
Tunc poterat sũma manibus tellure reuelli,
Nunc ſtat in immensũ vitibus aucta ſuis.

Qui vero dictas diſcordias aluere, vitæ breue tempus habuiſſe feruntur. Iam mihi in hac retutius eſt ſilentium, quia non licet homini arcana loqui, & os in cœlum ponere.

S V M M A R I V M.

1 *Delinquens poſt capturam examinare debet ſuper de quibus imputatur.*

2 *Et circa huiuſmodi examen eſt maxima cura inuigilandum.*

Con-

3 Conſtitutum vocatur reorum examen, & quare.
4 Laus examinatis in quibus conſiſtat.
5 Iudicis diligentia, & verſutia in interrogando plus operatur, quam tortura a veritatem a reo exprimendam.
6 Bene examinare eſt difficillimum negotium, & maximi ingenij.
7 Ratio quare pauci reperiantur criminaliſtæ bene fabricantes proceſſum.
8 Iudices qui omiſſis debitis interrogatorijs ſtatim ad torturam deueniunt ſunt nebulones magis quam Iudices quia.
9 Tortura eſt remedium ſubſidiarium.
10 Et ab his iudicib. cauendum eſſe auctor monet.
11 Inter interrogandi non poteſt tradi certa ratio, & methodus, & quare.
12 Iudex interrogans tria conſiderare debet.
13 Iudex quæ conſiderare debeat circa perſonam. ſuam.
14 Iudex quomodo ſe habeat accingere ad examen reorum.
15 Iudex non debet eſſe timidus, neque temerarius in examinando ob nobilitatem, vel vilitatem rei examinati, quia non debet habere acceptationem perſonarum.
16 Iudex non malefacit vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo.
17 Familiaritas cum reo eſt omnino euitanda Iudici.
18 Promiſſione impunitates non debet vti Iudex ad veritatem eruendam.

Niſi

19 *Niſi alias conſtaret talem cui impunitas promitti- tur vere delictum commiſiſſe.*
20 *Auctor putat a dicta promiſſione abſtinendum principem conſulendum.*
21 *Iudex criminis naturam qualitates, & circumſtan- tias diligenter debet poſſidere.*
22 *Iudex dum proceſſum fabricat, illius ſummarium debet conficere, vt ſibi quodammodo pro ſpecu- lo inſeruiat.*

Captis reis quid faciendum, & quæ obſeruanda ſint circa perſonam Iudicis. Cap. II.

1 CAptum † delinquentem, & in carceribus detruſum examinare debebis ſuper ijs, de quibus ille imputatur, ad effectum, vt ſi poſſibile ſit, ex eius oris propria confeſſione: veritatem habeas facti de quo agitur. Chart. in
2 ſua pract. interrog. reo. lib. 1. cap. 3. nu. 6. † propterea erit maxima cura inuigilandum circa huiuſmodi reorum examẽ. Char. d. c. 3. nu. 32.
3 † quod cõſtitutũ vulgo vogant, eo quia a verbo Conſtitut ſolet initiũ ſumere, Char. in d. prac.
4 lib. 1. c. 1. num. 6. & 7. † Namque haud modica laus eſt bene ordinate, clare, ſubtiliter, & accommodatam reos interrogare, & mediantibus interrogatorijs illuc adducere, vt vel inui-
5 ti veritatem fateantur. † Et ego cognoui non nullos Iudices: ita in hoc interrogandi genere verſatos, vt nullis tormentis fere ſemper de

plano ab ipſis reis veritatem haberēt, tuncque
dicerent ſe cauſam amiſiſſe cum ad tormenta
deuenire ipſis neceſſarium foret, audiuiq; ip-
ſos reos pluries dicentes ſeſe magis horum in
terrogatorijs vexare, & premi, & quodammo-
do adigi ad veritatem fatendā, quam vlla cu-
6 iuſuis generis tormentorum vi, & ſeuitiat † Et
licet videatur hoc negotium nonnullis facilum
tamen experto mihi crede, quod difficilime
eſt, & maximi ingenij, Chart. in d. pract. inter-
rog. reo. lib. 1. in præfat. nu. 3. † & ideo vides tā
7 paucos reperiri, qui processus commendatio
de dignos fabricent. Sed nulla eſt difficultas
quam non ſtudium, & exercitatio vincat iuxta
illud Virgilianum.

Labor omnia vincit. Improbus &c.

8 † Debebis ergo patienter reos interrogare,
& longa interrogatorium, & argumento-
rum ſerie cauſam axaminare ſicque veritatem
9 facti extorquere conari, † non autem ſtatim ad
tormenta nulla rei geſtæ ratione habita proſili-
re; etenim aliquando dum ſeuerius admiſſum
vendicare feſtinas nullo legum temperamen-
to adhibito, iniuſtam pœnam eligere, & inno-
xium indignis ſupplicijs afficere poteſt. Quod
profecto impium, eſſet & diſpendium irrepara-
bile afferens, & nullo vnquam hominis facto
reſarciendum, Blanc. in tract. de ind. in epiſt.
nuncupat. ad ſcolaſticos legum ſtudioſos, Clar.
10 q. 64. verſ. debet etiam † Cōſideres velim tortu-

ram

ram eſſe remedium ſubſidiarum, quod ita vocatum fuit, quia tunc ſolum ad illud confugiendũ eſſe voluerunt maiores noſtri, quando alia remedia fuerunt fruſtra tentata.

Vt igitur ad rem proprius accedam. Velim eo quidem veras tibi tradere regulas, certamquæ præſcribere methodum interrogandi reos
11 † verum cum facta, & negocia, ſuper quibus examina fieri contingunt tam varia ſint crede mihi, non poteſt ab aliquo certa ratio, & methodus præſcribi, l. neq; leges. cum glo magna. ibi, ff. de legi. Ne tamen hæc inanis abeas non nulla generalia tibi in mediũ afferã, vnde artẽ quandam, & regulam interrogandi haud difficulter poteris per temetipſum haurire, & colligere. Arg. tex. in l. non oẽs, & l. ſeq. ff de leg.
12 † Tria igitur tibi ante oculos conſideranda propones.

Primo perſonam tuam examinare, & interrogare volentis.

Secundo, perſonam rei ad quẽ examinandum te confers, & a quo veritatem cupis elicere.

Tertio, negotium, & cauſam quę tractatur.
13 † Quoad perſonam tuam illud in primis monitum te volo, vt Deum timeas, animam mũdã habeas, mente & corpore innopus, quod aggrederis incumbas, veritatem ſolã, prout ſuperius dixi, perquiras, Clar. in pract. interrog. reorum lib. 2. c. 1. nu. 2. & ſeqq. teq. illius tantũ modo indagatorem eſſe, ac miniſtrum iuſtitia,

cis in examinando, in quo plus valet hominis prudencia, ac iudicium a natura ingenitum, quam librorum aſſidua reuolutio. Animaduerti enim aliquos & ſi doctos; attamen ita obtuſos, vt quicquid potius eis eſſet committẽdum, quam vt reiſ aliquẽ examinent. Quis doctior F. Gambarana Senatore olim publico profeſſore in Ticinen. Gymnaſio, ac in iure canonico præceptore meo. Quis eo tardior in excipienda negociorum forenſium qualitate? quam ſuã tarditatem ipſemet accuſabat. Si literarum peritiã, eloquentiæ vim requiſiuiſſes, nullus ei erat præponendus. Si tamen proceſſus criminalis & legendus erat more lectorum crimin. Notarij ad eum accedere recuſabant; quod tanquam bos antiquus grauiter figeret pedem, qui ſuper ſingulis inſiſteret, quę momento temporis erãt percipienda. Quantum ergo poſſit hæc diligentia multoties ſum expertus; paucis præſertim ab hinc diebus, quibus detinebatur quidam piſtor, qui puerum ann. 12. in via publica prope locum S. Albini ab hac ciuitate per 10. milliara diſtant occiderat. Cum vero nulla aut leuiſſima inuenirentur indicia hoc dẽpto, quod viſus erat ſuper equa ſimili illi, quæ a puero ablata fuerat per eum, & ſocium, per noctem fere integram illius examini ita incubui, vt cũ poſtea faſſus fuiſſet adhibito taxillo profeſſus fuerit, ſe illud delictum confeſſum fuiſſe, non quæſtionibus victum; ſed ex vehementia ad-

hibita per me, & in examinando, & interrogando, nec intermiſſa diligentia. non quia tormentorum vis in eo aliquid operaretur, qui corpus ad ea induratum habebat. Tandem ad caudam equi alligatus per hanc Vrbem tractus pœnas dedit tanti ſceleris.

Huius examinis plura habes apud Carthar. hinc add. a quo author collegit.

De examine quod Conſtitutum appellamus, loquitur Clar. q. 45. verſ. Scias autem, & quo tramite debeat Iudex procedere in examinando multa Clar. ibi verſ. debet autem Iudex.

Plurimus autem quæſtiones huc pertinentes examinat Scacc. cap. 88. pluries a me citatus.

Num. 12. Tria.

DE timore Dei quem debet habere Iudex, tradit idem Scacc. num. 4. verſ. Debet, & denique cætera requiſita plenius, quam his commemorat.

Num. 18. impunitatis.

CAutelæ, fictiones, ſimulationes an ſint licitæ, in interrogandis reis, & an liceat Iudici promittere reo impunitatem ad eruendam veritatem delicti, & confeſſio extorta noceat reo quo ad pœnam, Scacc. d. cap. 86. num. 35. 36. 37.

Num. 20. Sed melius.

HÆc impunitas Mediolani non concedi tur, niſi vbi difficulter veritas haberi po-

 teſt

Viue tibi, & longe nomina magna fuge.
In omnem caſum ſerua ad vnguem circa modum capturæ decernendæ circunſpectas conſiderationes, Clar. in q. 28. verſi. ſcias, in fin. & memento ꝙ datur officium, non autẽ diſcretio.

Et modus in rebus ſunt certi deniq; fines,
Quos vltra, citraq; nequit cõſiſtere rectum.

Quem modũ & modeſtiam ſi ſeruaſſet amicus quidam meus in folio dignitatis poſitus, multos habuiſſet, qui eius infortunia commiſerari fuiſſent.

Num 14. verſ. Captura autem.

VIdi tamen quoties periculum eſt, ne birruarij ſufficiant in reo detinendo conce-di, vt querelantes cum auxilio amicorum eis aſſiſtant ad exequendam capturam, quod ſatis de iure permittitur, iuxta not. ad l. non eſt ſingulis de reg. iur. & late conſului pro Mrotignono, quod conſilium (ſi per vitam licebit) imprimetur. Addo. Follerium in prax. crim. dialog. in verb. notatos capiat de perſona, numero 14. verſic. item caueant, dummodo occaſio ſcandalis non detur. Quod male obſeruarunt iudices, qui Hiſpanorum militũ cohortem miſerunt ad detinendum Eg. Com. M. Antonium Areſinum ſuperioribus annis ad locum Cauenaghi admiſſo de eorum ſocietate Ioan. Paulo Tabula hoſte ſuo acerrimo, qui ſtratagemate vtens, quod bannitus foret, deſtinauerat caput ei, tamquam bannito amputare, licet

(Deo

(Deo adiutore) opera eiuſdem ruſtici, qui præuiderat horum multitudinem aduenientem, illius manus euaſerit ſummo mane delatus nudus in nemus quod poſtea ſe conſignauit, & innocẽtiam ſuam demonſtrauit, abſolutionemq; conſecutus eſt. Vides quam periculoſa fuerit licentia illa conceſſa præfatæ Tabulæ ſe ſe Hiſpanis in opem adiungenti, Quinetiam ita mihi perſuadeo. factum illud cauſam dediſſe, quod interiecto aliquo tempore fuerit occiſus proditoriæ. Statius fuiſſet quod hi penes quos erat clauis Reipublicæ totius, incendium illud a principio reſtrinxiſſent, quia omne malum naſcent de facili opprimitur, inueteratum ſit plerunq; robuſtius, idque in ſimilibus diſcordijs naſcentibus, accidit, quod in paruis arbuſculis ad proceritatem auctis, iuxta illud Poetæ.

Quæ præbet latas arbor ſpatiãtibus vmbras,
Quo primum creuit tempore virga fuit.
Tunc poterat sũma manibus tellure reuelli,
Nunc ſtat in immensũ vitibus aucta ſuis.

Qui vero dictas diſcordias aluere, vitæ breue tempus habuiſſe feruntur. Iam mihi in hac retutius eſt ſilentium, quia non licet homini arcana loqui, & os in cœlum ponere.

S V M M A R I V M.

1 *Delinquens poſt capturam examinare debet ſuper de quibus imputatur.*

2 *Et circa huiuſmodi examen eſt maxima cura inuigilandum.*

Con-

3 Conſtitutum vocatur reorum examen, & quare.
4 Laus examinatis in quibus conſiſtat.
5 Iudicis diligentia, & verſutia in interrogando plus operatur, quam tortura a veritatem a reo exprimendam.
6 Bene examinare eſt difficillimum negotium, & maximi ingenij.
7 Ratio quare pauci reperiantur criminaliſtæ bene fabricantes proceſſum.
8 Iudices qui omiſſis debitis interrogatorijs ſtatim ad torturam deueniunt ſunt nebulones magis quam Iudices quia.
9 Tortura eſt remedium ſubſidiarium.
10 Et ab his iudicib. cauendum eſſe auctor monet.
11 Inter interrogandi non poteſt tradi certa ratio, & methodus, & quare.
12 Iudex interrogans tria conſiderare debet.
13 Iudex quæ conſiderare debeat circa perſonam. ſuam.
14 Iudex quomodo ſe habeat accingere ad examen reorum.
15 Iudex non debet eſſe timidus, neque temerarius in examinando ob nobilitatem, vel vilitatem rei examinati, quia non debet habere acceptationem perſonarum.
16 Iudex non malefacit vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo.
17 Familiaritas cum reo eſt omnino euitanda Iudici.
18 Promiſſione impunitatis non debet vti Iudex ad veritatem eruendam.

Niſi

19 *Niſi alias conſtaret talem cui impunitas promittitur vere delictum commiſiſſe.*

20 *Auctor putat a dicta promiſſione abſtinendum principem conſulendum.*

21 *Iudex criminis naturam qualitates, & circumſtantias diligenter debet poſſidere.*

22 *Iudex dum proceſſum fabricat, illius ſummarium debet conficere, vt ſibi quodam modo pro ſpeculo inſeruiat.*

Captis reis quid faciendum, & quæ obſeruanda ſint circa perſonam Iudicis. Cap. II.

1 Captum † delinquentem, & in carceribus detruſum examinare debebis ſuper ijs, de quibus ille imputatur, ad effectum, vt ſi poſſibile ſit, ex eius oris propria confeſſione: veritatem habeas facti de quo agitur. Chart. in
2 ſua pract. interrog. reo. lib. 1. cap. 3. nu. 6. † propterea erit maxima cura inuigilandum circa huiuſmodi reorum examẽ. Char. d. c. 3. nu. 32.
3 † quod cõſtitutũ vulgo vogant, eo quia a verbo Conſtituit ſolet initiũ ſumere, Char. in d. prac.
4 lib. 1. c. 1. num. 6. & 7. † Namque haud modica laus eſt bene ordinate, clare, ſubtiliter, & accommodatam reos interrogare, & mediantibus interrogatorijs illuc adducere, vt vel inui-
5 ti veritatem fateantur. † Et ego cognoui non nullos Iudices: ita in hoc interrogandi genere verſatos, vt nullis tormentis fere ſemper de

plano ab ipſis reis veritatem haberēt, tuncque
dicerent ſe cauſam amiſiſſe cum ad tormenta
deuenire ipſis neceſſarium foret, audiuiq; ip-
ſos reos pluries dicentes ſeſe magis horum in
terrogatorijs vexare, & premi, & quodammo-
do adigi ad veritatem fatēdā, quam vlla cu-
6 iuſuis generis tormentorum vi, & ſeuitiat † Et
licet videatur hoc negotium nonnullis facilum
tamen experto mihi crede, quod difficilime
eſt, & maximi ingenij, Chart. in d. pract. inter-
7 rog. reo. lib. 1. in præfat. nu. 3. † & ideo vides tā
paucos reperiri, qui processus commendatio
de dignos fabricent. Sed nulla eſt difficultas
quam non ſtudium, & exercitatio vincat iuxta
illud Virgilianum.

Labor omnia vincit. Improbus &c.

8 † Debebis ergo patienter reos interrogare,
& longa interrogatorium, & argumento-
rum ſerie cauſam axaminare ſicque veritatem
9 facti extorquere conari, † non autem ſtatim ad
tormenta nulla rei geſtæ ratione habita proſili-
re; etenim aliquando dum ſeuerius admiſſum
vendicare feſtinas nullo legum temperamen-
to adhibito, iniuſtam pœnam eligere, & inno-
xium indignis ſupplicijs afficere poteſt. Quod
profecto impium, eſſet & diſpendium irrepara-
bile afferens, & nullo vnquam hominis facto
reſarciendum, Blanc. in tract. de ind. in epiſt.
nuncupat. ad ſcolaſticos legum ſtudioſos, Clar.
10 q. 64. verſ. debet etiam † Cōſideres velim tortu-
ram

ram eſſe remedium ſubſidiarum, quod ita vocatum fuit, quia tunc ſolum ad illud confugiendũ eſſe voluerunt maiores noſtri, quando alia remedia fuerunt fruſtra tentata.

Vt igitur ad rem proprius accedam. Velim eo quidem veras tibi tradere regulas, certamquæ præſcribere methodum interrogandi reos

11 † verum cum facta, & negocia, ſuper quibus examina fieri contingunt tam varia ſint crede mihi, non poteſt ab aliquo certa ratio, & methodus præſcribi, l. neq; leges. cum glo magna. ibi, ff. de legi. Ne tamen hæc inanis abeas non nulla generalia tibi in mediũ afferã, vnde artẽ quandam, & regulam interrogandi haud difficulter poteris per temetipſum haurire, & colligere. Arg. tex. in l. non oẽs, & l. ſeq. ff. de leg.

12 † Tria igitur tibi ante oculos conſideranda propones.

Primo perſonam tuam examinare, & interrogare volentis.

Secundo, perſonam rei ad quẽ examinandum te confers, & a quo veritatem cupis elicere.

Tertio, negotium, & cauſam quę tractatur.

13 † Quoad perſonam tuam illud in primis monitum te volo, vt Deum timeas, animam mũdã habeas, mente & corpore innopus, quod aggrederis incumbas, veritatem ſolã, prout ſuperius dixi, perquiras, Clar. in pract. interrog. reorum lib. 2. c. 1. nu. 2. & ſeqq. teq. illius tantũ modo indagatorem eſſe, ac miniſtrum iuſtitia,

Digitized by Google

hoc eſt ipſius Dei optimi maximi, a quò omnis dimanat iuſtitia memoria ſemper repetas
14 Scap. de iur. non ſcrip. lib. 5. c. 122. nu. 6. † deinde ita te ad examen accingens, vt omni paſſione penitus ſpoliatus exiſtas, nullam quæ habes perſonarũ acceptationem, Foller. in ſua pract. in verbo ſtudent ſi ornare, nu. 5. ſed ipſos reos ſiue pauperes ſint, ſiue diuites, ſiue nobiles, ſiue ignobiles, ſiue priuatos, ſiue in magiſtratu conſtitutos æquis oculis reſpicias, ac ſi nullum inter eos diſcrimen intercederet. Foller. vbi
15 ſupra d. nu. 1. † Nunquam te timidiorẽ ad veritatẽ indagandam faciat ipſa nobilitas, ipſe magiſtratus, ipſe diuitiæ, nunquam te ad illa reperiendam temerarium, & præcipitem reddat ipſa paupertas, humilitas perſonæ, aut dignitatis deficientia, ſed omnes reos, ita ſemper habeto, ac ſi eiuſdem eſſent qualitatis, ſtatus, & conditionis, eadẽq; ſeueritas & grauitas ac maieſtas ſit tibi ſemper erga quoſcunque. Foller.
16 in d. verbo ſtudeant ſe ornare. nu. 6. † Non tamen male te facturum auderem aſſerere, ſi aliquanto vrbanius cum nobili, quã cum ignobili te geſſeris, puta ſedentem examinando, vultum precatiorem preſeferendo, verbis lenioribus vtendo: mouet enim quandoq; modeſtia Iudicis, eum, quẽ rigore duriorem reddidiſſet. Et
17 miliariter etiam cum reis agere caueas, † quia inde contemptio naſcitur dignitatis. Chart. in
18 pract. interrog. reo. lib. 2. c. 3. nu. 7. & 8. † Impunita-

nitatis promiſſione nunquam reũ ad confiten-
19 dum compellas, præſertim ſi promiſſam impunitatem minime præſtare poſſit, aut velis: eſt enim quædam proditionis ſpecies, a qua Iudices Deum timentes ſemper vidi abſtinere, &
20 quidem meo iudicio recte, † ſed melius faciunt illi, qui vbi caſus occurrit, & plures ſunt complices alicuius grauis facinoris, & difficultes veritas haberi poteſt conſulto Principe, & de eius mandato impunitatem confitenti pollicentur, & ita ego fieri vidi a magis viris.

21 † Præter bene aduerte, vt criminis de quo agitur, naturam, eiuſque qualitates, circumſtantias diligenter poſſideas, Char. d. pract. lib. 2. c. 2. num. 1. indiciorum ex proceſſu reſultantium plenam notitiam habeas, illaque memoria teneas, vt plenius, & facillius tibi interrogandi, & arguendi ſuppettat materia. Chart. d. pract. lib. 2. cap. 2. num. 2.

22 † Poſtremo illud omnino obſeruabis, vt dum proceſſus formatur, illius ſemper ſummarium conficias, ita enim quaſi in ſpeculo facillimè in eo videbis, quid faciendum, quid omittendum ſit, quid plenius, quid leuius attingendum, proceſſum cum maxima tuo honore ad debitum finem perduces.

SCHOLIA IN CAP. II.

MIro, quodam & facili ordine proſequitur auctor, quale debent eſſe mutuis iudi-

eis in examinando, in quo plus valet hominis prudencia, ac iudicium a natura ingenitum, quam librorum aſſidua reuolutio. Animaduerti enim aliquos & ſi doctos; attamen ita obtuſos, vt quicquid potius eis eſſet committẽdum, quam vt reiſ aliquẽ examinent. Quis doctior F. Gambarana Senatore olim publico profeſſore in Ticinen. Gymnaſio, ac in iure canonico præceptore meo? Quis eo tardior in excipienda negociorum forenſium qualitate? quam ſuã tarditatem ipſemet accuſabat. Si literarum periciã, eloquentiæ vim requiſiuiſſes, nullus ei erat præponendus. Si tamen proceſſus criminalis & legendus erat more lectorum crimin. Notarij ad eum accedere recuſabant, quod tanquam bos antiquus grauiter figeret pedem, qui ſuper ſingulis inſiſteret, quę momento temporis erãt percipienda. Quantum ergo poſſit hæc diligentia multoties ſum expertus; paucis præſertim ab hinc diebus, quibus detinebatur quidam piſtor, qui puerum ann. 12. in via publica prope locum S. Albini ab hac ciuitate per 10. milliara diſtant occiderat. Cum vero nulla aut leuiſſima inuenirentur indicia hoc dẽpto; quod viſus erat ſuper equa ſimili illi, quæ a puero ablata fuerat per eum, & ſocium, per noctem fere integram illius examini ita incubui, vt cũ poſtea faſſus fuiſſet adhibito taxillo profeſſus fuerit, ſe illud delictum confeſſum fuiſſe, non quæſtionibus victum; ſed ex vehementia adhibita

hibita

hibita per me, & in examinando, & interrogando, nec intermiſſa diligentia, non quia tormentorum vis in eo aliquid operaretur, qui corpus ad ea induratum habebat. Tandem ad caudam equi alligatus per hanc Vrbem tractus pœnas dedit tanti ſceleris.

Huius examinis plura habes apud Carthar. hinc add. a quo author collegit.

De examine quod Conſtitutum appellamus, loquitur Clar. q. 49. verſ. Scias autem, & quo tramite debeat Iudex procedere in examinando multa Clar. ibi verſ. debet autem Iudex.

Plurimus autem quæſtiones huc pertinentes examinat Scacc. cap. 88. pluries a me citatus.

Num. 12. Tria.

DE timore Dei quem debet habere Iudex, tradit idem Scacc. num. 4. verſ. Debet, & denique cætera requiſita plenius, quam his commemorat.

Num. 18. impunitatis.

CAutelæ, fictiones, ſimulationes an ſint licitæ, in interrogandis reis, & an liceat Iudici promittere reo impunitatem ad erunendam veritatem delicti, & confeſſio extorta noceat reo quoad pœnam, Scacc. d. cap. 86. num. 35. 36. 37.

Num. 20. Sed melius.

HÆc impunitas Mediolani non conceditur, niſi vbi difficulter veritas haberi po-

 teſt

teſt delinquentibus, & licet ſit de reſeruatis Principi. Attamen non ſolet concedere, niſi communicato negocio cum Senatu Excell. qui iuxta criminum qualitatem eam concedendam eſſe, vel denegandam a Principe conſulit.

Concedit etiam his impunitates ad tempus quas ſaluum conductum appellamus reis, qui detegere ſocios criminis ſunt parati, puta ad menſem. Et plures ſunt horum ſaluorum conductuum, quas fidantias etiam appellamus, formulæ in formulario Senatus Excell. manuſcripto, ac dono dato a M. Antonio Lampugnano legum ſtudioſo ex ſorore nepte mihi cariſſimo, quod adhuc penes me ſeruatur.

Parum tamen eſt fidendum de his imputatibus, nam per multæ inuenitur cauſæ ad eas euertendas. Et memini ſuperioribus annis fuiſſe inductum quendam iuuenem Compoſtanum nomine a quodam Cauſidico, qui eius defenſionem ſuſceperat, ad confiten. quod ipſe vna cum alijs ſocijs expoliauerant nocte domum cuiuſdam Ianuenſis locupletiſſimi. Erat enim hic carceratus ex conſcientia Ill. Præſidis Senatus Iacobi Ricardi, nullis contra eũ exiſtentibus indicijs, mox relaxandus. Fuit publicatum eo tempore edictum Principis, quod qui in claro poſuiſſet d. rapinam, impunitate gauderet. etiam quod eſſet carceratus, modo non eſſet principalis, Perſuadẽte Cauſidico (vt fertur) precio corrupto, ac colludente cum Ia-

nuen.

Digitized by Google

ìuen. confeſſus eſt de quo Cauſidico apud me illacrimans conqueſtus eſt. denique ad furcas traditus fuit, tamquam non purificaſſet conditiones in impunitatis appoſitas. Pro eo reddidi conſilium parum ab euentu fructuoſum, non piget tamen illud inſerere meis reſponſis prope diem euulgandis.

Rurſus cum quidã iuuenis Io. Baptiſta Gambaloyta fuiſſet imputatus, quod de mandato fratris ſui Octauij Phyſici in inſidijs poſitus vulneraſſet eum, quæ d. Medici emaſia erat; & pro hoc mandato detineretur, obtinuit impunitatem a Sen. Excell. & cum eſſet bannitus capitaliter ob accipitres ad ſtratam ereptos inſtitori ego, ac primarij patritij noſtri Hermetis Vicecomitis, & ſponte conſtituto ſub fiducia impunitatis, compertum eſt, quod fuerat conceſſa contra ſtilum Cancellariæ per errorẽ, nec ſolere, nec debere Senatum inconſulto Principe d. impunitates concedere. Tunc me non mediocris timor inuaſit; ne quid culpæ meæ adſcriberetur, qui tamen diligenter inſpexerã & preces compilaueram, & legeram decretũ Senatus, iuxta ſupplicationem. Tandem Senatus ſtatuit e. terminum ad recedendum e carceribus trium dierum, vel ad deliberam an vellet vti beneficio dictæ impunitatis. Conſului, vt citra moram recederet, nec mortalium vlli ſalutem ſuam committeret paruit ille, qui poſtea ſuper territorio Cremenſi occiſus eſt. Poſt

illud

illud tempus nunquam amplius ſum auſus quē piam in carceribus ſub auſpicio conſiliorum meorum preſentare; & ad huc in eadem volūtate, & ſententia permaneo, permaneboque, cum periculoſa ſit res; accuſatos ad carceres adducere; quos haud certo ſcias te e carceribus educturum. Neq; enim mihi vnius e noſtratibus Doctoribus exemplum inſequi videtur, quo Conſultore cum cliens ſuus carceres ingreſſus fuiſſet, & ab eo magnam pecuniarum quantitatem habuiſſet; tandem ad perpetuas triremes dannatus eſt; quo audito per Doctorem conſulentem in hæc verba prorupit; Stà troppo bene, meritaua eſſer appiccato ch'egli era vn ghiotto degno di mille morti.

De hac impunitate, & an expediat concedi plura apud Gregor. Magalot. de ſaluo conducti Farinac. de carcer. q. 29. fere per tot. Iacob. Menoc conſ. 100. num. 189. lib. 1. & de arbitr. iudi. caſ. 337. vbi late agit de impunitate conceden. bannito, quando concedi poſſit, & de pœnis violantium ſaluos conductus, & ad quæ trahatur. Surd. deci. Mantuan. 307. conceditur; Ioachim Minſing. obſeru 82. Cenſit, remiſ. plura in famoſiſſimo conſilio Tib. Decia. 96. vol. 2. quod reſponſum reditum eſt in cauſa coram Senatu ampliſſimo vertente a quo petebatur per Capit. Vincentium Locatellum Cremonem. ſaluus conductus pro alijs delictis, præterquam a rapina; (quam robariam appellamus)

mus) cuiuſdam Hebræi. Verum negata fuit prædicta impunitatis, vt audiui & ſæpe mihi euenit petere ſaluos conductus pro vno delicto remanente condemnatione quo ad alias condemnationes, ſecutas, dicebamque nil detrire Fiſco, quod indulgeretur ſecuritas hæc pro vno delicto tantum, attamen nunquam impetrare hoc potui, etiam quod præſentatio illius vtilis foret, & neceſſaria alteri, qui de eodem delicto eo commiſſo arguebatur, & plurimum ſit deferendum hominum innocentiæ, & ſcio quod in cauſa Egr. Iacobi Sicci imputati de homicidio & confeſſi, cum adduceretur confeſſionem eſſe extortam per tormenta exquiſita coram D. Fiſcali Serponto, & eum qui occidit, paratum eſſe ſe conſignare, modo reſpectu aliorum delictorum impunitas concederetur, attamen a Senatu Excell. repulſam paſſus eſt, & caput ei fuit amputatum, quam vereor fuiſſe illius homicidij innocentem, licet ipſe eam mortem, pie tempore ſupplicij aſcriberet alijs delictis occultis, quorum pena ad eam vſque ad diem dilata fuerat, quod totū pendet a prouidentia ſummi illius opificijs.

Solebat etiam Senatus concedere ſaluum conductum homicidiæ volenti facere pacem ad tempus ſeu menſis, ſed perraro, & hoc fuit ante Cæſar. Conſtitutiones; nam poſt, nūquam.

Dantur autem indiſtincte ad detegendos ſocios, & complices, vt per menſem accederet

ad

ad officium poſſint, & ſocios criminis manifeſtare.

Dantur etiam in forma pro non delatis nec indiciatis, ſemperque ſolent qui ſe conſignant ſecum geſtare ſimiles ſaluos conductus verentes inimicorum inſidias, & proditiones, & falſas accuſationes, vel quia immundam habeant conſcientiam.

Et nunc quidam æques ſe pro vna cauſa conſignauit cum ſimili ſecuritate, vtrum interea quidam alius fuit ad carceres adductus, qui faſſus eſt, ſe in quodam Caſtro occidiſſe quendam cum eo, & expoliaſſe de quo delicto, & ſi non poſſit agi ſtante ſolita ſalui conductus forma conceſſ. Attamen hoc grauat ſatis eius opinionem pro eo delicto, pro quo ſe ſponte præſentauit.

Conceditur etiam a Senatu ſaluus conductus bannito, ſiue alias reo, vt ad perhibendum teſtimonium, ſiue repetendum compareat, & ſolet addi, vt recta via incedat, neque huc illuc vagetur.

Bannito etiam arbitrio Senatus conceditur vt pro alio delicto ſibi imputato comparere poſſit.

Scias tamen in concedentis impunitatibus debere ſuperiores prius elaborare, an aliunde veritas haberi poſſit, cum hoc remedium ſecuritatis concedendæ delinquentib. ſit ſubſidiarium, nec niſi neceſſitate vrgente ei locus eſſe

debe-

debeat, quo caſu etiam premia per cridas Principis reuelantibus preponuntur. Verùm materiam hanc onerare nolo amplius.

Numero 21.

Iubebam ego Notarijs, dum Iudex eſſem, vt aſteriſco aliquo notent loco teſtium magis ad delictum conferentia, ita & rei, qualitates, confeſſiones, & ijs vterentur tamquam indicibus futuræ, vel eorum diligentiæ, vel Iudicis, Dum veluti ad manum habentur ea ſuper quibus reus examiuandus eſt, idque maximè fieri ſolet eo tempore, quo ſit reo monitio, nam quæ in multas parte proceſſus ſunt diſperſa, colliguntur, & eis tenetur reus reſpondere. Si tale inſpectio reſultantium ex proceſſu quam ſolicita digeſtorum reuolutio. Multò plura ſuppeditabit tibi Carthar. de interog. rei. libro. 2. capit. 2.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quæ obſeruare debeat circa perſonam inquiſiti, vt interrogandi ſibi ſuppetat materia.*

2 *De his quæ ſunt corporis munera.*

3 *De his quæ ad animum pertinent.*

4 *De his quæ ſunt fortunæ.*

5 *Quæ conſideranda ante, in, & poſt delictum ad requirendam copiam interrogandi.*

6 *Locis Ciceronis facientis ad prædicta.*

7 *Qualitas perſonarum etiam normam, & modum interrogandi ſubminiſtrat.*

8 *Per-*

8 Perſona grauis qualiter examinanda.
9 Perſona leuis, & ſimplex qualiter examinanda.
10 Doctus quomodo examinandus.
11 Pertinax ſuſpectus, vel verboſus quomodo.
12 Timidus quomodo.
13 Ambitioſus quomodo.
14 Solitus delinquere quo ordine ſit interrogandus.
15 Deſperatio ſalutis in reo maxima potentia adducendum illum ad confitendum.
16 Item ponere illi ante oculos, quod multi dicta de cauſa vexantur.

Quæ obſeruanda ſint circa reorum perſonas. Cap. IIII.

1 Circa † reorum perſonas plura erunt adducenda, quæ tibi copiam interrogandi,
2 argumentandiq. ſuppeditabunt, † puta ætas ſexus, valetudo, figura, vires, natiua, quę ſunt corporis virtutes, vitia, ſtudia, arte inertia, quę ad
3 animum pertinent, † genus affinitatis, amicitia
4 opes honores † quæ ſunt fortunæ munera, an ira odio, amore, metu, ſpe, vel cupiditate ad delinquendum moueri potuerit, vbi fuerit, vbi viſus ſit, & in cuius, vel quorum ſocietate, an aliquid præparauerit, an cum aliquo ſermonem fecerit, vel aliquem conuenerit, an ſocios, fautores, participes, & auxiliatores aliquos habuerit, an in aliquo loco præter ſolitum, vel alieno tempore, aut abſque cauſa vel cum

cum non conſuetudo habitu, aut cum certo armorum genere, aut cum aliquibus bonis, aut certa cum pecunia, vel inſtrumentis viſus fuerit, an fecerit; vel dixerit aliquid quod ad
5 delictum inferat; puta minas iactationes, verba timorem, vel ſpem præferentia, fuga mendacia, inuereſimilia, vel aliquid non fecerit nec dixerit, quod facere, & dicere oportebat, vel e contra, & huiuſmodi, quæ reſpiciunt cauſas & tempora, vel antequam delictum committatur, aut dum committitur, vel poſtquam cõmiſſum eſt, item loca, modus, & facultates. Franc.
6 Caſen. in tract. de arte, & ratione in criminium cauſis differendi, fol. 16. 17. & 18. † Et illa Ciceronis, lib. 2. de inuent. erunt etiam ſummopere conſideranda, dum ait quare, quo conſilio qua ſpe perficiendi, quidq; factum ſit, cur hoc modo potius, quam illo, cur nullo auditore, aut cur hoc, cur nemo ſit conſcius, aut cur hic ſit, cur hoc ante factum non ſit, cur hoc in ipſo negotio, cur hoc poſt negotium, aut quid factum de induſtria, aut quid rem ipſam conſecutum ſit, conſtet ne oratio, aut cum re, aut ipſa ſecum, hoc huius ne rei ſignum ſit, an illius, an huius, illius, & vtrius potius, & quid factum ſit quid non oportuerit, aut non factũ quod oportuerit, prædicta omnia affluenter ex perſona rei materiam ipſum interrogandi ſuppedita-
7 bunt. † Præterea qualitas perſonarum non tantum materiam, ſed modum etiam, & normã in

inter-

8 Interrogandi tibi præbebit † etenim ſi inquiſitus erit perſona grauis erit diligenter, & cum aliquo etiam decore, vt ſuperius dixi examinandus: † ſi leuis, & ſimplex ſimplici interro-
9 gatione, & rationibus ab ipſa natura dedu-
10 ctis erit vtendum. † ſi doctus rationibus ſolidis, locis topicis, ex proceſſu deſumptis con-
11 certandum erit: † ſi pertinax ſuſpectus; vel verboſus diligentius tibi inſiſtendum erit pluribus ille verbis, pluribus interrogationibus etiam alienis, nempe, an ſederet quibus veſtimentis eſſet indutus, an tẽpus eſſet nubiloſum an ſerenum, an locus planus, an accliuis, & alijs ſimilibus leuibus interrogationibus de fatigãdus erit. de his omnibus habes per Petrũ Gregorium Tholoſanum in ſua ſyntaxi artis mirabilis, lib. 1. cap. 3. Cha in ſua pract. interrog.
12 reo. lib. 2. cap. 2. num. 1. vſque ad nu. 5. † ſi timidus minæ ipſum terrebunt, & ad veritatem fatendã cõpellent, ſi iracundus tanto magis erit
13 concitandus donec quieſcat: † ſi ambitioſus vtilẽ erit illa deducere, vnde magis inflari eum contingat. Char. d. c. 2. num. 6. & ſeqq. Ea enim in medium afferendo, quæ ipſius ambitionem tanto magis excitant, facile ipſum reum ad ve-
14 ritatem propalandam coges. † Si erit ſolitus delinquere bonum erit quandoque non ordinatim procedere, ſed ordinem ipſum inuertere, & cominus digladiari, iſti enim habent præſumptionẽ contra ſe. † Blanc. in ſuo tract.

De-

15 † Demum perducere reum ad illam credulitatem maximum donum ſe a Deo Opt. Max. reportaſſe, quod non occiſus fuerit, vel alio modo perierit, vt difficulter animam ſeruare poſſet, cui cum captus fuerit facillime conſulere, illamque ſe ſeruaturum eſſe pluribus de cauſis ſperare poteſt, & ſimilia perſæpe illum, vel inuitum ad veritatem fatendum inducit, vide Franc. Caſen. in tract. de arte, ac ratione
16 in criminum cauſis differen. fol. mihi 21. † Inducit etiam ponere illi ante oculos, quod multi pro crimine commiſſo de quo illi inquiritur, vexantur, dum Curia verſatur in certo, & ideo, vt ne illi indebite defatigentur crimen fateatur, vt ego prædicta pluries expertus ſum, & multa alia tibi quaſi arena ſuccurrent quibus veritatem facti extorquere valeas, ſi prudens, & cautus fueris omnia diligenter perpendendo.

SCHOLIA IN CAP. TERTIVM.

SI circa obſeruationes interrogandis reis adhibendas quis eſſet verba facturus inexplicabili ſe implicaret labyrintho, cum totam indiciorum materiam amplecteretur, quæ ſumnuntur ex his conſiderationibus, quas hic congerit auctor. Neque enim fieri poteſt, quod vbi ignores, quæ,

qualiaque indicia ſint neceſſaria ad conſtituendum reum, vel de per ſe, vel alijs ad manicutis admixta & iuncta, ſcire te poſſe, quomodo reus ſit examinandus. Magnum eſt Chaos interrogationum quas accommodare ad qualitatem rei, tum loci delicti, tum aliarum circumſtantiarum, expedit, vnde tibi propria quorumcunque indiciorum loca diſpoſita, quæ ſit eorum natura & vis, petenda ſunt. Nec credas ſingulas interrogationes ſingulis convenire, ſed explorandum eſt in primis inſpecta qualitate indiciorum, quæ magis vni, quam alteri apta ſit, & ex qua veritatem delicti magis ſis habiturus, & niſi valeas ingenio, & prudentia, & de tuo theſauro aliquid proferas, nulla tibi authoris ſuffragabitur praxis Scito tibi vtilius futurum ab hoc munere abſtinere, quam vt inſcitia tua, quæ latere homines poteſt, palam deprehendatur. Magiſtratus enim virum aperit. Quod in hac Ciuitate contingit aliquibus, qui ſtatim honoribus, quos adepti ſunt, minus idonei, licet ſummæ forent integritate, omnium iudicio ſunt habiti cum penderent ab inſtructione aliquorum Notariorum, per quos facilè erat in manifeſtos errores incidere, (quod omnium inſulſum eſt) arbitrantes ſcientiam a ſtilo regi, cum quę iuris ſint, ignorent.

Vt autem vtiliora in hac interrogandorum reorum praxi recenſeam ac ſeligam; ſciendum

eſt, tendendas, promouendaſque delicti circum ſtantias, quas reus inficiari non poſſit. Nam tunc horreſcit animus, expaueſcit, nec deliberandi conſilium inuenit, ſe inuitus impellitur ad veritatem fatendum, imprudensq; elabitur, neſcius ſe extricare ab interrogatoriorum indiſſolubili nodo. eſt etenim magnus pauor his, qui operantur malum Sicos obturas læſa conſcientia, imponit ſilentium. Quod ex Franc. Pegna ad directorium Eymerici tradit Scaccia cap. 85. num. 44. verſ. duodecimo. Vnde mihi ſatis damnandus videtur horum Notariorum mos, qui tot ſuperfluas interrogationes aggregant, & ſuper floſculis inſiſtunt ignari quanta vis inſit in his interrogatorijs, quæ nocentem vulnerant, ſenſum adimunt, neque ſui memorem fere eſſet ſinunt.

Neque accedo Scacciæ dicenti nu. 45. verſ. decimo tertio. licet multum eruditè loquatur, quod grauioria interrogatoria ad finem reſeruentur, niſi eo caſu, quo Iudex continuat examen nulla data intermiſſione, tunc verè defeſſus illaqueatur, cum quid reſpondeat ſibi promptum non eſt. nam ſi reliquum examen differatur in aliam diem, vires reaſſumuntur, ipſaq; nox cogitationis mater ad reſpondendum inſtruit, reſponſiones captioſas ſuppeditas, præſertim cum negocium tibi eſt cum verſato calliditate ſua edocto Iudicis eludere indagationem a Notario contendendo, vt ſuum examen

ſibi legatur, (quod Notarius facere cogitur) declarando tamen. vt per eundem Scacc. ibid. nu. 48. magiſtraliter loquentem, vt ad mentiēdum ſit paratior. Magna eſt tibi opus patientia nec a reo auertenda facies, nec admittendum, vt aditus ad eũ alloquendum cuiquã fiat. Si poteſt remouere birruarios, cuſtodes rei, ſint principes conſiliorum tuorũ, & præſertim quãdo reus criminis participes nominat. Noſti horum naturam, moresque, qui ſtatim in plateas in circulos omnia deferant. Deficeret magis dies, quam ſcribendi materia, ſi exacte tractare vellem, quale ſit munus Iudicis circa has interrogationes ſatis eſt te nouiſſe hanc artem interogandi eſſe arbitrariã, nec certi præceptis diffinitam induſtriam tamen, & quæ non cuique patet, ſed his quorum ingenij benigna vena eſt.

Si ſapis, innumeris vſibus aptus eris.

Pauca hac manuiſſe ſat eſt, ne additiones quæ breuiores eſſe debent, quam ſit materia, cui addi jciuntur: officium ſuum egrediantur, nec menſuram ſuam ſeruent.

SVMMARIVM.

1 *Titulus criminis eſt in primis inueſtigandus.*

2 *Delicta nominata ſunt, ea, quæ certis titulis comprehenduntur, & quæ ſint.*

3 *Delicta innominata ſunt ea, quæ proprio carent nomine, & quæ ſint.*

4 *Stellionatus nomen omnia comprehendit crimina*

na non nominata.

5 *Qualitates delictorum ſunt etiam conſiderandæ.*

Quæ obſeruanda ſint circa rem , & negotium , de quo agitur. Cap. IV.

Circa rem ipſam, negotiũ, & delictũ, de quo agitur, illud in primis attendendum eſt,
1 videlicet, † vt titulum criminis inueſtiges. Clar. in §. 1. in princip. puta an furtus, an raptus, an homicidium, an aſſaſſinium, an adulterium, an
2 fornicatio ſit, & ſimilia † quæ delicta dicuntur nominata , habent enim ſuos certos titulos.
3 Clar. ind. §. 1. verſ. habes etiam, † quædam autem delicta reperiuntur : quæ proprio carent nomine, verum ſub generali titulo accomodantur : nempe ſtellionatus quod quidem crimini nomen omnia comprehendit crimina
4 non † nominata. Boſſ. in ſua pract. crim. in tit. de crimen ſtellionatus. Vbi vero criminis titu-
5 lum repereris † qualitatem delicti conſiderabis an graue , an leue ſit an patens, ac occultum, an difficilis , an facilis probationis an frequens, an de raro contingens. an turpe, an aliquo honeſtatis titulo velatum , an publicum, an priuatum, an ex officio tantum, an etiam ad alicuius offenſi inſtantim de eo tractetur, an profanum, an eccleſiaſticum, an exemplare, an habet conſequentias aliquas, an doloſum, an cauſale. Pet Grego. Tholoſanus in di. ſua Syn-

taxi libr. 1. capit. 3. Clar. §. 1. per totum, an in ſenem an in puerum, an in perſonam honeſtam, vel turpem, an in magiſtratum, vel priuatum, an vile; an a potenti, an ab eo quem minime oportebat, an ab aliene, an a coniuncto, an in die feſto, aut aliter ſolemni, an in foro, an in templo commiſſum ſit, an domi, an coram populo, an coram iudice, an grauiter, an contumelioſe, an veneno, an ferro, an igne, an pecunijs, an ex inimicis, an proditorie; in qua parte corporis ſecutum ſit vulnus, vnde arma, vel alia inſtrumenta ſumpta ſint, quid de illis factum ſit, & alia ſimilia. Pulcherrimus text. in l. aut facta. ff. de pen. Franc. Caſen. in tract. de arte, & ratione in criminũ cauſis deferendi, folio mihi 25. & 26. quibus conſideratis non modo cupiam interrogandi conſequentis, ſed etiam quæ ſimpliciter, quæ accurate tractanda ſint dignoſcens. quando rigoroſe, quando placide agendum ſit: quando ordo ſeruandus, quando ille inuertendus, & demum ipſa delictorum qualitas modo pro calcaribus ad delictum ipſum tam de plano quam per tormenta celeriter inueſtigandum, inueniendum, & puniendum inſeruiet modo proceſſum tuum, tanquam frenum cohibebit, vt ne nimis propere progrediaris, ſed lenta quadam feſtinatione ad illius complementum peruenias, vt experientia manifeſtè te docebit.

CAP.

SCHOLIA IN CAP. I II.

FAtuus eſſet Iudex, qui procederet contra aliquem vti delinquentem, niſi criminis titulum,& nomen ſciret, proque teneret. Inde laudo nō nullorum Iudicum morē, qui in prælu dio relationum criminalium præmittunt hoc modo. *Agitur P. R. de crimine homicidij in pura rixa &c. & ſic de ſingulis.*

Hoc eo magis ſcire expedit, ne conſtituas in periculo,& inſipidi nomen ſubeas, & ſubditos fatiges iudicio criminali, quod ciuiliter forſan erit tractandum inſpecto decreto, quod criminaliter procedi non poſſit in re habente originem a contractu, nam terminorum ignorantia,& cœcitas multas parit confuſiones.

Cæterum prudenter auctor poſtquam examinauit ea, quæ reſpiciunt perſonam rei in precedenti capitulo, nunc ſummatim tangit ea, quæ rem, negocium ipſum, de quo agitur, reſpiciunt. Hanc bimembrem diuiſionem laudat Scaccia d.cap. 86. nu. 25. quem ſi ſeruaueris ordinē, tuus nō inanis erit labor,& ictu oculi te leuabis ab hac mole, & pondere infarciendi ſine ordine quæcunque in buccam impremeditate veniunt. Scire enim, & neſcire quo ordine quid facias, non eſt perfectæ cognitionis. Teſte D. Ambroſio tutelari noſtræ vrbis, Quæ in re non pigebit me pulcherrimam eiuſdem Scacciæ comparationē referre, quod

extructuris ædificia non ſufficit materiam parare, ſcilicet lapides, cementa, ligna ad fabrican. apta, ſed manu artificis opus eſt quæ ſingule diſponat ordinate, prout vnamquamque nouerit eſſe aptam, & extructioni idoneam.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ quomodo perficiendæ cauſæ ſint.*

2 *Omnia non debent eodem modo inchoari, geri, aut abſolui.*

3 *Qualitas perſonarum, delictorum, & iudiciorum obſeruanda eſt in examinibus faciendis.*

4 *Interrogatoria qualia eſſe debent.*

5 *Interrogatorijs debet stricte per reos reſpondere.*

6 *Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.*

7 *Iudex interrogando certum ſcopum habere debet quo telo dirigat.*

8 *Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat.*

9 *Inſtrumentis, ſcripturis, & depoſitionibus teſtium eſt conuincendus reus.*

10 *Et ſi prædicta de ſint ad coniecturas deueniendum eſt.*

11 *Coniectura quid ſit demonſtratur.*

12 *Coniectura loci qui ſint in primis.*

13 *Coniectura in veriſimilibus conſiſtit.*

14 *Veriſimilium partes, & membra quæ ſint.*

15 *Argumentorum loci ſecundum Ciceronem.*

16 *Iudex in differendo cum reo qualiter ſe ge-*

rere debeat.

17 Iudex officium ſuum audacter adminiſtrare debet, & debet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate facti de quo agitur.

18 Suggeſtiones omnino vitandæ ſunt.

19 Et tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias facti circumſtantias.

20 Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nulla eſt.

21 Niſi indicia talia præcederent. vt ex illis Iudex ſcire poßet reum tale delictum commiſiſſe.

22 Quia tunc in ſpecie licet interrogare.

23 Teſtium depoſitiones qualiter, & quomodo legendæ ſint reis.

24 Reis ſtantibus in tormentis cauendum eſt ab expreſſione ſpeciarum, & circumſtantiarum.

25 Et ratio adducitur quare.

26 Suggeſtiones ita ſunt vitandæ, vt nedum culpa, ſed ſuſpicio quoquo culpæ abeſſe videatur.

27 Bonum eſt aliquando circumſtantiam aliquam exprimere, & ratio quare.

28 Ideo hoc erit arbitrio iudicis relinquendum.

29 Conſilium auctoris circa prædictarum qualitatum & circumſtantiarum expreſſione, & num. 30.

30 Et idem obſeruandum dicit circa ſocios nominandos.

31 Niſi certa contra certos adeſſent, indicia, quia tunc licet ſpeciatim, & nominatum interrogare.

32 Interragatoria debet ordinatim componi.

33 Ordo

33 *Ordo interrogatoriorum formandorum cum mutabili ſit non facile doceri poteſt.*

Quid obſeruandum ſit circa interrogatoria facienda. Cap. V.

EX his quas ſupra memoraui, conſiderationibus, ſi bene illas perpendes poteris, tu
1 quidem, vt dixi.† optimè percipere, quomodo incipiendæ, quomodo tractandæ, quomodo per-
2 ficiendæ cauſæ ſint: nō enim omnia debét eo-
3 dem modo inchoari, aut geri aut abſolui.† ſed ſecūdū quod qualitas perſonarū, & dilictorum & iudiciorum requirere videbuntur, Char in pract. interrog. reor. lib. 2. cap. 1. num. 10 & 11. Reſtat modo, vt videamus de ipſis interroga-
4 torijs † quæ quidem ita cōcipienda ſunt, vt clara, & aperta ſint ſingulaſque complectantur res non plures, Char. d. pract. libr. 3. c. 2. nu. 10. & ad ea ſtricte per reos reſpondeatur, prætetea, vt eorum ſubterfugijs occuram, Char. d. pract. lib. 3. cap. 2. nu. 41. & 42. & cauillationes
5 tollant, ac pedetentim, † & veluti per gradus eo te perducant, quo animum habueris a principio perueniendi, Char. d. libr. 3. c. 1. nu. 10. &
6 ſeq. † oportet enim, vt habeas certum ſcopum, ad quem omnia tela dirigas, & lactes, Petr. Gregor. in d. ſua ſyntaxi, lib. 1. c. 2. verſ. primus
7 itaq; Franc. Caſen. in d. tract. fol. mihi 28. † &

quan-

quandoque erit ſtatim ad ipſam deueniendum, quandoque erit prius paululũ vagandum, quãdoq; etiam erunt nonnulla ab ipſo reo quęrenda, quæ ſint omnino aliena, & nihil habeant agere cum negocio, de quo tractandum erit, deinde paulatim ad ipſum negotium deueni-
8 mus, & per opportuna interrogatori a verita-
9 tem elicere conabimur, † & modo inſtrumenta, & ſcripturas, modo teſtium depoſitiones habebimus paratas, quibus ipſum reum conuinca
10 mus. Chart. d. lib. 3. c. 1. num. 12. & ſeq. † modo
11 ad coniecturas proſiliemus tanquam medium intellectuale veritatis elicien dæ ex aliqua ſingulari circumſtantia inſurgens, vnde omnis artificioſa argumentatio depromitur, Franc. Cæ-
12 ſar. d. tract. fol. 11. & ſeq. † ducendo ipſas argumentationes modo a cauſis, modo ab effectis modo a coniunctis, quæ quidem ad coniecturam maxime apta ſunt Franc. Cæſar. d. fol. 11.
13 † & veriſimilia conſiderando in quibus coniectura conſiſtit, ipſorumq; veriſimilium par-
14 tes, & membra puta perſonas, † cauſas, locus, facta euenta, rerum ipſarum negociorumq; na-
15 turas, † præterea a toto, a partibus, a notatione, a coniugatis, a genere, a forma. a ſimilitudine, differentia contrario, ab adiunctis, an recedentibus, a conſequentibus, a repugnantibus, a maiore, a minore, a pari, ab auctoritate, interrogatoria contexemus, Cic. in topicis, & in partitionibus oratorijs, illiſque reum impugna-

pugnabimus, & expugnare omnino conabi-
16 tur. † eam vero in differendo rationem efficaciamque, ac indiciorum præſumptionem, & aliorũ adminiculorũ coaceruationem adhibebis, itaq; reum vrgebis, & inſtabis, vt aduertat nullum ſe locum tergiuerſandi habere, ac veritatem propterea fatendam eſſe. Chart. in d.
17 pract. lib. 2. c. . . nu. 77. † Vlterius, vt reus intelligat te velle omnino ſcire ab ipſo veritatem, & quod eam tu probe noſti nulloq; pacto poſſe illum tibi impoſturam facere operam dabis. Chart in d. pract. interrog. lib. 2. c. 1. nu. 77.
18 † Caueto tamen in primis omni cura, & diligentia a quacumque ſuggeſtione, & ita interrogatoria tua formato, vt nunquam notari poſſit, quod confeſſio per reum facta, ad tui ſugeſtionem facta ſit, videlicet, quia tu ad ita fatendũ quodam modo illum inſtruxeris, ſed quia reuera
19 factũ fuit: † & hoc obſeruabis tam circa loca, tempora, & cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias quaſcumq; ipſius facti circumſtantias, & qualitates, etenim alias male-
20 faceres, & confeſſio quæ ſequeretur ex ſuggeſtionibus prædictis nulla eſſet nihilq; valeret, Chartar. in ſua pract. interrog. lib. 2. c. 1. nu.
21 54. 68. & 69. † quod quidem veriſſimum eſt. niſi indicia talia præcederent, vt ex illis certo ſcire poſſes ipſum inquiſitum, delictũ illud per
22 petraſſe; † tunc enim in ſpecie interrogare licet nec propterea confeſſio diceretur per ſuggeſtio-

geſtionem extorta, neque alicui nullitatis vitio ſubiaceret. Chart. d praċt. lib. 2. ca. nu. 64. ſeq.
23 Circa vero ſcripturas, & teſtium depoſitiones in faciem reis legendas illud te monitum volo, vt recte omnino te facturum putes, ſi aliquas circumſtantias, & qualitates te bene viſas retinebis, ne reus lectionem ſibi quodammodo factum repetere diſcat, Chart. d. pract. libr. 4.
24 capit. 1. num. 94. † quod maxime erit cauendum ipſis reis ad tormenta adductis, ſiue adducendis. Chart. in dicto. lib. 2. cap. 1. num. 94.
25 † ſunt enim aliqua tanta impatientia, vt in quouis mentiri, quam pati tormenta malint, & ita fit, vt etiam vario modo fateantur, vt non tantum ſi verum alio criminentur.
26 † Caue tu omni conatu a ſuggeſtionibus prędictis, & ita caue, vt non ſolum culpa, ſed ſu-
27 ſpicione culpæ prorſus careas. † Aliquando tamen expreſſionem alicuius circumſtantiæ ita mouere reum, ac vrgere, vt ad veritatem fatendam compellatur non inficior, cum ex dicta expreſſione crimen ſuum detectum agnoſcat,
28 Chart. d. pract. lib. 2. cap. 1. nu. 68. † Erit igitur prudentis examinantis arbitriari quando exprimendæ ſint qualitate, & circumſtantiæ prædi-
29 ctæ Char. d. lib. 2. ca. 1. nu. 68. in fin. † Sed certe meo iudicio recte, & prudens feceris ſi ab expreſſione omnium qualitatum, & circumſtan-
30 tiarum vel omnino cauebis. † vel ſi exprimere aliquas opportunum duxeris eas interrupte,

& quaſi primis labijs attingendo recenſebis:
31 † quod idem, vt dixi, obſeruandum etiam erit ſuper ſocijs interrogare volueris, nullus enim nominari debebit, ſed alias generaliter interrogando veritas de illis erit perquirenda. tex. eſt tu d.l.§.in cauſa tributorum, verſ.qui quæſtionem. ff. de quæſt. puta examinando reum, an ſoleas eſſet, aliquis alius cum eo, quot eſſent numero quo mandante, vel auxiliante vel procurante fecerit; dicat ſocios, auxiliatores, mandatores, & fautores, & ſic alijs ſimilibus generalibus interrogatorijs nomina ſociorum prædictorum ab ipſo reo letigime habebuntur, & ſuggeſtiones euitabuntur d.§ in cauſa, & per Iac. de Beluiſ. in pract.crimin. in titu.de
32 quæſt nu. 50. verſ. ſextus eſt † bene verum eſt, quod ſi contra certos certa extarent indicia, poſſent tunc quidem illi nominatim ſpecificari nec dici poſſet hoc caſu ad ſpecialem interrogationem ſuggeſtio aliqua facta. Blanc. in tracta. de indit. num. 382. in fi. † Vlterius debent interrogatoria habere quendam ordinem, quo ad finem quem exoptas peruenire commode
33 poſſis † is autem ordo, quia perſæpe cauſis occaſiones, neceſſitate, & reſponſionibus reorum mutari ſolet, & modo continuatim, modo diuiſim, modo directo, modo per obliquum ducitur, non facile doceri, & demonſtrari poteſt, Char.d.pract. lib.3.c.1.num.10. & ſeq. aliqua nihilominus inferius ad ordinem prædictum compa-

comparandum tradere conabimur, videamus igitur de forma conſtitutorum.

SCHOLIA IN CAP. V.

CVm interrogandi materia ſit ſatis ampla, ideo breuibus non poteſt perſtringi, vt conatnr author, magis tamen neceſſaria, ex authore confirmabo Quale illud eſſe, quod interrogatoria debeant eſſe clara & aperta; non perplexa & obſcura, & quæ incertitudinem parient. Nam quæ dubia ſunt, in fauorem rei interpretanda ſunt, quia intentio Fiſci debet eſſe clara, not. ad lib. vlt. C. de prob. quia in dubio contra Fiſcum eſt pronunciandum l. non puto, ff. de iur. Fiſc. Qua in re cauendum eſt tanquam ab igne a ſophiſticis interrogationibus, & niſi negocium tibi ſit cū docto homine ac literato, quo caſu, ſi aduerteris eum modum interrogandi ad eruendam veritatem eſſe vtilem, eo vti poteris. Quicquid ſit quando interrogatio, vel reſponſio ſit intricata, & obſcura; tum reus reſponſurus poterit a Iudice petere, vt declaratur interrogatorium obſcurum, & amphibologicum, quam Iudex ipſum reum ad reſpondendum cogat, cum hæc duo ſint correlatiua, vt colligitur ex Catthar. hic citat. & Pegna poſt Eymeri. in direct. inquiſit. par.

Non procul a præcedente inſpectione eſt, vtrum

vtrum fictionibus vti poſſit Iudex pro extorquenda veritate,& fallacijs ac cautellis. Diſtinguunt omnes ius honeſtum,& inhoneſtum animæ pernicioſum. Quale autem illud dicatur hoc totum arbitrio Iudicis committitur, qui iudicabit in honeſtum illud eſſe, pro quo imminet periculum morti, aut quam famæ, morti aſſimilatur. Et aduerte(rogo)quod non ſunt cõſilia ab euentu ponderãda, prout faciunt multi imperiti. Quia non propterea laudabimus Carolum illam magnum, ſiue is fuerit primus, ſiue ſecundus,qui in animum induxi,patrem & filium de homicidio accuſatos ſuſpendi facere ex quo factum,eſt vt pater ſe fuiſſe homicidam prodiderit, vt filium a pœna redimeret, & ſi enim hęc fictio bene ſucceſſerit,non tamen laudanda, vti periculoſa, de quo penes Præſid.Menochi.de arbitrio iudi. caſu 270. num. 15. Carthar.lib.2.cap primo num.48.

Sub incude ſimulationis cadit promiſſio impunitatis, à qua iudex abſtinere debet, tradit.Clar.q.55.verſ.allegare cum duobus verſiculis ſequen.

Hæc quoq.proxima eſt ſuggeſtioni, de quã latiſſime quando ſit prohibita, vide Scacc.d. cap.86. num. 78. vbi etiam quando dicatur.

Hac mecum nuper vſus quidam Sindicator Vnius ex Perill. Senatoribus neſcio quo de lapſus, cum me accerſiri iuſſiſſet, meque viſo dixit: ſiamo informati, che voi hauete dato denari al

nari al Senatore nella cauſa di Rinaldo N. Dicendo che gli hauete dato, andarete a caſa; dicendo di non hauerli dato, reſtarete qua in prigione. Cui ego ex tẽpore reſpondi. Dunq; dicẽdo che li hò dato denari, & che gli habbi tolto dirò vna gran bugia, ma dicẽdo ch'egli mentre io li hò offerto, gli hà ricuſato, & me ne ha anco fatto riprenſione, perche io gli voleſſe dare, dirò la verità? Però e meglio reſtarne quà in prigione con la verità, che andarmene a caſa infame con la bugia. Cogita an hæc interrogatio ſit ſuggeſtiua, ſit etiam impunitas promiſſiua quo ad effectum &, vim, cum ſub ſpe euitandi carceres induceret me ad falſum dicendum. Quare pro veritate carceres tredecim dierum ſum paſſus in loco tenebroſo. cuius ſitum paucis tunc verſibus exaraui carbonem in muro deſignatis. Quo tempore ſubibat mihi materia l. vlt. C. de cuſtod. reor. de carceris ſitu loquen. Immortali gratias Deo refero, quod aduerſitates in me nihil potuere, & poſſum dicere cum Poeta.

Ad malam iamprides non ſumus vlla rudes.

Recreabam in ergaſtulo animum pœſi, quam a teueris Dei gratia mihi mutuatam, multorum annorum rubigo pene texera. De erat librorum copia, mecum tamquam cum aqua, & igne interdictum actum fuit, Verſus hi ſunt pro tempore inexculti, & fere aridi, quos euulgari, & legi gratu'or.

Conſcia mens recti, mentiri neſcia pœnaſ
Aes pro laude dabit, ſupplicium que fer et i
Carcere recludi. radiantia lumina tolli,
Innocuo pietas, religioque vetat.
Vſus abeſt libri, procul eſt preciosa ſupellex
Qua ſine rara quies nil niſi triſte ſubit.
Nocte breues adimit ſomnos, nec rodere ceſſat
Mus, rodit que frequens nec timet ille minus
Ebria ſeruorum domino ſtertente caterua
Clamat inurbanos mittit ab ore ſonos.
Ipſe nec abſtineo ſeruilia munera, ſerui
In partes omnes ingenioſus eo.
Verro locum ſterno lectum, vis cetera, cuncta
Noſtra facit (quamuis non bene docta) manus.
Intermiſſum olim officium, laudeſque Maria.
Proſtratus repeto, ſæpius ore canens.
Quam precor erumnas iniuſti carceris huius
Vt minuat, nec opem corde rogata neget.

Subleuabat tamen animum meum innocentia & retrò bene actæ vitæ candor ſuccurrebant quæ ante exempla videram in libro Frãciſci Petrarchę de gratulatione, ſiue remedio vtriuſque fortunæ, in quo multa meminit de his, quibus hoc carcerem multi proſperi euentus, honores perſæpe contingere. ſed veniamus ad alia.

Eodem Cap. Quinto, lib. 2. num. 81.
ibi per ſugeſtionem exorta.

QVando procedunt indicia in ſpecie, non dicitur ſuggeſtio, nec confeſſio ſubſecuta

cuta

cuta poteſt tanquam doloſè extorta impugnari, aut tamquam vitio nullitatis obnoxia. Poteſt ergo Iudex interrogare reum, an vulnerauerit Titium, ſi præcedant indicia, vt ſ. dixi, aliter non, & hoc eſſe extra omnem aliam dubitationem tradit Boſſi.de examin.reor.nu.12. verſic. proſequendo materiam, quem vide.& hoc etiam procedit ſi reus eſſet in tortura, quia adhuc poſſet ſpecialiter interrogari, tam ſuper delicto, quam ſuper complicibus,& ſocijs, retento ſemper themate, quòd vrgeatur legitimis indicijs, vt apud Scacc.d.cap. 86. num. 30. ver. decimo quæro. Quæ autem ſint legitima indicia, diffusè tradit num. 30.

Cum ergo (vt paucis complectar) interrogatorium materia verſetur in æquore vaſto, Ideò ſcias ſummo cum iudicio,& diligenti circumſpectione eis vti, multò plures enim ſunt cauſæ interrogandi, quam a Doctoribus ſint præſcriptæ, nec tibi opus textibus, & gloſſis, ſed vi rationis naturalis cui leges ſeruiunt, & ancillantur, quaſi carcere te intelligas, te ipſũ corrige, & alio cogitationes tuas dirige. Non omnia poſſumus omnes. Exiſtima tamen te aliquid ſcire, ſi interrogandi difficultates noſti, Vult enim hoc ſtudium totum hominem in defeſſum (vt dicam) Herculeos labores. vt multum appoſitè de hoc dixit Alex. Stiatich. in ſua prax.iudiciar.cap.16.num.29.vbi quòd iudicio ſui intellectus percipere, & dignoſcere

ſtatum, & conditionē examinãdorũ teſtiũ permagnũ eſt. Idem ego dico, multò magis ipſius rei examinandi. Addo ego, vt ſupra, quod totã indiciorum materiem perluſtrare debes. nam eis, & eorum qualitate cognitis, perfacilè erit tibi, ſi de aliquo delicto arguas, reum coarctare in eius examina ad reſpondendum ijs, quæ tu animaduerteris facere ad reum grauandum, nec tua methodo tam per breui egebis.

SVMMARIVM.

1 *Principium examinis, ſiue conſtituti reorum quomodo concipiendum ſit, & quæ in eo ſint exprimenda.*

2 *Forma dicti principij examinis ſiue conſtituti.*

3 *Interrogatoria quomodo extendenda ſunt.*

4 *Reſponſio rei debet recipi, & ſcribi vulgariter per Notarium, prout per reum datur, & ibi habeas formam.*

5 *Primum interrogatorium primi conſtituti quale ſoleat eſſe de communi ſtylo.*

6 *Interrogatoria generalia quæ fieri ſolent in Conſtituto, quæ ſint.*

7 *Reus dicens ſe ſcire cauſam ſuæ carcerationis qualiter interrogandus vlterius.*

8 *Iudex debet explicari facere per reum factum a principio vſque ad finem.*

9 *Et interrogatorijs ſuis ea quæ fuerint omiſſa, aut non integrè, & clarè dicta recenſeri ſuppleri, & declarari facere.*

10 *Iudex debet inueſtigare, vt ſciat facti ſeriem di-*

diſtinctam omnibus ſuis qualitatibus, & circumſtantijs.

11 *Iudex in interrogando debet procurare, vt indicia acquirat, & iam acquiſita impinguat, & confirmet.*

12 *Iudex debet inſiſtere ſigillatim ſuper quolibet indicio.*

13 *Reſponſionibus reorum quæ debeat iudex opponere, vt ab illis credulitatem tollat, illaq. elidat.*

14 *Reſponſiones reorum ſunt integrè ſcribendæ, etiam quòd aliquæ videantur nihil operari & quare.*

15 *Iudex debet in interrogando certum ſcopum proponere, quem contingat.*

16 *Indicia homicidij quæ ſoleant eſſe.*

17 *Indicia ſunt opportunis medijs pertractanda, & comprobanda.*

18 *An indiciorum probationem per circuitum, & altius repetitam per contractionem deueniendum ſit, & habeas exemplum.*

19 *Quod in alterius rei probationem adducitur ipſum prius probandum eſt.*

20 *Forma probandi indicia alcius repetita oratione.*

21 *Flaminius Chartarius vir eruditiſſimus pulcherrimè, & latiſſimè docuit modos, & formas interrogandi reos, & ſuper indicijs probationes ſumendæ.*

22 *Interrogatoria quibus alijs modis poſſint inchoari prærerquam per verbum illud interrogatus.*

23 *Interrogatoria aliquando non extenduntur.*

24 *Et quando liceat hoc facere.*

25 *Talibus tamen modis rariſſimè vtendum eſt, quia denotant imperitiam, malitiam, & inertiam.*

26 *Interrogatoria non extenſa nullo modo contineant ſurgeſtiones.*

27 *Rei ſunt pluries examinandi, & conſtituendi.*

28 *Forma principij ſecundi, vel vlterioris conſtituti.*

29 *Concluſio conſtituti reo facti quæ contingere debeat.*

30 *Forma concluſionis conſtituti reo facti.*

31 *Subſcribens conſentire videtur ijs, quæ continentur in ſcripturam, quam ſubſcripſit.*

32 *Et præſumitur quòd illam legerit, & contentorum in ea notitiam habuerit.*

33 *Et ſi dicat quòd fuit deceptus, & quòd non legit debet probare.*

34 *Signum Crucis factum ab illiterato idoneo operatur, quod ſubſcriptio extenſa facta ab eo qui litteras nouit.*

35 *Fiſcatis aſſiſtens ſolet proteſtari in finem conſtituti.*

36 *Forma dictæ proteſtationis.*

47 *Iudex antequam abſoluat conſtitutum cum reo debet repilogare in vltimis interrogatorijs omnia indicia, coniecturas, & probationes, & iura pro Fiſco facientia, quæ deducta, ſiue acquiſita fuerunt in proceſſu.*

38 For-

38 *Forma talis epilogi.*

39 *Rem quam incipit fateri non debet iudex dimittere, ſed eius confeſſionem etiam omiſſo prandio cœna, vel ſomno integraliter abſque intermiſſione recipere.*

40 *Et ratio quare, & 41.*

42 *Reus reſpondens, & dum fatetur non eſt interrumpendus, & ratio quare.*

De formâ conſtituti, tàm primi, quàm ſecundi, & eorum concluſione. Cap. VI.

1 PRincipium † examinis, ſiue conſtituti ipſorum reorum, ita formandum erit, vt in eo exprimatur tēpus, & locus examinis, nomen, officiū Iudicis examinatis, ac Notarij ſcribentis, nec non Fiſcalis, ſiue eius ſubſtituti aſſiſtentis, nomē cognomen, ætas, pater, & patria ipſius rei conſtituti, erit etiam facienda mentio de iuramenti delatione per Notarium, ac de eiuſdem præſtatione per reū facta, Chart. in d. pract. lib 3. c 3. num. 6. vſque ad nu. 21. Et talis erit forma, videlicet.

Forma Conſtituti.

2 † Die dominica vltima Decembris 1595. Conſtitutus perſonaliter in carceribus Turris nonæ, coram Mag. & Eccellenti D. N. Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenente meque &c. aſſiſtente Mag. D. T. ſubſtituto Fiſcali.

Sempronius q. N. de N. de Neapolis ætatis ſuæ annorum viginti in circa, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit per eundem D. Locumtenentem.

Interrogatus, an ſciat, vel præſumat cauſam ſue carcerationis, & præſentis examinis.

Reſpondit, Io non sò, ne mi poſſo immaginare la cauſa, perche io ſia ſtato preſo, & hora V.S. mi voglia eſſaminare.

3 † Et ſic extendens prius ſingula tua interrogatoria latino ſermone, & facies illa per Notarium ſcribi ad tuum dictamen, deinde quod latine ſcribi feciſti vulgari ſermone ipſi reo explicabis, abſque eo quod dicta explicatio vulgaris ſcribatur, & reus reſpondebit ſuo arbitrio,

4 † quam reſponſionem vulgariter, prout per reum datur, ita per Not. excipi, atque ſcribi ad tuum pariter, vel ipſius rei dictamen curabis Char. d. pract. lib. 3. cap. 3. nu. 22. hoc modo ſupponendo eandem interrogat. & eandem reſponſionem, videlicet.

Interrogatus an ſciat, vel præſumat cauſam ſuæ carcerationis, & præſentis examinis. Et hoc ſcribitur, de inde vulgariter res a Iudice explicante.

Vi ſi dimanda ſe voi ſapete, o potete imaginar la cauſa, per laqual ſete ſtato preſo, & hora habbiate da eſſer aſſaminato.

Et hoc non ſcribitur.

Reſpondit, Io non sò, ne mi poſſo imaginare,

re, perche cauſa io ſia ſtato preſo, & hora mi vogliate eſſaminare.

Et hoc ſcribitur, & ſic de ſingulis.

Aliquando in ipſo principio examinis non ponitur, neque nomen, neque cognomen, aut pater, aut patria ipſius examinati, & conſtituti, ſed opportuna interrogatoria ab ipſo reo prædicta eliciuntur, & tunc diſcribitur perſona examinati, & conſtituti per ſigna, & circumſtantias hoc modo videlicet.

Die, &c. Conſtitutus.

Quidã Iuuenis ætatis ſuæ, vt ex aſpectu dignoſci poterat annorum viginti in circa imberbis, & cum cicatrice in fronte, ſupra oculũ ſiniſtrum, indutus infraſciptis veſtimentis, videlicet, & deſcribe vulgari ſermone, vel latino eius veſtimenta, vt habebis inferius. Habes infra lib. 6. ca. 1. nu. 12. qui delato ſibi iuramento, &c. & ſequere, vt ſupra.

Interrogatus de nomine, cognomine, ætate, parentibus, patria, & exercitio.

Reſpondit, Io mi chiamo Sempronio N. figliuolo di Pietro di N. & Nicoloſa ſua moglie, la mia patria è Napoli, & il mio eſſercitio è di ſoldato, & hò da vinti anni in circa.

Interrogatus an ſciat, vel præſumat cauſam &c. vt ſupra dixi.

5 † Hæc fere ſemper, ſolent eſſe principalia, ſiue prima interrogatoria cuiuſcunq; primi conſtituti prima vice formandi poſt quæ vlterius

pro-

procedendo poteris eundẽ reũ interrogare de
6 loco,& tempore,quo captus fuit, an ſolus,an aſ-
ſociatus, cum quo,ſeu quibus,an arma,vel aliæ
res, & bona fuerint penes ipſum tempore ſuæ
capturæ reperta,& quæ, cuius exercitij, & pro-
feſſionis ſit, vbi habitet, cum quib. verſetur, an
alias fuerit inquiſitus, proceſſatus, & carcera-
tus, qua de cauſa, quoties, in quo loco, & de
quo tenpore,& ſi ſic, quõ e carceribus exiuerit
an abſolutus, vel condemnatus fuerit,an ſit di-
ues,vel pauper, an de ſuo, vel de alieno viuat,
ſimilia alia interrogatoria generalia facere po
teris pro exordio examinis. Char.d. pract. lib.
7 3. cap. 1.nu.40.& nu.50. † Si vero reus cauſam
ſuæ carcerationis ſe nouiſſe reſpondebit. tunc
interrogabis, vt illam narret, & quomodo pu-
8 tet dicta de cauſa carceratum ſe fuiſſe, † & fa-
9 ctum a principio ad finem explicari facies † de-
inde interrogatorijs tuis ea quæ omiſſa fue-
rint,vel non integre,aut nõ clarè dicta recenſe-
ri,ſuppleri, & declarari curabis,& in id inuigi-
10 labis, † vt facti ſeriem habeas diſtinctam, ple-
nam,claram,cum omnibus ſuis circumſtantijs,
& qualitatibus: præterea alias facto, & negotio
conuenientes interrogationes annectes vt vel
11 ipſis delicti confeſſionem † extorqueas, vel
indicia aliqua acquiras,aut iam acquiſita,& in
12 eſſe deducta impingues, & confirmes, † & ſu-
per dictis indicijs erit ſigillatim inſiſtendum,
non tñ omnia erunt vno examine abſoluenda
(niſi

(niſi leuitas cauſę ſuadeat)quinimò aliqua poterunt in primo examine leuiter tangi, & ſtatim ad alia tranſire illis omiſſis, poſtea in alio examine omiſſa repetere, & plenius diſcutere oportebit, Chart. d. lib. 3. c. 1. nu. 16. & ſeqq. & ſic lento gradu ad factum ipſum per opportuna interrogatoria, deueniendum erit.

13 Reſponſionibus autem quæ per reum dabuntur illa erunt opponenda, quæ vel falſitatem, vel poſſibilitatem, vel impoſſibilitatem aut inuериſimilitudinem dictarum reſponſionum coarguant, dicemus etiam cauſam non allegari, quare falſa credi non debeant ea quę ipſi reſpondent rei, demum nec veris proxima in reſponſionibus contenta, nec ipſum reſpondentem fidem meriti replicabimus, ex quibus omnis tollitur credulitas expoſitionis & orationis, Agricola de inuent. dialect. lib. 2.
14 cap. 17. & omnia annotari facies quæ ab ipſis reis dicta fuerint, quia illud quod interdum tibi videbitur nihil operari, nec alicuius eſſe momenti poſtea intentionem tuam maximopere iuuare compareris † & propoſito ſibi (vt
15 ſuperius dixi) certo ſcopo, quem contingere animo ſit media illa excogitabis, quæ illuc re deducant eaq; corroborare ſtudueris rationibus, vel ipſi reo inſitis vel ab extra parte petitis Agricola de inuenti dialect. in Proemio, &
16 latius c. 4. † Puta ſi quis de homicidio inquiſitus exiſtat videndum erit de vtilitate, & commodo

modo ex dicto homicidio ſibi proueniente,
de odio, de inimicitia, de minis, de præparatio
nibus, de loco in quo fuerit, de qualitate ar-
morum, de tempore, de fuga, de fama, & alijs
17 ſimilibus indicijs † quæ deinde erunt ſingula
opportunis medijs pertractanda, & comproban
da ſemperque cautelis, & animaduerſionibus
ſuperius annotatis progrediendum tibi erit,
quas omnes animo ſemper reuolues tuo.
18 † Exemplum tibi pone de indicio minarum,
certè non ſtatim reus de illis interrogandus
eſt, ſed aliquo circuito ad eas deueniẽdum erit,
altius longiusque & vnde nihil ſuſpecti ſit re-
petita percontatione priora ſequentibus appli
19 cando, & è contra, † quod enim alterius rei
probationem ducitur ipſum prius probandum
eſt, vt cum id cæperit eſſe pro certo fiat incer-
ti argumentum. Quintil. lib. 5. oratio. inſtitut.
20 cap. 12. † Erit igitur in hunc, vel ſimilem mo-
dum interrogandus. An videlicet cognouerit,
& cognoſcat Ciccum Fabiani de tali loco, &
a quanto tempore citra, & quæ fuerit cauſa co-
gnitionis, an cum illo aliquid vnquam habue-
rit agere, an habeat cum eo litem, & contro-
uerſiam, de quare, cuius momenti, & quanti-
tatis, a quanto tẽpote citra, coram quo Iudice,
an in dicta lite ſit actor vel reus, & ſi reus an
ægre ferat dictam litẽ ſibi fuiſſe motã a præfa-
to Cicco, cur ita, ægrè tulerit, an cũ aliquibus
ex cauſa dictæ litis ſibi a Cicco motæ ſermo-

nem

nem habuerit, dicat cum quibus, quos ſermones & quæ verba locutus fuerit, quot vicibus, in quibus locis, & ſi negauerit, interrogabitur. An cognoſcat Gaſparrem Alexandri, & a quanto tẽpore citra, an vnquam in eius domo fuerit, de quo tempore, quot vicibus & ad quid agẽdum, an vnquam comederit in domo dicti Gaſparis, quot vicibus, quibus alijs interuenientibus, quo tempore, & quo die, quos ſermones habuerunt inter prandendũ, & illos explicet, an de dicto Cicco habitus fuerit aliquis ſermo, & qui, qua occaſione, an ſuper lite perdictum Ciccum ſibi mota factus fuerit ſermo aliquis, & quis, à quo fuerit in medium allata occaſione loquendi ſuper dicta lite, qui ipſe dixerit cauſa, & occaſione dictæ litis dũ ſic de illa ſermo haberetur, an aliquid dixerit contra præfatum Ciccum, an contra illum minatus fuerit, & quibus minis ad quas ita ex ore rei ex torquendas altius, vt dixi: repetita percontatione progrediendum eſt, prout, & in alijs ex torquendis indicijs in quocumq; crimine, ita eſt laborandum vt vna eademq; regula in omnibus deſeruiat Chart. in d. pract. lib. 3. cap. 1.

21 num. 73. † de quibus omnibus quoniam pulcherrime, & latiſſimè pertractauit Flaminius Chartarius vir eruditiſſimus modo omnes, & formas apponendo in ſua practica interrogandorum reorũ, Eſt lib. 3 cap 3. per totum, ad illum te remitto, nihil enim amplius ſcirem dicere

cere,& volumen hoc præter intentionem gran-
22 dius redderē,ideo ad alia tranſibo † Aduertere igitur te volo,quod aliquando loco verbi interrogatus ſolet dici.& Domino dicente;vel & Domino replicāte,vel & Dño ſubiungēte, vel & ſibi per Dñm dicto ſiue replicato , vel & cū Dñs ſibi diceret, & ſimilia, & circa huiuſmodi modos non fit differētia dūmodo ſēper interrogatoriū extēdas puta,& Dño dicēte,vt ipſe conſtitutus facti ſeriem totam recenſeat.

Reſpondit,il fatto paſſa, &c.

23 † Bene verum eſt, quod quandoque non extenditur interrogatorium,ſed ſimpliciter dicitur, & opportunè interrogatus, & ad opportunam Domini interrogationem, & ad aliam interrogationem,vel ſubdēns intterrogatus,& cæteris id generis modis vtimur breuioribus explicando vulgariter oretenus ipſi reo id quod quæritur abſque eo quod in ſcriptis redigatur.

24 † Sed talis modi raro quidam,non prout aliqui faciunt paſſim ad eorū imperitias,malitias ſuggeſtiones,& iniquitates tegendas; ſed tunc tantum modo vſum recipiendi, & admittendi ſunt quando reus interrogatur, vel vt ſuppleat reſponſioni iam datæ vel vt illam declaret.

25 † Erit igitur illis quanto rarius poterit vtendum,quia,vt dixi,& malitiæ,imperitiæ,& inertiæ ſigna ſunt non modicæ Chart.in d.pra c.lib.
26 3.cap.3.nu.22.& 27 † & in primis caueto , ne quas ſub iſtis breuibus interrogandi modis

ſug-

ſuggeſtiones facias, quas euitandas eſſe iã ſæ-
27 pe monui, & ſæpius etiam monebo. † quoniam vero, vt ſupra dixi, non ſemeltantũ, ſed pluries examinari, & conſtitui ſolet reus, idcirco etiam ſecundi examinis, & conſtituti formã, cui aliorum poſteriorum quoq; examinum formæ ſimiles erunt, tibi ſupponam, & erit talis videlicet.

Forma principij ſecundi Conſtituti.

28 † Conſtitutus perſonaliter vbi ſupra coram quo ſupra. aſſiſtente quo ſupra, & hoc ſi ſimus in eiſdem carcerib. & corã eodẽ Iudice, & aſsiſtẽte eodẽ Fiſcali alias apponetur nomẽ ipſius, Iudicis Notarij, ſubſtituti, & loci examinis, vt in prima Conſtituti forma demonſtraui.

Sempronius N. de Neapol. de quo alias qui de lato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iura fecit per Dominum.

Interrogatus, an ſe diſpoſuerit ad veritatem fatendam, melius quàm fecerit adhuc vſque ſuper his de quibus fuit alias interrogatus vel Intertogatus, an ſibi occurrat aliquid, ex ſeipſo dicere, & quid, vel ſi reus aliquid iam in alijs ſuis conſtitutos faſſus fuerit.

Interrogatus, an ſibi occurrat aliquid aliud dicere vltra ea, quæ in prædedentibus ſuis examinibus faſſus fuit.

Reſpondit, Io non sò che mi dir altro di più di quello, che hò detto ne gli altri miei eſſamini, & a quelli non voglio aggiungere, nè ſminuir coſa alcuna. Deinde deuenietur ad ipſum

fa-

factum, prout ſupra dictum eſt; & vbi videbis
29 ad ſufficientiam interrogaſſe † abſolues examen acceptando fauorabilia pro Curia, & Fiſco, & quandoque etiam cauſa quare illud concludas allegando, puta quis alijs negotijs impeditus exiſtis, vel tarditate horæ peruentus fuiſti, & quid de ipſo reo conſtituto fieri mandes exprimendo, ac facultatem tibi eundem iterum, & quandocumque examinandi, & conſtituendi reſeruando hoc modo, videlicet.

Forma concluſionis examinis reorum.

30 † Tunc Dominus acceptatus, &c. pro nunc tarditate horæ præuentus, vel alijs impeditus negotijs examen dimiſit, & ipſum conſtitutum mādauit reponi ad locum ſuum, vel conſignauit cuſtodi carcerum bene, & fideliter cuſtodiendum, animo tamen, continuandi examē, &c. vel animo tamen. &c. aliquando etiam addit iniuncto ipſi conſtituto, vt ſe ſubſcribat, & tunc Notarius ſublunget; prout ſe ſubſcripſit vt infra videlicet:

Io Sempronio hò depoſto quanto di ſopra.

Vel iniuncto ipſi Conſtituto; quia dixit ſe neſcire ſcribere, vt ſignum Crucis faceret prout accepto calamo deſignauit ſua manu vt infra
31 videlicet. † Et licet iſta videantur eſſe ſuperflua, quia creditur Iudicij, & Notario Alex. cōſil. 147. nu. 4. & ſeq. lib 2. Ruyn. conſil. 193. nu. 1. lib. 2. nihilominus bonum erit illa apponi facere, etenim tanto magis probant ea quæ ſcri-

pta

32 pta ſunt, fuiſſe ab ipſo depoſita. † ratio autem eſt, quia ſubſcribens conſentire videtur ijs, quæ continentur in ſcriptura quam ſubſcribit, & præſumitur quod illā legerit, & de continentis
33 in ea notitiam habuerit, † & ſi diceret, quod non legit, & quo fuit deceptus deberet ipſe probare. Clar. q. 53. verſ. quintus eſt caſus, &
34 † hoc idem operatur ſignum crucis factum per hominem illiteratum. Io de Ami. conſ. 13. n. 6.
35 † Solet et ſubſtitutus Fiſcalis aſſiſtens finito quolibet examine infraſcriptā proteſtationem in fine exam. per Not. ſcribi facere videlicet,
36 † Præſente D.T. Subſtituto Fiſcali, & fauorabilia tantum acceptante, cæteris contrafacientibus contradicente, petente, & inſtante contra dictum Conſtitutum ad vlteriora procedi omni, &c.
37 Debebis etiam ſi diligens, & accuratius examinator haberi volueris antequam ad examinis, ſiue conſtituti concluſionem deuenias in vltimis interrogatorijs recolligere omnia inditia, coniecturas, & præſumptiones, ac probationes iuraq; pro fiſco facientia, quæ deduxeris, ſiue iā acquiſiueris in ipſo examine, etenim multum habet virum talis peroratio ad confundendum reum veritatem negantem, & ad ipſum diſponendum ad illam fatēdam, præſertim in vltimis conſtitutis, quando reus eſt maxime vrgendus, & impellendus, ac cominus cum illo eſt quaſi congrediendum, Char-

tar. in d. pract. interrog. lib. 3. c. 1. nu. 56. & digladiandum, vt v. g.

Forma Epilogi.

38 † Et D. dicente, & ipſum C. monente, vt tandem velit fateri veritatem, tam circa ordinem, & tractatum interficiendi præfatum Ciccum; quam circa factum ipſum qñ illum interfecit.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, quomodo putet eſſe amplius prædicta tergiuerſari, & negare cum tot vrgeant contra ipſum, indicia, & præſumptiones, & coniecturæ, immo plene, & manifeſte probationes ex quibus omnis ſe defendendi, & delictum occultandi locus ſibi eripitur.

Reſpondit &c.

Interrogatus, qua facie audeat ſe innocentem aſſerere, nihilque contra ſe in proceſſu extare, cum præter alia adſint Meuij, & Titij depoſitiones ipſi conſtituto ſuperius in faciē lectæ, qui nullo pacto prædicta dicerent ſi uera non eſſent. Reſpondit, &c.

Et ſibi dicto quod iam apparet, manifeſte de impudentia ipſius C. qui non ſolum delictum a ſe commiſſum agnoſcere recuſat, ſed viros probos, & fide dignos, qui iuramento adſtricti veritatem teſtificati fuerunt, falſarios audet appellare, quomodo enim modo tales illos vocat quos ſibi ad faciē adductos, & confrontatos, eorumque depoſitionem tam benè, tam clarè, & animoſe confirmantes vix reſpicere

re

re auſus fuit pallore, & tremore correptus, ideo fuit benigne monitus, vt ab huiuſmodi pertinacia diſcedat.

Reſpondit, &c.

Et Domino ſubiungente, quod nequaquam poteſt de prædictorum teſtium fide dubitari cum tot aliæ præſumptiones coniecturæ, indicia, & probationes illorum teſtimonium committentur. Habemus enim inimicitiam quam ipſemet C. fatetur ex maximis cauſis, nempe ex lite omnium bonorum inter ſe, & præfatũ Ciccum eſſe contractum, ex qua intrat præſumptio iuris quod ſemper mala de dicto Cicco cogitauerit, quod quidem indicium nullo modo per ipſum C. ſublatum, aut labor factum apparet, quare fuit hortatus ad veritatem liberè fatendam, quam videt ſe negare non poſſe.

Reſpondit, &c.

Et Domino replicante, quòd ſufficit inimicitia prædicta cauſas extare, vt dicatur ipſum C. odio proſecutum fuiſſe Ciccum prædictum, malèq; de illo ſemper cogitaſſe præſumatur tanto magis cum literæ penes ipſum C. repertæ, & per eundem recognitæ quas tempore ſuæ capturę occultare, & lacerare conatus fuit dictũ malũ animum luçe meridiana clarius indicent, & demonſtrent, ideo dicat veritatem.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, & monitus, vt ne amplius in obſtinatione perſiſtat, quia ſi vera eſſent, quę ip-

ſe C. dicit verum ſenſum literarũ prædictarum aperire nouiſſet, cum tamen ſuper illarũ tenore examinatus tam varia & diuerſa, impropria, & inuerifimilia, ac improbabilia reſponderit, ac birruarios à quibus captus fuit, pecunijs corrumpere tentaſſet, ad effectum, vt literas prædictas occultaret, quæ, vt alias oſtenſum fuit ſatis clarè probant tractatum habitum de interficiendo præfatum Ciccum, ac præparationes propterea factas, & loci ad ſcelus committendum deſtinationem, temporisque præfixionem, ideo dicat veritatem.

Reſpondit, &c.

Interrogatus quo audeat ad huc homicidium prædictũ a ſe cõmiſſum negare, & cũ & ſigna ſanguinolentia in eius domo reperta, & N. & N. ſociorũ ipſius C. poſt homicidium cõmiſſum fuga, & eiuſdem conſtituti latitatio & equi ac pecuniarum præparatio poſt dictum homicidium de eius mandato per N. facta iunctis tot mendacijs, varietatibus, & inuerifimilib. reſpõſionibus alijſq; indicijs, coniecturis, & præſumptionibus, de quibus alia mentio facta fuit in alijs ſuis conſtitutis, & examinibus ſatis ſuperq; ipſum Conſtitutũ homicidium prædictũ commiſſe conuincant, quare fuit monitus vt malit veritatem tandem fateri, quam vlterius in obſtinatione, ac pertinacia perſiſtere.

Reſpondit, &c.

Tunc Dominus ſedens acceptatis, &c. & dimittat

mittat examen cum decreto de quo ſupra eſt eodem nu. 30. vel ſi volueris ipſum reum ad argã poni facere, dimitti examen cum decreto cuius infra libro proximo formulam trademus, Habes infra li. 3. vides quomodo formãdus ſis epilogus & quomodo in eo enumeranda ſint indicia, & quodammodo coaceruanda de quibus ante diſperſè, & diffuſè dictum erat, & quomodo ſeligantur ea quæ grauiſſima ſunt, & quam breuiſſime, pertingantur, & cum pondere, & vehementia quandam adducantur, & excitentur. Quintil. orat. iuſt. lib. 6. cap. 1.

Si reus reſpondebit ſe velle fateri veritatem rationibus cedens contra ſe allegatis, facies tu illam per illum recenſeri, quæcunque dixerit Not. ſcribenda dictabis vel per ipſummet reum
39 dictari facies. † Circa prædicta autem illud te aduertere volo, vt cum reus delicta ſuper quibus interrogatur fateri cæperit numquam tu illum ſi fatentem dimmittas, donec omnia faſſus fuerit quæ requiris, etiam quòd prandium, cœna, ſomnus, aut quid aliud omittendum eſſet, aut differendum; Char. in d. pract. lib. 2. c. 2. num.
40 20 quoniam, † vt dicit ille auctor inter os, &
41 oſſam multa contingere poſſunt, & † data reo dilatione, vel tempore ad liberandum, & de ſe maturius cogitandum ſæpe id amiſeris, quod pluribus laboribus fueras conſecutus. Char. d.
42 pract. li. 2. c. 2. nu. 20. † præterea eundem interrogationibus reſpondentem, ne interrumpas

remoueas enim interruptio illa fatentem, & quandoq; reuocandi, & recipiendi ſe ab incepta confeſſione ſuggerit conſilium, ſed alijs tuis interrogatorijs perfectam, & abſolutam confeſſionem habere procurabis, Chart. dicto lib. 2. cap. 2. num. 21.

SCHOLIA IN CAP. VI.

SExtum hoc caput familiare eſt admodum, & accedarium actuarijs diem fere continuũ in ijs preambulis, & præludijs conterũt, quin horũ res agitur dum multorũ foliorũ paginas replēt, Cumq dixeris eos ſolicitos in rem Fiſci, & in cõfirmãdi, nõ autem infirmandi indicij, vt per authorem nu. 11. omnia te dixiſſe puta, nec longo verborum apparatu egebis. Modum quoque examinandi per extenſum tradit Scaccia cap. 86. num. 13. poſt Carthar.

Num. 23.

QVòd autem ad interrogatoria an debeāt extendi, ſcias emanaſſe ordinem Regium vt extensè ſcribantur omnia, qui tamen parum obſeruatur, ſicut nonnulli alij ordines, qui paulo poſt exoleſcunt. His accedit, quod integra depoſitio ſcribenda eſt, non pars, & expreſſa Regni Neapolitani conſtitutione cautum eſt, vt actuarij integras teſtium depoſitiones tam pro Fiſco, quam contra ſcribātur, & ſuper toto negotio teſtes examinandi ſunt vt inde etiam

rei

rei innocentiæ poſſit emergere, quod & ſupra in capit. monuiſſe, & deſignaſſe me arbitror Foller. in prax. Dialogi. in verbo, capiat informationes num. 54. & in verb. & ſi compareant ante contumaciam nu. 4. vbi quòd reus poteſt diuerſis vicibus examinari, & Scacc. d. cap. 86. numero 64. verſ. 28. & ſemper reſponſiones in actis ſunt redigendæ per Actuarium vna cum circumſtantijs, ſi pauidè, ſi titubanter, ſi pallidè, & huiuſmodi.

Et ſimili ſcribendi formula vtatur Notarius, Et tunc Iudex mandauit mihi, vt ſcriberem, quod dictus reus mutauit faciei colorem, Licet indicia hæc non ſint admodum tuta, cum ex pluribus cauſis poſſint prouenire, vbi ibi apud Folleri. nume. 5. Simanc. de cathol. inſtit. tit. 41. num. 15. verſ. deinde vbi præſcribi modũ inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, vt omnia interrogata, reſponſa, dictaq; reorũ a Notarijs conſcribantur.

Nume. 42. Præterea.

NOn eſſe interrumpendum reum monet Scacc. d. cap. 86. num. 31. verſ. 5. quia Multa cadunt inter calicem ſupremáq; labra, nam ſi ſpatium etiam modicum des, nouum poſſunt rei inire conſilium, & pœnitere eorum, quæ parati erant dicere, ſi Iudex continuaſſet: Ideo non ab re iubentur Iudices non diſcedere a reo confeſſuro, quandiu eius examen ſit abſolutum. Hoc mihi euenit in cauſa cuiuſdam ap-

 pellati

pellati il Caporal Bottazolo de ſodomia imputati, dum enim taxillo adhibito, cæpiſſet velle aliquid fateri in tortura, impetrauit a me, vt deponeretur, ſpondens ſe confeſſum iri omnia, Mox vt collegit ſpiritum in negatiua perſtiti, Cum verò me abdicaſsem ad hoc munere (videbam quippe genium meum auerſari hanc torquēdi normam) ſponte (cum liberatus fuiſſet ex eo, quod in tormentis indicia purgauerat) confeſſus eſt, ſe hoc beneficium ſenſiſse ex illa parua reſpiratione ei conceſsa, cum alioquin fateri paratus eſset. Verum his paruo interiecto tempore interfectus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Reus recuſans reſpondere Iudici an poſſit cogi.*

2 *Et quid facere debeat Iudex.*

3 *Et quibus remedijs cogere poſſit reum ad reſpondendum.*

4 *Recuſare autem dicitur reus non ſolum quando nō reſpondet, ſed etiam quando minus congruenter reſpondit.*

5 *Reus per verba clara, & præciſa reſpondere tenetur.*

6 *Reus recuſans reſpondere, eſt primo monendus, deinde cogendus per opportuna remedia.*

7 *Formæ quibus vti poterit Iudex in adhibendis dictis remedijs, vt reus reſpondeat.*

8 *Sæpius cogitur reus per torturam ad reſpondendum quando recuſat.*

9 *Indicia qualia debent præcedere, vt reus poſſit tor-*

torqueri ad effectum prædictum.

10 Reus legitimam cauſam allegans quare nollit reſpondere cogi non debet.

11 Item ſi prius non conſtet de delicto.

12 Poteſt autem cogi non ſolum quando interrogatur ſuper facto ſubſtantiali, ſed etiam ſi interregatur ſub qualitatibus ſubſtantialibus de quibus veriſimile eſt ipſum poſſe recordari.

13 Reus qui vna vice interrogatus reſpondit, an ſi denuo ſuper eiſdem interrogetur, & nolit reſpondere cogi poſſit.

14 Et quod arbitrio iudicis hoc relinquatur.

15 Si tamen ſuſpectus ſit reus cogi poterit.

16 Præſertim ſi Fiſcalis inſtet quod cogatur.

17 Forma torquendi nolentem, vel reſpondere, vel congruenter reſpondere.

18 Tortura tempus hoc caſu, quomodo debeat arbitrari.

16 Si reus negat ſe velle reſpondere, eo quia allegat Iudicem ſuſpectum, quid faciendum.

20 Conſilium auctoris eſt, quod omnino iudex ſtatim abſtineat.

21 Iniquiſſimus eſt iudex, qui vult cognoſcere cauſam illius qui ipſum habet ſuſpectum.

22 Narrat auctor plures vidiſſe, hac de cauſa valde damnari. & num. 23.

Quid faciendum, ſi reus omnino reſpondere recuſet, aut non vult congrué, & præciſe reſpondere,

dere, & de pluribus formis cogendi illum ad reſpondendum. Cap. VII.

1 EVenit † quandoque quod reus reſpondere interrogatorijs ſibi per iudicem factis recuſat; quid tunc faciendum.

2 † Primo hanc renuentiam, & contumaciam a notario in ipſo conſtituto mandabis annotari, Char. in ſua pract. interrog. lib. 3. cap. 3. n. 1.

3 † Deinde poteris ipſum reum opportunis remedijs ad reſpondendum compellere, puta multa indicta. aut captis pignoribus, aut tortura adhibita, vel ſub pœna confeſſati criminis, aut periurij, comminatione, & alijs ſimilibus modis, Char. d. pract. lib. 3. ca. 1. nu. 2. & ſeqq.

4 † Renuere autem reum tunc intellige non ſolum quando non reſpondet, ſed etiam quando

5 minus congruenter reſpondet, † etenim reus per verba clara, & præciſa, non autem per verba dubia, puta neſcio, non recordor, & ſimilia reſponſum dare tenetur, Chart. vbi ſupra nu.

6 3. & ſeq. † quod ſi factis debitis monitionibus adhuc in ſua contumacia perſiſtat, tunc ad remedia prædicta deueniendum erit, talem vero poteris verborũ formulam adhibere, videl.

7 † Et monitus per D. vt prædictum interrogatorium euacuet. pro veritate, abſque eo quòd ſe referat ad iam dicta.

Reſpondit, la verità l'hò detta, & ſtà ſcritta, mi rimetto a quello che è ſcritto.

Inter-

Interrogatus & monitus, vt ſub pœna ſcutorum 100. vel ſub pœna confeſſati criminis, de quo imputatur, aut ſub pœna periurij, vel quia alias ſibi pignora auferentur veritatem dicat.

Reſpondit, quel che ho detto è ſcritto.

Et D. dicente, vt ſe diſponat, ad melius, & congruentius reſpondendum, & a contumacia, & oſtinatione prædicta recedat.

Reſpondit, Non voglio dir altro, quel che è ſcritto e detto.

Et D. ſubiungente, vt omnino reſpondeat, quia alias deuenietur contra ipſum ad pænarũ prædictarum, & grauaminum declarationem in curſus.

Reſpondit, io non voglio dir altro.

Et licet pluries, & pluries per D. monitus ad melius clarius, & magis præcisè reſpondẽdum ſemper idem reſponſum dedit, manendo in dicta obſtinatione, quæ ego, &c.

Tũc Dominus viſa obſtinatione ipſius conſtituti & notoria pertinacia, & inobedientia, pænarumq; prædictarum ſibi comminatarum ſpectu, reſeruato ſibi iure ſemper, & quandocunq; decernendi, & pronunciandi dictum C. Notarium contumacem, & inobedientem, & & tanquam talem pignorati, & grauati debet, vel pænam periurij, aut criminis confeſſati, vel ſcutorum centum incurriſſe pro multa eaque Cam. Apoſtol. applicandi, & incorporandi ap-

plicarique,& incorporari mandandi,& pro prę miſſorum executione quodcumq; mandatum de ſuper neceſſarium, & opportunum relaxandi,pro nunc ad vlteriora procedens,Interrogauit, &c. Quamquam vero hi modi, & alij plures a Doctoribus doceantur,& quandoque etiã in practica vſurpentur.

8 † Ego quidem ſæpius vidi obſeruari, quod pro habenda reſponſione ad interrogatoria facta, præſertim ſi comminatio pænarum prædictarum nihil operetur, ad torturæ remedium
9 deuenitur †indicijs etiam leuibus contra reum exiſtẽtibus,vel diffamatione, aut aliquo, quod ſit loco diffamationis,Char.d.pract.lib 3. c. 2.
10 nu.13.† vel ſi reus legitimam cauſam non allegat, quare nolit reſpondere, Cha. vbi ſupra num.15.dummodo tamen de delicto prius conſtet: † nec intereſt, an ſuper facto ſubſtantiali
11 interrogetur, an ſuper circumſtantijs ſubſtantialibus, de quibus veriſimile ſit † ipſum reum
12 poſſe recordari, quod arbitrio Iudicis remitti ſolet & ideo circa prædicta prudentia tua verſari debebit, Char. vbi ſupra nu.17.

13 † Sed quid ſi reus vna vice interrogatus reſpondit,alia vice denuo de eiſdem interrogatus dicit ſe referre ad iam dicta; nec vult aliud reſpondere an cogi poſſit ad iterum rñdendum,
14 † Dic quod arbitrio Iudicis pariter hoc re-
15 linquitur, † & ideo ſi caſus venit, videbis an reus ſit ſuſpectus, & omnino ipſum coges denuo

16 nuo rñdere, & reiterare iam dicta, † præſertim ſi fiſcalis, vel eius ſubſtitutus aſſiſtens de hoc inſtantiam faciat, alias non crederem cogẽdũ illum eſſe. Vide circa prædicta, Char. in d. cap. 3. num. 73. cum. ſeqq.

17 † Forma autem torquendi reum nolentem reſpondere, vel non præciſè, & congruenter reſpondere talis erit, videlicet.

Forma torquendi reum nolentem reſpondere, non præciſè, & congruenter.

Interrogatus, & monitus vt recedat ab huiuſmodi obſtinatione, & reſpondeat euacuando interrogatorium ei factum non ſe referendo ad iam dicta, vel ommittendo dicta verba, Non recordor, poſſet eſſe, & ſimilia, quia alias contra ipſum neceſſe fuerit prædicta reſponſione habenda ad opportuna iuris, & facti remedia deuenire.

Reſpondit quel, che hò detto è ſcritto, & à quello mi rimetto, vel Non mi ricordo, potria eſſere, &c. & ſe mi volete dar la corda, datemi prima le mie diffeſe, & poi fate quel che vi pare.

Et D. dicente, quod in huiuſmodi caſibus copiæ nõ dantur, nec defenſiones, Ideo reſpondeat ad prædicta, abſque alijs ſubterfugis, & cauillationibus.

Reſpondit, Voi mi fate torto, & aliud dicere noluit, quæ ego, &c. Et licet fuiſſet pluries & pluries, per D. inſtatum pro dicta reſponſione

ne habenda, ſemper idem reſponſum dedit, quę ego pariter, &c.

Decretum torturę pro habenda reſponſione, præciſa, aut congrua.

Tunc D. ſedens, &c. viſa pertinacia ipſius C. nolentis reſpondere, vel præciſè, & iuxta interrogata reſpondere, pro dicta reſponſione, vel pro præciſa, congrua reſponſione habenda ſuper prædictis, cum aliter ab eo haberi non poſſet mandauit ipſum C. adduci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic ad locum torturæ adductus dum ſpoliaretur, & ligaretur fuit per D. benignis verbis adhortatus, & monitus, vt ſe diſponat ad reſponſionem dandam interrogationi ſibi factæ, vel ad præciſe, & congruenter reſpondendum, ſuper his de quibus interrogatur, alias in altum eleuabitur.

Reſpondit, Io hò detto, è quel che hò detto è detto.

Tunc D. cum videret ipſum C. adhuc in ſua contumacia perſiſtere, mandauit ipſum in altum eleuari ad effectum prædictum.

18 † Torturæ vero tempus hoc caſu arbitraberis iuxta qualitatē cauſæ, indiciorum grauitatē conditionem perſonæ torturatæ, & ſimilia quæ tibi conſideranda erunt, vt iuſtitia ſuum ſortiatur effectum, abſque eo, quod aliquis indebitè grauetur. Vulpell. in ſuo conſ. crim. 34.

19 † Quod ſi reus negat velle reſpondere eo, quia

quia allegat te iudicem ſuſpectum, & dicit tibi non confidere cauſas ſuſpicionis & diffidentiæ allegando, vtiq; erit ſuperſedendũ donec Princeps conſulatur, qui mandet, vel cauſam per alium cognoſci, vel per te ipſum nõ obſtantibus dictis allegationibus. Bertaz. conſ. 8. nu. 39. li. 1. Conrad. de offi. præto. fol. mihi 81. ſub nu. 9.
26 † Sed ego tibi ſuadeo, vt ſi caſus occurat, ſtatim à cauſę cognitione omninò recedas ne
21 videaris illam affectare. † Eſt enim iniquiſſimi Iudicis, & peſſimæ mentis ſignum velle de
22 hominis cauſa cognoſcere, † qui te ſuſpectum habeat, & legitimas non allegaret ſupicionis
23 cauſas. † Et ego vidi valde dãnari quaſdã Iudices, qui putantes ſibi iniuriam fieri cum ſuſpecti allegabantur, oẽm mouebant lapidem, omniq; conatu ſtudebant, vt ne a cauſæ cognitione remouerentur, hoc tu fac, vt nullo modo imiteris, ſed ſtatim libẽtiſſimè abſtineas; ita. n. ſeruant Iudices boni docti, & Deum timentes.

SCHOLIA IN CAP. VII, Num. 3.

COmpellendus eſt reus ad reſpondendum etiam mulcta indicta, & captis, pignoribus. Aduerte ne erres. Quod aut loquimur in cauſa criminali, & tunc cogendus eſt reus ad reſpondendum, ſi de delicto graui agatur, per illationem torturæ non vt reſpondeat ſuper delicto, ſed ad extorquendam re-

reſponſionem, vt per Clar. q. 45. verſ. ſed pone; nec ei danda eſt dilatio ad reſpõdendum Clar. ibidem §. ſed hic quæro. Vt tamen teneatur præciſè reſpondere, debet præcedere aliqua diffamatio, aut aliqua indicia iuxta ibi traditi, & ita mihi reſpondit quidam de furto impu tatus in oppido Modoetiæ, qui a principio expeditè reſpondebat, poſtea vero cum aduerteret ſe paulìſper intricari, & illaqueari extra dentes ſe amplius non eſſe reſpoiiſurum dixit. Cumq; ex poſt precibus, vel minis non poſſet adduci ad reſpondendum, Senatum conſului, qui præcepit, vt cum torturæ ſubijcerem, & vbi in contumacia perſiſteret, iterum Senatum monerem. Verum cum agentes ſui apud me inſtarent, vt ad D. Capitaneum Iuſtitiæ remitterem ob quaſdam ſuſpitiones quas adducebat contra actuarium meum libenter hoc feci, & me ab hac moleſtia liberaui, ſecutus auctorem hic in fin. Tortura ergo iſta non datur ad eruendam veritatem, ſed reſponſionem & qualis eſſe debeat hæc tortura, trad. Mod. in quæſt. crim. lib. 2. quæſt. 37. nu. 187. & moderatam expoſcit Vulpelli conſ. 34. nu 10. in hoc caſu cauendum eſt. ne quis non reſpondens, per torturam interrogetur de delicto.

Si vero ſumus in his, in quibus pœna corporalis non imponitur: tunc debet indici mulcta vel capi pignora.

An vero hic contumax, & non reſpondẽs habeatur

beatur pro confeſſo, iuxtà l. de ætate §. qui tacuit, de interrogato. actio, Verum quicquid ſit in cauſa poſitionū ciuiliū, & in ſimilibus; nō admittitur in criminalibus, vt taciturnitas operatur confeſſionem. ſi. n. haberetur pro cōfeſſo, non opus eſſet tortura, Scac. d. c. 8 . nu. 59. in fi.

Qualis autem debeat eſſe reſponſio; ſupra, viſum eſt, vbi dixi, debere eſſe claram, nō obſcuram, nec per obſcuritatem debet eludi maieſtas iudicis. Sicut etiam confeſſio delicti debet eſſe perſpicua, alias intelligitur, vt minus obliget reum, quam ſit poſſibile, alioquin ille poteſt eam interpretari, Soci. iun. conſ. 39. col. 2. vol. 2. Iaſ. ad Rub. C. de eden. & ita habet locum l. ſi quis intentione ambigua ff de iudic. & etiam locum habet in confeſſione rei, in criminali iudicio contra eum moto.

Nu 5. Puta neſcio.

TEſtis reſpondens neſcio, non recordari, quādo poſſit cogi. Boſſ. de reſponſio. a reo faciem. num. 5. Author. infr. nu. 12.

Nu. 13. Sed quid ſi reus.

HAnc quæſtionem plene abſoluit Scaccia num. 47. verſ. Sed quid dicendum dicto cap. 86.

Verum circa hanc quæſtionem, an teſtis ite-

rato examinandus poſſit, ſe referre a priorem ſuam depoſitionem, vel cogatur extenſe teſtificari, vide Ozaſ. Pedemont. deciſ. 128. nu. 1. & 7. Venet. impreſſ. qui tamen loquitur in monitorijs in quibus ij qui propalarunt, plenè examinantur, nam in alio iudicio ſcilicet repetitionis, plenè ſunt examinandi. Aliam addit. Moſcatel. Neapolitan. dict. capit. 86. numero 48. Cæterum an poſſit reus petere, quòd legatur depoſitio alias facta, vid. ibi, & tradit Vulpell. dict. conſil. 34. numero 9. Hondede. conſil. 103. numero 31. 32. qui refert conſtitutum inter Bart. & Bald. demum iudicis arbitrio multum defert.

Et an poſſit reus reſpondere, Dico quod ſi conſtabit me aliter rem dixiſſe, volo quod hęc reſponſio ad illam referatur, cum tunc melius recordarer ibi numer. 48. verſ. dico. Huius cautelę meminit Andr. Gail. lib. 1. obſeruat. capit. 104. quidam, vbi ſaluatorem appellat hāc cautelam ad euitandum periurium & quia hominis memoria labilis eſt. Poteſt ergo reus petere notulam, ſiue rotulum primi examinis, vt de veritate dicenda ſe informare poſſit.

Quid in Notario an poſſit dicere, talis teſtis interrogatus deponit in omnibus, & per omnia prout precedens teſtis, vide apud Gaill. d. obſeruat. nu. 5. 6.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitiones teſtium, & ſociorum criminis quandoque*

doque leguntur reis in eorum faciem.

2 Reus eſt interrogandus nunquid teſtes examinati contra ipſum ſibi noti, amici, fide digni, vel è contra.

3 Poſſunt etiam ei nominari aliqui qui examinati non fuerint.

4 Sed ita interrogandus eſt reus, vt neſciat illos fuiſſe examinatos contra ſe.

5 Iudex debet perquirere obiecta quæ reus poteſt dare teſtibus contra ſe examinatis.

6 Item cauſas obiectorum, & quibus fundamentis nitantur.

7 Item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendum obiecta

8 Iudex aliquando altius exordiri debet, vel obiecta prædicta detegat ſuis interrogatorijs.

9 Quilibet præſumitur non immemor ſalutis æternæ.

10 Quilibet præſumitur bonus.

11 Iudex omni conatu vti debet, vt obiecta rei, contra teſtes detegat, & elidat.

12 Iudex debet interrogare reum de comercio familiaritate, conuerſatione, fama, vita, & opinione teſtium contra ſe examinatorum.

13 Forma tum interrogandi reos ſuper prædictos tum legendi in eorum facie examinata teſtium latet.

14 Formam autem prædictam non vt eius verbis inhæreas, ſed vt imitari valeas auctor apponit.

De depoſitionibus teſtium, vel confeſſionibus ſociorum criminis in faciem reo legendis & forma illas legendi. Cap. VIII.

1 QVandoque † vbi videris proficuum eſſe depoſitiones teſtium pro Curiæ informatione examinatorum, vel ſociorum criminis confeſſiones ad diſponēdum reum ad veritatem fatendam mandabis per Notarium ſcribentem ad eius faciem legi, illatumque continentiam ad ipſius notitiam deduci. Chart. in dict. pract. interrog. libr. 3. capit. 3. nume.
2 24. † Antequam verò ad huiuſmodi actum deuenias, bonum erit ipſum reum cum circumſpectione interrogare, An teſtes qui fuerunt contra ipſum examinati, ſint ipſi reo noti, vel ignoti, amici, vel inimici, & an illos habeat
3 pro veridicis, & fide dignis: † poteris etiam, ſi ita opportunum tibi videbitur, aliquos, vel nomina aliquorū, qui illi ſint noti, amici, & familiares nominare, licet re vera examinati non
4 fuerint. † Et de omnibus iſtis erit reus ita interrogandus, vt non ſentiat illos contra ſe fuiſſe examinatos; quia facile reus conijceret ad quem finem tu prædicta quæreres. Foller. pract. crim. in verbo, & ſi comparent, numero 10.
5 † Certe huiuſmodi interrogatoria ſunt valde vtilia etenim ex reſponſionibus, quas illis dabit reus, optime colliges quas exceptiones ipſe dictis teſtib. poſſit, vel non, poſſit obijcere

& ſic

& ſic poteris te informare, an abiecta vera ſint, nec ne; vt ne poſtea reus falſa opponere valeat contra teſtes prædictus, Foller. in d. pract. in d. verbo, & ſi comparent, num. 10.

6 † Quinimo erit etiam inueſtigandum de cauſis obiectorum, & quibus fundamentis, & rationibus nitantur. Vt puta ſi interrogatus de Titio dicat illum eſſe infamem, vel ſibi inimicum poteris, imò debebis vlterius interrogare de qualitate infamiæ, & quomodo ſciat illum eſſe infamem, & quo fundamento illum infamem appellet.

7 † Ita pariter erit de qualitate inimicitiæ, & illius cauſis, ac alijs circumſtantijs, quæ opportuna, & ad rem facere videbuntur pro elidendis obiectis ipſius rei, ac pro reperienda veritate reus interrogandus. Foller. in d. verbo & comparent, nu. 10.

8 † Erit etiam aliquando, vt ſuperius monui, altius exordiendum interrogãdo reũ, videlicet. An habeat inimicitiam, odiũ & maleuolẽtiam cũ aliqua perſona, quia ſi dixerit, quod non iã eſt tutus, ꝙ non poteſt opponere huiuſmodi exceptionem. Cap. ſolitæ de maiorit. & obed. l. Iulianus. ff. de leg. 2. Natt. conſ. 341. num. 8. Si vero dixerit, quod ſic, interrogabis quocum, vel quibuſcũ inimicitiam, odium, & maleuolentiam prædictam habeat, & ex qua cauſa, & a quanto tempore citra, & quis ſit informatus de iſta inimicitia, odio, & maleuolentia, an vnquã

plicarique,& incorporari mandandi,& pro pręmiſſorum executione quodcumq; mandatum de ſuper neceſſarium, & opportunum relaxandi, pro nunc ad vlteriora procedens, Interrogauit, &c. Quamquam vero hi modi, & alij plures a Doctoribus doceantur, & quandoque etiã in practica vſurpentur.

8 † Ego quidem ſæpius vidi obſeruari, quod pro habenda reſponſione ad interrogatoria facta, præſertim ſi comminatio pænarum prædictarum nihil operetur, ad torturæ remedium
9 deuenitur † indicijs etiam leuibus contra reum exiſtẽtibus, vel diffamatione, aut aliquo, quod ſit loco diffamationis, Char.d.pract.lib 3. c. 2.
10 nu.13.† vel ſi reus legitimam cauſam non allegat, quare nolit reſpondere, Cha. vbi ſupra num.15. dummodo tamen de delicto prius conſtet: † nec intereſt, an ſuper facto ſubſtantiali
11 interrogetur, an ſuper circumſtantijs ſubſtantialibus, de quibus veriſimile ſit † ipſum reum
12 poſſe recordari, quod arbitrio Iudicis remitti ſolet & ideo circa prædicta prudentia tua verſari debebit, Char. vbi ſupra nu.17.

13 † Sed quid ſi reus vna vice interrogatus reſpondit, alia vice denuo de eiſdem interrogatus dicit ſe referre ad iam dicta; nec vult aliud reſpondere an cogi poſſit ad iterum rñdendum,
14 † Dic quod arbitrio Iudicis pariter hoc re-
15 linquitur, † & ideo ſi caſus venit, videbis an reus ſit ſuſpectus, & omnino ipſum coges de-

nuo

16 nuo rñdere, & reiterare iam dicta, † præſertim ſi fiſcalis, vel eius ſubſtitutus aſſiſtens de hoc inſtantiam faciat, alias non crederem cogẽdũ illum eſſe. Vide circa prædicta, Char. in d. cap. 3. num. 73. cum. ſeqq.

17 † Forma autem torquendi reum nolentem reſpondere, vel non præciſè, & congruenter reſpondere talis erit, videlicet.

Forma torquendi reum nolentem reſpondere, non præciſè, & congruenter.

Interrogatus, & monitus vt recedat ab huiuſmodi obſtinatione, & reſpondeat euacuando interrogatorium ei factum non ſe referendo ad iam dicta, vel ommittendo dicta verba, Non recordor, poſſet eſſe, & ſimilia, quia alias contra ipſum neceſſe fuerit prædicta reſponſione habenda ad opportuna iuris, & facti remedia deuenire.

Reſpondit quel, che hò detto è ſcritto, & à quello mi rimetto, vel Non mi ricordo, potria eſſere, &c. & ſe mi volete dar la corda, datemi prima le mie diffeſe, & poi fate quel che vi pare.

Et D. dicente, quod in huiuſmodi caſibus copiæ nõ dantur, nec defenſiones, Ideo reſpondeat ad prædicta, abſque aliјs ſubterfugis, & cauillationibus.

Reſpondit, Voi mi fate torto, & aliud dicere noluit, quæ ego, &c. Et licet fuiſſet pluries & pluries, per D. inſtatum pro dicta reſponſione

ne habenda, ſemper idem reſponſum dedit, quę ego pariter, &c.

Decretum torturę pro habenda reſponſione, præciſa, aut congrua.

Tunc D. ſedens, &c. viſa pertinacia ipſius C. nolentis reſpondere, vel præciſè, & iuxta interrogata reſpondere, pro dicta reſponſione, vel pro præciſa, congrua reſponſione habenda ſuper prædictis, cum aliter ab eo haberi non poſſet mandauit ipſum C. adduci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic ad locum torturæ adductus dum ſpoliaretur, & ligaretur fuit per D. benignis verbis adhortatus, & monitus, vt ſe diſponat ad reſponſionem dandam interrogationi ſibi factæ, vel ad præciſe, & congruenter reſpondendum, ſuper his de quibus interrogatur, alias in altum eleuabitur.

Reſpondit, Io hò detto, è quel che hò detto è detto.

Tunc D. cum videret ipſum C. adhuc in ſua contumacia perſiſtere, mandauit ipſum in altum eleuari ad effectum prædictum.

18 † Torturæ vero tempus hoc caſu arbitraberis iuxta qualitatẽ cauſæ, indiciorum grauitatẽ conditionem perſonæ torturatæ, & ſimilia quæ tibi conſideranda erunt, vt iuſtitia ſuum ſortiatur effectum, abſque eo, quod aliquis indebitè grauetur. Vulpell. in ſuo conſ. crim. 34.

19 † Quod ſi reus negat velle reſpondere eo, quia

quia allegat te iudicem ſuſpectum; & dicit tibi non confidere cauſas ſuſpicionis & diffidentiæ allegando, vtiq; erit ſuperſedendũ donec Princeps conſulatur; qui mandet; vel cauſam per alium cognoſci, vel per te ipſum nõ obſtantibus dictis allegationibus. Bertaz. conſ. 8. nu. 39. li. 1. Conrad. de offi. præto. fol. mihi 81. ſub nu. 9.
26 † Sed ego tibi ſuadeo, vt ſi caſus occurat, ſtatim à cauſę cognitione omninò recedas ne
21 videaris illam affectare. † Eſt enim iniquiſſimi Iudicis, & peſſimæ mentis ſignum velle de
22 hominis cauſa cognoſcere, † qui te ſuſpectum habeat, & legitimas non allegaret ſupicionis
23 cauſas. † Et ego vidi valde dãnari quaſdã Iudices, qui putantes ſibi iniuriam fieri cum ſuſpecti allegabantur, oẽm mouebant lapidem, omniq; conatu ſtudebant, vt ne a cauſæ cognitione remouerentur, hoc tu fac, vt nullo modo imiteris, ſed ſtatim libẽtiſſimè abſtineas; ita. n. ſeruant Iudices boni docti, & Deum timentes.

SCHOLIA IN CAP. VII. Num. 3.

Compellendus eſt reus ad reſpondendum etiam mulcta indicta, & captis, pignoribus. Aduerte ne erres. Quod aut loquimur in cauſa criminali, & tunc cogendus eſt reus ad reſpondendum, ſi de delicto graui agatur, per illationem torturæ non vt reſpondeat ſuper delicto, ſed ad extorquendam re-

reſponſionem, vt per Clar. q. 45. verſ. ſed pone; nec ei danda eſt dilatio ad reſpõdendum Clar. ibidem §. ſed hic quæro. Vt tamen teneatur præcisè reſpondere, debet præcedere aliqua diffamatio, aut aliqua indicia iuxta ibi tradita, & ita mihi reſpondit quidam de furto imputatus in oppido Modoetiæ, qui a principio expeditè reſpondebat, poſtea vero cum aduerteret ſe paulìſper intricari, & illaqueari extra dentes ſe amplius non eſſe reſponſurum dixit. Cumq; ex poſt precibus, vel minis non poſſet adduci ad reſpondendum, Senatum conſului, qui præcepit, vt cum torturæ ſubijcerem, & vbi in contumacia perſiſteret, iterum Senatum monerem. Verum cum agentes ſui apud me inſtarent, vt ad D. Capitaneum Iuſtitiæ remitterem ob quaſdam ſuſpitiones quas adducebat contra actuarium meum libenter hoc feci, & me ab hac moleſtia liberaui, ſecutus auctorem hic infra. Tortura ergo iſta non datur ad eruendam veritatem, ſed reſponſionem & qualis eſſe debeat hæc tortura, trad. Mod. in quæſt. crim. lib. 2. quæſt. 37. nu. 187. & moderatam expoſcit Vulpelli conſ. 34. nu. 10. in hoc caſu cauendum eſt, ne quis non reſpondens, per torturam interrogetur de delicto.

Si vero ſumus in his, in quibus pœna corporalis non imponitur: tunc debet indici mulcta vel capi pignora.

An vero hic contumax, & non reſpondẽs habeatur

beatur pro confeſſo, iuxta l. de ætate §. qui tacuit, de interrogato. actio, Verum quicquid ſit in cauſa poſitionū ciuiliū, & in ſimilibus; nō admittitur in criminalibus, vt taciturnitas operatur confeſſionem. ſi. n. haberetur pro cōfeſſo, non opus eſſet tortura, Scac. d. c. 8 . nu. 59. in fi.

Qualis autem debeat eſſe reſponſio, ſupra, viſum eſt, vbi dixi, debere eſſe claram, nō obſcuram, nec per obſcuritatem debet eludi maieſtas iudicis. Sicut etiam confeſſio delicti debet eſſe perſpicua, alias intelligitur, vt minus obliget reum, quam ſit poſſibile, alioquin ille poteſt eam interpretari, Soci. iun. conſ. 39. col. 2. vol. 2. Iaſ. ad Rub. C. de eden. & ita habet locum l. ſi quis intentione ambigua ff de iudic. & etiam locum habet in confeſſione rei, in criminali iudicio contra eum moto.

Nu 5. Puta neſcio.

TEſtis reſpondens neſcio, non recordari, quādo poſſit cogi. Boſſ. de reſponſio. a reo faciem. num. 5. Author. infr. nu. 12.

Nu. 13. Sed quid ſi reus.

HAnc quæſtionem plene abſoluit Scaccia num. 47. verſ. Sed quid dicendum dicto cap. 86.

Verum circa hanc quæſtionem, an teſtis ite-

rato examinandus poſſit ſe referre à priorem ſuam depoſitionem, vel cogatur extenſe teſtificari, vide Ozaſ. Pedemont. deciſ. 128. nu. 1. & 7. Venet. impreſſ. qui tamen loquitur in monitorijs in quibus ij qui propalarunt, plenè examinantur, nam in alio iudicio ſcilicet repetitionis, plenè ſunt examinandi. Aliam addit. Moſcatel. Neapolitan. dict. capit. 86. numero 48. Cæterum an poſſit reus petere, quòd legatur depoſitio alias facta, vid. ibi, & tradit Vulpell. dict. conſil. 34. numero 9. Hondede. conſil. 103. numero 31. 32. qui refert conſtitutum inter Bart. & Bald. demum iudicis arbitrio multum defert.

Et an poſſit reus reſpondere, Dico quod ſi conſtabit me aliter rem dixiſſe, volo quod hęc reſponſio ad illam referatur, cum tunc melius recordarer ibi numer. 48. verſ. dico. Huius cautelę meminit Andr. Gail. lib. 1. obſeruat. capit. 104. quidam, vbi ſaluatorem appellat hãc cautelam ad euitandum periurium & quia hominis memoria labilis eſt. Poteſt ergo reus petere notulam, ſiue rotulum primi examinis, vt de veritate dicenda ſe informare poſſit.

Quid in Notario an poſſit dicere, talis teſtis interrogatus deponit in omnibus, & per omnia, prout precedens teſtis, vide apud Gail. d. obſeruat. nu. 5. 6.

SVMMARIVM.

1 *Depoſitiones teſtium, & ſociorum criminis quandoque*

doque leguntur reis in eorum faciem.

2 Reus eſt interrogandus nunquid teſtes examinati contra ipſum ſibi noti, amici, fide digni, vel è contra.

3 Poſſunt etiam ei nominari aliqui qui examinati non fuerint.

4 Sed ita interrogandus eſt reus, vt neſciat illos fuiſſe examinatos contra ſe.

5 Iudex debet perquirere obiecta quæ reus poteſt dare teſtibus contra ſe examinatis.

6 Item cauſas obiectorum, & quibus fundamentis nitantur.

7 Item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendum obiecta

8 Iudex aliquando altius exordiri debet, vel obiecta prædicta detegat ſuis interrogatorijs.

9 Quilibet præſumitur non immemor ſalutis æternæ.

10 Quilibet præſumitur bonus.

11 Iudex omni conatu vti debet, vt obiecta rei, contra teſtes detegat, & elidat.

12 Iudex debet interrogare reum de comercio familiaritate, conuerſatione, fama, vita, & opinione teſtium contra ſe examinatorum.

13 Forma tum interrogandi reos ſuper prædictis tum legendi in eorum facie examinata teſtium latet.

14 Formam autem prædictam non vt eius verbis inhæreas, ſed vt imitari valeas auctor apponit.

De depoſitionibus teſtium, vel confeſſionibus ſociorum criminis in faciem reo legendis & forma illas legendi. Cap. VIII.

1 QVandoque † vbi videris proficuum eſſe depoſitiones teſtium pro Curiæ informatione examinatorum, vel ſociorum criminis confeſſiones ad diſponēdum reum ad veritatem fatendam mandabis per Notarium ſcribentem ad eius faciem legi, illatumque continentiam ad ipſius notitiam deduci. Chart. in dict. pract. interrog. libr. 3. capit. 3. nume.
2 24. † Antequam verò ad huiuſmodi actum deuenias, bonum erit ipſum reum cum circumſpectione interrogare, An teſtes qui fuerunt contra ipſum examinati, ſint ipſi reo noti, vel ignoti, amici, vel inimici, & an illos habeat
3 pro veridicis, & fide dignis: † poteris etiam, ſi ita opportunum tibi videbitur, aliquos, vel nomina aliquorū, qui illi ſint noti, amici, & familiares nominare, licet re vera examinati non
4 fuerint. † Et de omnibus iſtis erit reus ita interrogandus, vt non ſentiat illos contra ſe fuiſſe examinatos; quia facile reus conijceret ad quem finem tu prædicta quæreres. Foller. pract. crim. in verbo, & ſi comparent, numero 10.
5 † Certe huiuſmodi interrogatoria ſunt valde vtilia etenim ex reſponſionibus, quas illis dabit reus, optime colliges quas exceptiones ipſe dictis teſtib. poſſit, vel non, poſſit obijcere

& ſic

& ſic poteris te informare, an abiecta vera ſint nec ne; vt ne poſteá reus falſa opponere valeat contra teſtes prædictus, Foller. in d. pract. in d. verbo, & ſi comparent, num. 10.

6 † Quinimo erit etiam inueſtigandum de cauſis obiectorum, & quibus fundamentis, & rationibus nitantur. Vt puta ſi interrogatus de Titio dicat illum eſſe infamem, vel ſibi inimicum poteris, imò debebis vlterius interrogare de qualitate infamiæ, & quomodo ſciat illum eſſe infamem, & quo fundamento illum infamem appellet.

7 † Ita pariter erit de qualitate inimicitiæ, & illius cauſis, ac alijs circumſtantijs, quæ opportuna, & ad rem facere videbuntur pro elidendis obiectis ipſius rei, ac pro reperienda veritate reus interrogandus. Foller. in d. verbo & comparent, nu. 10.

8 † Erit etiam aliquando, vt ſuperius monui, altius exordiendum interrogãdo reũ, videlicet. An habeat inimicitiam, odiũ & maleuolẽtiam cũ aliqua perſona, quia ſi dixerit, quod non iã eſt tutus, ꝙ non poteſt opponere huiuſmodi exceptionem. Cap. ſolitæ de maiorit. & obed. l. Iulianus. ff. de leg. 2. Natt. conſ. 341. num. 8. Si vero dixerit, quod ſic, interrogabis quocum, vel quibuſcũ inimicitiam, odium, & maleuolentiam prædictam habeat, & ex qua cauſa, & à quanto tempore citra, & quis ſit informatus de iſta inimicitia, odio, & maleuolentia, an vnquã

aliquid inter ipſos ſecutum fuerit, quod inimicitiæ, odij, & maleuolentiæ prædictæ indiciũ dederit, & quid, & an vnquam inter eos ſecuta fuerit reconciliatio, & ſi cauſæ erũnt friuolæ, arguendum erit veriſimile non eſſe ex tam modica, & friula cauſa potuiſſe talem induci ad falſum cum iuramento deponendum in præ-
9 iudicium ipſius C. † cum quilibet præſumatus
10 bonus, Soc. Sen. conſ. 26. nu. 14. lib. 2. † & nullus præſumatur immemor ſalutis æternæ, Rol.
11 conſil. 37. n. 3. & ſimilia. † Deniq; poteris ipſum reum varijs interrogationibus, argumentis, coniecturis, & probationibus aggredi, & circumdare, vt cogatur, vel inuitus fateri teſtes contra ipſum examinatos, aut eſſe veridicos, & fide dignos ipſiq; amicos, & beneuolos aut obiecta eſſe inania, & fruſtratoria.

12 † Et ideo poterit etiam interrogari de conuerſatione, de commercio, de familiaritate, de fama, vita, & opinione illorum, & alijs ſimilibus, quæ conſideratis ijs quæ ſuperius tibi demonſtraui, per te tibi licebit colligere. Vt vero prædicta quaſi oculis intueare, infraſcriptam tibi formulam exempli gratia ſupponere volui.

Interrogatus, an cognoſcat Titium Ioannis de Tibure.

Reſpondit, Signor sì, che cognoſco Titio di Giouanni da Tiuoli.

Interrogatus, à quanto tempore citra illum co-

cognoſcat,

Reſpondit, Io lo cognoſco da più di dieci anni in quà.

Interrogatus, qua occaſione ipſe C. habuit notitiam præfati Titij.

Reſpondit, Io incominciai a cognoſcer Titio, Perche in quel tempo, che lo cominciai a cognoſcere, lui habitaua vicino a caſa mia, & praticauamo inſieme.

Interrogatus, per quantum tẽpus ſupranominatus Titius coabitauit prope domum ipſius C.

Reſpondit, detto Titio habitò preſſo caſa mia bene trè anni.

Interrogatus, an ſemper, & continuo per dictum triennium fuerit ſolitus conuerſari, & practicam habere cum præfato Titio.

Reſpondit, Signor sì, che per detto tempo di trè anni ſempre tenni conuerſatione, e pratica con detto Titio.

Interrogatus cuius qualitatis eſſet dicta cõuerſatio, & practica, & quibus medijs inter ipſum C. & præfatum Titium nutriretur.

Reſpondit, Queſta pratica, & conuerſatione, che frà Titio, & me era per riſpetto della ſcuola commune, doue andauamo tutti due & per li trattenimenti da giouanetti che haueuamo inſieme, con li quali ſi manteneua.

Interrogatus, an in occaſione iſtius conuerſationis, & practicæ eſſet inter ipſum C. & dictum Titium affectio, & beneuolentia magna,

vt fieri ſolet.

Reſpondit, Signor sì, che frà me, e detto Titio ci era amoreuolezza, & affettion grande, per cauſa di detta pratica, e conuerſatione.

Subdens ex ſe, Se noi erauamo quaſi ſempre inſieme, non vuole V. S. che ci foſſe amoreuolezza frà noi?

Interrogatus, an vnquam orta fuerit aliqua diſſenſio inter ipſum C. & præfatum Titium.

Reſpondit Signor nò, che frà me, e Titio non ci è ſtato mai diſparere alcuno.

Interrogatus, an habeat dictum Titium pro homine, qui (ſi occaſio daretur) dictis, vel factis ipſis C. eſſet obfuturus.

Reſpondit, Signor nò, che io non tengo detto Titio, per huomo da nuocermi ſe li veniſſe l'occaſione di poterlo fare, ò con detti ò con fatti, anzi io tengo, che egli ſaria ſempre per giouarmi in tutto quello, che poteſſe.

Interrogatus, an habet illum pro homine probo, & fide digno.

Reſpondit, Signor sì, che io lo tengo per huomo da bene, e degno di fede.

Interrogatus, an pariter cognoſcat Meuium Milionis de Nuceria.

Reſpondit, Signor sì, che io cognoſco Meuio di Milone da Nocera.

Subdens ad opportunam interrogationem. io lo cognoſco per eſſer lui figliuolo della mia Balia.

Inter-

Interrogatus, an aliquid vnquam ſecutum fuerit inter ipſum C. & dictum Meuium, vnde poſſit credere aliquam factam eſſe ab alienationem animi illius erga ipſum C.

Reſpondit, io non sò, che ſia ſeguita mai coſa alcuna fra Meuio, e me, per la quale, io poſſa hauer pur ombra, che in lui ſia mancata l'affettione verſo di me.

Interrogatus, an ſciat ſe in aliquo offendiſſe præfatum Meuium, aut cauſam ei dediſſe, quare ipſi C. male vellet.

Reſpondit, io certo non ho dato mai occaſione a detto Meuio di volermi male.

Interrogatus, an vnquam cognouerit dictũ Meuium pro homine eius qualitatis, vt abſq; vllá cauſa, odio quemquam proſequatur, illique inſidias patet, an vero e contrà illum cognouerit pro homine probo, & nihil ſine cauſa agente.

Reſpondit, in queſto tempo, ch io hò conuerſato cõ detto Meuio, non l'hò mai ſcoperto per huomo, che porti odio, o cerchi far male ad altri ſenza cauſa.

Subdens ex ſe, Anzi l'hô conoſciuto per huomo da bene, e che facci le coſe ſue con cauſa, e fondamento.

Interrogatus, an credat, quod præfatus Meuius abſq; cauſa iuſiurandum falſo ſubiret, vel aliud delictum cõmitteret in aliorũ præiudiciũ

Reſpondit, io quanto a me non credo, che

Meuio

Meuio faceſſe giuramento falſo, nè altro delitto in pregiudicio di perſona alcuna.

Interrogatus, an ergo credat, quod veritatem, & dicturus ſit, ſi requiratur.

Reſpondit, Io tengo Meuio per huomo da dir la verità.

Interrogatus an cognoſcat Petrum Alexandri de Peruſia, & a quanto tempore citra.

Reſpondit, Io cognoſco Pietro di Aleſſandro da Perugia, da trè anni in quà.

Interrogatus an dictus Petrus ſit ſibi amicus, & beneuolus, an vero è contra.

Reſpondit, detto Pietro mi è nemico.

Et deinde toto ſe mouens corpore erga me notarium altiori voce dixit.

Scriui notaro, che io mi proteſto, che coſtui mi è nemico.

Interrogatus, quam cauſam inimicitiæ habeat cum dicto Petro.

Reſpondit, Pietro mi è nemico, perche litigamo inſieme.

Interrogatus ſuper quibus verſatur lis, & controuerſia inter ipſum C. & præfatum Petrū.

Reſpondit, Io litigo con Pietro la pigione della caſa, doue lui habita, che è la mia.

Interrogatus, quam ſummam prætendat a dicto Petro ex cauſa dictæ penſionis.

Reſpondit, Io pretendo, che Pietro mi habbia da dare dieci ſcudi per detta pigione, & lui me ne vorrebbe dare otto ſolamente.

Inter-

Interrogatus, an ex alia cauſa vigeat inimicitia inter ipſum C. & prædictum Petrum.

Rñdit, Io non hò altra occaſione di nemicitia cõ detto Pietro, ſe non queſta di queſta lite.

Et Domino dicente, quod hæc cauſa eſt multum debilis, & modici momẽti, nec ex ea cõtrahitur, aut contrahi poteſt inimicitia ſaltẽ conſiderabilis, vnde quis moueri debeat ad falſum deponendum præſertim medio iuramento.

Reſpondit, Io non sò tante coſe, lo lo tengo per nemico.

Et D. ſubiungente, quod non ſufficit, quod ipſe C. dictum Petrum habeat pro inimico, ſed neceſſe eſt, quod ſubſit legitima cauſa inimicitiæ, vnde credi poſſit, quod præfatus Petrus, ipſum C. odio habeat, & ideo monente eundem vt dicat quomodo ſciat dictum Petrum eſſe ſibi inimicum.

Reſpondit, Non sò, me imagino io di ſi, che detto Pietro mi ſia nemico, e mi voglia male.

Et ad opportunam interrogationem.

Reſpondit, m imagino io così perche litigamo inſieme.

Interrogatus, a quanto tempore citra vigeat iſta aſſertata inimicitia inter ipſum Conſtitutũ, & dictum Petrum.

Reſpondit, La mia nemicitia frà me, & Pietro, è comminciata da che comminciò la lite frà noi che ſono già due anni.

Interrogatus, an aliqua ſigna, ſiue effectus

fuerint vnquam niſi aſſertæ prædictæ, & qui.

Reſpondit, non ci è ſtato altro ſegno di nemicitia frà Pietro, e me, ſe nòn che non ci ſiamo parlati più inſieme da quel tempo in quà.

Interrogatus, an aliquis ſit informatus de iſta aſſerta inimicitia, & maleuolentia, & qui, & quomodo.

Reſpondit, Antonio di Filippo è informato, che Pietro, & io ſiamo nemici inſieme, perche lui hà trattato più volte di metterci d'accordo, & altri ancora, ch'adeſſo nô mi ſouuêgono.

Et monitus, vt bene cogitet, & ad memoriam reducat, qui nam ſint iſti alij de prædicta prætenſa inimicitia informati.

Reſpondit, io non mi ricordo chi ſiano queſti altri, che ſono informati della nemicitia, che è frà me, e detto Pietro, & ci penſo, & ripenſo nè me ne ricordo.

Interrogatus, an vnquam poſtea ipſe C. & dictus Petrus reconciliati fuerint ad inuicem.

Reſpondit, Pietro, & io non ci ſiamo riconciliati, ne ripacificati mai più inſieme.

Et ſibi dicto quod ex quo prædictæ allegatæ cauſæ tam debile ſunt, & modici momenti non eſt veriſimile, neq; credêdum quod dictus Petrus propterea voluiſſet falſum deponere.

Reſpondit, A me pare, che baſti queſto: & aliud reſponſum dare neſciuit, quæ ego, &c.

Interrogatus, an ipſe C. habeat inimicitiam

cum

cum aliqua alias perſona, & cum qua.

Reſpondit, Signor nò, che io non hò nemicitia con alcuna altra perſona.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem fateri veritatem an ipſe C die Veneris de ſero fuerit in domo Alphonſi Baſilij in ſocietate Antonij Martiani.

Reſpondit, Io vi hò detto, e vi replico, che non ſi trouerà mai, che Venerdì ſera io fuſſi in caſa di Alfonſo di Baſilio, nè in compagnia di Antonio Martiano, nè d'altri.

Interrogatus, & monitus vt caueat a mendacijs, & a pertinacia deſiſtat, quia Curia eſt informata, quod non ſolum ipſe C. dicta die Veneris de ſero fuit inſimul cum Antonio, in domo dicti Alphonſi, ſed etiam quod illuc ſibi equum inſtructum adduci fecit, & magnam pecuniarum quantitatem aſportari, ideo dicat veritatem.

Reſpondit, La verità io l'hò detta, e la Corte non può eſſere informata, nè che io ſia ſtato in caſa di Alfonſo quella ſera, nè alcuno habbia da me hauuto ordine di condurre alcun cauallo, ò portarmi alcuna quantità di denari

Subdens ex ſe.

Signore voi mi hauete dimandato di queſto, & io vi ho riſpoſto tante volte, che vi douerebbe baſtare ſenza trauagliarmi più.

Interrogatus, quomodo audeat prædicta negare cum vltra indicia alias contra ipſum C.

ad-

adducta ex depoſitionibus plurium teſtium fide dignorum prædicta vera eſſe in eius faciem apparebunt.

Reſpondit, Mi marauiglio di V. S. chi potrà mai dir queſto? Io ſono huomo da bene, & neſſuno potrà mai dir con verità, ne che io ſia ſtato in caſa di Alfonſo nè che mi habbia fatto condur cauallo alcuno, ne alcuna quantità di danari, queſte ſon bugie, & perſecutioni di miei nemici.

Et domino dicente, vt dicat qui ſint iſti eius inimici cũ ſuperius dixerit nullos alios inimicos habere præterquam Petrum Alexandri.

Reſpondit, Se alcuno dirà queſto, che dice V.S. ſarà teſtimonio falſo, perche io sò certo che per verità non lo può dir neſſuno.

Forma legendi examen in faciem Rei.

Tunc D. ſedens, &c. ad conuincendum ipſum C. de mendacia, & ad diſponendum ipſum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum. Mandauit per me notarium alta, & intelligibili voce ad claram ipſius C. intelligentiam legi depoſitionem Meuij de qua ſupra fol. factam ſub die Menſis. &c. in ea parte, quæ incipit, &c. vſque ibi &c.

Qua depoſitione, ſic vt ſupra per me lecta, & per ipſum C. bene audita, & intellecta, vt aſſeruit, fuit idem C. per Dominum interrogatus quod modo dicat aduerſus ea, quæ ſibi lecta

lecta fuerunt.

Reſpondit, io ho inteſo beniſſimo quanto mi hauete fatto legger adeſſo, e mi marauiglio, che Meuio dica tal coſa, perche queſta è vna gran bugia.

Interrogatus quare velit, quod dictus Meuius prædicta diceret ſi vera non eſſent, preſertim cum ipſe C. illum approbauit pro homine ſibi amico, probo & fide digno.

Reſpondit, veramente io hò tenuto ſempre Meuio per amico mio, e per huomo degno di fede, ma dicendo hora queſto, che mi hauete fatto legger adeſſo, dico, che lui è vn triſto, & vn gran bugiardo.

Et ſibi dicto quod non deſunt alij teſtes vltra dictũ Meuiũ, qui prędicta teſtificantur, ideo dicat veritatem, nec expectet vlterius conuinci.

Reſpondit, Se ci fuſſero cento teſtimonij tutti ſaranno bugiardi, e falſi.

Deinde dixit, Chi ſono? chi ſono? chi poſſono eſſer queſti teſtimonij?

Tunc D. ad vlterius conuincendum ipſum C. de mendacio, ipſumq; diſponendum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit, &c. & ſequete prout ſupra.

Deinde.

Interrogatus, quõ audeat adhuc in obſtinatione, & pertinacia prædicta manere, & perſeuerare, cum etiã præfatus Antonius Martian ꝰ

faſſus

faſſus fuerit, fuiſſe dicto ſero Veneris in domo Alphonſi inſimul cum ipſo C. quia illuc mandauerat ſibi adduci equum, & pecunias, afferri, vt poſſet deinde ex Vrbe diſcedere timens carcerari occaſione homicidij ſecuti in perſonam Cicchi.

Reſpondit, Antonio dice queſte coſe? lui è venuto con me in caſa di Alfonſo? io mi hò voluto partir di Roma? che cauallo? che danari? Signore queſto è vn gran tradimento,

Et monitus, vt tandem velit veritatem fateri, quia Antonius prædicta non diceret ſi vera non eſſent, cum inde nullum ipſe commodum ſentiat, aut ſentire poſſit.

Reſpondit, V. S. mi faccia leggere di gratia il detto di Antonio

13 Tunc D. ad tanto magis conuincendum dictum C. de mendacio, & mandaui, &c. in illa parte incipiente, &c. & ſic conclude, vt ſuperius in præcedentibus formulis, quas potes

14 varia re prout tibi videbitur opportunum. † Non enim hos modos ideo tibi oculis ſuppoſui; vt verbis prædictis tibi inhærendum putes, ſed vt formam habeas quam imiteris mutatis deinde vel additis, aut detractis arbitrio tuo, quæ mutanda, addenda, vel detrahenda tibi videbuntur.

CAP.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

HAnc practicam exiſtimo ſatis eſſe periculoſam animæ, cum multi ea non vtantur, ſed abutantur, plurimumque ſtudeant reo defenſiones auferre: imo ſuadeo, vt quantum fieri poteſt, euitentur hæ interrogationes, ſed permittas locum defenſionibus, quas tantopere leges ſacratiſſimæ complectuntur vt patiantur potius nocentem abſolui, quam innocẽtem condemnari, & ſi periclitandũ eſt, potius id faciendum eſt in adiuuando, quam in nocendo & afficiendo reo, præſertim ex eo, ꝙ ſi ego opinor aliquem eſſe probum non propterea per meum affirmare, vel negare veritas mutari non poſſit. Et multi creduntur beneuoli noſtri, quos ab euentu experimur nobis infenſos Vnde illud, Maledictus qui confidit in homine. Caue igitur ab hoc loco. & a Faller. in prax. dialogica, in verbo & ſi comparent, nu. 10. & verbo interrogabuntur num. 11. verſic. finaliter.

Num. 8. Erit etiam.

HOc magis vtile eſt in cauſis, in quib. nomina teſtium ſupprimuntur; nam multum prodeſt vaticinium, a quibus accuſatio illa originem traxerit, in cæteris per raro his cautelis vtendum eſſe ſuadeo, ſi quicquam credis amico. Quamobrem multa ex his amputantur, quæ longa ſerie contextus author hic recenſet. Nam interrogationes, quæ in magna, conſi-

ſtunt æquitate, non debent iniquo præſidio viam aperire, quod facile contingere poteſt. Obſerua tamen, quod ſi reus interrogatus reſpondeat, ſe habere N. pro homine probo, non tamen obſtat, quominus illius dictum poſſit infringere, Scacc. d. cap. 86. nu. 52. licet approbata ſit perſona.

SVMMARIVM.

1 *Confrontatio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus quæ adbiberentur, & requirerentur vbi teſtes confrontandi, nunquam examinati fuiſsent.*

2 *Confrontatio fieri ſolet ad effectum effugiendi repetitionem teſtium.*

3 *Teſtes examinati pro informatione Curiæ non citata parte nihil probant nullumque faciunt indicium niſi repetantur parte citata.*

5 *Confrontatio obtinet vicem citationis, & repetitionis, nihilominus auctor laudat confrontationem magis quam repetitionem.*

6 *Quia, vltra quod magis vrget reum, operit plurimum mentem iudicis, vel audax inficiatio rei, vel conſtans aſſertio teſtis.*

7 *Confrontatio aliquando fieri non debet, & habet, & habes exemplum ibi.*

8 *Forma confrontationis faciendæ.*

9 *Teſtis confrontatus poteſt petere ſibi legi eius examen, vt melius recordari poſſit, & debet ei legi, niſi iudex aliqua cauſa aliud cenſeat.*

10 So-

10 *Socij criminis ſunt teſtes inhabiles, & detrahitur illis de fide, poſſunt tamen confrontari cum nominato.*

11 *Confrontatio autem iſta fieri debet cum tortura quia confrontatus torqueri debet coram eo cum quo confrontatur.*

12 *Confrontatio ſocij criminis cum reo nominato qualiter fiat.*

13 *Forma confrontationis faciendæ ſocij criminis cum reo nominato in tortura.*

14 *Forma concluſionis examinis in quo fuit facta confrontatio prædicta.*

15 *Teſtes non debent omnes inſimul, ſed ſinguli de per ſe per Iudicem confrontari.*

16 *Filius cum Patre, ſeruus cum Domino, vilis cũ nobili, timidus cum potenti non ſunt confrontandi.*

17 *Quia iſti difficulter ſaltem ſine aliqua vacillatione ſuum dictum in eorum facie ſuſtinere audẽt.*

18 *Conſilium auctoris circa prædicta.*

19 *Confrontatio ſocij criminis qui in tormentis depoſuit non eſt facienda antequam ille dictam depoſitionem extra tormenta ratificauerit.*

20 *Confrontatio regulariter neceſſaria nõ eſt, & ideo illa vtendum non eſt niſi in caſibus in quibus a conſuetudine, & praxi recepta reperitur.*

21 *Confrontatio eſt remedium extraordinarium & ad illam propterea non eſt paſſim deueniendum.*

22 *Confrontatio aliquando neceſſaria eſt, nec ſine illa poteſt recte conſtare proceſſus, videlicet in tribus caſibus quorum exempla ponuntur, & num.* 23. 24.

23.24.& 27.

25 Confrontatio non fit inter teſtem & reum ſi indirecto contrarientur, & ponitur exemplum.

26 Termini ſeperati ſunt illi, quorum alter alterum non ſequitur neque priuatiue, neque poſitiue.

28 Confrontatio teſtium cum reo, quando ſe ad inuicem non cognoſcunt qualiter facienda ſit, & numero 30.

29 Confrontatio eſt odioſa, & ſpecies ſuggeſtionis.

30 Interrogatoria qualiter concipienda teſti confrontando cum reo, quem non cognoſcit de nomine.

31 Forma confrontationis facienda teſtium cum reo, quando ſe adinuicem non cognoſcunt.

32 Teſtis confrontatus poſſit à reo, cum quo confrontantur in ipſa confrontatione ad librum interrogari, & an poſtquam, ita interrogatus fuit, poſſit denuo repeti ad inſtantiam rei ſuper ſuis interrogatorijs diſtingue, & num. 33.35.& 36.

34 Confrontatio nihil aliud facit, quam ſupplire defectum citationis.

36 Teſtis non ſufficienter interrogatus in confrontatione debet repeti ſuper interrogatorijs per reum datis ſi ille inſtat, quod repetatur, alias nullam fidem facere.

37 Et hoc procedit etiam ſi publicatus eſſet proceſſus, vbi tamen rei ipſius dolus abſit.

38 Prædicta quid obſeruet, in huiuſmodi repetitionibus.

De

De confrontatione teſtium, vel ſociorum criminis cum reo facienda, & forma confrontandi, tàm in tormentis, quàm extra tormento. Cap. IX.

1 COnfrontatio † fieri debet, cùm omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi teſtes confrontandi nunquam examinati fuiſſent. Honded. conſ. 101. nu. 30. lib. 1. † Si ergo poſt lectionem depoſitionũ prædictorum volueris etiam ipſos teſtes confrontare cũ reo cõſtituto, debebũt quidem illi ad faciẽ ipſius rei ſinguli de per ſe adduci, & pręſtito coram eo iuramẽto veritatis dicendæ factaq. illius perſonę recognitione, omnia ea quæ alias depoſuerunt, iterum in faciem præfati rei ratificare, & confirmare. Char. in d. pract. lib. 3. cap. 3. num. 18.

3 Hæc † autem confrontatio fieri ſolet ad effugiendum repetitionem teſtium, eorumque dicta, & depoſitiones conualidandum. Clar. q. 45.

4 verſic. ſed in propoſito. † etenim cùm alias fuerint pro informatione Curiæ tantũ parte non citata examinati, nihil probant, nullumque faciunt iudicium, niſi deinde citata parte repe-

5 tantur, † cuius quidem citationis, & repetitionis vicem obtinet ipſa confrontatio; Char. d. pract. lib. 3. c. 1. nu. 84. & ſeq. Et ego quidẽ tibi ſuadeo, vt ſemper quod teſtes habere poteſt illos potius cum reo confrontare, quàm in eius

6 abſentia repetere cures, † quia vltra quod huiuſmodi confrontatio magis reum vrget. Char.

d. li. 3. cap. 1. nu. 83. & 86. aperit etiã plurimum mentem ipſius iudicis, vel audax inficiatio, & negotio rei, vel conſtans aſſertio teſtis iuxta illa, Vt magis ſcire potes, &c. tex. eſt in l. g. 3. §. Ideoq; diuus Adrianus ff. de teſti. Chart. in d. pract. lib. 4. cap. 1. nu. 57, ibi declarat etiã Burſat.
7 † niſi tamen aliqua ſubſtituta ratio: quare a dicta confrontatione abſtinendum ſit, vt qua confrontandus ſit ſeruus cum Domino, vaſſallus cum patrono, filius cum patre vel é contra, timidus cum potenti, & ſimiles Chart. d. pract. lib. 3. cap. 1. nu. 97. de quibus inferius dicam, hoc eodem Cap. F rma autem confrontationis erit talis, videlicet.

8 †Tunc Dominus ad multo magis conuincendum ipſum C. de mendacio, & magis diſponendum ipſum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit ad faciem ipſius C. adduci Meuium Milionis de Nuceria, de quo ſupra.

Quo adducto, & delato tàm ſibi quàm ipſi C. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iurarunt, fuit idem Meuius adductus per Dominum.

Interrogatus, an cognoſcat præſentem C. & dicet quomodo nominetur, & cognominetur.

Reſpondit, Signor sì, che io conoſco queſt' huomo quì preſente, che ſi chiama Meuio di Milone da Nocera.

Interrogatus, vice verſa præfatus C. an cognoſcat

gnoſcat preſentem adductum, & quomodo vocetur.

Reſpondit, Signor sì, che conoſco queſt'huomo, che mi hauete fatto adeſſo venir in faccia, che ſi chiama, &c.

Et facta ſic per præfatos mutua nominum & perſonarum recognitione fuit denuo idem adductus.

Interrogatus, an ea quæ depoſuit in ſuo examine facto ſub die, menſis, & contra præſentem C. fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit, modoque intendat eadem illa ratificare, & comprobare in faciem præſentis C.

Reſpondit Signor sì, che tutto quello che io diſſi nell'altro mio eſſamine, che non mi ricordo di che dì particolarmente io lo faceſſi, è la verità, & per la verità l'hò detto & depoſto, & ſono quì per mantenerlo anco in faccia di Sempronio quì preſente, Vel ſic.

Quod adducto, & delato ambobus iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. iurarunt factaq; inter eos mutua nominum, & perſonarum recognitione fuit idem adductus per D.

Interrogatus, Et ſequere vt ſupra Deinde fit.

Tunc Dominus mandauit per me ad claram amborum intelligentiam legi depoſitiones ipſius adducti de qua ſupra fol. facta ſub die, &c. vel in illa parte quæ incipit, &c.

vſque ibi, &c.

Qua lecta, & per ambos bene audita, & intellecta, vt interrogati aſſeruerunt, fuit idem adductus per Dominum.

Interrogatus, an ea quæ modo legi audiuit ſint illa eadem quæ ipſe alias dixit, & depoſuit contra, vel circa perſonam præſentis C. & an vera ſint, & tanquam vera modo approbet, & ratificet in faciem eiuſdem C.

Reſpondit, Signor sì, che quanto mi hauete letto adeſſo, è ſtato detto, & depoſto da me, & tutto l'hò detto per la verita, & come vero lo confermo adeſſo, & ratifico alla preſenza di Sempronio quì preſente.

Vel, ſic antequam mandes legi depoſitionē ſuam ipſi teſti.

Interrogatus, vt modo in ſubſtantia ſummatim, & ſuccinctè referet ea quæ aſſerit alias dixiſſe pro veritate in eius depoſitione.

Reſpondit, iò hò detto per verità, in ſoſtanza, che, &c.

Et ſic repetitis in ſubſtantia his, quę alias ipſe teſtis depoſuit, poteris etiam mādare eidē legi ſuam depoſitionem modo ſuperius expreſſo.

Vel ſic breuius poſtquā teſtis adductus fuerit.

Quo adducto, & delato ambobus iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. iurarunt, factaq; mutua nominum, & perſonarum recognitione ad opportunas D. interrogationes idem adductus.

Reſpon-

Reſpondit, Signorsì, che quello, che hò detto nell'altro mio eſſamine circa la perſona di Sempronio quì preſente; l'ho detto per la verità, & ſono pronto à confermarlo adeſſo ancora in faccia ſua.

Et lecta per me de mandato D. ad clarā amborū intelligentiā depoſitione ipſius Adducti de qua ſupra fol. ſub die, &c. & per ambos bene audita, & intellecta, vt aſſeruerūt opportune idem adductus per D. interrogatus, &c.

Reſpondit, Io hò inteſo quanto mi hauete letto adeſſo, & tutto è ſtato detto da me per la verità, e per la verità lo confermo adeſſo in faccia di Sempronio quì preſente.

Vel extende interrogatorium ſic.

Interrogatus, an ea quæ modo legi audiuit ſint illa eadem quæ ipſe dixit, & depoſuit contra præſentem C. & an vera ſint, & tanquam vera modo illo approbet, & ratificet in faciem C. prædicti.

Reſpondit, Signor sì, che quanto mi hauete fatto legger adeſſo, io l'hò detto, &c.

Tunc Dominus conuerſus erga dictum Conſtitutum intertogauit ipſum quid modo reſpondeat ad prædicta.

Reſpondit, io hò inteſo quanto dice coſtui che io habbia, &c. & dico, che lui è vn bugiardo, e mente per la gola.

Vel ſic, abſque dicto interrogatorio.

Præſente dicto C. & prædicta audiente, vt

aſſeruit,

aſſeruit, & reſpondente, Io hò inteſo quanto dice coſtui, &c.& dicò, che non dice la verità.

Replicante ipſo adducto, & dicente, Io dico che è vero quello, che dico io.

Et ſic poteris, ſi tibi placuerit, vlterius progredi duplicationes, & vlterius reſponſiones ipſorum adducti, & rei C.recipiendo,& annotari faciendo, & demum ita pronunciare.

Tunc Dominus, cum vnuſquiſque perſiſteret in ſuo dicto, vel & cum ambo perſiſterent in eorum dictis Dominus mandauit dictum adductum remoueri a loco examinis, & ſi alios teſtes confrontare volueris in omnibus ſigillatim obſeruabis vt ſupra.

9 †Si teſtis adductus petierit ſibi legi eius examen, vt melius recordari, & referre valeat iam depoſita mandabis eidem illud legi; Blan. de quæſt.nu.23.Honded.conſ.101.num.32.lib. 1.niſi tamen ex aliqua cauſa aliter faciendum cenſeri. Aym.conſ.115.nu.7.& ſeq.

Factis confrontationibus, monitoq; plurius ipſo C. ad veritatem fatendam, recenſendo ei, quod iam videt teſtes adeſſe, qui deponunt in eius faciem ipſumq; conuincunt, quos veriſimile non eſt falſum deponere, ex quo non habent cauſam quare id faciant, aut facere debeant, poterit abſolui examen.

Sociorum criminis confrontatio qualiter fiat.

10 †Si ſocios criminis confrontabis maiori ſolennitate vtendum erit, etenim cum iſtis propter

pter complicitatem quæ facit illos inhabiles ad teſtimonium ferẽdum, vel detrahit illis de fide, Nepos a Montealbano in tract. de teſt. nu. 69 fol. mihi 9. & Iac. Egid. in tract. de reprobat. teſt. num. 16. non eſt ſatis ſimplex confron-
11 tatio de plano facta, vt ſuperius oſtendi, † ſed debent vlterius ad præſentiam, & in faciem ipſius Conſtituti torqueri, vt eorum dictũ in tortura confirment, & ratificent & ſic illud validũ reddent cõtra nominatũ. Boſ. de indit. & cõſid. ante tortur. nu. 251. hoc modo, videlicet.
12 † Quia iuxta iam præmiſſa adducto ſocio criminis in faciem Conſtituti nominari, & delato ei iuramento. Vulpell. conſ. 76. num. 14. ac facta perſonarum, & nominum recognitione Ipſoque interrogato, an vera dixerit, & paratus ſit ad præſens eadem ratificare etiam in tormentis ſi opus fuerit in faciem eiuſdem C. illoque reſpondente quod ſic tali decreto ad huiuſmodi torturam deuenies. Char. in ſua pract. interr. lib. 4. cap. 2. nu. 13.

Confron atto ſocij criminis in tortura.

13 † Tunc D. ſedens &c. ad tollendum omnem dubietatem, quæ circa perſonam, & dicta ipſius Petri adducti conſiderari poſſet ex quo facit ſe ſocium criminis, & ad tollendam omnẽ maculam, ſi qua ex dicta cauſa in eius perſona extorta fuiſſet, & ad tanto magis afficiendum ipſum Sempronium C. Alioſque nominatos ac ad omnem alium meliorem finem, & effe-

ctum

ctum mandauit d. Petrum adductum in præſentia, & conſpectu ipſius C. in caput ipſius, & aliorum nominatorum duci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic ſpoliatus, ligatus, & funi applicatus antequam in altum eleuaretur; fuit per D. benignis verbis hortatus, & monitus, vt Deum Opt. Max. timeat, & veritatem purā & ſimplicem fateatur, quæ ſola ab ipſo requirentur, caueatque omninò nequam perſonam indebitè inculpet, quia in hoc ſæculo, & in alio de hoc teneretur reddere rationem, & quatenus etiam veritatem dixerit non dubitet modo illam confirmare; aduertens non minus delinquere eos, qui indebite aliquem inculpant quam qui veritatem iudicio ſtudioſo occultare procurant.

Reſpondit, io ho detto la verità, e ſe non fuſſe il vero non l'harei detto, perche non vorrei far giuramento falſo, & dannar l'anima mia, che ben vedo in che termine hora mi trouo.

Tunc D. ad effectum prædictum tantum, & non alias aliter nec alio modo mandauit ipſum Petrum adductum in altum eleuari præſente dicto Sempronio C. vidente, & omnia prout aſſeruit intelligente.

Qui ſic eleuatus cœpit dicere, ohime, ohime, o Santa Maria di Loreto, Io hò detto la verità, io hò detto la verità.

Interrogatus, vt dicat an ea quæ depoſuit contra Semprouium hic præſentem, & alios ab

eo no-

eò nominatus vera ſint, & pro veritate dixerit, modoq; illa eadem approbet, & ratificet.

Reſpondit, Signor sì, che tutto quello, che io hò detto contra Sempronio, qui preſente l'hò detto per la verità è lo confermo anco adeſſo quì sù la corda, io hò detto il vero, ohime calatemi, calatemi.

Et D. dicente, vt referat in ſubſtantia, &c. vel

Tunc D. mandauit per me ad claram amborum intelligentiam legi, &c. & extende iuxta formam ſuperius expreſſam.

Reſpondit, io hò detto in ſoſtanza, &c, vel, Io hò inteſo quanto mi hauete letto.

Præſente dicto Sempronio C. & dicente, io dico, che coſtui è vn bugiardo, & vn gran triſto, & voluens ſe erga dictum Petrum in tortura manentem ſubiungendo dixit. Ah Pietro nō doureſti incolparmi à torto, nō ti dannare l'anima tua, tu ſai bene che io non ci ſon ſtato.

Cui idem Petrus replicauit, Io non danno l'anima mia altrimente: tutto quello, che hò detto è vero, ſe io haueſſi potuto far di meno non ti nominare, l'hauerei fatto. Oh Sig. Giudice fatemi calare, poi che ho detto la verità.

Concluſiō examinis in quo fuit confrontatus ſocius criminis cum ſocio in tortura.

14 † Tunc D. cum vterque perſiſteret in ſuo dicto, mandauit ipſum adductum leniter de tortura deponi, diſligari, brachia reaptari, reueſtiri, &

ri, & ad locum ſuum reponi, cum ſtetiſſet ſic eleuatus per ſpacium vigeſimæ partis vnius horæ, quantum hæc omni ſcribi potuerunt, & ſucceſſiue dictum Conſtitutum reponi ad locũ ſuũ animo, &c. ſi finite tunc examen volueris.

15 † Aduertere autem te volo certa huiuſmodi confrontationes faciendas, vt ipſos confrontandus, prout ſuperius dixi, ſingulos de per ſe confrontare ſtudes, non autem plures inſimul, Char. d. pract. lib. 3. cap. 1. nu. 91. vt quoſdam facere conſueuiſſe, & vidi, & audiui. Cauere ẽt.

16 debueris, vt ſupra monui, † ne filium cum patre, ſeruum cum Domino; vilem perſonã cum nobili, vt pauperum cum diuite, aut timidum cum potenti, & ſimiles confrontare facias,

17 † quia difficulter iſti tales contra prædictos tales in eorum faciem ſuum dictum confirmare audent ſaltem ſine aliqua vacillatione; vnde proceſſus quandoque coruunt, aut debilitantur, Chal. vbi ſupra nu. 97. Ideo erit circa hoc cum maxima circumſpectione procedendum

18 † Et ego quidem te ſemper hortarer, vt en ſimilibus caſibus confrontatione omiſſa ad teſtium repetitionem deuenires cum ſollemnitatibus tamen inferius annotatis; Vide in li. 3. cap. 2. in fin. & ita vidi ſeruari per maximos, & peritiſſimos Iudices, in officijsque obeundis ex peritiſſimos;

19 † Preterea aduerte, vt nunquam ad confrontationem ſocij criminis cum ſocio nominato

nato deuenias quando talis ſcius nominans in tortura poſuit, niſi prius talem depoſitionem, & nominationem factam in tortura extra tormenta ratificauerit prout ratificari debet principalis delicti confeſſio. Burſat. conſ. 201. poſt num. 58. volum. 2. & quo ad mate-
20 riam confrontationis ſcias † quod illa regulariter neceſſaria non eſt, neque eſt de ſubſtantia proceſſus, adeo quod ſi omittatur proceſſus corruat, idcirco illa vtendum non eſt, niſi in actibus in quibus a conſuetudine, & praxi recepta reperitur: Clar. quæſt. 45. verſic. ſed in
21 propoſito. † etenim eius loco habemus repetitionem, & ſic remedium ordinarium, vnde ad extraordiuarium, & ſubſidiarium recurrẽdum non eſt. Bar. in l. edictum, ff. d. qõ Aym. conſ.
22 287. num. 2. † aliquando tamen eſt ipſa neceſſaria, nec ſine alia poteſt recte conſtare proceſſus, videlicet.

23 † Primo quando teſte deponente ſuper aliquo delictò ſunt inuicem directo contrarij, vt puta ſi alter dicat Petrum vulneraſſe Paulũ ceſim, alter vero punctim, vel ſi vnus dicat Petrum fuiſſe præſentem, Petrus vero neget adfuiſſe. Fed. de Sen. conſil. 164. Alex. conſil. 34. volum. 3. num. 4.

24 † Secundo, quando aliquis teſtis directo contrariatus depoſitioni alicuius rei, pone, quia teſtis vicat vidiſſe Petrum vulneraſſe Paulum, & Petrus vero hoc neget dicens non vulneraſſe

Clar.

Clar.q.45.verſ.ſed in propoſito.

25 † Et dico directo, quia vbi non directo con trarietur, verbi gratia Petrus dicit die 10. Decembris fuiſſe in Vrbe, & ad Vrbem perueniſſe ſuper equa ſibi a Martino commodata, Martinus vero dicit nullam ſe equam habere, vel non recordari an comodauerit, Oldrad.conſil. 126. Bald in cap. cum veniſſet, de reſtitut. ſpo-
26 liat.num. 3. † certe hoc caſu facienda non eſt confrontatio, Moron. in quodam voto, quod manu ſcriptum habeo in quadam cauſa Bononienſi, quia iſti ſunt termini ſeparati, quorum alter alterum non ſequitur, neq; priuatiue, neque poſitiue. Moron. in tractat. de treg. & pace quæſt. 118.nu.62.

27 † Tertio quando ad rei conſtituti recognitionem deuenire non poſſumus niſi mediante illius inſpectione: puta ſi dicant teſtes aliquem tale delictum commiſiſſe illumque ſe non noſſe niſi de facie, aut de veſtimentis, aut de aliqua alia circumſtantia viſibili, tunc enim eſt omnino reus ipſis teſtibus exhibendus, vt inſpiciatur, & recognoſcatur, an ſit illemet, de quo depoſuit, Clar.d. quæſt.verſ.ſed in propoſito, in fin.

48 † Talis autem confrontatio fiet ipſo reo poſito inter alios, puta intre tres quatuorue alias perſonas ipſi reo magis ſimiles facie, veſtimẽtis, ac ſtatura, & euitetur quantum fieri poteſt ſuſpicio ſubornationis, & ita obſeruant boni practici.

practici: Bonacoſſ.commun. opin.lib.5. teſtes
29 falſi,fol. 178. † eſt enim confrontatio odioſa, & ſpecies ſuggeſtionis. Burſat. conſil. 201.
30 † deinde ipſi teſti confrontandi in præſentia tam rei, quam aliorum defertur iuramentum veritatis dicendæ, Cla. d.verſic.ſed in propoſito, in fin quæſt. 45. quo præſtito interrogatur an inter illos, qui ſibi exibentur, adſit illa, quem dicit in ſuo examine tale delictũ commiſiſſe vel à quo dicit talia verba audiuiſſe: & ſi dicet, quod ſic mandabis, vt illum manibus tangat, moxque in eius faciem omnia per ipſum teſtem adductum teſtificata repeti, & confirmati facies ordine, & forma ſuperius & infra annotatis, videlicet. Vide etiam Char. ſua pract.interrog.reor.lib.3.cap.3.numer.29. 30.31.cum.ſeqq.

31 † Interrogatus quod dicet ſi teſtes fide digni ipsũ C. recognoſcent eſſe illũ, qui die Veneris de ſero fuit in domo Alphonſi N. in ſocietate Antonij N. ibique equum ſibi adductũ conſcendit, & deinde abijt verſus portam &c. idque etiam in eius faciem teſtificabuntur.

Reſpondit, ſe neſſuno dirà che Venerdì proſſimo ſia ſtato di ſera in Caſa di Alfonſo di N. & iui ſia montato à cauallo, &c. dirà la bugia, e neſſuno potrà mai ricognoſcermi per tale, per che io non ci ſon ſtato.

Tunc D.ſedens, &c. ad conuincendum ipſum C. de mendacio, & ad diſponendũ ipſum N ad ve-

ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectu mandauit per cuſtodes carcerum accerſiri tres alios facie, ſtatura, & ætate ipſi C. magis ſimiles, & cum eodem C. in ordine collocari.

Quibus ſic vocatis, videlicet, Petro Antonio N. & N. de tali loco, & in ordine cum ipſo C. diſpoſitis, ita ipſe C. primum, vel ſecundũ locũ in ordine retineret, D. mandauit ad eorum faciem adduci Meuium de quo alias.

Qui adductus, delato ſibi iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. iuraui, fuit per D.

Interrogatus, an inter iſtes quatuor, qui ſibi exhibentur in corona diſpoſiti adſit, de quo fecit mentionem in ſuo examine.

Reſpondit, Signor sì, che fra queſti quattro che V.S. mi fa veder quì, ci è quello, del quale io hò fatto mentione nel mio eſſamine dell'altro giorno.

Et ſibi dicto, vt indicet præfatum hominem de quo ipſo intellexit in dicto ſuo examine.

Reſpondit, mouendo ſe de loco ad locum, & manibus proprijs tangendo Sempronium de quo alias primum in ordine poſitum: Signor, queſto è quell'huomo ch'io viddi entrare in caſa d'Alfonſo di N. con Antonio di N. e montar à cauallo ſopra vn cauallo che il fu condotto lì, & poi preſe la ſtrada verſo la porta, &c.

Præſente ipſo Sempronio C. & reſpondente,

te coſtui dice vna gran bugia, io non sò quel, che lui ſi dica: non ſon ſtato mai in detta caſa.

Tunc mandabis legi examen ipſius adducti ad claram amborum intelligentiam iuxta ſuperius annotata, & ſumptis hinc inde reſponſionibus, & replicationibus examen complebis.

32 † Non erit alienum hic dubitare. An teſtis confrõtatus poſſit in ipſa confrontatione à reo cum quo confrontatur ad libitum interrogari, & an poſtquam fuerit tali modo interrogatus poſſit, aut debeat poſtea denuo repeti ad inſtantiam ipſius rei ſuper ſuis interrogatorijs.

33 † Et circa primum dicas, quod reus poteſt ipſum teſtem ad eius faciem confrontatũ arbi-

34 trio ſuo interrogare, † non enim confrontatio aliud facit, quam ſupplere defectum citationis, vt ſupra oſtendi, ſed quod interrogari teſtis non poſſit id non operatur. Bar. in auth. qui ſemel. col. fi. num. 36. C. de probat. Clar. §. fi. q. 45. verſ. ſed in propoſito, & latè Hond. conſi. 101. nu 26. lib. 1.

35 † Circa ſecundum verò diſtingue, quia aut teſtis in confrontatione fuit ſufficienter interrogatus ita & taliter, vt reſultet idem effectus qui reſultaret ex repetitione facta citata parte, & nũc repeti nõ debet ſuper interrogatorijs rei, Honded. dict. conſ. 101. num. 29. lib. 1.

36 † Aut non fuit ſufficienter interrogatus, & debet repeti ſuper interrogatorijs per reum datis ſi ille inſtat quod repetatur, alias nullam fi

dem faceret eius depoſitio, Hond. dict. conſi.
37 101. numero 26. & 28. lib. 1. † quod procedit etiam ſi publicatus eſſet proceſſus, vbi tamen rei ipſius dolus, Maran. de ord. iudi. part. 6. in 7. memb. de interrogat. numero 19. Hond. d. conſ. 101. num. 26. lib. 1. & ita ſecundum diſtin-
38 ctionem prædictam obſeruatur † in practica, Burſat. conſ. 311. n. 14. cum ſeq. lib. 2. Hond. d. conſil. 101. nu. 28. prout ego pluries obſeruari vidi, & præcipuè in vna Montis S. Viti Marchiæ Anchonitanæ coram Almæ Vrbis Gubernatore ad inſtantiam N. & in pluribus alijs cauſis, quas hic longum eſſe recenſere & non ſolum in tribunali Gubernatoris prædicti, ſed etiam in Curia Illuſtriſſimi A.C. in Curia Illuſtriſſimi Vicarij. in Curia Capitolina & in Curia Burgi, & pluries à diuerſis Iudicibus ſuper hoc interrogatus, ita obſeruari reſpondi & ſic obſeruatum eſt.

SCHOLIA IN CAP. VIIII.

Nihil in foro practicabilius eſt hac confrontatione quam hic author longo & facili ordine proſequitur, quæ habet vim repetitionis, qui s in alterius faciem aliquid ſuſtinet. De hac Honded. conſ. 101. numero 30. libro 1. Vbi docet qualiter fiat confrontatio rei cum teſtib. eum vrgentibus. Dic ergo non eſſe neceſſariam repetitionem teſtium examinatorum parte non citata, vbi peruenitur ad confrontationem,

tionem, Author hic num. 3.

Num. 6 Quia vltra.

NOta contra eos qui omnino volunt confrontari cum teſtibus contra eos examinatis, quos ſemper conſulere ſole vt ſi læſam habeant conſcientiam, abſtineant ab hac confrontatione, per quam ſæpe numero robuſtior & validior redditur fides teſtis examinati, ſi conſtanter loquatur, ſi etiam addis alias circũſtantias ad validandum ſuum dictum cum plurimum perſuadere poſſit hęc intrepida teſtis aſſertio Iudici eum veritatẽ dixiſſe. Caueat ergo ne ſero ſuſpiret, & dicat cum Vate Mantuano

Heu quid volui miſero mihi? floribus Auſtrum.
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros,

Aut cum Pettarcha.

Se dalle proprie man queſto m'auiene,
Hor chi ſia che mi ſcampi?

Plures circa cõfrõtationẽ quæſtiones examinat Sigiſmund. Scacc. d. c. 86. ad quem te reijcio.

Primo an ſit ad bene eſſe, an vero neceſſaria,

2. An habeat vim repetitionis.

3. An ſit abſtinendum ab ea num. 53.

4. An teſtes cum reo ante litis conteſtationem confrontati, ſint poſtea repetendi.

5. Qualis ſit forma confrontationis, & recognitionis num. 59

6. An ſi p ures ſint confrontandi ſeparatim, an ſimul ſint adducendi nu. 60.

N 3 7. Teſtis

7. Teſtis inuitus confrontetur nu. 58.
8. Teſtis infamis an ſit torquendus confrontationes, etiam quod ante fuiſſet tortus in priore examine num. 59.
9. An debeat fieri recognitio contra carceratum adhuc non inculpatum de delicto, ſed ſolum ſuſpectum ex diſcriptione, delinquentes, quæ ei quadraret, & quæ ſit forma huius con frontationis.
10. Cautela circa modum interrogandi reum confrontandum nu. 63.
11. Cõfrontatio rei inquiſiti de hæreſi, quando dicatur fieri ſine periculo cap. 87. nu. 19.
12. Et an ſit in crimine hæreſis licita, ibi nume. 26.

Ad coronidem, adijciendum mihi videtur exemplum confrontationis factæ in Ciuitate Laudæ coram I.C. Iacobo Philippo Brambilla amiciſſimo meo defuncto. Hic enim ambos, qui nullo modo ad veritatem profitendam adduci poterant, ſimul torqueri curauit. Qui iuſſu fuit a Senatu, vt diceret, vnde hanc practicã didiciſſe, qui adduxit authoritatẽ Iodoci in Enchird. crim. tit. de confrontatione capit. 47. Hic etenim dicit, quod cum duorum captiuorum alter alteri crimen imponit, & inter ſe inde lationibus diſcordant; iubet Iudex vtrunque ſibi ſiſti, quos diſcordãtijs interrogat, prius ſeparatim; mox vtrumq; coniunctim. Quod ſi in cõmentis, & fictionibus perſiſteret cõperiet, ne

que

que alijs modis veritatem indagari poteſt, mãdet ſimul vtrumq; in alterius mutuo conſpectu torqueri: & in hoc ſumma Iudici eſt adhibenda prudentia hanc tamẽ praxim dãnat Author hic nu. 15. Nunquam tamen vidi in hac Ciuitate hoc vſu receptum fuiſſe, & ſi pluries infuerim altercationibus quæ fiebant ad præſentiam Ill. Senatorum qui de more huius Ciuitatis ſingulis menſibus carceratos viſitant, qui mos imitatione dignus eſt laudabilis. Atque vtinam is in alijs ſocijs ſeruaretur, in quibus nõ reſident Senatores, nam ſcio fieri mille rapinis impunitas ab remotum Senatus Excellentiſ. conſpectum, & optimum eſſet, quod aliquis ſaltem ex Vicarijs generalibus deſtinaretur ad hæc loca qui notulam conficeret horum reornm, vna cum omnibus & ſingulis imputationibus, & tempore eorum detentionis, poſtea ille ſigillatim hæc ad Senatum prouiſurum perferret.

Num. 9. Si teſtis.

Supradictum in prox. capitulo.

Num. 11. Sed debent.

DIxi ſupra 9. Sigiſmund. cap. 85. nnmer. 56. Circa has confrontationes vidi fieri numeras fallacias, impoſturas, & nunc habeo in fame in criminatione robariæ de nocte, in qua vxor accuſatoris recognouiſſe dicit quendam demum vno funis ictu liberatum ita enim fuit hæc mulier a marito inducta ad hunc per artem

gnoſcendum Vides ergo quantum praxis confrontationis ſit periculoſa, & quantum ei fidandum ſit.

SVMMARIVM.

1 *Arma, ſcripturæ, & alia ſimilia exhibentur reo vel pro illo conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti.*

2 *Forma exhibitionis literarum reo facta.*

3 *Si reus neget ſcripturam eſſe ſua manu factam debebit comparari per peritos ſcriptores.*

4 *Comparatio literarum qualiter fieri debeat per perito, quando reperiuntur alia ſcriptura inquiſiti.*

5 *Peritis in arte credendum eſt.*

6 *Si non reperiantur aliæ ſcripturæ inquiſiti quibuſcunque fieri poſſit confrontatio, quid facere debeat Iudex.*

7 *Reus poteſt cogi vt ſcribat ad effectum vt poſſit fieri confrontatio manus, & quid Iudex obſeruare debeat circa hoc.*

8 *Forma decreti quando reus cogitur per Iudicem ad ſcribendum.*

9 *Si reus negat ſe ſcire ſcribere debebit conuinci de mendacio.*

10 *Mendacium facit non leue indicium contra mendacem.*

11 *Reus poteſt cogi etiam per torturam vt ſcribat.*

De

De exhibitione armorum, vel ſcripturarum ipſi reo facienda, aut aliorum ſimilium & formæ exhibendi. Cap. X.

1 ALiquando † ipſi reo, vel pro illo conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti exhibenda veniunt arma, ſcripturæ, aut alia ſimilia, cum quibus captus fuit, vel quæ fuerunt in eius domo reperta, vt alias ſupra memini me tibi dixiſſe, lib. 1. cap. 5. Cum igitur volueris ad huiuſmodi exhibitionem deuenire infraſcriptam poteris adhibere formulam, vt puta ſi litteræ ſint exhibendæ.

2 † Interrogatus, an ſi videret aliqnam ſcripturam ſue manu confectam illam recognoſceret.

Reſpondit, Signor sì, che ſe io vedeſſi qualche ſcrittura ſcritta di mia mano, io la riconoſcerei.

Et exhibitis per me de mandato D. ipſi C. quibuſdam literis ſub datum Spoleti die 29. Decembris 1595. incipientibus.

Cariſſimo come fratello, Ho viſto, &c.
cum ſubſcriptione, Affettionatiſſimo come fratello Matteo di N. & cum inſcriptione à tergo

Al mio cariſſimo come fratello Coſmo di N. da N. ſubito, ſubito. Signatis littera A. & in domo ipſius C repertis vt ſupra, ac per ipſum

ipſum bene viſis inſpectis, & manibus habitis fuit per D.

Interrogatus, an præſentes literæ fuerint & ſint ſcriptæ manu ipſius C. modo, & forma, prout in illis.

Vel ſi breuius.

Opportune per D. interrogatus, vel ad opportunam D. interrogationem.

Reſpondit. Signor sì, &c. Vel ſic.

Tunc D ſedens, &c. mandauit per me notarium exhiberi ipſi C. literas de quibus ſupra in proceſſu fol. &c. regiſtratas fol.

Et in domo ipſius C. repertas & primo complicatas, vt inſcriptio tantum, & ſigillum videretur.

Quibus ſic exhibitis, & per ipſum C. bene viſis, & inſpectis: tam a latere ſigilli, quam a latere inſcriptionis ad opportunam D. interrogationem.

Reſpondit, Io ho viſto quello ſopraſcritto di queſta lettera, che dice &c. & queſto ſigillo che ci ſtà impreſſo doue ci è, &c. & dico &c.

Deinde D. Mandauit parum explicari literas prædictas ita vt ſola ſubſcriptio videri poſſet, & eidem C. exhiberi.

Quibus ſic parum explicatis eidem D. exhibitis, & per ipſum C. in ea parte in qua extat ſubſcriptio bene viſis, & inſpectis ad opportunam D. interrogationem.

Reſpondit, Io hò viſto queſta ſottoſcrittione di

ne di queſta lettera che dice, &c. & dico, &c.

Succeſſiuè idem D. mandauit eidem C. exhiberi totas literas omni ex parte explicatas.

Quibus ſic exhibitis, & per ipſum C. bene viſis inſpectis, & lectis opportune per D. interrogatus.

Reſpondit, Io hò viſto queſta lettera, che comincia, &c. & finiſce, &c. & vi dico che è lettera mia, & ſcritta tutta di mia mano.

3 † Quod ſi reus negauerit ſcripturam prædi ctam eſſe ſuam, & ſua manu confectam, tunc
4 periti ſcriptores adhibendi fuerint, † qui ſcripruram confrontent cum alijs ſcripturis ipſius inquiſiti, & deinde medio iuramento eorum iudicium afferant, an ſcriptura, & character ſimilis ſit, nec ne, quæ omnia in ſcriptis redigi facies. Vulpell. conſ. 135. per totum, & conſil.
5 35. num. 3. & ſeqq. † peritis enim in arte credẽdum eſt, vt noſtri, Cartar. late in ſua pract. crim. in 11. excuſat. fol. mihi 209. & 210.

6 † Si alias ſcriptura ipſius rei habere non poteueris quibuſcum ſcripturam repertam conferre, & comparare valeas. Tunc interrogabis ipſum reum an ſciat ſcribere, & ſi dixerit quod
7 ſic † facies illum in ipſo proceſſu imo in ipſo examine, & conſtituto verba per te dictanda te præſente ſcribere, qui quidem in dictando aduertes, vt plura ex verbis in ſcriptura penes notarium exiſtente, & quam per ipſum vis recognoſci ſub diuerſo tamen tenore ſcri-

bi

bi facias, vt ex identitate dictionum tanto facilius comparatio manus fieri poſſit per peritos illaque recognoſci, & ita obſeruatur de ſtylo omnium criminaliſtarum. Talis autem erit forma, videlicet.

8 † Interrogatus, an ipſe C. ſciat ſcribere.

Reſpondit, Signor sì, che io sò ſcriuere, ſe bene poco bene.

Tunc D. ſedens, &c. mandauit eidem C. vt accepto calamo ſcriberet verba per ipſum D. dictanda, prout idem C. accepto calamo ſibi per me tradito ad ipſius D. dictamen infraſcripta verba ſcripſit, videlicet, &c.

9 † Quod ſi reus negauerit ſe ſcire ſcribere, Tunc videbis ipſum de mendacio conuincere examinando teſtes, qui alias viderunt ipſum C. ſcribere, vel alio modo prout melius fieri
10 poterit. † Quia ſit ipſum ſuper hoc conuictum reddideris non leue indicium contra ipſum acquiſiueris. Clar. §. fi. q. 21. ver. mendacium Nat. conſ. 199. num. 7. volum. 3. deueniendo etiam contra illum ad torturam, & tam diu torquendo donec ſcribat, vt in ſimili habes inferius ſuo loco, infra lib. 6 cap. 3. num. 3.

SCHOLIA IN CAP. X.

NOn inutilem habet inſpectionem præſens capitulum in quo agitur de conuincendo reo per exhibitionem ſcripturarum ab eo re-

recognoſcendarum, quibus gratis perſæpe eliguntur duo, pluresve periti, qui iuxta eorum peritiam referunt. Dum enim agitur de detegendo delicto per inſpectionem ſimilis ſcripturæ multa fieri ſolent etiam cum ipſis peritis colludia, quibus pro virili ab ipſo iudice occurrendum eſt. Et ſuperioribus annis eum cõtra Camillum Brenam fuiſſe ſit exhibite quædam literę ſcriptæ triremibus cuidam Barbitonſori prodiori ſuo, in quibus enunciabuntur blaſphemiæ atroces, eis in ſummitate viſis dixit, videri ſibi eſſe manu ſua ſcriptas, mox cum progrederetur in lectione earum, & memor eſſet, quod illæ continebant de blaſphemias, cæpit dicere, Ohime mi abbaglia la viſta, non ci veggo più, non niſi difficulter illæ fuerunt recognitæ per peritos, & ille ad remum quinquẽnalem damnatus eſt, qui etiam hodie eſt ſuperſtes.

Circa materiam comparationis literarum, vide late Iacob. Menoch. Præſid. tract. de arbitrar. iud. caſu 214. Maſcard. de probatio. concluſ. 330. & in crimine falſi an faciat indicium ad torturam ibi numer. 27. & an comparatio ſolam ſufficiat ad torturam, vide inſigne Octa. Vulpell. conſ. 135. ſed & prius conſ. 35. quibus in locis multas ad hanc rem quæſtiones pertinere inuenies, maxime illam, an faciat ſemiplenam probationem, & quod difficulter probatur per teſtes, quia ſæpe allucinantur. Et an

ſola

ſola comparatio probet, ſcripturā alicuius manu eſſe. Decian. conſ. 33. num. 111. 118. 126. li. 1. conſ. 46. vol. 2. conſ. 19. num. 225. in 3. Alb. conſ. 737. lib. 2. Pariſ. conſ. 27. num. 49. & plu. ſeq. lib. . Io. Bapt Ferret. conſ. 374. lib. 2. Cumulatiſſ. Ioſeph. Ludoui. Peruſin. deciſ. 7. par. 1. vbi ſcripturæ priuatæ authoritas & fides, & comparatio literarum quomodo, & qualiter ſit facienda enucleatur, Et an ſcriptura literarum reo in comparatione tantum probata ſola ſufficiat in criminalibus, videndus Rep. ad l. admonendi, nu. 1, 11. de iureiur. Crauett. de antiquita. tempore part. 1. in ſectione quæritur etiam num. 71. verſi. non omitto etiam, vbi dicit, quod in caſibus, in quibus cōparatio ſola litterarum ſufficit, & plene probat, illud procedit in ciuilibus, ſecus, ſi criminaliter, puta in crimine falſi, quia ad probandum falſitatem ſola comparatio literarum non ſufficeret, Et refert Purpurat. ſocerum ſuum dicentem, poſſe inde ſumi indicium ad torturam ſecundum qualitatem perſonarum, quod ipſe verum admitteret contra perſonarum male diffamatam.

Finis Libri Secundi.

IL-

LIBER III.

SVMMARIVM.

1 *Reus completo proceſſu informatiuo ponitur ad largam.*

2 *Et illi aſſignatur terminus ad faciendum ſuas defenſiones, & decernitur copia proceſſus eorumque Aduocati, & Procuratores audiuntur.*

3 *Copia proceſſus quando agitur detorquendo non eſt tradenda niſi petatur.*

4 *Simplicibus tamen perſonis idiotis, & ruſticis tradi debet etiam quod non petatur.*

5 *Auctor dicit etiam perſonis doctis nobilibus, & circumſpectis tradendas eſſe, & ratio, quare; & num. 6.*

7 *Torquentes aliquem iniuſtè capitali pæna puniuntur.*

8 *Ad torturam non eſt de facili deueniendum præſertim denegatis defenſionibus.*

9 *Defenſiones debentur naturali lege Canonica. Ciuili, & Euangelica, & non ſolum hominibus, ſed beſtijs & animalibus brutis competunt.*

10 *Copia proceſſus ſi petatur danda eſt ante torturam in omni genere delictorum, etiam quod timor ſubornationis imminere poſſet.*

11 *Tortura aliquibus in locis ex præheminentia Curiarum inferri ſolet denegatis defenſionibus.*

12 *Facultates, & præheminentia prædicta in quibus caſibus ſolum locum habeant.*

Curia

30 *Curia Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris quomodo olim præheminentia, & facultatibus prædictis in tormentis inferendis vtebatur.*

14 *Michael Angelus Sorboluagus, Io. Maria Bugnolus, Reuerendiſſimus D. Fabritius Peruſinus Epiſcopus Terraciuenſis, olim Locumtenentes Gubernatoris Vrbis laudantur.*

15 *Cardinalis de Camerino, & Archiepiſc. Matthaucij, & Epiſcopi Carcaſſoni Gubernium in Vrbe maximè celebratur. & ſub. nu. 48.*

16 *Curia Reuerendiſſimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris in duobus tantum caſibus facultatibus ſuis in tormentis inferendis vti ſolebat.*

17 *Et qua circumſpectione.*

19 *Forma decreti quando reus ponitur ad largam, ſibique copiæ proceſſus decernuntur cum termino ad faciendum ſuas defenſiones.*

20 *Reus donec fabricatur proceſſus informatiuus manere debet in ſecretis carceribus deinde poni debet ad largam, vt poſſit procurare ſuas defenſiones, Aduocatos, Procuratores, & alias perſonas alioqui alia que ſibi proficua facere.*

21 *Reus aliquando non ponitur ad largam quando dantur & defenſiones, decernuntur ſibi copiæ, & terminus defenſiuus interim in ſecretis carceribus remanenti.*

22 *Datur tamen ei facultas alloquendi quoſcumque cum præſentia alicuius deputati.*

23 *Terminus ad ſe defendendum ſolet ordinariè aſſignari*

gnari

gnari trium dierum.

24 Poteſt tamen Iudex ex cauſa breuiorem, vel longiorem terminum aſſignare.

25 Terminus ad defendendum non debet eſſe vnicus, ſed plures arbitrio Iudicis aſſignari debet.

26 Iudex non tenetur niſi copiam proceſſus decernere.

27 Reus qui vult copiam proceſsus debet illas ſuis ſumptibus a Notario ſibi tradi facere.

28 Copias proceſsus pauperib. perſonis debet tradi gratis, vel gratis oſtendi originalis proceſſus.

29 Clauſula habitis prius teſtibus, & c. quare in ſimili decreto apponatur.

30 Iudex copiam proceſſus dare non tenetur niſi prius completus ſit, & legitimatus.

31 Reus qui vult copias proceſsus debeat declarare ſe velle habere teſtes pro curiæ informatione examinatos pro ritè, & rectè examinatis, alias Iudex non tenetur ei copias tradi facere.

32 Declarationem autem prædictam cauti & practici Procuratores ſolent facere cum reſeruatione præter abſentes & mortuos, & ſaluis exceptionib. contra perſonas, & dicta teſtium, & repetitione quatenus repetere voluerit.

33 Copia proceſſus non detur niſi prius per reum declarato, quod vult habere teſtes. & c. pro ritè & rectè examinatis.

34 Ablatiuus ille habitis teſtibus & c. non inducit tacitum conſenſum recipientis copias, quod

O velit

velit habere teſtes Curiæ pro ritè , & rectè examinatis.

35 Et ita dicit Auctor ſe vidiſſe ſemel obtineri in contingentia facti coram Micchaele Angelo Sorbolongo qui valde laudatur.

36 Antonius Scappus Bononienſis I.C.laudatur.

37 Teſtes examinati pro informatione Curiæ non dicunt.habiti pro repetitis , niſi expreſſo habiti ſint pro talib.etiam ſi reus offerret ſe habiturum illos pro talibus.

38 Cauſa reorum fauorabilis eſt.

39 Declaratio facta per reum , quod vult habere teſtes pro ritè , & rectè examinatis poteſt reuocari re integra.

40 Copiæ non ſunt tradendæ ſi reus nolit declarare ſe velle habere teſtes Curiæ pro ritè , & recte examinatis.

41 In Abſentibus , & mortuis ceſſat ſuſpicio fraudis , & ideo non debent retardari copiæ eo quia reus nolit habere teſtes pro ritè , & rectè examinatis niſi cum dicta clauſula propter abſentes, & mortuos.

42 Iudex inſtante parte ſolet dictam clauſulam præter abſentes , & mortuos in decreto apponere.

43 Rei in Alma Vrbe non coguntur habere teſtes &c. pro ritè.& rectè examinatis,

44 Et ponuntur ad largam cum termino , &c.& datur eis copia proceſſus informatiui aliter non legitimatis teſtium dictis quam practicam

tam laudat Auctor, & quid faciendum ſit monet.

45 Rationem adducit auctor, quare vigeat iſte ſtylus in Vrbe.

46 Proceſſus dicitur legitimatus ſi reus habet teſtes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis.

47 Citari ſolet reus in Vrbe instante Fiſco ad declarandum an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis.

48 Et ſi dixerit quod non citatur, deinde, ad videndum illos repeti, & ad dandum interrogatoria, ſi dare intendat, alias videndum repeti ſint.

48 Interrogatoria teſtibus repetendis, an per reum dari poſſint, & quod ſic reiecta opinione illorum qui contrarium ſentiunt.

50 Quod in tantum eſt verum, vt niſi ſuperius illis repetantur teſtes reo inſtante nullam fidem faciant.

51 Aliquando pro repetendis teſtibus tranſmittitur Commiſſarius, vel dantur litteræ remiſſoriales ſecundum quod iudici videtur.

52 Citatio qualiter formari debeat quando eſt tranſmittendus Commiſſarius, vel dandæ literæ remiſſoriales ad effectum prædictum.

53 Clauſula ſaluis exceptionibus, & receptione in dicto decreto quid importet.

54 Clauſula ſine præiudicio vlterioris proceſſus, & examinis in dicto decreto quid importet.

55 Clauſula prædicta ſine præiudicio, &c. ſecundum aliquos eſt ſuperflua, auctor tamen dicit illam

apponendam eſſe in decreto prædicto.

56 *Copia proceſſus non traditur quando ſunt plures in quiſiti quorum aliqui ſunt contumaces niſi prius contumacibus condemnatis.*

57 *Et ratio eſt ne contumaces prædicti edoceantur de contentis in proceſſu.*

58 *Immo quando copia traditur inquiſito præſenti poſt abſentium condemnationem debent deleri nomina coinquiſitorum.*

59 *Clauſula habitis prius teſtibus.&c. apponitur quã do reus eſt iam confeſſus.*

60 *Confeſſio per ſe ipſam legitimat proceſſum , nec eſt opus repetitione, aut confrontatione.*

De publicatione proceſſus , & defenſionibus reis dandis. Cap. I.

1 TEſtibus † ſic vt ſupra pro informatione Curiæ examinatis , alijsq; indicijs,præſumptionibus, & coniecturis ad Fiſci intentionẽ fundandam deductis,reisq; ſemel,& pluries conſtitutis,& examinatis,proceſſuque bene in-
2 ſtructo , & ſolent rei poni ad largam,† ipſisque aſſignatur terminus ad faciendũ eorum defenſiones decernitur copia proceſſus vt ſuper indicijs prædictis defenſiones reorum, tam in facto , quam in iure deduci poſſint , eorumque Aduocati, & procuratores audiantur, & ſi poſſibile ſit indicia prædicta ciuiliter purgata remaneant. Marſil. in ſua pract. §. poſtquam poſt

num.

num. 5. Foller. in pract. crim. in uerbo, & facta litis conteſtatione nu.10. Contard. de offic. præto in tit. de negat. crim. nu.6. fol. mihi 495.

3 † Et quamquam Doctores communiter dicant cupiam terminumque prædictum dandam non eſſe niſi petatur, maxime ſi reus non ſit perſona ſimplex, idiota, ruſticus, vel ſimilis. Clar. quæſt.42. verſ. ſed. numquid. Scapp. de iure non

4 ſcript. lib.5. cap.97. num.14. † quoniam talibus perſonis etiam non petentibus danda eſt copia prædicta. Vulpel. conſilio 34. nu.6. & conſ. 74. nu.7. & ſeqq.

5 † Nihilominus tu ſemper meo conſilio ſiue præcedeat, ſiue non, dicta petitio, copias proceſſus indiſtinctè concedere ne renuas, ad hoc, vt reus poſſit ſuas deducere defenſiones ſi quas habet, tu vero æquiore animo officium tuum exequi, vbi ipſius rei exceptiones & oppoſitiones perceperis. Anchar. conſil.316. nu.1. Con-

6 rad. vbi ſup. d. num.6. † quomodo enim poteris vnquam tuta conſciencia ad actum torturæ, qui ſubſidiarius eſt, vbi ſupra dicto nu. 6. quæ non niſi in legitimis præcedentibus indicijs inferri poteſt. Alex. conſil.65. volu.1. Rol. conſ.12. nu. 31. & ſeqq. lib.3. deuenire ipſo reo non audito; eius defenſionibus reiectis?

7 † Capitali pœna plectendi ſunt. qui torquent iniuſte inquiſitos, Petr. de Rauenn. in ſing. 403. Marſi. de com. teſtans in l. quæſtiones

8 dum, ff. de quæſt. † & ideò non debet de facili

li ad torturam deueniri. Catald. de ſindi, num. 165. adde quod dicimus, Præſertim denegatis
9 defenſionibus, † quæ non ſolum naturali lege, Ciuili, & Canonica nobis permiſſæ ſunt, ſed etiam Euangelica, & ne dum hominibus, ſed beſtijs quoque, & animalibus brutis compe-tunt. Marſil. conſil. 8. num. 27. Roland. conſil.
10 12. num. 66. & 67. volum. 3. † Et quidem ego arbitror etiam quod timor ſubornationis imminere poſſet copiam indiciorum ſi petatur, omnino dandum eſſe ante torturam cum termino ad illa purganda omni generi perſonarum, & omni generi delictorum, Boſſ. in ſua pract. in tit. de indi. num. 75. & ita vidi obſeruari a bonis indicibus, & Deum timentibus.
11 † Non ſum neſcius multis in locis, non ſolum denegatis defenſionibus, ſed ex proceſſu etiam informatiuo torturam inferri ſolere, ex præheminentia Curiarum locorum prædictorum. Ita obſerua Magna Curia Vicariæ. Afflict. Gram. & Pariſ. relati a Rol d. conſil. 12. numer. 30. & 46. vol. ita etiam obſeruatur in Vrbe in Curia Reuerendiſſ. D. Gubernat. vigore facultatum ipſis Reuerendiſſ. DD. Gubernatoribus a ſummis Pontificibus conceſſarum, & ita etiam aliquibus alijs in locis fortaſſe ob-
12 ſeruatur. † Sed profecto tales facultates, & præheminentiæ reſtringendæ ſunt, vt habeant locum ſolum in latronibus inſignibus, derobatoribus ſtratarum, incendiarij, & ſimilibus
commit-

committentibus enormia crimina, & notorijs delinquentibus, concurrente tamen infamia, & leuitate de retorquendi Gram conſ. 74. num. 3. & 4. prout non niſi indictis caſibus, & raro quidem vtitur dicta præheminentia magna Curia Vicariæ. Gram. d. conſ. 64. nume. 4 cum ſeq. & voto 3. nu. 24. cum. ſeq. Deciſ. Pedem. 79. numero 19. verſic. præterea, Pariſ. relat. a Rol. d. conſil. 12. numero 88. & ſeq. vol. 3.

13 † Ita etiam olim obſeruabat Curia prædicta Reuerendiſſim. D. Almæ Vrbis Gubernato-
14 ris † in qua recordor ego bonæ me. Michaelem Angelum Sorbolongum ſæpe a me Criminaliſtarum patrem appellatum Ioannem Mariam Brugnolum, virum eruditiſſimum, multũ Illuſtrem & Reuerendiſſimum D. Fabritium Peruſinum nunc Epiſcopum Terracinẽſem, meritò ob eius integritatem, probitatẽ, & ſcientiam ad dignitatem illam euectũ, & ad maiora dignũ
15 qui extollatur, † tempore gubernij Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſ. Car. de Camerino, quo nullum fuit vnquam ob rectè erga omnes adminiſtratam iuſtitiã, facinoroſorum hominum compreſſam, & coercitam audaciam, perſonarum acceptationem poſthabitam, cuicumque etiam minimo ius ſuum ad ſaturitatem allegandi, deducendi, & probandi poteſtatem factam (pace aliorum dictũ ſit) aut iſtius aut ſanctius, aut laudabilius, aut quod quiſque imitetur dignius, dum Locumtenẽtis officio in dicta Curia

16 fungerentur, † non niſi in duobus caſibus facultatibus prædictis vſos eſſe, primo, videlicet contra notorios delinquentes, diffamatos craſſatores, & alios ſuperius enumeratos. Secundo in aliquibus alijs grauiſſimis delictis, præſertim vbi celeritate opus eſſet ob complices, aut
17 ad exemplum, vel alias iuſtas ob cauſas † & in his duobus caſibus præcedēte, vt plurimū prius decreto Gubernatoris ad partes facto, quod Iudices procederent iuxta ſuas facultates, Extra autem ſupradictos caſus ferè nunquam vidi illos ad torturam deuenire.

18 † Hoc idem obſeruatum fuit tempore Gubernij Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſ. D. Hieronymi Matteucij nunc Epiſcopi Viterbienſis, viri ſumma prudentia rerum experientia, equitate, & probitate, dexteritate vigilantia, & cōſtantia præditi. Idem etiam obſeruare facit Illuſtriſſ. & Reuerendiſſimus D. Anibal Oricellarius Epiſcopus Carcaſſonus, vir nominis amplitudine oris dignitate, humanitate, modeſtia, præcellentis ingenij indole, plurimo rerum vſu, egregijſque artibus conſpicuus, qui ex quo gubernij prædicti clauum tenent tanta magnificentia, auctoritate, & liberalitate regit, tantus ſui nominis ſplendor elucet, tantaque illius ſublimiū virtutū claritas refulget, vt eius incliti magiſtratus celebris ſit nūc & celebrior fatura ſit omni venturo ſæculo memoria.

Ponamus modo formam decernendi tales copias

copias, & terminum prædictum ad ſe defendendum aſſignandi, quæ talis erit videlicet.

19 † Tunc D. ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit & mandauit ipſum C. poni ad largam cum termino trium dierum ad faciendum ſuas defenſiones, & copiam proceſſus decreuit, habitis tamen prius teſtibus pro ritè, & rectè receptis, & legitimè examinatis ſaluis exceptionibus & repetitione, &c. ac ſine præiudicio vlterius proceſſus, & examinis omni meliori modo, &c.

Et hujuſmodi decreto notandum eſt, quod
20 mandatur reus poni ad largam, † quia dum fabricatur proceſſus informatiuus ſolet detineri ſemper in ſecretis carceribus. Marſil. in ſua pract. §. nunc videndum poſt num. 15. & ſic mandatur poni ad largam, vt poſſit ſuas defenſiones procurare, Aduocatos, & Procuratores alloqui, & alia ſibi proficua facere; Marſil. in d. pract. §. poſtquam poſt nu. 5.

21 † Non nego quod quandoque ſtante qualitate perſonarum, vel cauſæ ſolent defenſiones prædictæ concedi ipſis reis remanentibus in ſecretis carceribus.

22 † Datur tamen hoc caſu eis facultas Procuratores. Aduocatos, & alios in dictis ſecretis carceribus durante dicto termino alloquendi, vel præſenti ipſo Iudice, vel Notario, vel aliquo ſubſtituto fiſcali, vel cuſtode carceris, aut etiam remotis arbitrijs, prout ipſi Iudici

viſum.

viſum fuerit: Paulus 4. in Conſt. ad fauorem pauperum, verſ. dictiſq; Iudices, & ita tu quoque ſi caſus contigerit facere debueris.

23 † Dixi cum termino trium dierum, quia talis terminus ſolet ordinarie de conſuetudine,
24 ſiue ſtylo aſſignari † licet nihilominus poſſit ex iuſta cauſa longiorem, aut breuiorem terminum aſſignare, Chart. in dict. pract. interrog. lib. 3. cap. 3. nu. .

25 † Nec propterea intelligas, quod vnicus tãtum terminus aſſignari debeat, quinimo plures erunt concedendæ dilationes iuxta, quod æquum, & neceſſarium eſſe duxeris. Alex. in l. 2. num. 7. ff. de re iud. Clar. quæſt. 47. verſ. quæro.

26 † Dixi copiã proceſſus decreuit, quia aliud non tenetur facere Iudex, niſi copiam proceſ-
27 ſus decernere, † etenim ſi reus illam velit, debet ſumptibus ipſius petentis illas a Notario ſibi tradi facere, Car. quæſt. 49. verſ. ſed nun-
28 quid. † quod tamen non procedit in pauperibus perſonis, quibus quidem copias ipſas tradi, ſiue originalem proceſſum copiarum loco oſtẽdi gratis Iudex ipſe mãdare ſolet, & debet. Pius IV. ſuper taxa mercedum Notariorum cri. Vrbis in fi. Menoc. de arb. Iud. caſ. 65.

29 † Dixi etiam habitis prius teſtibus, &c. vt ceſſet omnis ſuſpitionis fraudis, ne ſcilicet antequam repetantur teſtes, illis a loco deſcedant, vel diſcedere cogantur, aut inducantur, & ſi repeti minus valeant, iuraque fiſci propterea

deſtruan-

Google

deſtruantur. Folle. in prac. crim. in verbo detur copia capitulorum nu. 5.

30 † Non enim tenetur Iudex dare copiam proceſſus niſi prius is completus, & legitimatus fuerit, & ſic teſtes pro Curiæ informatione clã, & ſecreto examinati abſque citatione partis, parte deinde citata fuerint reperiti, vel ad faciem rei confrontati, Char. in d. pract. lib. 3. ca. 3 a nu. 56. vſque ad nu. 67. ſecundum formã ſuperius ſuo loco oſtenſã ſupra lib. 2. c. 9. per tot.

Poſito igitur reo ad largam decernantur ei copiæ proceſſus licet nondum legitimati cum dicta tamen clam habitis prius teſtibus, &c.

31 † Quia ſi reus dictas copias voluerit, debet prius declarare teſtes omnes pro Curiæ informatione examinatos ſe pro ritè, & rectè examinatis habere velle Chart. vbi ſupra d. cap. 3. nu. 6. ſequen.

32 † Hãc vero declarationẽ ſolẽt facere cauti, & practici procuratores non abſolute, ſed cum reſeruatione, vt nè ſibi prẹiudicent apponendo clauſulam præter abſentes, & mortuos, & ſaluis ſibi exceptionibus contra perſonas, & dicta teſtium, & repetitione quatenus illos repetere voluerint. Chart. d cap 3. nu. 64. & ſeqq.

33 † Aduertere autem debueris ne vllo modo tradantur copiæ, niſi reus, vel ſpecialis ad hoc deputatus Procurator prius declarauerit ſe velle habere teſtes pro Curiæ informatione examinatos pro rite, & rectè examinatis,

34 † quia

34 † quia alias non ſufficeret decretum prædictũ, nec tacitus quaſi conſenſus ipſius rei, vel procuratoris copias prædictas cum prædicto decreto acceptantis. Vulpell.conſil.12.numer.18.& conſil.32.num.1.& 6.Cart.d.cap.3.numer.93.

35 † & ita ego ſemel vidi obtineri in quadam cauſa coram bo.me. Michaele Angelo Sorbolongo Foroſemproniensi viro quidem eruditiſſimo, & practichiſſimo ſemper à me honoris cauſa nominato, tum Reuerendiſs. D. Almæ Vrbis Gubernatoris Locumtenente prima-

36 rio, † aduocante in primis Mag. & Excellen. D. Antonio Scappio viro profundiſſimæ ſcientiæ, & experientiæ inſignis, morum amabilitate, & integritate conſpicuo patrono meo mihi plurimum obſeruando.

37 † Ea in tantum prædicta vera ſunt, vt etiam quod reus inſtetiſſet pro copijs cum oblatione de habendo teſtes pro rite, & recte receptis, non propterea dicerentur habiti pro talibus, niſi expreſſe pro talibus habiti eſſent. Gabriel

38 conſil.178.numer.17.& ſeq.libr.1. Cauſa enim reorum fauorabilis eſt, ita vt dixerint nonnul-

39 li ad hoc propoſitum, † quod etiam facta dicta declaratione poteſt reus re integra antequam copias habuerit pœnitere, & conſenſum prædictum reuocare Honded.d.conſil.101.nu.33.lib.1.

40 † Quod ſi reus, vel eius procurator ita vt ſupra declarare recuſauerit, copias tu trædictas

a notario

a notario tradi nullo modo promittes tradi niſi prius legitimato proceſſu, & ſic teſtibus denuo citata parte repetitis, vel confrontatus. Char. d.lib.3 c.3.nu.63.

41 † Nec faciat tibi negotium reſeruatio illa videlicet. Præter abſentes & mortuos: etenim iſta clauſula non poteſt præiudicare: quia cum in ijs ceſſet omnis ſuſpicio fraudis, quam ſupra conſiderauimus, non debent propterea denegari, aut retardari copiæ prædictæ ſi reus nolit habere dictos teſtes pro rite & recte exa-
42 minatis. † Quinimo ſolet dicta clauſula præter abſentes & mortuos, etiam ab ipſo Iudice in dicto ſuo decreto ad partis petitionem, & inſtantiam apponi. Char. d.lib. 3.cap.3.num. 64.& ſeqq.

43 † Aduerte tamen quod in Vrbe nunquam rei coguntur, habere teſtes pro Curiæ informatione examinatos pro rite, & recte examina-
44 tis, ſi noluerint eos habere † immo ipſi ponuntur ad largam cum termino, &c. & datur eis copia proceſſus informatiui aliter non legitimatis teſtium dictis & depoſitionibus; Char.
45 d. lib. 3. cap. 3. nu.67.& ſeqq. † & ratio poteſt eſſe, quia teſtes Curiæ, ut plurimum ſunt forenſes, & de longinquis partibus, qui de facili habere non poſſunt repetantur, vel ut confrontentur, & ideo ſi reus haberet illos pro rite, & recte examinatis, & non poſſet poſtea eoſdem repetere ſuper ſuis interrogatorijs irreparabi-

le ſibi

Hoc nota le ſibi pararet præiudicium, quia ex his teſti-
46 bus condemnatio ſequi poſſet † cum proceſ-
ſus iam eſſet legitimatus per huiuſmodi ſuam declarationem, vt ſuperius dixi. Et tradit etiã Contard. de offic. præto. in ti. de negat. crim. & tormen. nu. 4.
47 † Qua propter impleuit ſtylus, vt poſt traditas reos ſic ad largam poſito indiciorum copias inſtante Fiſco citetur ille ad declarandum, An velit habere teſtes pro Curiæ informatione examinatos pro rite, & recte examinatis & il-
48 le dixerit, quod non, tunc vlterius citatur ad videndum illos repeti, & ad dandum interrogatoriam quatenus dare intendat alias videndum repeti ſine, & ſic teſtes comparentes repetuntur ſuper interrogatorijs pro parte præfati rei datis, & examine iam per ipſum teſtem facto iuxta formam inferius poſitam. Contard. de off. præto. in tit. de negat. crim. & tormen. nu. 4. & 32. Honded. conſ. 101. num. 26. 28. 29. 37. & ſeq. Hæc practica valde mihi probatur & ideo puro arbitrio Iudicis relinquendum an velit tradere copias proceſſus ante dictam declarationem, an vero poſt, & certe ego nunquam cogerem reum ita declarare, ſi rationabilis mihi daretur ratio quare reus id facere recuſaret, quod & tibi vt obſerues ſuadeo, ne tolli videantur defenſiones, quæ potius etiam ex officio procurandæ ſunt, quam aliquo modo tollendæ, vel debilitandæ, Contard. in d. titu. de

titu.de negatio crim.num 6. ſed in primis obſeruabis conſuetudinem loci in quo ius dixeris, quia prædicta a practica vt plurimum re-
49 probantur. † Et nota quod licet nonnulli dicant interrogatoria per reum non dari, & ita ſeruari de ſtylo, Clar. quæſt. 23. verſ. item quæro tamen hunc ſtylum ego nunquam vidi, ſed bene contrarium obſeruari iuxta ſuperius tradita, & ita ſe habet communis praxis Romanæ Curiæ, & Peruſinæ, ac quarundam aliarum Curiarum, Honded. dict. conſ. 101. num. 57. &
50 ſequ. † imò ſi teſtes ſuper dictis interrogatorijs non repeterentur reo inſtante nullum profecto fidem facerent. Honded. qui ita ſe vidiſſe obſeruari teſtatur, dict. conſ. 101. numer. 28.
51 lib. 1. † Quod ſi quando pro repetendis teſtibus prædictis erit ttanſmittendus Commiſſarius ad partes, vel dandę literæ remiſſoriales (quod arbitrio Iudicis communiter, vt infra
52 dicam Inf. eod. c. 1. num. 24. cum. ſeqq.) † erit pariter citandus reus ad videndum deſtinari Commiſſarium ad partes, vel ad videndum deputari Iudicem in partibus, & expediri literas remiſſoriales pro repetendis teſtibus, &c. & ita ſemper obſeruari vidi in Romana Curia, & hæc eſt vera practica è qua nullatenus erit tibi recedendum. Seuerol. de remiſſ. cap. 21. uum. 3.
53 † Dicitur etiam ſaluis exceptionibus, & repetitione, vt ipſe reus declarans ſę velle habe-

re te-

re teſtes, &c. valeat contra illorum perſonas, & dicta opponere quicquid voluerit, illoſque ſuper ſuis interrogatorijs quatenus opus ſit repeti facere. alias enim ſi dicta reſeruatio non fieret non eſſet ſibi licitum poſtea contra huiuſmodi perſonas, & dicta aliquid opponere. Char. ſua pract. interrog. reor. lib. 3. cap. 3. num. 70 & ſeqq.

54 † Dicitur etiam ſine præiudicio vlterioris proceſſus, & examinis, vt ſemper, & quandocumq; ſit tibi reſeruatum ius alios teſtes examinandi, & alia iura ad Fiſci fauorem facientia deducendi.

55 † Et licet dictam clauſulam nonnulli Doctores dicant eſſe ſuperfluam, quia etiam illa non oppoſita poteſt Iudex poſt publicatum proceſſum alios teſte de nouo recipere ex officio, Nat. conſi. 356. vol. 2. Clar. q. 61. verſ. ſed quæro, nihilominus tu illam in tuis decretis meo conſilio ſemper oppones: oſtenditur enim per eam animus Iudicis propenſus ad alias probationes admittendas, in ſimili Clar. q. 93. in fin. illamque ego ſuper a clariſſimis cauſarum criminalium practicis vſurpatam eorumq; decretis ſimilibus interpoſitam vidi.

56 Reſtat vt illud etiã te monitum velim † quod ſi plures ſibi inquiſiti quorum aliquis captus ſit, & alij abſenti nunquam tu copiam proceſſus trãdi reo præſenti carcerato permittas niſi prius alij rei abſentes fuerint in eorum contu-

maciam

maciam ſeruatis ſeruandis condemnati. Boſſ. de commu. teſtans in ſua practic. in tit. de ſentent. num. 85. Clar. quæſt. 49. verſiculo ſed ponere
57 re ſi interim. traderetur copia dicto reo præſenti contumaces edocerentur de contentis cõtra eos in proceſſu Boſſ. & Clar. in locis ſupra
58 citatis, † Et vbi poſt condemnationem abſentium contumacium reo præſenti eodem proceſſus tradi facies, eris etiam cautus, vt ne in dicta copia deſcribantur nomina contumacium ſed per litteram N. illa tantummodo annotentur. Clar. q. 49. verſ. ſed pone.

Non omitto illud quoque te docere, videlicet, † quod quando decernuntur copiæ pro-
59 ceſſus reo iam confeſſo non eſt opus apponere dictam clauſulam habitis prius teſtibus, &c.
60 † quia ipſa confeſſio rei quæ ſubſecuta fuit ſatis ſuperque proceſſum legitimauit, ita vt nõ ſit opus alia repetitione, vel confrontatione, ſed poteſt abſq; aliquo ad condemnatoriam ſententiam poſt terminum defenſiuum aſſignatum ſi condemnationi locus ſit; cõtra talem confeſsũ deueniri, Clar. q. 64. verſ. ſi autem, in fi. & q. 65. in prin.

pro condemna[illegible] habet [illegible] di confessi

SCHOLIA IN CAPITVLO I.

QVod rei completo proceſſu offenſiuo ponatur ad largam ſumma cum ratione fit, vt poſſint ſuas defenſiones, & pro-

curatores alloqui pro defenſione facienda; quia via defenſionis non eſt conaguſtanda. Finitis autem delationibus conceſſis ad faciendum defenſiones, ſolent rei veluti a ceſsāte cā reſtitui ad primū ſtatū carcerum. Hanc Praxim docet Follet. in prax. cri. dialogi in verb. facta igitur litis cōteſtatione n. 10. ver. & eſt aduertē dū Fari. q. 39. nu. 13. quādoq; tñ ſi agatur de inmani crimine iubetur p Iudices, vt in eodē carcere retineatur data facultate reo alloquendi ad præſentiam vel Notarij, vel alterius, & prudente hoc fit ob multa pericula, & inſidias quæ incidere, & fieri poſſunt.

Num. 3. Et quamquam

INnoleuit praxis Mediolani, vt defenſiones dentur non potenti cum oblatione copia indiciorum, & totius proceſſus informatiui; Et ſi quis paupertate preſſus non poteſt ſoluere mercedem actuarijs, ſupplent protectores carceratorum; & eorum defenſionibus inuigilant gratis, & ſolo pietatis intuitu, quorum opera tam vtilis, quam neceſſaria eſt, quia etiam prouident de alimentis curando ea erogari ex locis pijs, ex frequentibus eleemoſinis. Fœlix, ſanctaq; inſtitutio, cuius meminit Proſper. Farinac. de indic. & tortur. q. 39. num. 158. & ſeq. repetit hoc idem author infra nu. 20. diu ſalui, ſuperſtitesque ſint hi protectores ad benefaciendum nati. Similis obſeruantia eſt in Ciuitate Bergomi, in qua erectus eſt publicus locus ad

cus ad carceratorum alimenta, vt ſæpe numero inueniantur; qui neceſſitate famis vrgente, libenter, ſe carceribus committerent, vt his commodis fruantur, famemq; depellant.

Clar. quæſt. 46. verſ. ſed nunquid, dicit dari hanc copiam, ſiue reus ſit conuictus, ſiue confeſſus. Ita vt ſi pars velit, ipſam copiam habere poſſit, ſuis tamen expenſis, & ſi non habet modum ſuccurritur, vt ſup. Et hoc verum eſt, quando pars eſt præſens. Secus ſi procedatur contra contumacem, quia nulla ſit publicatio proceſſus, ſed deuenitur ad condemnationem, etiam capitalem,

An eandē copia indiciorū ſit danda reo torquēdo antequā torturę ſubijciantur, dicit Clar. d. q. 49. verſ. ſed nunquid, petendā eſſe, quandoque tamen denegatur, ſed de hoc dicemus.

An teſtibus ſupradictum eſt, & plene apud Scacc. cap. 4. nu. 16. verſ. quæro Farinac. quæſt. 39. num. 147. vbi referuntur duo contraria reſponſa Iure conſultorum Excellentiſſ.

Quid famoſo latrone, Farinac. dicta q. 36. num. 107. 108.

Quid in copia poſitionum, interrogatoriorum teſtium, Scaccia ibidem.

Quid ſi neget eam, quid agendum. ibid. n. 9.

Quid teneatur iudex in ſindicatu, Farinac. d. q. 36. qui ibidem ex profeſſo in hac noſtra materia multas alias quæſtiones, examinat, quas breuiter attingere poſſumus.

quæſtiones & tormenta, quarum late meminit Farinac.d.q.39.nu.24.29. & ſeq. a quo videtur author omnia huc tranſtuliſſe.

Num. 14. Michaelem.

HIc Io. Maria Brugnolus, qui vir eruditiſſimus appellatur eſt frater Illuſtriſſ. Præſidis Senatus Bartholomæi Brugnoli, cui virtus ad omnes dignitates aditum patefecit, primo Capitanei Iuſtitiæ, mox Senatoris, poſtea regentis in Hiſpanis, denique in Excelſo honore Præſidatus collocati, quem Deus nobis diu ſuperſtitem eſſe ſinat, comprecamur. Huius etiam meminit Farin. de indic. quæſt. 40. numer. 15. verſ. verum vt in hac re, in fin.

Num. 23 Dixi.

DIlationes, & terminorum conceſſiones omnes ſunt arbitrantia, vid. plene Farinac. d. quæſt. 9 num. 5. 6. lib. 2. & conceditur vſque ad quartam. Quando autem petitur dilatio per calumniã, dilationes amputandæ ſunt & quando dantur literæ Senatus pro habenda dilatione, addi ſolent illa verba, vbi abſit calumnia, Tutius tamen eſt peccate in permittendo ſuperfluas defenſiones, quam neceſſarias tollendo, vt colligitur ex Clar. q. 48. verſic. quæro dilationes.

Num. 19 Dixi.

OMnium vtiliſſima ſcitu eſt hæc repetitionis materia, quare pro clara intelligentia ſcire expedit nonnulla, quæ licet ſparſis

ſint; in vnum tamen breuiter a me colliguntur.

Primo repetitionem eſſe neceſſariam teſtis examinati parte non citata, nam licet eius depoſitio ſufficiat ad inquirendum, non tamen ſufficit ad torquendum, aut ad condemnandū reum præſentem, ſecus abſentem, & contumacem, Ratio eſt, quia contumacia operatur confeſſionem delicti. Cæteri teſtis non repetitur, quando adeſt rei confeſſio, quæ purgat defectum citationis, Cla. in q. 43. verſ. cæterū in fin. hoc tribuit odio contumaciæ. Verum hæc ratio non ſatis tuta videtur, ſed melior hæc eſt, vt teſtes habeantur pro legitime examinatis, ita vt vlterior repetitio non requiratur ob vim tacitæ confeſſionis ex contumacia reſultantis, nam hi fuerunt ſufficientes ad tranſmittendum inquiſitionem, Ideo etiam ſufficere debent ad condemnandum, Alioquin inquiſitio fructu careret, & fruſtra tranſmitteretur.

Secundo, quod ſecuta ſententia contumaciali, & reo admiſſo ad nouas defenſiones, non eſt neceſſaria vlla repetitio teſtium. Probatur hoc ratione, quia quod legitime factum eſt, non vitiatur, ſi deueniat ad caſum a quo, incipere non potuit, l. in ambiguis, §. non eſt noui, ff. de reg. iur. cap. factum legitime de. reg. iur. in 6. ſed ſic eſt, quod ſententia condemnatoria fundata ſuper confeſſione ex contumacia reſultante, non debet reuocari poſt admiſſionem ad

ad nouas defenſiones, quia cōſumatus eſt actus legitime. Vnde bene dicit Clar. à Senatu fuiſſe grauiter reprehenſum Prætorum Valeantiæ, qui poſt admiſſionem citauit teſtes ad repetendum, & non comparentes condemnauit, & cuius condemnationis nulla fuit habita ratio.

Tertio teſtes recepti in proceſſu informatiuo ante litis conteſtationem, & rei interrogationem faciunt tantum indicium ad inquirendum, & non probant. Id omnes affirmant nemine diſſentiente.

Quarto, teſtes examinati contra reum, vt probent, quo ad condemnationem, ſeu torturam, duo ſunt neceſſaria copulatiuè. Primum, quod reus ſit citatus ad videndum eos examinari. Secundo, quod fuerint examinati poſt litis conteſtationem. Boſſ. de indici. num. 128. & de litis conteſtatione, Cla. d. q. 45. ver. & in primis, vbi quod dicitur lis cōteſtata, quādo reus examinatus ſuper delicto reſpondet iudici interrogati. Cum contumace vero lis non conteſtatur, quia habetur ex diſpoſitione ſtatutorum pro confeſſo.

Quinto, conſuetudinem, & praxim iudiciorum hanc eſſe, vt iudex faciat ſibi dari licentiam procedendi vſque ad ſententiam ſingulis diebus, & horis etiam eo abſente, & non citato. Cuius licentiæ loco ſucceſſit monitio generalis, quæ operatur, quod nulla vlterior poſt eam citatio requiratur, & Notarij regulariter appo-

nunt hanc clauſulam poſt examen, & facta eſt monitio generalis, nec aliquis eorum tam rei ſupinus eſt, quin ſciat vti de clauſula, cuius effectus eſt maximus; vt per Clar. d. q. 45. in fin. Circa hoc cum Iacobus Balduinus eſſet in Caſtris Iouis carcere detentus ex cauſa famoſi libelli contra Reuerendiſſ. Coſtachiaram Epiſcopum Æsquenſem editi, & a me eſſet certioratus de vi huius monitionis, toto exclamabat cælo, ſe hanc licentiam Iudici, qui tunc erat Alfonſus Cruceius I. C. Prætor delegatus, minime dediſſe, & falſum commiſiſſe actuarium, qui tunc erat Fabritius Foppa, qui eã ex capite ſuo appoſuerat. Deceſſit hic pendente proceſſu, cũ quo erat mihi magnæ vinculum neceſſitudinis.

Sexto, quod & ſi teſtes ſint habiti pro legitimè repetitis, attamen poſſint de conſenſu reuocari ex famoſo Hieron. Gabriell. conſi. 178. num. 18. vbi hoc declarat re integra exiſtente ante habitam copiam indiciorum. Nam in his, quæ publici iuris ſunt, non procedit regula, quod ſemel placuit &c. & ita in contingentia facti pro Bartholomæo Fagnano accuſato de receptione bannitorum ab Octauio Piola in loco Vicimercurialis (vulgo Vimercati) reſpondi, licet à Fiſco Regio multæ factæ fuerint difficultates, ſeu contradictiones, vt quandoque in edendis meis reſponſis dicam.

Septimo, quod repetitio hæc fieri debet cũ omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur,

vbi iſti

vbi iſti teſtes repetendi nunquam fuiſſent examinati, & ideo debēt nouo iurare, alias nullam fidem facerent. Clar. q. 35. verſ. Cæterum.

Octauò, quod ſi teſtes ſint eiuſmodi, quibus de iure non eſt adhibenda fides, niſi cum tortura ad purgandum infamiam, puta quia eſſent ſocij criminis, non ſufficeret, quod prius fuiſſet examinatus in tormentis, & quod de nouo iuraret: ſed opus foret quod de nouo poſt iuramentum in tormentis conſtitueretur, & in illo dicto permaneret quia illa tortura, & omne, id quod agitatum eſt ante litis conteſtationem nō habetur in aliqua cōſideratione quò ad præiudicium ipſius comparentis, Clar. ibi vbi vid.

Nono, teſtis, dum reperitur, poteſt petere ſibi, legi ſuam depoſitionem iam factam. Vide Scacc. cap. 86. nu. 48. 55.

Num. 32. Aduerte.

CVm agatur de ſupplendo defectu citationis; conſentaneum eſt, quod procurator ſpecialis vel ipſimet reus, declaret ſe velle teſtes curiæ haberi pro repetitis ſaluo iure opponendi contra perſonas, & dicta teſtium; quia in arduis requiritur procurator ſpecialis, cum ſit hæc declaratio animi ipſius rei quæ non ſit niſi a procuratore ſpeciali, ex cumulat. per Surd. deciſ. Mant. 89. num. 10, nec ſufficit mandatum cum libera, quia non trahitur ad ea, in quibus de vita, & honore, vitæ anteponendo agitur, Surd. ibi. vbi quod cui conceditur re

rum

num adminiſtratio, non cenſetur conceſſa vir & honoris

Num. 37. Et in tantum.

SI reus inſtat pro copia indiciorum habenda cum oblatione de habendo teſtes pro repetitis non ſufficit, quia is, qui paratus eſt facere non facit. Quin etiam (vt ſi dixi) ita oblatio poteſt reuocari re integra exiſtente. Gabriel dicto conſ. 1 8. lib. 1. Quod eſt ſumme notandum Vidend. etiam Honded. conſ. 101. num. 33. verſ. Primo, lib. 1. Vulpell. conſ. crim. 12. 18. & 33. num. 1. 6.

Num. 51. Quid ſi quando.

De litteris remiſſorijs ſupra dictum eſt.

Num. 54. dicatur.

APud nos hoc non ſeruatur. Quandoque tamen petuntur nomina a Notario per reum, vt deliberet, an aliquos velit haberi pro repetitis, alios vero non. Ne tamen quis grauetur teſtes repetendos in carceribus expectare per menſes, oblati ſepe fideiuſſiones de comparēdo in mane, & in veſperis ad officium vel deſiſtendo in domo, & comparendo ad primam monitionem, ſed nunquam ſum admiſſus. Quod inſpecta qualitate calumnioſarum accuſationum, durum, quandoque mihi viſum eſt, attamen ab antiqua obſeruantia recedendum non eſt, & minime mutanda ſunt, quæ certam ſemper interpretationem habuere.

Num.

Num. 55. Et licet.

QVæſtio hæc, an publicato proceſſu iudex poſſit teſtes recipere, ſeu ad offenſam, ſeu ad defenſam, ſeu ex officio, ſeu partem inſtãte, plene excutitur, quæ Antonin. Theſaur. pedemon. deciſ. 262. & tenent opinionem aſſirmatiuam fauore publico, ne veritas ammittatur. Obſeruatum tu, qui es Mediolanen. Clar. magiſtraliter in hoc articulo loquentem, q. 61. verſic. ſed quæro.

Ventilatus fuit hic articulus per me in ardua cauſa Egr. Commitis Rinaldi Abduæ accuſatoris contra Ioannem Maranum Marchianum ſicarium, & homicidam Iulij Abduæ fratris eiuſdem. Tandem Senatus viſa deciſione prædictã venit in ſententiã attenta atrocitate delicti permittendum d. Abduæ, vt non obſtante publicatione teſtes recipi poſſet, licet Senatus addiderit hæc verba, maxime attenta qualitate d. Abduæ, de cuius legalitate non erat permiſcendum in ſubornatione.

In cauſa verò homicidij patrati in perſona, Io. Baptiſtæ Puſterlæ filij Horatij, in qua detinebatur Melchior de Valle, aliter fuit decretũ per I.C. Truſsũ de Truſſis Vicariũ Iuſtitię de hac legali ſciẽtia benemeritũ, ideo dicere illud poſſ.

Ve ie ſuum cuiq; eſt, nec voto viuitur, ...

Si tamẽ ex dicta delatione imminueretur in aliquo defenſio rei præſentis, toleratur potius vt omnia eum grauantia exprimantur. Quæ

om-

omnia poſt Clar. confirmat Farinac quæſt. 39. n. 156. 157. tantus eſt fauor innocentiæ, vt ſæpe dixi, nec repeto. Signa tamen, nec te effugiat.

Num. 56. Reſtat.

PAuci sũt ex Notarijs qui probe calleāt cernere furfurem à farina ſcilicet indicia tātũ grauantia reum præſentem deletis his, ex quib. abſens condemnandus inſtrui poſſit ingeniũ requiritur exquiſitũ, Clar. in q. 49. verſ. ſed pone.

Num. 59. Quod quando.

VÆh homini confeſſo, quia non habebit qui eum ſubleuet. Vnde illud vulgatum prouerbium, Non eſt confeſſi cauſa tuenda rei, & melius eſt pati martiria, quàm fateri, vt veriſſimum hoc ſemper eſſe, vſu compertum eſt, quod cũ quidā Ludouicus Tortus amicus meus imputatus in ciuitate Papiæ de falſa moneta vna cum Dario de Cambus, qui poſtea vti bannitus occiſus eſt inter tormenta in ore haberet & clamaret, Meglio è eſſer martire che confeſſore, fuit interrogatus, quid nam hæc verba vellent. Ille verò Ill. Senatori, ac Prætori Lucio Albericio eum interroganti reſpondit, Intendo ch'è meglio eſſer martire in ſoſtener la verità, che confeſſar la bugia, & hoc modo ſæpius reſpondit, reiteratis quæſtionibus, qui tandem fuit abſolutus.

De hac confeſſione, Clar. q. 65.

Quod confeſſo dentur dilationes ad ſe defen-

dendum,

dendum, ibidem Clar. etiam quod eas non petat.

Limita hoc dictum in confeſſione ſpontanea, ſecus ſi facta ſit in tormentis, vel metu tormentorum extorta, quia non poteſt reus condemnari, niſi in ea perſeueret, illamq; ratificet, Clar. quæſt. 64. verſic. Cæterum, & quæſt. 65. in fine.

S V M M A R I V M.

1 *Repetitio teſtium qualiter recipienda ſit.*
2 *Forma recipiendæ teſtium depoſitionis.*
3 *Forma concluſionis examinis repetitionis.*
4 *Repetitio teſtium ad cuius inſtantiam facienda ſit, diſtingue, vt ibi.*
5 *Repetitio an facienda ſit expenſis Fiſci, an vero ipſius rei diſtingue.*
6 *Repetitio teſtium in vrbe, quando reus declarauit nolle habere teſtes Curiæ pro rite, & recte examinatis cuius expenſis fieri debeat.*
7 *Auctor ſemel vidit hanc quæſtionem valde controuerti, & fuit tranſmiſſus, & Commiſſarius expenſis Fiſci.*
8 *Io. Iacobus Panicus tamen procurator fiſcalis valde contradixit, & proteſtatus fuit ſe dictam repetitionem expenſis Fiſci fieri non permittere niſi ſaluo iure recuperandi ab illis reis quicquid in hoc erogatum fuiſſet.*
9 *Auctor poſtea vidit expenſas pro dicta repetitio-*

ne

ne in Vrbe ſubminiſtrare à Fiſco , ſi adhærens Fiſco idoneus non interueniat.

10 *Hæc tamen obſeruantia auctori non placet.*

11 *Qui putat expenſam totam à Fiſco fieri non debere ſi teſtes repetendi ſint ſuper interrogatorijs rei, ſed reum debere concurrere pro ſua parte habita ratione expenſarum, quæ fiunt occaſione interrogatorium rei.*

12 *Abſurdum alium commodum ſentire, alium vero onus ſuſtinere.*

13 *Duplici onere nemo debet grauari.*

14 *Pro teſtibus repetendis , an poſſint concedi litteræ remiſſoriales , vel tranſmitti Commiſſarius an vero potius teſtes ad Curiam euocandi.*

15 *Auctor vidit varie ſeruari ſuper hoc , & ſemper arbitrio Iudicis, reſolutionem factam.*

16 *Repetitio fieri debet cum omnibus qualitatibus, quæ requirerentur, vt tales teſtes nunquam alias fuiſſent examinati.*

17 *Teſtis , qui depoſuit in tortura , debet etiam repeti in tortura.*

18 *Præcedere tamen debet hanc ſecundum torturam ratificatio eorum, quæ fuerant depoſita in prima tortura.*

19 *Iſta autem tortura debet eſſe leuis.*

De repetitione teſtium, & forma illos repetendi. Cap. II.

FEci mentionem ſuperius de repetitione teſtium, reſtat modo, vt quomodo illa
1 accipienda ſit te doceam. † Citato igitur reo ad videndum repeti teſtes, & ad dandum interrogatoria, &c. vt ſuperius: dictiſq; interrog. per reum datis, vel ijs non datis lapſo tamen termino ad illa dandum præfixo vocatur teſtis coram Iudice, & Notario, eique defertur iuramentũ veritatis dicendæ, quo præſtito, deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipſum reum data; ac poſtea ſuper examine alia per eundem teſtem facto; & vbi teſtis illud confirmauerit iam perfecta eſt repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi ſupponam, quæ eſt talis, videlicet.

2 † Die Menſis Anni 1593.

Examinatus fuit per M. & Excellen. D. N. Locumtenentem, &c. vel per me, &c. ſi Iudex non interſit, de mandato, &c. in domo, &c. aſſiſtente, &c. Titius N. de Peruſia Portæ ſancti Angeli teſtis alias pro curia in formatione examinatus, qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ prout tactis &c. iurauit fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum, Reſpondit, & extenditur per

Nota-

Notarium eius reſponſio vulgariter prout prædictum teſte m dictatur, & ſic fit iuxta alia.

Abſolutus autem interrogatorijs prædictis continuatur hoc modo videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus præfatus Titius teſtis an ea, quæ alias depoſuit in præſenti cauſa in alio examine per ipſum facto ſub die in loco coram fuerint, & ſint vera, illaque pro veritate dixerit, & depoſuerit.

Reſpondit, Signor sì, che quello che io diſſi nel mio eſſamine fatto li di paſſati, che non mi ricordo il giorno preciſo, ma fu del meſe di Nouembre proſſimo innanzi al Signor N. nell' officio, &c. è vero, & lo diſſi per la verità.

Et lecto ſibi per me de mandato, &c. ad claram ipſius intelligentiam dicto eius examine, & per ipſum bene audito, & intellecto (prout aſſeruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus an ea quæ in præſentia legi audiuit fuerint ab ipſo dicta & depoſita eo, quò iacent modò ſitque iſtud eius examen, de quo ſupra mentio facta fuit.

Reſpondit, Signor sì, che quello che mi haue te letto adeſſo è il mio eſſamine, & quanto ſi contiene in eſſo è ſtato detto, & depoſto da me nel modo che hò ſentito leggere adeſſo.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud

con-

confirmare,& ratificare vel pro veritate in omnibus,& per omnia.

Reſpondit, Io non voglio aggiungere nè ſminuire coſa alcuna à detto mio eſſamine, nè quello reuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

3 † Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit,& ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat,prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Io Titio di N. confermo quanto di ſopra,&c.

4 † Dubitari poteſt, an huiuſmodi repetitio teſtium ſit facienda ad inſtantiam Fiſci,an potius ad inſtantiam ipſius rei. Breuiter dicas, aut ſumus in Vrbe,quo in loco, vt iam dixi in præcedenti capitulo rei non coguntur habere teſtes pro rite,& recte examinatis, & tũc aut reus dixit nolle habere tales pro teſtes pro rite, & recte examinatis, aut declarauit ſe velle eos habere pro rite, & recte examinatis ſaluo iure repetendi,&c. Primo caſu teſtes repetendi ſunt ad inſtentiam Fiſci. Secundo verò caſu ad inſtãtiam ipſius rei. Aut ſumus in partibus, & tunc quia in illis ſemper tenentur rei facere dictam declarationem, quod habent teſtes pro rite receptis, repetitio fieri debet reo pariter inſtante Honded.conſ.101.num.26.lib.1.

5 † Poteſt etiam inſurgere alia dubitatio, vi-

Q de-

delicet cuius expenſis an Fiſci, an vero rei di-
cta repetitio facienda ſit, & profecto ſemper
in partibus, & quandoque etiam in Vrbe quã-
do ſcilicet reus habuit teſtes pro rite, & recte
examinatis, ſaluo iure repetendi, &c. ſi velit
reus illo repeti facere, ſuis expenſis hoc facere
re debebit, Put. deciſ. 317. num. 2. lib. 2. & de-
ciſ. 427. lib. 1. Honded. d conſ. 101. nu. 27. lib.
1. & ita ego pluries obſeruari vidi in practica.
6 † Quando vero in vrbe declarauit reus ſe
nolle habere teſtes pro rite, & recte examina-
tis, quo caſu repetitio fieri ſolet ad inſtantiam
Fiſci, qui vult vti eorum depoſitionibus, vt di-
7 xi, tunc maior eſt dubitatio. † & ſemel ego vi-
di in contingentia facti hanc quæſtionem val-
de controuerti, & tandem fuit tranſmiſſus Cõ-
miſſarius pro repetendis teſtibus expenſis Fi-
8 ſci, † licet M. D. Io. Iacobus Panicus tunc pro-
curator Fiſcalis generalis vir nunquã ſatis lau-
datus, cuius anima requieſcat in pace multum
contradixiſſet, & pluries proteſtatus fuiſſet ſe
dictam repetitionem expenſis Fiſci fieri non
promittere niſi ſaluo iure recuperandi ab ip-
ſis reis, quicquid in hoc fuiſſet erogatum.
9 † Et quamquam tempore aliorum procura-
torum fiſcalium poſtea indiſtinctè obſeruarum
viderim, vt fiſcus repetitionis ſumptus ſubmi-
niſtrauerit, vti fiſco adhærens non interueniat,
quia tali caſu iſte adhærens ſi idoneus ſit im-
10 penſam tenetur facere: † nihilcminus hæc ob-
ſeruan-

ſeruantia nunquam mihi placuit.

11 † Etenim puto totam impenſam nullo modo fieri debere per fiſcum ſi teſtes repetendi ſint cum interrogatorijs rei, quem arbitror omnino debere concurrere habita ratione expenſarum, quæ fiunt occaſione dictorum interrogatoriorum. Si enim verbi gratia tranſmittitur Commiſſarius ad aliquem locum pro repetendis teſtibus, qui dictam repetitionem duobus, vel tribus diebus abſolueret, quando ſuper interrogatorijs rei teſtes interrogandi non eſſent, & ex cauſa dictorum interrogatoriorum dictam repetitionem non poteſt perficere niſi decem vel quindecim diebus, neſcio videre qua de cauſa reus non debeat concurrere ad huiuſmodi expenſam, cum dicta interrogatoria, ad ipſius commodum vertant, & pro eius beneficio tantum ipſo inſtante teſtes fiſci ſu-

12 per illis examinentur, † Abſurdum enim videtur ipſum reum commodum ſentire, quia non cogitur habere teſtes pro rite receptis, nec illo repeti facere, fiſcum vero onus expenſarum ſuſtinere, l. ſecundum naturam; & ibi Dec. in fi.

13 princi. ff. de reg. iur. † qui propterea, duplici onere grauatur, quod fieri non deberet, l. cum proponas l. ſi quis maior. l. vbi. partum C. de tranſact. Sed ad hoc aduertant fiſci patroni, Tu conſuetudinem loci obſeruabis.

14 † Solet etiam dubitari an aliquãdo ſint concedendæ literæ remiſſoriales; vel tranſmittan-

dus Commiſſarius pro repetendis teſtibus in partibus, vel potius illi ad Curiam ad effectum prædictum ſint euocandi.

15 † Ego vidi non ſemel ſuper hoc dubitari, & tandem ſemper fuit obſeruatum, quod pro libito ipſorum Iudicum attento numero, & qualitate teſtium, & alijs cauſis, modo fuit tranſmiſſus Commiſſarius, vt in vna Viterbienſi falſitatis coram A.C. per acta tunc Grimaldi, modo autem Cataloni, & in alia Peruſina exceſſum coram Gubernatore Vrbis per acta Charitatis, in qua ego fui tranſmiſſus Commiſſarius ad partes modo fuerunt conceſſæ literæ remiſſoriales, prout in vna Maceratenſi falſitatis coram A.C. per acta Belgij, & in alia coram eodem A.C. per acta Cellij, in qua Gubernator Fauentiæ fuit deputatus Commiſſarius ad effectum prædictum, & tantummodo tranſmiſſus Notarius, modo etiam coacti, teſtes ad Curiam accedere, prout in vna Melphitana exceſſum coram A.C. per acta eiuſdem Grimaldi nunc Cataloni, & in alia Arianen. pariter exceſſum coram eod. A.C. per acta eiuſdem Notarij, in quibus caſis teſtes fuerunt ad Vrbem vocati ex Regno Neapolitano, quia ſuberat ſuſpitio de illorum fide, coacti tamen fuerunt inquiſiti teſtibus expenſas ſubminiſtrare, quia ipſi inſtabant, quod teſtes ad vrbem euocarentur. Idcirco erit hoc arbitrio Iudicis relinquendum. Caſſador. deciſ. 3. de dilat. numero 3. Bocca. de

litte-

literis remiſſorialibus,cap.3.num.49.
16 † Aduerte etiam, quod huiuſmodi repetitio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus quæ requirentur, vbi iſti teſtes repetendi nunquam fuiſſent examinati, vt dixi ſupra de con-
17 frontatione Sup.lib.2.cap.9 nu. 1. † & ideo ſi eſſent teſtes,quorum dictis non eſſet habenda fides, niſi cum tortura, puta; quia eſſet ſocius criminis non ſufficeret, quod prius fuiſſet examinatus in tormentis,& quod de nouo iuraret, ſed opus etiam eſſet, vt de nouo poſt iuramentum poneretur in tormentis, & perſeueraret in illo dicto namq; illa tortura, & quicquid fuit agitatum ante litis conteſtationem non habetur in conſideratione, quoad præiudicium ipſius rei comparētis,quod nota, quia ad hoc pauci ſolēt aduertere, Clar.quæſtio. quadrageſima quinta verſic cæterum ibi,& aduerte.
18 † Nota etiam, quod dicta ſecunda tortura non eſt inferenda, niſi prior depoſitio facta in tormentis fuiſſet ratificata per ipſum reum extra tormēta,vt in ſimili ſuperius tibi dixi ſupra
19 lib.4.cap.9.num.16. † & debebit quidem iſta tortura eſſe non multum grauis,ſed leuis,vt omnes Doctores tradunt,& clamant.Boſſ.in tit.de mand.ad homicid.num.31.quod nonnulli iniqui,& ignari Iudices non faciunt.

SCHOLIA IN CAP. II.

ET ad dandum interrogatoria citatur reus, verum hoc Mediolani non obſeruatur videlicet, vt citetur teſtis ad repetendum, & interrogatorio formandum; ſed tantum ad repetendum. Quare non admittitur, quòd hic dicit author iuxtà Clar. q. 23. in fin. vbi quod conſuetudo obſeruat quod reus nunquam det interrogatoria teſtibus pro Fiſco deponentibus, & vice verſa accuſator non det interrogatoria teſtibus ad defenſam deponentibus, Actuarij tamen noſtri parũ ſeruãt hanc conſuetudinem, quia inter proceſſus inſerunt interrogationes, nec patiuntur aliquid excidere ex eis, quæ ad eos à partibus deferuntur, vt habeant maiores pecunias ratione ſcripturæ, cũ infinitus ſit ſcribarum numerus, & numeroſior, quam ſint cauſę quibus paruam mercedem pro ſcriptura dant, puta aſſem; vt ipſi actuarij reliquum ſine labore exigant.

Num. 4. Dubitari.

HÆc diſputato inanis eſt in ducatu Mediolani, quia ſi reus nolit habere teſtes pro repetitis, & tenetur actor inſtãte reo, quod repetitio fiat, expenſas illas facere, cum teneatur actor fundare intentionem ſuam. At intentio non dicitur fundata, niſi repetitis teſtibus examinatis parte citata. Vnde ſtante hac no-

ſtra

ſtra inueterata conſuetudine ceſſant conſiderationes factæ ſuper obſeruatione vrbis, de qua apud Honded. conſ. 101. num. 13. & inde plur. Raro enim ſeu nunquam incidunt eiuſmodi quæſtiones, ideo fruſtra ad hunc locum ſunt referendæ. Rurſus ceſſant ea quæ dicuntur de repeten. teſtibus ſuper interrogatorijs de quibus apud Præſid. Menoch. conſil. 311. num.26.lib.4. Honded.ſup.citat.Hęc enim omnia ſuperflua eſſe demonſtrat prax.Clar.§.fi.q. 23.in fi. vt ſupra dixi. Quare ſuper his tu qui certas de pane lucrando, noli inſiſtere.

Num. 11. Etenim.

COmmunis eſt expenſa, quia, omnis eſt vtilitas. Fiſci infundando accuſationem vt ſupra dixi, Accuſari in offerendis interrogatorijs, quæ intentionem Fiſci vel accuſatoris elidunt.arg.l.ſed, & ſi §. 1. ad exhibendum & in l.cum ſæpe. C. de erogat.militar. anno. lib. 10. Verum circa hanc quęſtionem expenſarum præſtandarum, do tibi ſingularem theoricam, & non errabis, nec quæres particulares deciſiones ſuper vnoquoq; caſu occurrente, ne penuriam tui oſtendes ingenij, quod omnia onera, & ſuffragia iuſtitiæ expenſis carcerati, ſi in culpa eſt, fiunt, ſi ſoluendo reperiatur, alioquin expenſis proſequentis accuſationem, & deniq. Fiſci. Boer.deci.203.relatus ab Aſin. in prax.§.31.cap.2. Angel.conſi. 32. vbi habes

mnltas egregias illationes. Ergo eodem modo inferemus ſi fundata eſſet intentio Fiſci, & reus aliquid peteret, per quod ius Fiſci ſubuerteretur expenſis ſuis foret præſtandum, ſi vtilitas communis, ageretur, communis etiam expenſa facien. eſt.

Num. 15. Ego vidi.

SVpra nonnulla attigi in materia remiſſoriarum. In quarum materiam poſt Boſ. & Clar. refert Aſin. in prax. §. vigeſimo primo, capitulo ſecundo, & plurib. ſeqq. ad quem recurras.

Num. 16. Aduerte.

NOnnulla ſignaui, libro ſecundo, capitulo tertio, poſt Clar. quæſtione 46.

Num. 19. Et debebit.

QVod leuis debeat eſſe tortura, iam ſupradixi, & quando hoc locum habeat vide Farinac. de indic. & tortur. quæſtione 40. in fin. num. 27. & cap. 86. num. 57. in leuibus autem criminibus ad torturam, & quæſtiones non deuenias, l. leuia vbi Barto. ff. accuſat. Salicet. ad. l. non ideo minus columna tertia, C. de accuſ. Caſon. in prax. crim. tit. de torment. capitulo octauo, numero tertio, Grilland. de torment. quæſtione quinta, numero quarto, & capitulo ſeptimo in princ. Nec illius veſtigia ſequaris,

quaris,qui in cauſa pro qua reus tantum pecuniariter fuiſſet mulctatus teſtis crudelibus ſubijciebat tormentis, & longa carceratione fatigabat, cum media debeant a fine regulari, ad quę ſunt ordinata, iuxta præceptoris mei Crauett.conſ.173.nu.11.Franc.Caſon.de tormen. c.8.qui melius loquitur quam Cla. §. fin. q. 64. verſ.præterea,dum dicit, practicari, vt ſuper leuib.tortura adhiberi poſſit, cuius praxis meminit author.hic nu.10. 11. cum apoſtil. ad eum. Vtinam ab his qui hæc officia attingere audēt, exquireretur iudiciorum criminalium examen quorum ſunt ieiuni,in quibus,niſi quis inuigilet, ac impalleſcat in carnis, vix in eo iuſtitia poteſt inueniri ſolida,& conſtans, ſed varia,incerta, lubrica, nec vtiles eſſe incipiunt Reipublicę niſi cum antea multorum ſe carnifices pręſtiterunt iuxta quoſdam medicos.Proh. quam male inæquale veniunt ad aratra iuuenci. Rogandus eſt Deus, vt ad id muneris ſeligantur a Principibus docti reiectis indoctis. donec ætate,& ſapientia proficiant.Quod ſi vnquam ſperandum fuit, id futurum ſperamus hoc inclito Principe,& vero heroe Comite de Fuentes.

LIBER IV.

SVMMARIVM.

1 *Indicia debent purgari per tormenta quando reus in terminis ſibi aſſignatis, nihil, aut non releuans, deduxit ad ſui defenſionem.*

2 *Tormentorum genera varia, ſunt ad veritatem eruendam excogitata.*

3 *Tormentis, ac magis viſitatis vti debet Index contra reos.*

4 *Et in hoc debet attendere conſuetudinem Prouinciæ, in qua Ius dicit.*

5 *Vt ſi plura ſint tormentorum genera in iſta Prouincia, poterit Iudex ea eligere, quæ ſibi magis libuerint.*

6 *Iudex meminiſſe debet ſe eſſe Chriſtianum, & propterea debere eſſe moderatum, & miſericordem in tormentis inferendis.*

7 *Rei, qui torquentur, debent, vel innocentiæ, vel ſupplicio incolumes ſeruari.*

8 *Tortura eſt remedium ſubſidiarium, tunc quę ad illam deueniendum eſt, quando aliter veritas haberi non poteſt.*

9 *Tortura non eſt adhibenda niſi in delictis, pro quibus corporalis pœna infligenda venit.*

10 *Practica tamen obſeruat, vt aliquando etiam in leuioribus delictis, ex aliqua iuſta cauſa tortura inſeratur.*

11 *Ex*

11 *Ex conſuetudine omnes torquentur, nulla habita perſonarum qualitis diſtinctione.*

12 *Tortura inferri non poteſt, niſi legitimis præcedentibus indicijs legitime probatis, & ad torturam ſufficientibus.*

13 *Iudex cauere omnino debet, ne quem iniuſte torqueri faciat.*

14 *Indicia ad torturam debent conſiderari diligentiſſime, an ſint ſufficientia, & iuri conſona.*

15 *Indicia ad torturam ſunt valdè repoſita in arbitrio iudicis, quod tamen arbitrium non debet à iure diſſonum eſſe æquitate conſentire.*

16 *Indicia ad torturam debent eſſe luce clariora in ſua ſpecie, certa, & non dubia non æquiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, veriſimilia, à iure approbata, & concludenter probata in genere ſuo.*

17 *Iudex debet eſſe quodammodo certus, quod reus tale delictum commiſerit, antequam ad torturam contra illum deueniat.*

18 *De indiciorum veriſimilitudine, debet iudici conſtare per probationes non per diuinationes.*

19 *Indicia plura ad vnum perfectum indicium formãdum, non iunguntur, ſi diuerſa ſint, nec reſpiciant eundem rei finem.*

20 *Indicia, licèt remota ſint, nihilominus coniungi poſſunt, vt ſufficiant ad torturam ſi vnum aliud coadiuuet, & tendat ad eundem rei finem.*

21 *Iudex antequam reum torqueri faciat, debet illum monere ad veritatem fatendam.*

22 Non

22 *Non debet tamen hoc caſu longius vagari, ſed ſtatim ad reum accedere.*

23 *Et debet recolligere omnia indicia, & coniecturas in proceſſu diſperſas, breuiſſimè tamen, & quaſi per tranſitum.*

24 *Et debebit obijcere reo ante oculos grauitatem indiciorum, impoſſibilitatem amplius negandi atrocitatem tormentorum quibus ſupponendus eſt.*

25 *Decretum de torquendo, debet per iudicem anteponi antequam ad torturam deueniat.*

26 *Quod decretam ita interponendum eſt, vt ſtatim quaſi vnico contextu ad torturam veniatur.*

27 *Decretum de torquendo non eſt palam interponendum, ne detur materia appellandi.*

28 *Si reus poſtquam tormentis eſt applicatus appellaret, appellatio non eſt recipienda.*

29 *Si reus tormentis applicatus, petat ſibi dare copiam indiciorum cum termino, &c. & releuans allegat, quo probato non eſſet torquendus ſuperſedendum erit à tortura, & copia concedendæ cum termino.*

30 *Reus torquendus non debet cibum, neque potum ſumpſiſſe ſaltem per decem horas ante torturam ſecundum omnes, & ſecundum authorem per ſeptem horas.*

Quomodo procedendum ſit ad quæſtionem quod rigoroſum examen appellant cum formis ſingulis appoſitis.
Cap. I.

1 SI † nihil pro parte rei deductum fuerit in terminis illi ad ſua faciendum defenſiones præſcriptis, & aſſignatis qui omnino dandi ſunt competentes cum aſſignatione copiæ indiciorum, vt ſuperius dixi Clar.q. in fi. princ. & verſ. quæro quot dilationes, & ſup. lib. 3. cap. 1. numero ſeptimo & 11. vel ſi factis per eum defenſionibus, adhuc indicia, quæ contra ipſum ex proceſſu deſuper fabricato reſultant, ciuiliter purgata non fuerit, talia tamen non ſint, quæ iudicatis animam ad Sententiam condemnatoriam ferendam valeant impellere, & conſtet prius de corpore delict. Fran. Perſonal. in tract. de indi. & tortur. num. 11. poteris tu quidem pro veritate comperienda ad tormenta contra ipſum reum deuenire, Scap. de iure non ſcrip. lib. 5. ca. 109. nu. 20. Clar. quæſt. 64 in prin.

2 †; Verum quia plura diuerſaque fuerunt tormentorum genera ad veritatem eruendam excogitata, puta ligatio manum in manicis ferreis, combuſtio perdum vnctis planctis lardo porcino ad ignem coniunctis, alligatio brachiorum

chiorum poſt terga, & eleuatio in funem facta quod vſitatiſſimum eſt, Conrad. de offi. præto. in titu. de negat. crim. num. 43. fol. mihi 523.
3 illud tu circa hoc aduertere debuerit, † vt ſolitis ſemper, & magis vſitatis torquendi mo-
4 dis vtatis, † atque in hoc conſuetudinem Prouinciæ, in qua verſari, aut ius tibi dicere contingerit, retinebis. Clar. quæſt. 64. verſic. item debet, & verſic. ſeq.

5 Quod ſi ea plura, variaq. tormentorum genera ad veritatem eruendam adhiberi ſoleant ijs, vti poteris, quæ tibi magis libuerint, cum hoc arbitrium ſit, Chart. in dict. pract. inter-
6 rog. lib. 4. cap. 1. nu. 8. † Memento tamen ſemper Chriſtianum, te eſſe Iudicem, ac propterea moderatim, & miſericordem inſimul te
7 eſſe debere in tormentis inferendis, † Gomeſ. varia. reſolu. tom. 3. cap. 23. num. 5. ipſoque tortos vel innocentiæ, vel ſupplicio incolumes ſeruandos eſſe, text. in l. quæſt. modum, ff. de
8 quæſt. Aduertendum etiam tibi fuerit † torturam eſſe ſubſidiarium quoddam remedium tunc que ad illam confugiendum eſſe, quando ali-
9 ter habere veritatem non licet. † Clar. qō. 63. verſiculo debet etiam, neque indiſtinctè in omnibus delictorum generibus illam adhibendam eſſe; ſed tantummodo in ijs, pro quibus corporalis venit pæna infligenda, Clar. de qō.
10 64. verſ. præterea debet Iudex, † licet aliquando malè non faciat Iudex, ſi etiam in le moribus

bus delictis ex aliqua iuſta cauſa torturam inferat, quod conſuetudine receptum obſeruatur, Grilal. relatus per Scapp. in ſuo tractat.

11 de iur. non ſcrip. lib. 5. cap. 108. num. 9. † prout etiam obſeruatur, vt nulla facta perſonarum diſtinctione omnes pro Iudicis arbitrio tormentis ſubijciantur, Ant. Scap. poſt Clar. in dict. ſuo tract. lib. 5. cap. 119. nu. 13.

12 † Torturam inferri non poteſt niſi legitimis præcedentibus indicijs legitimè probatis, & ſufficientibus, vt nequam iniuſte torqueri con-

13 tingat, † à quo pluribus de cauſis, vt ſuperius admonui, maximè cauendum eſt, Boſſ. in tit. de tortu. nu 31. Clar. q. 64. ver. 1. & verſic. dixi etiã

14 † Idcirco erunt tibi diligẽtiſſimè examinanda põderandaque indicia an ſufficientia ſint, & iuri conſona. Clar. q. 54. verſ. non ſufficit, & verſ. dixi quoque.

15 † Quamuis enim valde repoſitum ſit in arbitrio Iudicis decernere an indicia ad torturã inferendam ſatis ſint, & habilia, iſtud tamen arbitrium non debet à iure diſſonum eſſe, Burſat. conſil. 201. poſt nu 42. vol. 2. Caſa. in pract. crim. in tit. de torment. cap. 6. ſed æquitati conſentire. Franc. perſonal. de indi. & tortu. poſt nu. 15. & nu. 79.

16 † Erunt etiam conſideranda an ſint luce clariora in ſua ſpecie certa non dubia, non æquiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, veriſimilia, & à iure approbata,

Scapp.

Scapp. de iur. non ſcrip. lib. 5. cap. 97. nu. 12. & 13. Boſſ. de indi. nu. 17. & concludenter probata in genere ſuo, Maſcar. concl. 462. nu. 11. & 19. ita vt ſola torquendi confeſſio deeſſe videatur. Aym. conſ. 6. num. 12.

17 † Nam; Iudex debet eſſe quodammodo certus antequam torturæ reum ſupponat. illum tale delictum commiſiſſe; Scapp. d. tracta. capit.
18 97. num. 12. † ac de indiciorum veriſimilitudine per probationes, non autem per diuinationes ſibi conſtare facere. Bald. conſil. 78. lib.
19 4. Sim. de Præt. conſ. 15. numer. 18. † aduertendo etiam ne plura inſimul coniungantur indicia ad vnum perfectum indicium conſtituendum, ſi diuerſa illa ſint, nec ad eundem ſpectent rei finem. Becc. conſi. 85. numero 2. Simon
20 de Præt. conſil. 15. numer. 18. † quando quidem indicia licet remota in ſimul coniuncta ſufficiunt ad torquendum, ſi vnum aliud coadiuuet ac tendat, vt dixi, ad eundem rei finem. Moder. Roma, de ind. & tortu. q. 37. num. 34.

21 † Anteqnam verò ad torturam deuenias, erit reus interrogationibus, & monitionibus hortandus, & ſuadendus ad fatendam veritatem ſuper ijs de quibus extant contra ipſum indicia in proceſſu. Chart. in ſua pract. interrog. lib. 4. cap. 1. numero 58. quodam tamen diuerſo modo, ac ratione, tunc vtendum tibi
22 erit, † namq; ſtatim, & incontinentia ad rem, & negotium de quo agitur, deſcendendum eſt,

non

non autem amplius ambigibus, & longius repetitis percunctationibus vtendum. Chart. d. lib. 4. capit. 1. numero 58. & ſi reus adhuc in ſua
23 pertinacia perſiſtat, † tunc in vnum recollectis, & quaſi in epilogum repetitis indicijs in proceſſu diuerſis in locis diſperſis, & quæ in fine conſtitutorum recollenda eſſe monuimus, ſuccinctè tamen, & quam breuiſſimè, & labijs
24 vt aiunt primis illa attingendo; † hortaberis ſemel & iterum ipſum reum ad veritatem fatendam ipſi ante oculos obijciendo, quatenus ſtantibus tot indicijs tanquam vrgentibus negandi locus ſibi amplius relictus non eſt, & ꝙ ſi adhuc in obſtinatione perſeueret ad quæſtionem contra ipſum erit procedendum, quæ quidem comminatio ante decretum torturæ permitti ſolet, Char. dict. pract. libro quarto capi-
25 tulo primo numero 59. & ſequ. † Si vero etiam adhuc obſtinatè in negãdo reus perſeueret, ad torturam tunc deuenire poteris, interpoſito prius decreto de torquendo, iuxta inferius notata formas.
26 † Quod quidem decretum ita interponendum eſt, vt ſtatim quaſi vnico contextu poſt illud ad torturam deueniatur, niſi tamen loci conſuetudo, & ſtylus, aut Statutum aliud ſua-
27 deat diuerſamque præſcribant formam; † nec etiam palam his circumſcriptis, tale decretum faciendum eſt, ne detur materia appellandi; Clar. quæſt. 94. verſ. ſed quid agendum. Ideò-

que ſolent practici aſſeſſores præuijs dictis monitionibus, & comminationibus de torquendo pronuntiare, decernere, & mandare reum adhuc negantem duci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari, & tandem aliquibus alijs factis monitionibus videlicet, quod veritatem fateatur, nec patiatur ſe in altum eleuari, ſecundum prædictas inferius tradendas formulas, eundem pertinacem pro veritate habenda, cũ alias haberi non poſſit, mãdare ipſum rem in altum eleuari, Clar. dict. quæſt. 64. verſ. ſed quid agendum.

28 † Etenim poſtquam reus tormentis applicatus fuit, ſi tunc appellaret, eius appellatio ac cipienda non eſſet, prout recepi deberet ſi Iudex pronunciaret palam reum eſſe torquendum, vel extare contra illum indicia ad torturam ſufficientia Clar. de quæſt. 64. verſ. ſed quid agendum. Chart. in d. pract. lib. 4. cap. 1. nu. 69.

29 & ſeq. †. Quid autem ſi tunc peteret ſibi dari copiam indiciorum cum termino ad ſe defendendum, nunquid eſſe audiendus? Ego teneo quod ſi allegaret aliquid releuatus, quod probatum indicia prædicta elideret, vel ita labefactaret, vt torturæ locus non eſſet, profecto, iniquum eſſet copias petitas denegare, ſi vero videretur illas ad diffugiendum, & dilatandum petere, omnino ad torturam procedendum foret. Car. in d. quæſt. 64. verſ. ſed quid agendum.

30 † Præterire illud nolo, quod nemo acibo ſta-

bo ſtatim torquendus eſt, ſed poſt aliquot horas, quam comederit, & biberit, & ſecundum aliquos decem requiruntur horæ, Clar. dict. q. 64. verſ. decreta tortura at ego ſeptem arbitror, ſufficere, cum hæ ſatis quidem ſint ad quoſcunque cibos, ſaltem ad effectum prædictum concoquendos, & ita obſeruari vidi.

SCHOLIA IN CAP. I.

PRius nocere te opportet, id de quo author meminit infra n. 8. nam aduertendum. Ad torturam non eſſe deueniendum, niſi in ſubſidium, quia vbi ſumus per probationes certi de delicto, tunc fatuus eſſet Iudex qui reum torqueret, cum illud in dubium reuocetur a doctoribus? An tortura purget veras probationes contra reum exiſtentes, citari ſemper conſueuit dictum Alberi. ad l. edictum, cum glo. ibi ff. de quæſtio. ad cuius dicti confirmationem videndus Præceptor meus Crauett. conſ. 287. num. 4. verſi. quia tortura, etſi hoc impugnet Baiard. ad Clar. §. fin. q. 64. verſ. illata, num. 116. verſic. & hoc. Ego vidi diuerſimodè in Senatu obſeruari. Nam Paganus bis & ter tortus cum taxillo nihil confeſſus eſt, & tamen pœna ordinaria furti punitus fuit, licet Princeps, attento quòd habebat affines nobiles, indulſerit, vt caput amputaretur. Alter Ianuen. qui vas ſacrum, in quo ſanctiſſ. aſſer-

 uabatur

uabatur Euchariſtia, adduci non potuit vi tormentorum, vt confiteretur, & tamen ad furcas damnatus eſt. E contra M. Ant. Cagnola de mandato ad occidendum Alfonſum. Corium conuinctus, crudeliter tortus ad triremes per quinquennium damnatus eſt, ſuſpenſis Hiſpanis mandatarijs. Philippus Raude nobilis de homicidio ob ſpem opulentæ ſucceſſionis imputatus poſt ſeueriſſima tormenta, licet conuinctus, remigare coactus eſt. Vt igitur hunc opinionum labirinthum effugias, tutius erit abſtinere, & ſerua regulam, qua iuberis non prorumpere ad torturam, niſi quando aliæ probationes haberi non poſſunt.

Num. 2. Verum

HAec multiplicia genere tormentorũ non ſunt apud nos in vſu: ſed tantum tortura funis, & ignis. Vnde ab hac obſeruantia, & torquendi modo non eſt recedendum, Clar. §.fi.q.64.verſ.item debet. Familiaris tamen nũc factus eſt vſus taxillorum, qui vere inhumanus, & rigidus eſt. At tamen quia ſcelera nimium inualuerunt fuit perquam neceſſarius. Quæ in dies emergunt, nouo indigent conſilio.

Eodem num. Combuſtio Pedum.

EGo nunquam vidi vſitari hoc genus tormenti, niſi ſemel in foro Archiepiſcopali in perſonam cuiuſdam Presbyteri Curati Eccleſiæ maioris Mediolani accuſati de ſtupro nonnullarum puellarum annorum 9. & 10. &

ſodomia,

ſodomia, cuius pedes combuſti cum vnctione lardi porcini. Quem Ill. & Reuerendiſs. Archiepiſcopus Gaſpar Vicecomes fel. rec. non eſt paſſus cõtinuare in rectoria, cum diceret, eũ & ſi purgaſſe per tormenta indicia, quibus vigebatur, attamen in Eccleſia ſua eſſe ſcãdaloſum. Cuius doctrina, cum ſortitus fuerim inſtitutarium præceptorẽ, ſanctiſſimique mores animo meo tenaciter hærent, & pie eius memoriam colere decreui, dum ſpiritus hos reget artus. De varijs tormentorum generibus plura apud. Marſilium ad l. 1. ff de quæſtio. vbi ponit 14. ſpecies tormentorum diuerſas. Cuius, & aliorum meminit Grilland. de quæſt. x. quæſt. remiſſiue.

Et inter alia tormenta, quorum ſe inuentorẽ fuiſſe profitetur, eſt tormẽtum ſomni ſubtractionis, quod vigiliæ appellatur. Cuius formã recenſet ibi Marſil. nu. 27. Et ſcio, quod illo vſus eſt Ill. Senator Fr. Ranchonus Hiſpanus in cauſa ſibi delegata contra. Egr. Comitem M. A. Areſinũ, & ſocio imputatos de nece Fr. Ber. Vareſini Verum illud tormentum paruipendebat Domitius Comes Roſati, qui inter tormenta illa exprobrabat Iudici nomẽ carnificis, & omnes fuerunt liberati, & ille Senator paulo poſt abdicauit ſe a Senatore magiſtratu.

Num. 22. Tortura.

INdicia, quæ dicantur legitima ad torturam plene differit Paul. Ghirland. ſeu Grilland. de quæſtio. & tormentis in 3. quæſtio. vbi de

indici.indubitat, & dubitat.& num. 17.breuiter dicit,legitima ea appellari, quæ ſunt proxima facto, & quanto propinquiora, tanto meliora, ſed quæ ſufficiant ad torturam, vt ſupra monui,non poteſt dari certa regula, & paucis collige, quòd prudens Iudex circumſpiciat perſonam torquendam, indiciorum abundantiam, & vbi decreuerit torturam inferendam, tunc examinabit, qua grauitate, aut leuitate, aut moderamine ſit inroganda.

Diſtinctè, quæ indicia ad inquirendum, ad inquiſitionem formandam ad torturam, ad condemnationem, an ex, indicijs & præſumptionibus in pænam corporalem quis poſſit cōdemnari, quid in crimine aſſaſſinij, Hæreſis ſimoniæ, idem Clar.§.fin.quæſt.20. & quomodo probentur q.22. idem cum multis alijs. Et an plura requirantur indicia ad torquendum, & an vnicum ſufficiat, Farinac.q. 37. nu. 43. & plur.ſeq. Plura etiam per eum q. 36. vbi multas indiciorum diſtinctiones affert, ita vt nihil deſiderari poſſit, & me pudeat alium authorem proferre. Debet ſane Iudex plurimum, empti in perluſtranda iudiciorum qualitate, antequam reum. mandet torqueri, ne teneatur in ſindicatu, aut ſi tortus deceſſerit, & quando in eo præſumatur dolus, & quid ſi de facto procedit a torturam, præſumatur dolus, & quid ſi reus aſſerat ſe fuiſſe legitime tortum, Has & alias quæſtiones examinat Farinac. crimin.

min. 2. lib. q. 37. & è contra ſi Iudex non torquet torquendum de iure an teneatur, & quomodo, & quando Iudex teneatur vti ſuo arbitrio in torquendo, Oſaſc. deci. 79. nu. 55. 56.

Num. 16. Erunt etiam.

DEbent indicia eſſe concludenter probata in ſuo genere. Si remota ſaltem per duos teſtes, Farinac. de Teſtibus quæſt. 52. num. 13. cum ſeq. num. An per teſtes omni exceptione maiores, ibidem, quid ſi teſtes ſint inhabiles, quid ſi ſint ſingulares, & an ex vnico remoto ad torturam perueniatur, Quid in occultis delictis, ibid. nu. 150. & 153.

Et de remotis in ſuo genere probandis per duos teſtes omni exceptione maiores, Bonacoſſ. in quæſt. crim. §. inditia in prima parte, alios cumulat. Camill. Borell. conſ. 45. num. 63.

Et licet in indicio proximo ſufficiat vnus teſtis; attamen debet ille eſſe omni exceptione maior Crauett. conſ. 99. numer. 4. Burſat. conſ. 216. num. 41. verſ. quod & lib. 2. Idem Borrell. conſ. 48. num. 3. vbi in proximo indicio idem dicit obſeruandum, vt duobus probetur etiam teſtibus Burſat. conſi. 24. nu. 22. lib. 1. veritas eſt, de qua per Maſcard. de probatio. concluſ. 89. num. 10. melius Clar. §. fin. q. 21. verſ. vnus teſtis, vbi quod ad hoc, vt vnus teſtis deponens de maleficio faciat legitimum indicium ad torturam contra reum (quod indiciũ dicitur eſſe

iuris diſtinguendo illud ab indicio facti) debet eſſe integer, & omni exceptione maior, contra quem nulla poſſit opponi exceptio.

Rurſus, quæ ſufficiant indicia ad torturam & de eorum diuiſione, plura ſcitu digna explicat Præſes. Menoch. de arbitr. iudi. caſu 270. enumerat enim probabilia. veriſimilia, ſeu credibilia grauia, luce meridiana clariora, leuia, & neceſſaria.

Qualia vero requirantur ad capiendum, ad formandam inquiſitionem, ad condemnādum Vide Clar. q. 20. per tot.

Num. 17. Namque.

Paulò ſupra dixi,

Num. 18.

Repete quæ num. 6. dixi.

Nu. 19 Aduertendo.

Vide ſupra, dum egi de indicijs imperfectis.

Num 20. Quando quidem.

Farinac. tit. q. 37. nu. 38. verſ. quid ergo dicend. ad cuius diſtinctionem recurras.

Num. 21. Antequam.

HOrum loco ſucceſſerunt monitiones, quę fiunt collectis per prudentes actuarios cauſæ omnibus, quæ reum grau nt, & vere ad ſapientiam examinatorum oſtendunt, aut eorum inſcitiam detegunt cum ſint in fructu præteritæ induſtriæ & peritiæ in arte: ſic t enim agricultor iacit in campis ſemina, vt poſtea

metat

metat in tempore. Ita Notarij varios interrogationum nodos, & laqueos parant ad veritatem extorquendam, vt rei vel vno modo, vel alio (tanquam captiua victima) in caſſes decidant, & aduerte, quia caſu quo nō poteſt quis reus conſtitui, non eſt etiam grauandus expenſa proceſſus, ſed in pace dimittendus. Quia bene valentibus non eſt opus medico. Et hoc in caſu dicere poſſunt Notarij, auidi, quod canebat Pſytacus ita edoctus Cęſari,

Labor, & impenſa perijt.

Num. 22. namque ſtatim.

HOc tortum reſidet in perſonis, & earum qualitate, Nam ſi homo ſimplex examinandus eſt, perfacile eſt ab eo medico cum labore veritatem elicere, nec cum eo per circuitus, & circumlocutione eſt eundum, ſed cominus decertandum. Sin. aſtutus aliquis, aut fere ſomnolentus, excute illi ſomnum, interrogationibus inuolue, quantum potes, ſic clauus clauo truditur, expugnandus eſt induſtria tua; Sicut enim languentibus non eſt eadem medicina adhibenda, ſed quod corporis capacitate ſic non eſt vnus modus interrogandi, iuxta illud Poetæ.

Iudicis officium eſt, vt res, ita tempora rerū.
Quærere, quæſito tempore tutus eris.

Et temporum, locorum, perſonarum ratio exacta eſt habenda, quia.

Non co-

Non eadem tellus parit omnia viribus illa
Conuenit, hæc oleis, Hic bene farra virent
Et ſicut variant rerum ſucceſſus, & ita & variabimus artes.
Qua ventus, ita, & naturæ induſtria fertur.

Num. 22. Etenim.

APud nos Mediolani indagatio hæc inutilis eſt, quia Nou. Conſtit. eauetur titu. de accuſat. §. a ſententia, vt in cauſis criminalibus, non detur appellatio ſiue interlocutoria ſit, ſiue diffinitiua. Si tamẽ ſcire cupis, quomodo locus hic ſit intelligẽdus inſpecto iure communi, Vid. Scacc. c. 97. a num. 81. vſque ad nume. 101. Farinac. q. 38. n. 10. cum mult. ſequen. Quãdo ergo Iudex inter loquitur aliquem torturæ ſubijciẽdũ, tunc hæc vox Iudicis eſt interlocutoria iuxta no. ad l. quod iuſſit de re iudi.

Num. 29. Quid autem.

MEdiolani proponuntur exceptiones adverſus tormenti inſerenda; quas ſi Iudex videt militare admittit, ſin autem reijcit. Quin etiam interſunt Regij Fiſcales ex munere eorũ, quorum doctrina, & iudiciorum praxis omne periculum adimit Iudicibus, ne in ſindicatu teneatur, tamquam indebitẽ torquentes, itaut Iudices errare, labi, nequaquã ſoleãt, aut perraro. Neque exiſtimo aliquam eſſe Ciuitatũ in qua magis examinẽtur tã reorũ, quã teſtiũ exceptiones, quã in hac florẽtiſſima vrbe Iuſtitię cultrice, nam e togatis ſedent, atq; vtinam diu ſe-

diu ſedeant, incolumeſq; viuant tres I.C.

Federicus Quinctius, vir in omni genere ſcientiæ verſatus, & inter dictos velut ſydus refulgens.

Hieronymus Callentus Hiſpanus, cuius vox & ſi metum reis inferre videatur; attamen in votis pro ferendis omnis lenitatis, & humanitatis eſt ſtudioſiſs.

Iacobus Antonius Carpanus Collegiatus, cui poſt aduocationis, Vicariatus Iuſtitiæ ſine ſorde, ac cum laude geſt. aditum ad Fiſci munus patefecit.

Syndici Fiſcales.

Io. Ambroſius; Ferenus, iampridē in hac Ciuitate multis honoribus, & delegationibus honorificis functus, primarioſq; Cauſidicus collegiatus.

Iul. Cæſar Confalonerius Cauſidicus collegiatus inter omnes modeſtiſſimus, pietate nemini ſecundus.

Io. Baptiſta de Negronibus de Ello cauſidicus collegiatus criminū acerrimus expugnator, tanta vero præditus probitate, quanta in quoquam deſiderari poſſit, itaut, cui ille reſiſtit, det manus neceſſe eſt.

Num 30. Præterire.

HOc etiam ſeruatur ob periculum vitæ imminens, ex ciborū ingeſtione iuxta Clar. q. 64. verſ. decreta Farinac. q. 38. num. 32. verſi. limitatur. ſeptimo, vbi cauſa refertur, ne

vertatur

vertatur torquendo ſtomachui, & vomendo patiantur, ita ne poſſit examinari. Circa horas non ſatis ſunt concordes inter ſe doctores. Tu adhibe peritos, quibus cognita magis poſſit eſſe in torquendo diſtantia temporis, vel melius cura vt adhæreas longinquiori horarum, ſcilicet, quia non decipieris, & proprium erit tuæ benignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Reus pendens in tortura debet interrogari de omnibus ijs, de quibus contra ipſum extant indicia.*

2 *Suggeſtiones euitandæ ſunt in primis ne reus adducatur ad fatendum id quod ignorat.*

3 *Rei reſponſiones omnes ſermones, & verba in tormentis prolata, imò ſuſpiria, & lacbrimæ ſunt diligenter per Notarium annotanda.*

4 *Reus faſſus per tormenta delictum poteſt in eiſdem tormentis interrogari de cauſis vnde fuit motus ad delinquendum.*

5 *Item de alijs delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis.*

6 *Item de ſocijs, & complicibus, & auxiliaribus.*

7 *Præſertim ſi delicta ſint talia, quæ non ſolent vel non poſſint veriſimiliter committi ſine ſocijs, vel reus eſt malæ vitæ, & conditionis & famæ, ac ſolitus delinquere.*

8 *De prædictis autem reus interrogandus eſt in genere,*

nere, & quomodo.

9 *A ſugeſtionibus tanquam à peſte cauendum eſt.*

10 *Reus ſuper alijs, & ſuper ſocijs torquendus eſt cum proteſtatione.*

11 *Iudex reum in tormentis poſitum poteſt pluribus ictibus concuti, & quaſſari facere iuxta indiciorum, & perſonæ tortæ, ac delictorum qualitatem arbitrio ſuo.*

12 *Imò etiam pondera, & compedes ferreos ad ipſius torti pedes appendi facere pro veritate eruenda.*

13 *Cauendum tamen eſt in caſibus ibi expreſſis.*

Quæ obſeruanda ſint, vbi reus fuerit in tormentis eleuatus, & dum in illis retinetur, & cruciatur. Cap. II.

1 DVm † reus pendet in tormentis debebis cum interrogare de omnibus ijs, ſuper quibus extant indicia contra ipſum, tali tamen
2 ratione † vt a quibuſcunque ſuggeſtionibus in primis caueas, ne reus ad id fatendum adducatur, quod ipſe ignorat, Clar. q. 21. verſic. retenta igitur. Chart. de interrog. reo. lib. 4. c. 1.
3 numer. 94. † Omnes autem ipſius rei reſponſiones, imò omnes ſermones, & omnia verba quæ ille in tormentis pendens protulerit, imò ipſa ſuſpiria, & lachrimas, quas effuderit deligenter per notarium in proceſſu annotari

tari curabis. Chart. interrog. reo. lib. 4. cap. 3. num. 82.

4 † Quod ſi reus fateatur delictum de quo agitur principaliter; poteris deinde in eiſdem tormentis ipſum interrogare de cauſa quo motus fuit ad delinquendum, Chart. vbi ſup. cap.
5 1, numero 83. † ac de alijs etiam delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis quamuis indicia de illis non extarent præſertim ſi perſona ſit ſuſpecta, Clar. quæſt. 61. verſi. ſucceſſiuè quæ-
6 ro, Scapp. de iur. non ſcrip. lib. 5. c. 69. † Item poteris interrogare de ſocijs, & complicibus, ſi quos habuit ad delicta prædicta commit-
7 tenda. † maxime vero ſi delicta talia ſint, quæ non poſſint, vel non ſoleant veriſimiliter abſq; ſocijs, & complicibus committi, Clar. quęſt. 21. verſic. dictum ſocij, vel ſi vti dixi is qui confeſſus fuit, ſit alias malæ vitæ, cōditionis, & famæ, & ſolitus delinquere, Clar. dict. quæſt. 21.
8 verſ. dictum ſoc. † At ſuper prædictis oportet in genere, non autē in ſpecie interrogare, prout an alia commiſerit delicta, An aliquos ha-
9 buerit ſocios, & quos. † vt ſuggeſtiones euitentur, a quibus, tanquam a peſte cauendum eſſe ſæpius te monui, Brunę. dę indic. & tortu. quæſt. 52. q. nu. 56.
10 † Præmitti quoque debebit aliqua proteſtatio, quam per Notarium ſcribi facies, videlicet. T... ſuper prædictis reum interrogare ſine præiudicio confeſſatorum criminum, & Iu-

er rium

rium Fiſco ex dicta confeſſione acquiſitorum, adde etiam (ſi condemnatio aliqua præcedat) ſine præiudicio condemnationis contra ipſum late, notorietatis criminis inde ſecutæ, & aliorum iurium fiſco acquiſitorum, & quomodolibet dicta de cauſa competentium vt infra latius demonſtrabo, & ſi conuictus reus appareat, ſubnectitur etiam alia proteſtatio, videlicet ſine præiudicio probatiorum, & eorum, de quibus conuictus reperitur. Clar. quæſtio. 64. verſ veritatis eſt. Scapp. de iur. non ſcript. lib. 5. cap. 111. in princ.

11 † Præterea ſi indicia eſſent valde vrgentia, & bene probata, & reus eſſet robuſtus, tormentumque paruipendere videretur, ad delictum atrox graueque foret non ſatis quidem eſſet illum in prædictis tormentis detinere, ſed pertinaciter negantem oportet pro arbitrio pluribus funis ictibus concutere, & quaſſare,

12 Chart. d. pract. lib. 4. cap. 1. num. 105. Aliquando etiam vbi criminis immanitas, & grauitas indiciorum id requireret pondera, puta lapides, vel ferrei compedes pro veritate eruenda ad ipſius torti pedes appendere inhumanum non eſt. Cla. vbi ſup. d. nu. 105. & ſequ.

13 † præſertim ſi ipſe tortus non ſit debilioris, & delicatioris naturæ, vel paſſus non ſit miſſionem ſanguinis, vel vulnus in pectore, aut non habeat difficultatem anhelitus, vel ſit nimis craſſes, & corporis grandioris, vel morbo gallico,

lico, ethico, aut hydropico, ſiuè alio, ſimili laboret, quibuſcum mitius tibi agendum conſulo Decian. conſ. 9?. num. 135. & 136. lib. 2.

SCHOLIA IN CAP. II.

Num. 2. A quibuſcunque ſuggeſtionibus.

Abunde ſupra dictum eſt.

Num. 3. Omnes.

EST omnium tamen vtiliſſima, tum neceſſaria hæc animaduerſio authoris, quam excepit ex Chart. de interro. rei lib. 4. c. . n. 94. & omnia ſcribenda eſſe docet Foller. & Cuma ibi relati quod his verſib. ludere placuit.

Dum ſcribis ſcribas, quæ tortus ſingula profert,
Et perfert, tua ſit ſcribere dextera velox,
Inter quos patitur cruciatus, verba, querelas,
Dum fune e xcuſſa querulas, ad Sydera voces
Extollit, referas, quæ modo vota facit.
Neuè horæ ſpatium taceas, quo pẽdet in alto
Depolq; petit ſolicitusuè rogat.

Num. 4 Quod ſi reus.

NEmo præſumitur delinquere abſque cauſa. Quare pręcipua hæc eſt cura ſciſcitandi, quam ob cauſam motus fuerit ad delinquendum, ipſum etiam reum iuuabis, cũ ſi cauſa fuerit honeſta, faciliorem ſibi parabit aditum ad eximendum ſe a pœna; ſi turpis eſt, parum decora, maius contra ſe odium excitat, & tanquam fex ab omnibus relinquitur.

Num.

Num. 5. Ac de alijs.

QVod poſſit quis interrogari de alijs delictis per reum tortum veriſimiliter commiſſis hoc nimis generaliter dicitur authore; Quare conſtitue regulam negatiuam. Non poſſe confeſſum aliquod delictum, cuius extabant indicia interrogari de delictis, quorum nulla apparent indicia. idque Senatus cenſuit ſeruandum in cauſa ſodomiæ illius Antonij Mariæ Palutij confeſſi, quem nonnulli, qui clam inſectabantur famam cuiuſdam Doctoris, cuius innocentiam poſtea emerſit, & poſt multorum emulationem, q ei inuidebant Magiſtratus in hac Vrbe cum laude geſtos abſolutus eſt, curabant examinari ſuper his, quorũ nulla extabant indicia, quia Senatus nolui, & recte, prudenterque factum eſt ex conſuetudine ſtatus Mediolani, quicquid ſit in alijs locis iuxta Clar. §. fin. q. 64. verſicu. ſucceſſiue in fin. qui hoc limitat non habere locum in aſſaſſinio, furto, sfroſatione annonę vel ſatis bannito, & condemnato tempore exequendæ condemnationis. Hunc articulum plene examinat Farinac. de inditijs q. 37. num. 169. & ſeq. & tranſit cum negatiua, & udices aliter facientes reprehendit. Recenſet etiam bullam Pauli III. Pontificis qua hoc idem diſponitur. Verum ſummam ſenſi lætitiam quando vidi Senatum in cauſa, de qua ſupra hanç opinionẽ amplecti multum æquam, & ſcio quod non me-

 diocri

diocri mœrore ſunt effecti hi, qui nouercali odio inſequebatur d. innocentiſſimum Doctorem. quem de Magiſtratibus his artibus detrudere, vt ipſi intruderentur, cogitauerant, ſed Deus hoc non eſt paſſus.

Num. 6. Verſ. Item poteris.

QVando de ſe confeſſus, poſſit de alijs interrogari puta de ſocijs, & complicibus Regula eſt negatiua, de qua per Grammat. dec. 28. nu. 10. & per tex. in l. qui de ſe ff. de quæſt. l. vlt. C. de accuſatio. & ideo ſi de facto interrogetur, vel ſine interrogatione dicat de alijs nô ſtatur de alijs niſi in caſibus in quibus de ſe confeſſus interrogaretur, torqueretur de alijs. Si tamen contra illos alios præcedant indicia, vt eſt in latronibus, & aſſaſſinis in falſa moneta, in maleficis, & mathematicis, in ſeruo de nece Domini, vt indicet, cuius mandato id fecit. Si tamen ex ſe ſine aliqua interrogatione confiteretur, ſeu reſpondeat de alijs illos inculpando ſine aliquo alio iudicio, ſuſpectum erit huiuſmodi teſtimonium, ſicut ſuſpectus eſt teſtis, quid vltro ſe offert. Hæc ſunt verba Grammatici.

In caſibus ergo non exceptis, criminoſus ſocios prodens, nullum facit indicium ad inquirendum, neq; ad procedendum, ſiue ſponte dixerit, ſiue ad interrogationem iudicis, Clar. §. fin. q. 21. num. . verſi. ſi vero quæris. Decian. teſtans de communi opinione.

Ad

Ad torquendum vero etiam contraria opinione retenta non fecit indicium, & plura his addit Polyd. Rip. in ſuo inſigni tract. de actis in articulo mortis cap.31.num.9. 11. ſeq. Melius, & copioſius authoribus hoc confirmat Scaccia cap. 81. tit. de ſocio criminis extra torturam & in tortura in principio, ibi.n. proſequitur multas quæſtiones citandas, & Clar. & Modern. Roman.

Num. 8. Ac ſuper prædictis.

EAdem ratione non poteſt interrogari criminoſus ſuper ſocijs in ſpecie iux. gloſ. ad d.l.vlt. vbi Salic. num. 10. de accuſat. Quando enim non procedunt legitima indicia, aut coniectura, non eſſet quærere, aut interrogare, ſed ſuggerere, & hoc procedit ſiue verſemur in non exceptis, ſiue in exceptis, Clar. q. 21. verſi. retenti, circa fin. vbi quod hoc caſu totus proceſſus eſſet nullus, & refert exemplum Iudicis a Magiſtratu grauiter reprehenſi qui per ſuggeſtionem alium interrogauerat.

Plura in hac materia ſuggeſtionis videnda ſunt apud Carthar. in ſua prax. interrog. reor. lib.3. cap.1. a nu. 54. verſ. ſeptimo præcauere, per multos numeros ſubſequentes.

Num. 10. Præmitto.

PRoteſtatio hæc ſalutifera eſt quam adhibere de more ſolent Notarij, etiam quod leuiter quis ſit indicijs grauatus. Cauſam huius proteſtationes affert Cl. q. 64. verſ. verita-

tis eſt. De hac quoque Carthar. de interrog. rei. lib. 4. cap. 1. num. 96. verſ. prout etiam idem cap. 1. numer. 80. de execu. ſenten. cap. bannit. De hoc ſupra memini, dum dixi, non debere Iudicem torquere ſuper delicto probato, vel per teſtes idoneos, vel per confeſſionem rei quam perperam Iudex faciat, audi hoc carmine exaratum.

Imprudens torquet vir crimē ſpōte fatentem.
Teſteq; conuictum lege vetante reum.
Qui ſi tormenti rabiem contēpſeris, experias
Pœnæ mortis erit, pœna ferenda minor.

Num. 11. verſ. Præterea.

QValitas tormentorū qualis quantaue futura ſit ſiue in reo, ſiuè in teſte multis annotatum eſt in locis.

Diſpeream, niſi me hæc materia ſtomachatus, & tedium affert, cum ſe ſe offerunt multa tormentorum genera, Gradus quippe quia natura mitis ſim, itaut non facile ſit ante oculos meos verſari aliquem quæſtionibus ſeueriſſimis expoſitum. Parce ergo loqui volo natura meæ inſeruiens, & indulgens. Nam hac in re deſunt vires ad me mihi iusq. regedum, Auferor, vt rapida concita puppis aqua. vide tamen plene Ghrilandum, Carth. hic in margine allegat. Clar. q. 64. verſ. vltimo viden.

Dico tamen quod genij mei eſt, videlicet, Quod funis, ſeu (vt dicitur) corda, ſubtilis aff. rt acriorem dolorem, quam groſſa. Par. de

Put.

Put. de ſindicat in verb. tortura il 3. cap. 4. in cip. de repetit. numer. 5. in fin. & hoc tormentum appellatur fidicularum, de quo loquitur tex. in l. Decuriones, & ibi glo. in verb. fidiculæ C. de quæſtio. Quinq; tormentorum genera recenſet Farinac. q. 38. num. 63. cum ſeq. lib. 2. Hæc & alia tormenta recollegit Martianus Marcus eximius practicus, qui magiſtratus primarios tam in hac vrbe, quam extra geſſit in ſuo eruditiſſimo (vt fertur) opuſculo de cogendo eos, qui fateri nolunt. Ideo cum mihi fides facta ſit, eum librum imprimendum, eum percurras Quia Nauta de ventis, de tauris narrat arator, & numerat miles vulnera, auaros opes. Hortor tamen in Domino omnes, at quantum fieri poteſt, abſtineant a nouo torquendi: & inuſitato genere, ne inter carnifices locum inueniant, & præſertim per quod rei carnes ſcidantur, neque vt ipſi Iudices proprijs manibus partes ſatellitum præripiant, cum id eorum dignitate alienum ſit. Plures Doctores contra hos Iudices inuehuntur, quorum longa eſt nomenclatura apud Farinac. dicto loco num. 50. verſ. & in omnem euentum.

Num. 13. Præſertim ſi.

CVm his mitium eſſe agendum, quibus ineſt aliquis morbus ex his enumerat. quinetiam cum eis mitius agitur, quia ſi ad aliquã pænam minus apti inueniantur, commutatur

 pœna.

pœna. Et de more viſitantur ad præſentiam Secretarij Senatus deputati, & fiſcalium ne fiant impoſturę Prout. facte. eſt in perſona Gabrielis Procobelli Luganen. qui cum brachio debilitatum ſe dixiſſet ad effugiendum publicam torturam, per vnũ brachium funi eleuatus fuit Poſtea verò cum ad triremes perpetuos eſſet dãnatus,& ſi inhabilis reperiretur, furcis ſuſpenderetur,fortitudinem Milonis profeſſus eſt,neq; eo aliquem ex damnatis ad reum futurũ robuſtiorẽ ad remigandũ a dijudicatus, ita timor addit alas, & more languentium quos Grillus parum artis medicæ peritus adhibita ebullente aqua promiſerat e lecto tamquam cælitus reſtituta valetudine ſani ſurrexerunt. Debilitas tamen hæc multis modis probatur, vel per exurdationem venæ in pectore, aut anhelitus difficultatem, aut ob vulnus in pectore,aut ex morbo Gallico.Meminit tamen habito igne ad plantas pedis ex quibus multus fluxit ſudor quendam ex morbo Gallico conualuiſſe; ſed non vna hyrundo facit verſic.

Scio etiam,quod cũ tortus fuiſſet Ferrandus Cagnola nobilis imputatus de nece Capitanei Speciani,qui proceſſus inſtruebatur coram M.Ill. Aluiſio a Caſtella viſitatore huius ſtatus, adeo in ipſis tormentis ei guttur intumuit,quod niſi illico fuiſſet depoſitus, actum de eo erat. quæ vere eius criminis innoxius gratias egit Deo, opt. max. tabulaſque votiuas ſuſpendit,

ad templum diui Bartholomæi.

Non me etiam latet, multos ſibi ipſis procuraſſe morbos, puta cauteria ad tempus, donec ea excuſatione tormenta declinarent, & eluderent quod quotidie vſu receptum eſt.

Nec me præterit etiam, quod multi ſunt caſus, quibus mitigari ſolent tormenta, puta refrigeratio carbonis cadentis per iniectionem quæ vite, ſortilegia de quibus infra, ſed non eſt propoſit. materiæ argumentum.

SVMMARIVM.

1 *Tempus detinendi reum in tormentis, iuxta qualitatem perſonarum, indiciorum, & delictorum ſupputari debet.*

2 *Tormentus funis non debet excedere qualibet vice horam integram.*

3 *Torturæ tempus debet commenſurari de momento ad momentum. & ideo ſolet retineri horologium pulueris ad effectum cognoſcendi quemlibet horæ lapſum.*

4 *Tempus quo reus permanſit in tormentis annotari debet per Notarium.*

5 *Iudex qualiter inter loqui debeat, quando mandat reus de tormentis deponi.*

6 *Clauſula animo, & c. poſita in decretis depoſitionis a tormentis per iudicem quid operetur.*

De tempore, Quo Reus in tormentis detineri poteſt. Cap. III.

1 TEmpus † detinendi reum in tortura æquus, & timoratæ conſcientiæ Iudex pro qualitate perſonarum, delictorum, & indiciorum
2 ſuppurare debebit. ita tamẽ † vt tormentorum funis qualibet vice horã non excedat integrã,
3 quælibet momenta commenſuranda ſunt † idcirco ſolet retineri horologium pulueris ad effectum cognoſcendi quem libet horæ lapſum.
4 † cum reus de tormentis deponitur ſpatium per notarium annotatur. quo ille in tormentis permanſit. Char. d. cap. 1. numer. 115. & Iudex deinde mandat illum leuiter de tortura deponi, diſſolui, brachia ei adaptari, ipſum re-
5 ueſtiri, † & ad locum ſuum reponi, animo tamen, &c. Clar. quæſt. 64. verſic. vltimo viden-
6 dum. † quæ, clauſula animo tamen, &c. importat animum repetendi torturam quatenus opus ſit, quid ſignificet iſta clauſula, vide per Char. d. capitulo 1. numero 116. & ſequen. & hæc omnia pari modo per Notariũ annotari debent.

SVMMARIVM.

1 *Tortura ſemel illata repeti poteſt ex iuſtis cauſis.*
2 *Et quæ ſint iuſta cauſa, quibus regulari debet.*

bet arbitrium Iudicis in hoc.

3 *Tortura repeti non poteſt, niſi noua concurrant indicia a primis vrgentiora, & diuerſi generis.*

4 *Author tamen dicit, id non ſeruari in practica, ſed relinqui arbitrio iudicis.*

5 *Et quando hoc procedat ſine difficultate.*

6 *Practici Criminaliſtæ quid faciant, quando volunt torturam repetere.*

7 *Tortura repeti poteſt vſque ad tertiam vicem, & qualibet vice poteſt reus ter quaſſari.*

8 *Reus ſuſtineri torturam nihil fatendo, abſolui debet cum clauſula tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis.*

9 *Vel relaxari cum cautione de ſe repreſentando.*

10 *Aliquando etiam ex cauſa in pœnam extraordinariam damnari poteſt.*

De tormentorum repetitione, an & quando ei locus ſit. Cap. IV.

1 Tortura † ſemel reo illata iterum poteſt inferri, & ſic repeti ſi ex iuſtis cauſis repetenda eſſe videbitur, Scapp. de iur. non ſcript. l. 5. cap. 108. nu. 14. & 15. Clar. quæſt. 64.
2 verſ. vltimo, † videlicet criminis immanitate, conditione rei grauitate, vel leuitate torturę illatæ, ac indiciorum cōtra reū militātiū natura optimè perpenſa, Clar. quæſt. 94. verſicul. debet
3 igitur. † Et quamuis ad effectum, vt repetitioni

ni locus ſit Doctores communiter velint indicia noua, à primis vrgentiora, Carren. pract. crim. cap. circa, 6. nu. 1. fol. mihi 93. diuerſique generis concurrere debere, Clar. d. q. 64.
4 verſ. vult. videndum, † nihilominus practica rerum magiſtra obſeruat, vt arbitrio Iudicis tortura repetatur, Scap. dict. cap. 108. nu. 11. Clar.
5 dict. verſ. vlt. vidend. † quod quidem ſine difficultate tranſit, vbi prima tortura prædictis conſideratis leuis fuit, Carrer. Dicto loco num. 2. Clar. d. verſ. vltimo. vel ſi repetatur, vt pandantur ſocij mandatores, &c. aliaque delicta, vel delinquendi cauſæ, iuxta ea quæ ſuperius dixi in ſecundo capite, Carrer. d. loco, num. 6. Clar d. q. 64. verſ. ſucceſſiue.
5 † Extat autem ſtylus, quem ſolent obſeruare practici criminaliſtæ æquiuolentes torturam repetere, eam leuiter puta per dimidiam partem vnius horæ prima vice inferũt, & ſi reus ſubſtineat poſtea illam acrius continuant, puta per horam integram, vel alio ſeuiori tormentorum genere, vt in vigilia, Clar. dicta quæſt.
7 64. verſic. vltimo † Repetere autem licet ipſam torturam (vbi repetitioni locus eſt) vſque ad tertiam vicem, & qualibet vice poteſt reus ter quaſſari, hoc eſt tribus ictibus funis concuti, Chart. d. pract. lib. 4. cap. 1. nu. 132. & ſequ.
8 † Quod ſi adhuc ille ſuſtineat nihil fatendo, cum iam purgata ſint omnia indicia contra ipſum laborantia, Clar. quæſt. 64. verſ. illata

ta reo tortura, non enim procedendũ eſt in infinitum. Clar. quæſt. 21. verſic. vlt. quæro, abſolui debebit cum clauſula tanquam non repertus culpabilis; nec de iure punibilis ex hactenus
9 ſeductis, † vel etiam relaxari cum cautione de ſe repreſentando toties, quoties, &c. Char.
10 dict. lib. 4. cap. 1. num. 133. & ſeqq. † Aliquando tamen, vbi indicia ſunt vrgentiſſima, & reus eſt valde famoſus, etiam quod ille ſuſtineat, non male facies, ſi in aliquam extraordinariam pœnam, etiam triremium ad tempus illum condemnabis. Clar. dict. q. *64.* verſ. illata reo tortu. & verſ. & in hoc propoſito.

SCHOLIA IN CAP. III.

QVanto temporis interuallo debeat reus in tormentis detineri Clar. d. q. verſ. vlt. videri plene tractat. Car. de interr. rei. c. 1. l. 4. n. 115. & ſeq. Nũquam vidi quod Iudices egregiantur horã horologij quod poni ſolet ſuper menſa, ſuper qua ſedent Iudices ſpectantes euentum tormentorum; In quod quidam qui coram me torquebantur reſpicien. dixit: Heu quanta eſt tarditas huius horæ multas horas continentis. Non ſecus, ac alter coram me vti Iudice in loco Modoetiæ, qui poſtquam ſenſerat vim tormentorum, quibus ad confitendum ſcelus coactus fuit, dixit, Quantum deceptus ſum ab his, qui affirmabant ſugantiam

 Modoe-

Modoetiæ ceteris eſſe præſtantiorem, & meliorem.

In practica tamen, vt ſcias quantitatem tormentorum adhibendorum, vide Foller. in ſua praxi Dialogic. in verb. Rei indurati torqueantur numero 16. verſicul. ſed cum quo moderamine. Vix tamen in torquendis reis errari poteſt, ſiquidem præſcripti ſunt certi torquendi modi in praxi, Clar. §. fin. q. 64. verſic. nunc de grauibus. nam rei non torquentur, niſi iuſſu Senatu Excell. iuxta Nou. Conſt. Mediolani, tit. de pœn. §. nullus officialis, (ad quorum declarationem viden. Plotus in conſ. 52.) Mandantes quod nullus officialis, nec condemnet, nec abſoluat in caſib. relat. ibi, & licet Decretum non loquatur de tortura inferenda, attamen quia non torquentur rei niſi ſecuta diffinitiua. ideo hoc in antecedens neceſſarium eis prohibere videtur.

Nu. 6. Quæ clauſula.

Eſt ſuperflua ea clauſula, vt per Boſſ. de tortu. nu. 48. Attamen proteſtationes hęc ſolent a Notarijs adijci ex conſuetudine. Vnde ſuccedit, quod clauſulæ habentur pro appoſitis, quæ de conſuetudine apponi ſolent, Et nõ eſſe neceſſariam hanc proteſtationem tradit Farinac. q. 38. num. 104 verſ. Secundo lib. 4. titu. de tormentorum repetit.

Circa repetitionem quæſtionum vid. Præſid. Menoch. tract. de arbit. iudi. caſu 272. accurate

te. Circa quam nonnulla ex Doctoribus collegi per modum ſummulæ in tuam vtilitatem.

Primo, quod vltra tres vices repetenda non eſt tortura ex quibus libet indicijs etiam vehementiſſimus, licet in reo ſemper negante niſi bis torturam admittat. Farinac. d. quæſt. 38. nu. 186. quicquid ſit in reo, vel teſtes variantibus.

Secundo, vt parcant Iudices, quantum fieri poteſt, torquere in die feriata, & hoc eſt ad bene eſſe, & qui religionis ſunt cultores id debent facere Farinacc. ibi. num. 198.

Tertio, torturam repeti non poſſe nouis non ſuperuenientibus indicijs etiam in atrociſſ. Farinac. ibi num. 27. & ſeq.

Quarto, quod indicia debent eſſe euidentiora primis ibidem nu. 76. 77. & diuerſi generis.

Quinto, confeſſio extorta ex repetitione quę fieri non poterat, non nocet ibi nu. 78. Marſil. in ſua prax. crim. §. quoniam, num. 42.

Sexto, in dubio pro non repetitione facienda pronunciandum eſſe.

Septimo, repetitionem remitti arbitrio Iudicis, quod debet eſſe regulatum a iure nu. 86. apud Farinac. vbi ſupra dixi

Octauo, torturam non eſſe repetendam debili infirmo, vt ſupra dixi.

Nono, torturam non eſſe repetendam eodē die. ſed diuerſis, & ſeparatis diebus nu. 104.

Decimo, ſi reus ſemel tortus ductus ad ratificationem, nolit ratificare fit repetitio tortu-

ræ Clar. q. 84. §. vlt. in fin. quia oritur nouum indicium.

Sed hæc ſufficiant properanti ad calcem huius additionis.

Num. 7. Repetere.

QVod in qualibet repetitione ter debeat reus concuti, obſeruari dicit hic author per Cart. lib. 4. c. 1. Interrog. reor nu. 131. vbi dicit, quod qualibet vice habet tres ſcaccatas, videlicet vnam cabalettam, & duos ſquaſſus, ſeu tres eleuationes & depoſitiones

Num. 8. Quod ſi adhuc.

QVando indicia ſunt purgata per torturam aliquando inſpecta qualitate indiciorum rei ad pœnā extraordinariā dannari ſolent. Verum ego vidi reos ſine præiudicio conuicti, quando non ſunt confeſſi, acriter torqueri, quod nunquam mihi placuit, cum per obliquum id agatur, & extorqueatur confeſſio delicti principalis interrogatus eſt, & conſtanter negauit. Quare directo prohibitum non deberet concedit per obliquum, cum enim tunc torqueatur ſuper alijs non ita crudeliter cum reo iam torto eſſet agen. Nihilo minus quandoq; Senatus mandat hos torqueri denuntiata morte, quæ eſt vltimum terribilium. Quod igitur qui torti in negatiua perſtiterunt, ad triremes perpetuas nō ſint cōdemnandi ſed in mitiorem pœnam puta exilij, vel eiectionis, ſi ſint male viuentes, & quod proteſta-

tio illa,

tio illa, de qua ſupra non profit, quando fit in fraudem, & quomodo ſit ea vtendum, videndꝰ. vnus pro mille, Farina. q. 40. num. 11. vſque ad fin. illius quæſtionis, qui meminit in vrbe ita ſeruatum fuiſſet, & refert, Illuſtre exemplum Io. Mariæ Brugnoli Iudicis in cauſis criminal. Reuerendiſſ. Vrbis Gouernatoris, quem etiam ſapientiſſimum. & ſummæ integritatis virum appellat, dignum fratrem ex multorum relatione Illuſtriſſ. Præſidis, Senatus Bartholomæi Brugnoli, cuius ſingularis, & admirabilis ſcientia ſumma cum benignitate coniun cta. ita in admiratione habetur, vt menſuram nominis ſui, & ingenij præſtantia ſenatorum illum ordinem, cui præeſt ea qua decet, maieſtate mirifice compleat, cuius indefeſſum in tantis occupationibus ſtudium, & ſtudij oblectationem, in magnam me perſæpe admirationem rapuit qui ſciam nullum librum ab eo non eſſe cum diligentia excuſſum, & reuolutum, & multas horas in elecubrationibus ab eo conſerri. Ex ſimili Pruni arbore vtinam ſimilibus ſtudiorum cultoribus ſurculi & palmites ſurgerent.

SVMMARIVM.

5 *Confeſſio facta in tormentis debet per eum confeſſum ratificari extra tormenta alias non valet.*

2 *Confeſſi in tormentis aliquando ſolent confeſſionum,*

nem factam reuocare.

3 Quæ diligentia vti debet iudex cum reis confeſſis, & num. 4.

4 Ratificatio confeſſionis debet recipi die ſequenti quomodo hoc intelligatur.

5 Ratificatio confeſſionis, qualiter accipi debeat.

7 In ratificatione reus eſt commendandus, vt dicat veritatem, & caueat a mendacijs.

8 Ratificatione accepta ſtatuitur reo terminus ad faciendum ſuas defenſiones.

9 Confeſſiones omnes licet millies ratificatæ ſemper debent verificari cum omnibus ſuis circũſtatijs.

10 Et ita obſeruant periti aſſeſſores, & Deum timentis.

11 Confeſſiones emanatæ de plano non ſunt ratificandæ de neceſſitate.

12 Si reus recuſet ratificare confeſſionem iam factam, debet denuo torqueri; vt ad dictam confeſſionem reuertatur, etiam ſi alia non ſuperuenia indicia.

13 Fugienda tamen eſt iudicum quorundam crudelitas qui tandiu reos in tormentis detinent donec confeſſionem priorem amplectantur.

14 Repetitio torturæ hoc caſu fieri poteſt vſque ad tertiam vicem, ſed quæ conſideratione, & n. 16.

15 Immo aliquibus caſibus etiam vſque ad quartam vicem repeti poteſt, quod tamen auctor rariſſime, & non niſi in aliquo atrociſſimo caſu faciendum ſuadet.

17 Quid faciendum reo ratificanti, vel non ratificante, &

te, & in reuocatione perſiſtente.

18 *Torturæ repetitio fieri poteſt, reo minime audito in ſuis defenſionibus poſt primam torturam, & ante repetitionem facere prætenderet.*

19 *Fallit in quibuſdam caſibus ibi expreſſis, in quibus defenſiones dandæ ſunt.*

De ratificatione confeſſionis, factæ in tormentis quomodo illa recipienda ſit.

Cap. V.

1 SI reus † faſſus fuerit in tormentis eius confeſſio debebit poſtea per ipſum extra tormenta ratificari; qui alias ſine ratificatione nihil confeſſio prædicta valeret. Iulius Clarus, & alij per eum allegati. quæſtione
2 69. verſi. cæterum ſi reus. Verum quia pluries contingit, vt qui in tormentis confeſſi fuerunt aliorum carceratorum hortatu, impulſi, quandoque etiam minis, & verberibus, moti confeſ-
3 ſionem iam factam reuocare conentur. † idcirco habita huiuſmodi confeſſione, interim donec tempus ratificandi aduenіat, poteris ipſum reum mandare reponi in aliquo alio loco ſeparato, ſi commoditas carceris ſuppetat, Clar. d. q. 64. verſic. cæterum ſi reus. Scapp. de
4 iur. non ſcript. lib. 5. capitulo. 101. in fin. † & ſi ſubſit timor, ne metu pænæ ſibi mortem conſciſcat, vel aliquid mali ſibi ipſi moliatur pote-

T ris

ris omnia inſtrumenta, quæ huiuſmodi paruum animi conatum iuuare valerent ex dicto loco diligenter amoueri facere, ac per temetipſum locum inuiſere, vel etiam Birruarium aliquem, vel perſonam aliquam tibi cognitam, & fidelem in eodem loco inſimul cum dicto reo confeſſio conſtituere, aut alio modo; prædictis occurrere. prout tibi opportunis viſum fuerit, & ita ego pluries obſeruari vidi iuxta
5 cauſarum, & perſonarum qualitatem. † Ratificatio autem confeſſionis iam factæ fieri ſolet die ſequenti, & quamuis confeſſio emanaſſet antecedenti ſero, poterit illa nihilominus ſequenti mane apud acta recipi, ſicque obſeruatur de conſuetudine; licet nonnulli certum horarum numerum ipſam ratificationem præcedere debere affirment, Clar. dict. q. 64. verſi. & circa hanc ratificationem, & vide Char. in pract. lib. 4. cap. 1. num. 140. cum plur.
6 ſeqq. † Habita igitur a reo confeſſione, ipſum die ſequenti in aliquem locum à tormentorum loco ſeparatum, ſi poſſibile ſit, educi iubebis, deinde ea quæ faſſus fuerat, vt ſaltem in ſubſtantia repetat, curabis eidem ſuam confeſſionem de verbo ad verbum clara, & alta voce per Notarium ſcribentem legi mandabis, ac deni que opportunis interrogatorijs, nunquid contenta in ſibi lecta depoſitione ipſe faſſus fuerit, illaque velit modo approbare, & ratificare & an aliquid intendat addere, vel reuocare

dili-

diligenter perquiſiueris. Marſil. in ſua pract. §. quoniam, numero 1. fol. mihi 67. latius. Char. dict. pract. lib. 4 cap. 1. num. 145. cum ſeq. Quod ſi reus eadem repetet, dixeritque illa ſe confirmare, nullique ſe prædictis velle addere, vel detrahere, iam imperfecta eſt confeſſionis emanatæ ratificatio, Marſ. dict. §. quoniam
7 numer. 1. circa fin. † Non erit autem inconueniens dictum reum ſemel, & pluries commune facere, vt bene aduertat quoniam agitur de ipſius vita, honore, vel fortunis, & ideo vt dicat ſolummodo veritatem, & caueat a quibuſcumque mendacijs. Idem Marſ. d. §. quoniam
8 num. 1. † Habita ſic, vt ſupra confeſſionis ratificatione quid faciendum ſit habebis plane
9 in ſerius ſuo loco. inf. eo. lib. cap. fin. † Interim tene menti, quod omnes confeſſiones licet millies eſſent ratificatæ ſemper tamen verificandæ ſunt cum omnibus ſuis circumſtantijs,
10 † & ita obſeruant periti aſſeſſores, & Deum timentes. Marſil. d. Io. Maran. in ſuo Specul. 6. part. auct. 14. num. 15.
11 † Quod autem dixi ſupra de ratificationibus confeſſionum intellige de ijs confeſſionibus, quæ in tormentis, vt tormentorum metu factæ ſunt, cæterum ſi de plano fuerint habitæ, nulla erit opes ratificatione. Carer. in ſua pract. fol. 9. num. 29.
12 † Quid autem ſi reus confeſſionem iam factam ratificare recuſet, imo illam reuocare conetur?

netur? dic, quod eſt denuo illi repetenda tortura, vt ad confeſſionem iam factam reuertatur, etiam ſi alia non ſuperuenirent indicia, prima enim confeſſio per tormenta expreſſa nouum creat inditium, quod in practica ab omnibus abſque vlla heſitatione obſeruatur. Boſſ. in ſua pract. in tit. de tortu. num. 43.

13 Ne tamen tu hoc caſu carnificum quorundam, (non enim hos Iudices nominare audeo) ſæuitiam imiteris, qui tamdiu reum prædictum in tormentis detinent, donec in priori confeſſione perſeueret, quoniam hoc omni iure prohibitum eſt. Franciſ. Pegn. ad di-
14 rect. inquiſit. 3. par. verſ. ſit. 3. ſchol. 54. † Si verò repetita tortura iterum reus confeſſus fuerit, ſed ductus ad ratificandum confeſſionem factam illam denuo reuocauerit, adhuc erit repetitioni torturæ locus, ſecundum receptam omnium practicorum ſententiam, qui hoc vſque ad tertiam vicem fieri poſſe aſſeuerant. Clar. quæſt. 21. verſ. vlterius quæro, Gomez.
15 var. reſolut. tom. 3 cap. 13. num. 27. † Sed tibi meo Iuditio, vt legitimè agas, cum huiuſmodi reo confitente, & nolente ratificare conſiderandæ erunt præcedentium inditiorum qualitates, ſi enim grauia fuerint indicia, ita vt ex illis legitimè poſſit repeti tortura tunc ſi in ſecunda tortura confeſſus ductus ad ratificandum neget, & ex tali variatione etiam tor-
16 queri poterit, † & ſi grauiſſima, & vrgentiſ-

ſima,

ſima', f..rent indicia, vt tertio reum torturæ ſubijcere nephas non eſſet, & in tertia tortura confeſſus iterum ad ratificandum ductus negaret, vtique poſſet etiam quarto eidem tortura inferri, ne inditium variationis non purgatum remaneret, Char. in pract. inter. reo. lib. 4. cap. 1. num. 163. ſed hoc. de 4. vice rariſſimè, & non niſi in aliquo atrociſſimo caſu, vel homine nequiſſimo, ne nimium crudelis videaris, vt facias ſuadeo. Boſſ. in titulo de tortur. numero 44.

17 † Quod ſi reus tandem ratificauerit: debebit ei ſtatui terminus ad ſe defendendum, &c. ſi verò obſtinate perſtiterit in reuocatione, tunc, aut relaxandus erit cum cautione de ſe repreſentando toties quoties, &c. aut abſoluendus tanquam ex hactenus deductis non repertus culpabilis. nec de iure punibilis, Chart. in ſua pract. interrog. lib. 5. cap. 1. nu. 160.

18 † Si reus poſt primam torturam ſibi illatam ad impediendum illius repetitionem inſtaret ſibi dare terminum ad ſe defendendum, & peteret ſe in ſuis defenſionibus auditi, non eſſet audiendus, Char. d. pract. interrog. reor. lib. 4.
19 cap. 1. num. 171. & ſeqq. † niſi tamen ille cauſam huiuſmodi ſuæ petitionis exprimeret, illaq; tibi releuans videretur Chart. vbi ſupra, num. 180. & ſeq. vel ſi tortura, attenta inditiorum, & criminum qualitate, ſufficienter purgata, & modoque ad torturæ repetitionem

ex nouis indicijs deueniendum eſſe Char. vbi ſup. 198. & 199.

SCHOLIA IN CAP. V.

De ratificatione confeſſionis f. Etæ in tormenti.

ETſi confeſſiones a reo delicti habueris ſeu verius extorſeris per tormenta. attamen nihil te aſſecutum fuiſſe putabis, niſi iſtis ratificet & ratif. pure, & ſimpliciter delictum prout illud faſſus fuit. Quamobrem attende ad ratificationem, ne eludaris. Plus tibi ſuper eſt laboris in eliciendo ratificationem, quæ non eadem die, ſed ſequenti habenda eſt. Inuigiland. tibi eſt, nequis perſtringat aciem oculorum tuorum. Nam res ſoliciti plena timoris erit, quandiu ille non confirmet, & ratum habeat depoſita in ſua confeſſione. Quæ ſingula recte monet, Clar. quæſt. 64. verſic. Cæterum. Ex quo ego colligo vnum, quod aduerſatur com munibus regulis, videlicet, quod etſi ratificatio inducatur actu vel expreſſe, vel tacite, & parſit virtus taciti ac expreſſi. l. Paulus reſpondit non tantis verbis, ff. rem rat. haberi, l. pen. ff. de decurio. cap. quoad conſultationem, de re iudicat. Deci. conſil. 297. col. 2. circa med. Alex. conſ. 127. col. 1. lib. 5. cum ſimil.

Attamen hoc caſu, in quo agitur de vita hominis ratificatio expreſſa requiritur, quia vita

ho-

hominis non debet ſubiacere dubio actui, vel magis præſumptæ ratificatione per non reuocationem confeſſionis, vbi.n. maius vertitur periculum ibi cautius eſt agendum, & quia dum agitur ad pœnam corporalem, probationes debent eſſe luce meridiana clariores l. ſciāt cuncti. de probat. Imo id eſt ex receptioribus Doctorum ſententijs, late Maſcard. de probatio, concl. 1256. num. 21. verſ. ſublimitatur, in terminis præciſis huius ratificationis, vt ad hos non trahatur.

Num. 6 Habita.

Ratificatio iſta non eſt neceſſaria. Primò, quando fit ſponte non adhibita aliena tortura.

Secundo quando agitur contra aliquem infragranti deprehenſum, Ioſeph Cumia citat a Carthar. de interrog. reor. cap. 1. nu. 151. verſ. quæ quidem in fin. lib. 4.

Tertio quando quis fuit leuiter tortus, quia appellatione torturæ non venit leuiſſima tortura ſicuti vulneris, vulnuſculum, arg. l. ſcio. ff. de in integ. reſtit. & idem Carib. nu. 154. licet concludat tutius eſſe, torturam adhiberi, cui ego accedo, quia negari non poteſt, quin vi, aut metu torturæ de nouo p. ſt primum infitendæ, cum leuiter tortus poſſit ad torturam reuocari.

Quarto hæc ratificatio non requiritur in teſte, ſicut in reo, (quod nota) & cauſam differentiæ affert Franciſcus Caſtellus Aduocat. Ro-

man. inter quæſtiones Farinac. de indic. q. 39. nu. 139. 140. non enim valet argumentum de tortura criminoſi ad teſtis torturam.

Quinto loco ratificatio eſt neceſſaria in depoſitione ſocij criminis contra alium declarãdo, vt per Scac. c. 81. nu. 9. verſ. quinto dubitatur, qui reſpondet obiectionibus. tu videas.

Sexto hæc ratificatio eſt neceſſaria in ſocio criminis grauante aliũ ſocium intra tormẽta, quia debet fieri, & ratificari in faciem nominati, Farin. in q. 43. nu. 140. quem refert, & ſequitur Scacc. cap. 80. nu. 68. verſic. & cum in tortura. vbi dictat modum, ſeu Methodum.

Notarijs concipiendi hanc ratificatio ſicut nec confeſſio, quando delictum eſt probatum plene per teſte, Marſil. in d. practi. & §. quoniam. num. 39. verſ. ſcias, vbi quod ratificatio nil aliud eſt, quam perſeuerantia in confeſſione. Poſtremo in hac materia adduco tibi ſingularem quæſtionem Aug. Beroi, quæ eſt in ordine. 126. incip. ſi quis crimen confeſſus fuit bis vario modo, & confeſſionem ſuam poſt modum generaliter ratificaſſet, an hic pœna criminis puniri poſſit. Verum nos loquimur de ratificante confeſſionem per torturam extortam: At in caſu Beroi agitur de ratificatione ſpontanea primæ confeſſionis, ſed tamen vario modo, vtiliſſima tamen eſt ea quæſtio.

Num. 9.

Num 9. Interim.

NEſcio quid hic Author loquatur, cum legantur ei depoſitiones primæ ad vnguẽ per Notarium, nec mihi negotiũ faceſſit Marſil. in prax. §. quoniam, num. 1. qui non in his terminis loquitur.

Num. 11 Quod autem dixi

Supra pluries hoc repetitum eſt.

Num 17 Quod ſi reus.

CArthar. lib. 4 cap. 1. num. 16. ſolet tamen ſtatui terminus ex lege, nam non currũt niſi habita copia proceſſus, & merito, qui non dicitur negligere; qui eſt legitimè impeditus ex facto alieno ideo nullum currit tempus, iux no. ad cap. ex tenore de appellatio. l. vlt. §. donec. C. de iur. deliber. l. 1. & ibi Doctor. C. de bo. mater. cum ſimil.

Num. 18. Si reus.

IN ſigni hic eſt articulus, an ad impediendam repetitionem poſt primam torturam ſit quis audiendus in ſuis defenſionibus. Concludit author, non eſſe dandas, Ratio eſt, quia eſt quædam continuatio prioris torturæ. ex quo enim ante primam torturam illatam reo datæ ſunt defenſiones, alius terminus poſt cœptam torturam dari non debet, præſertim quia hoc videtur per calumniam peti ad differendum, & ad ſe ſubtrahen. à veritate proferenda. Cum verò, nihil tam ſit generale, quin aliquo modo reſtringatur; Ideo hoc caſu Iudex obſeruare

debet,

debet, an aliqua innocentiæ exceptio ſuperuenerit repetendo, ex qua ſit audiendus puta per euidentiam facti, quia hæc probatio nunquam cenſetur excluſa, puta quia ſuperueniſſet notitia eum, qui dicebatur mortuus vt peruiuere, quæ omnia ſcitiſſime proſequitur Cart. lib. 4. cap. 1. nu. 183. verſ. & faciat.

Quid autem, quando tortura ſufficienter illata eſt iuxta qualitatem indiciorum, quæ ſufficienter purgata ſunt: an ſi ex nouis indicijs ſit repetenda, debeatur petenti copia indiciorum, Dic. quod ſic. ratio eſt, quia hæc repetitio ex nouis, non dicitur continuatio, ſed noua torturæ illatio, ergo idem erit, quod in prima tortura eſſe debet. Superiora ergo locum habent, quando quis non fuit ſufficienter tortus.

Vix tamen hæc in facto contingunt. Cum iudices adijcere ſoleant in prima tortura, illam clauſulam, fuit depoſitus animo, &c. & ſic non poteſt apparere ex nouis indicijs torturam eſſe repetitam, cum prudētes Iudices ad id ſe aſtringere nolint, ſed ad actum torturæ deueniunt eò meliore modo, quo poſſunt, & ſemper pro Iudice præſumitur, vt quis dicatur bene, vel male tortus. Ideo fruſtrà ſuper ſimilibus quæſtionibus te occupabis.

Quæri etiam poteſt, an ſi Senatus mandet prout quotidie facit inſpecta perſonarum qualitate, & delicti, quem eſſe torquendum ſupere proceſſu informatiuo, an poſſit is repetere tor-

torturam iuxta ſuperius dicta.

Hanc quæſtionem in terminis præheminentiæ Magnæ Curiæ Vicariæ Neapolit. ponit Cart. & pro affirmatiua reſoluit. Dura tamen mihi videtur praxis, & nec facile concedenda in terminis noſtri propter receſſum a diſpoſitione iuris, a quo exorbitare videtur. Ideo laudarem iudicem, vt de ſecutis coram ſe, & de reſultantibus ex prima tortura Senatum admoneret deliberaturum ſuper repetitione.

SVMMARIVM.

1 *Tortura incipienda eſt ab eo, quem veriſimile eſt facilius confeſſus confeſſum iri.*

2 *Fæminæ facilius confitentur in tormentis, quam maſculi ſed hoc aliquando fallit.*

3 *Perſonæ a quibus tortura inchoari debet enumerantur nonnullæ.*

A quibus tormenta inchoanda ſint. Cap. VI.

1 SI † plures ſint rei, contra quos ad torturam deuenire oporteat, ab illo ſemper incipiendum erit a quo melius, & citius veritatem excepturum te arbitraris, Bald. de perigl. in tractat. de quæſtione & torment. nu-
2 mero 7. † vt puta prius a fæmina, poſtea a maſculo, licet hoc aliquando fallat, Conrad. de offic. Præto. in tit. de neg. crim. numer. 70.

fol.

fol. mihi 2-1. & quoad maſculos † prius a timidiori, debiliori, & iuniori, quam e contra, Bal. & Cap. locis ſup. citat. Clar. quæſt. 64. verſic. quæro ſi plures, & prius a ſuſpectis, quales ſunt homines malæ vitæ, opinionis, & famæ, habentes malum, & turpe nomen, ſiue malam phyſonomiam, qui ve primi cadauer occiſi ſeperierunt, aut alias ſimile delictum commiſerunt Carrer. in ſua pract. in cap. incipien. habitis indicijs, fol. 88. in princ. Contard. vbi ſup. d. num. 40.

SCHOLIA IN CAP. VI.

INduſtrioſa eſt hæc ſpeculatio, a quo tormenta ſit incipienda, in qua iudicem habere beneuolum, & gratum expedit cum de eo, quod facio in proponendo, vel poſtponendo vnum magis, quam alium non ſit ſindicandus, cum tamen religio, & prudentia in eo dominari plurimum debent. Ideo huic theoricæ adhærere optimum eſt. In pœnis etiam ſumendis aliqua eſt obſeruatio, quam enixe licuit ſuperioribus menſibus intueri in his, qui furcis ſunt ſuſpenſi ob homicidium patratum in perſonam cuiuſdam de Ciſnuſculis. Quatuor enim ſeruato admirabili ordini eodem mane complices, vna cum vxore, quæ erat ſatis formoſa, cuius pulchritudo omnes excitabat ad miſerationem, & me quoq; ad lachrimas, etſi

pro

pro accuſatoribus conſuluiſſem, quod reſponſum inter alia imprimetur.

Hanc quæſtionem abſoluit Cart. rei Papien. interrog. reorum, lib. 4. cap. 1. num. 208. verſic. item, & illud, & particulares doctrinas ſuper vnaquoque caſu tradit, & incipien. in torquendo a ſolito delinquere, tradit Farin. lib. 1. c. 23. num. 23.

Ex malo tamen nomine, aut Phyſionomia ſolet quis non parum torqueri Farinac. q. 52. nu. 166. vbi hoc abſurdum cenſet, lib. 2. iunctis alijs de quibus penes Scacc. q. 86. nu. 29. Clar. q. 64. verſic. quæro ſi plures, Et num. 30. dicit, Quod ſi quis Iudæus effectus Chriſtianus retineat nomen Iudaicum antiquum, ac eo vtatur oſtenditur amor erga Iudaiſmum, & præſumitur cum approbare. Sic Alexander Magnus victo Dario Perſarum Rege, cum in mores Perſicus tranſijſſet, ſeq; adorari præcepiſſet. non amplius Macedo. habitus eſt, quia magna eſt vis præſentium morum ad cognoſcendum quod quid eſt.

SVMMARIVM.

1 *Carcerati timentes, ne torturæ ſubiecti fateri inuiti cogantur, ſolent procurare remedia contra torturam.*

2 *Remedia contra torturam experientia docuit eſſe prorſus innania.*

In-

3 *Iudex inuigilare debet, vt remedia prædicta inania reddat.*

4 *Remedia contra torturam ex quibus rebus conſtare ſoleant.*

5 *Remedijs contra torturam quibus alijs remedijs Iudex occurrere debeat, vt illa reddat inania.*

6 *Abraſionem pilorum in toto corpore eſſe potiſſimum remedium contra remedia per reos ad torturam adinuenta author ſe expertum eſſe docet.*

7 *Carceratis aliquid de foris comedendum, vel aliud deferri aliquando pati non debet Iudex.*

8 *Subucula ſuperſtitioſe confecta pro remedio contra torturam, quam author dicit ſe vidiſſe.*

9 *Illuſtriß. & Reuerendiſſ. D. Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur.*

10 *Io. Iacobum Panicus Maceraten. olim Procurator Fiſcalis Generalis in Vrbe laudatur.*

11 *Author fuit ſubſtitutus fiſcalis intimus, & aſſeretis Io. Iacobi Panici Maceraten. Generalis Fiſcalis in Vrbe.*

12 *Exemplum remedij contra torturam valde mirabilis, & num. 14.*

13 *Deſiderius Guida, olim Gubernator Vrbis laudatus.*

14 *Rei torquendi aliquando habent verba memoriæ commendata contra torturam.*

15 *Et quomodo iudex occurrere illis valeat.*

De

De remedijs, quæ ſolent adhiberi contra tormenta, & quid faciendum ſit. Cap. VII.

1 QVoniam † illud inoleuit, vt carcerati ſibi ipſis conſcij, timentes, ne torturæ ſubiecti veritatem inuiti cogantur fateri, plura; & diuerſa procurent maleficia; quæ re-
2 media contra † torturam appellant, vt tormentorum vim pro viribus euitent: experientia autem docuit talia maleficia multoties, Diabolo forſam ita, Dei omnipotentis permiſſu, operante, inania non eſſe, Paul. Ghirl. in tract. de q. & tort. q. 4. nu. 13. & ſeq. prout ego pluries ſũ expertus; & a doctiſſimis viris, & in cauſis agendis criminalibus verſatiſſimis audiui.
3 † Ideo etiam circa hoc te admonitũ volo, vt maxima cura inuigiles ad effectum, vt illa quantum fieri poteſt inania reddantur. Char.
4 d. lib. [illegible]. cap. 1. num. 220 & ſeqq. † Scias igitur talia maleficia, vt plurimum conſtare ex verbis, & notis deſcriptis, & deſignatis in aliqua chartula papiri, ſiue membrana, ſiue quam vocant virginem, quas quidem chartulas aliquãdo inuoluunt ceræ, & vel ingluriunt, vel abſconditam deferunt in aliqua parte corporis ſecreta, vel in veſtimentis; Char. d. loco num. 219. Itaque cum aduerteris reos tormenta paruipendere, vel in eis dormire, aut eis corpus intumeſcere, vel ſpumam ex ore profluere, ſiue aliqua alia ſigna videris, vnde conijce-

re

re quas illos ſe maleficijs aduerſus tormenta
5 prædicta communiſſet † poteris, vel tormenti genus nutare. Franc.Caſ.r.l.per Scapp. in tractat.de iur. non ſcrip. lib. 5. cap. 120.nu. 5. vel in alio carcere ipſum reum poni facere, expræſſe prohibendo, ne quid ex alio carcere ſecum deferat, Chart. vbi ſup.num. 222. verſic. 3. mutare, vel veſtimenta omnia, ipſam etiam ſubuculam eundem exuere, aliaque diuerſa ſuperinduere, Chart.d.num.222.verſic.4.omnes, etiam perſonæ partes, etiam os, foraminarium, & aurium. etiam anum, vel vuluam & ſi qua plaga, vel cauterium, ſiue ruptorium vel incíſio in corpore adſit diligenter perquirere, Char.d.num.222. verſic. 4. Item capillos
C capitis, & pilos in toto corpore abradi facere Scapp.de iur.non ſcrip.lib.5. cap. 120. numero
6 6. † quam quidem abraſionem ſolam potentiſſimum eſſe remedium ſepiſſime ſum exper-
7 tus: † præterea nequaquam pati quod deforis aliquid commedendum talibus carceratis deferatur, Char. d. num. 222.verſicul.6.vel aliqua ſubucula noua, quia ego vidi aliquãdo trãſmit-
8 ti ſuperſtitioſa cibari, † & ſemel vidi, & habui præ manibus quandam ſubuculam recentem maxima cum ſuperſtitione confectam
9 ad tormentorum dolorem tollendum. † Et quia cauſa erat grauiſſima, cuſtos carcerum exhibuit illam illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo D. Mariano Perbenedicto viro vigilantiſſimo,

&

& ob infinitas egregias, ac prope diuinas animi dotes merito nunc Cardinali de Camerino Domino meo Colendiſſimo tunc Almæ Vrbis
10 Gubernatori, † ac Illuſtri, & Eccellentiſſimo; & nunquam ob eius profundam doctrinam integritatem, in rebusque agendis experientiam, ſoliditatem, virtutem, ac virilitatem, atque indefeſſum, acutum, intrepidum, inuictumque in negocijs tractandis perficiendiſque animũ a ſtudium ſatis laudato; quæ etiam viſa fuit D. Io. Iacobo Panico Maceratenſi tunc procu-
11 ratori Fiſcali Generali † cuius ego eram ſubſtitutus intimus, & a ſecretis, ac cauſæ promotor: per quos prohibita ſubuculæ prædictæ traditione, factaq; deſuper inquiſitione prædicta omnia comperta fuerunt.
12 † Non ommittam, quando in hunc incidimus ſermonẽ, tibi referre caſũ mirabilẽ, quem mihi narrauit recolendæ memor. Per illuſtris Reuerendiſſimusque D. Deſiderius Guido Al-
13 mæ Vrbis olim pariter Gubernator, † quem virum me cognouiſſe, illeq; inſeruiſſe, & in pluribus etiam arduis illum mea opera vſum eſſe glorior, quia vere ad orbem vniuerſum non Vrbem tantum gubernandam, & regendam, natus videbatur ob maximam, qua præcellebat in rebus agendis, & dijudicandis ſcientiã & experientiam, & qui illum cognouerunt probe norunt, quia vera loquor; vtinam illi longior vita curſus contigiſſet.

14 † Narrabat inquam mihi maximus ille vir, quod cũ olim, dũ Vicariũ gereret Archiepiſcopi Neapolitani ad illius manus deueniſſet quẽdam, qui iuuenes Chriſtianos ad Turcas illis deſtrahendos deferebat, & pluribus contra enim ex proceſſu de ſuper fabricato indicijs reſultantibus eundem ſeruatis ſeruandis ſemel iterum, ac tertio in torturã eleuari mandaſſet: ſtatim quod ille eleuabatur, ad eo totus intumeſcebat, vt neceſſe foret ſtatim illum deponere: quamuis fuiſſet veſtimentis omnibus exutus, & alijs indutus, abraſus, diligẽter perquiſitus, carcere motus, nihilominus omnia fruſtra ſemper fuerant remedia tentata: tandem perquiſito
15 ano † carcerati fuit in eo reperta quædam parua pila ceræ cum chartula inuoluta quibuſdã characteribus, & verbis ac nominibus partim incognitis exarata: qua pila inde extracta dictus carceratus ne quidem ſe eleuari amplius paſſus fuit, ſed ſtatim omnia confeſſus poſt aliquot dies condignus fuit pœnis punitus. Scito etiam, quod quãdoque ipſi torquẽdi verba prædicta nullibi deſcripta deferunt, ſed memoriæ commendata dum tormentis alligantur illa
16 ſubmiſſa voce proferunt, † & ideo debebis vbi caſus cõtingat, talem torquendum tunc varijs ſermonibus interrumpere, ne quid ſubmiſſa voce loqui valeat, vel alijs opportunis remedijs prędictis cautionibus occurrere, prout tibi proficuum eſſe videbitur.

V SCHO-

SCHOLIA IN CAP. VII.

MAleficos non patiaris viuere ſuper terram, Deuteron. 28. Sæpe ego fui in opinione, Sortilegia hæc nullam habere vim ad fortificandū corpus aduerſus quæſtiones, ſed potius eam conſtantiam in ſuſtinendum tormentorum acrimonia, referendam eſſe ad fixam imaginationem eorum qui ſe eis committunt, traduntq; Septem antydota aduerſus ea recenſet. Cartha. lib. 4. cap. 1. num. 222. verſ. iuuabit, Caſon. de ſortilegia cap. 10.

Memor ſum, quod quo tēpore deteti fuerūt Iacobus Legorinus, & Baptiſta Gorlinus, & contra quem Gorlinum nullum tormenti genus præualeret, reperta fuit tandem quæd. in paruula cera in medio capitis inſerta abraſis pilis capitis, qui poſtea innumera faſſus fuit aſſaſſinia, tandem in fruſtra, ſciſi, poſt quam Rotæ ligneæ intertexti fuerunt in loco Cagnolæ diſtante a Ciuitate Mediolani per milliaria duo extra portam Cumanam, quo in loco prope nemus dictum della Merlatta (nunc exciſum eſt) homicidia frequentabantur. Superſtitioſa ſunt ſanè & Dæmonis inuenta, qui cupit latria, ſeu Dulia adorari, ſed hæc Theologis relinquamus. Plura de his ad ſatietatem per Scaccia capitulo duodecimo de iuriſdict. iudic.

Ad occurrendum autem his incantationibus; & poculis, quæ ſumuntur ad declinandam vim tormentorum, nullus in hoc genere vigilantior eſt, eo, cuius ſupra meminimus, Martiano de Marchis Toniello I. C. ſceleratis hoſte intenſiſſimo; qui more periti Medici priuſquam torqueri mandet, medicinam aliquam reis ad ſortilegiorum (ſi quæ ſunt) euacuationem per cuſtodem miniſtrari iubet (cum etiã in partibus pudendis inuoluantur, ſeu pilæ ceræ cum caracteribus, ſeu quid ſimile.) Verum dum ille præcipi mandaſſet cuidam torquendo qui arguebatur de vxoricidio, vt ſumeret quandam medicinam, recuſauit, & ad eum remiſit, bibendam, vt ille vices ſuas suppleret, nec vlterius ſuper eius ſumptione verbum factum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti interponendi quomodo tormentum funis, quod tortura appellatur inferatur.*

2 *Reus confeſſus vel conuictus in aliaque parte quomodo ſit torquendus.*

3 *Reus in tortura pendens quandoque inſtat, vt deponatur, quid fieri debeat.*

4 *De quibuſcunque actibus, qui fiunt cum reo, & facienda mentio.*

5 *Forma decreti quando iudex mandat reum in tor-*

-tura pendentem quaſſari.

6 *Forma decreti quando iudex mandat reum in tortura pendentem ictibus funis affici.*

7 *Forma decreti quando iudex mandat tali reo baculum ad pedes alligari.*

8 *Forma decreti quando iudex mandat tali reo ferreos compedes apponi.*

9 *Tormentum ignis iam receſſit ab Aula apud probos iudices, & ab eo abſtinendum eſſe author conſuluit, & num. 11.*

10 *Tormenti ignis plerumque homines inhabiles redduntur ad pedum vſum.*

12 *Iudices mali ſunt qui non faciunt fieri mentionem de omnibus actibus, quos faciunt cum reo.*

De forma ſeruanda quando infertur tormentum funis, quæ tortura appellatur.

Cap. VIII.

1 His ✝ ſic generaliter præmiſſis, quaſi pro theorica, reſtat, vt tibi formulas ipſas oculis ſubijciam quibus practica vti ſolet pro præmiſſis exequendis. Et incipiendo, a tormento funis tanquam magis viſitato torquendi modo, & regina tormentorum appellata, iuxta inſtructionem ſuperius tibi traditam, talis erit forma videlicet.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem recedere a tot mendacijs, & inuerisimilibus

 te-

eſponſionibus, cum ex iam deductis poſſit ipre C. clare animaduertere ſibi nullum negandi locum eſſe relictum.

Reſpondit, Io hò detto la verità, non poſſo dir'altro, e non hò detto bugia neſſuna.

Et D. dicente, & ipſum Conſtitutum benigne monente ad veritatem ſuper præmiſſis tradendam, quam adhuc minus dixit, nec expectet, quod pro illa habenda contra ipſum deueniatur ad opportuna iuris, & facti remedia prout deuenietur, niſi ad dictam veritatem ſuper præmiſſis fatendam ſe diſponat.

Reſpondit, Io hò detto la verità, e ſe mi volete dar li tormenti patienza, voi mi fate torto non poſſo dir altro.

Tunc Dominus ſedens, &c. viſa pertinacia, & obſtinatione ipſius Conſtituti, viſiſq. & conſideratis indicijs contra ipſum exiſtentibus, & ſignanter depoſitionibus N. & N. qui aſſerunt vidiſſe ipſum Conſtitutum exire de domo Baſilij quadam bona ſecum ſub pallio deferentem, viſis literis pænes ipſum Conſtitutum repertis, attenta etiam fuga per eundem Conſtitutũ arrepta, ſtatim viſis birruarijs qui ipſum deinde captiuũ fecerunt, ac plurib. mendacijs, & in verſimilib. reſponſionib. ipſius Conſtituti, conſiderataq. mala ipſius qualitate, & vilitate perſonę, ac mala phyſonomia (ſi talis erat) alijſq. indicijs contra dictum Cõſtitutũ vrgentibus, & ex proceſſu reſultãtib. pro veritate habenda

benda ſuper furto bonorum prædictorum, quæ aliter ab eo haberi non poteſt, mandauit ipſū Conſtitutum adduci ad locum torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic adductus dum ſpoliaretur, & ligaretur, fuit per Dominum benigne monitus, & hortatus, vt tandem libere veritatem dicat, & recedat ab eius pertinacia, nec expectet, quod in funem eleuetur, prout eleuabitur quatenus adhuc in eius oſtinatione perſiſtat.

Reſp. Signore io non poſſo dir'altro.

Tunc dominus cum videret ipſum Conſtitutum omnino recuſare veritatem fateri, eundem iam ſpoliatum, ligatum, & funi applicatum mandauit in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cæpit clamando dicere, Ohime, ohime Dio, ò Madonna ſantiſſima di Loreto aiutatemi, &c.

2 † Aliquando, vbi ſcilicet habes reum in aliqua parte confeſſus, vel teſtibus ſuperatum, aut alias conuictum, tortura infertur tantum modo pro vlteriori veritate habenda, & pro habendis alijs delictis complicibus fautorib. ſocijs, & receptatoribus, &c. & tunc apponitur proteſtatio ſecundum formam, quam tibi tradam inferius alio opportuniori loco. Ha-
3 be infra, li. 6. c 4. † Et quia reus in tortura pendes quandoque ſolet inſtare, vt deponatur, vel ad effectum fatendi, vel ad aliumeffectum vel ſolet quandoque de mandato Iudicis in fu

ne quaſſari, vel ictibus torqueri, aut baculum,
4 vel ferrei compedes ad eius pedes apponi, † & de huiuſmodi actibus eſt facienda métio, ideo infraſcripta notabis, ex quibus formam in cæteris aſſumere tibi, & affigere poteris.

Interrogatus, & monitus, vt non patiatur ſe vlterius in tormento detineri, ſed veritatem libere fateatur.

Reſpondit, io non poſſo dir'altro, ſe mi ci teneſte cento anni.

5 † Tunc Dñus cum videret ipſum Conſtitutum torturam paruipendere, & ob eius robuſtitatẽ quaſi non ſentire; mandauit funem modicum quaſſari, & moueri abſque ictibus.

Qua ſic mota, & quaſſata ipſe Conſtitutus dixit, fate quel che vi pare; che io non dirò altro. Vel ſic.

6 † Tunc Dominus cum videret ipſum Conſtitutum torturam paruipendere, & tacitum in ea manere, quaſi dolorem minus ſentiat, nolleq; reſpondere mandauit ipſum duobus ictibus affici.

Qui ſic effectus, & quaſſatus dixit, ò Gieſù che crudeltà è queſta? deinde tacuit.

Vel ſic.

7 † Tunc Dominus, &c. mandauit ad eius pedes alligari baculum, vt diſtractis tibialibus penderet.

Quo appoſito, & alligato, &c.

8 † Tunc Dominus ſedens, & mandauit ad eius

eius pedes apponi ferreos compedes, vel aligari lapidem ponderis librarum,&c.

Quibus appoſitis ipſe C. nihil dixit. Deinde cæpit clamando dicere, Eh Signor Giudice, che mi fate torto; io non hò fatto niente.

Et monitus per D. vt veritatem dicat, vel vlteriorem veritatem, dicat &c.

Reſpondit, Che volete che dica, io ſon morto, mettetemi giù, che voglio dire quel che volete voi.

Et Domino inſtante, vt veritatem dicat ſuper permiſſis.

Reſpondit, mettetemi giù, che voglio dire ogni coſa.

Et ſibi dicto, vt incipiat dicere, poſtea deponetur.

Reſpondit, Io non poſſo dir quà sù niente, fatemi calare che dirò ogni coſa; fatemi calare pluries dicta verba replicando.

Tunc D. ſtante promiſſione prædicta, & ad effectum prædictum tantum,&c. anino tamen, &c. mandauit ipſum Conſtitutum leuiter de tortura deponi, & ſuper ſcamno ligneo accommodari.

Qui ſic depoſitus,& ſuper ſcamno ligneo accommodatus fuit per D. interrogatus, vt modo pollicitam veritatem fateatur.

Reſpondit, che volete che dica? io non ho fatto male alcuno, & voi mi ſtratiate a torto.

Et monitus, vt recedat ab huiuſmodi ſub ter-

terfugijs, & pollicitam veritatem dicat: quia alias continuabuntur tormenta, & in altum ipſe eleuabitur.

Reſpondit, Fate quello che vi pare, voi mi fate torto.

Ex tunc D. mandauit ipſum Conſtitutum in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cępit clamare. Ohime ohime, ò Santa Maria di Loreto, & poſtea tacuit. Deinde dixit, Mettetimi giù, che voglio far del corpo, mettetemi giù che io crepo.

Tunc D. ad effectum, vt leuaret corpus, mandauit ipſum Conſtitutum leuiter de tortura deponi animo tamen, &c.

Qui ſic depoſitus, & facta ſibi per D. facultate euacuandi corpus, mox reductus coram D. dixit, Eh Signor miſericordia, che volete, che io dica ditemelo voi, che dirò quel che volete.

Ex tunc D. cum videret ſibi verba dari mandauit dictum C. iterum in funem eleuari pro continuatione tormentorum.

Qui ſic eleuatus nihil dixit. Et licet pluries per D. interrogatus, & monitus fuiſſet, nihil tamẽ vnquam reſpondere curauit, quæ ego, &c.

Et cum ſtetiſſet ſic in torturam eleuatus per ſpatium vnius horæ integræ ad horologium pulueris Dominus mandauit ipſum Conſtitutum leuiter deponi, disligari, & brachia reaptari, reueſtiri, & ad locum ſuum reponi animo, &c.

Qui ſic

Qui ſic depoſitus, dum diſligaretur, & brachia ſibi accomodarentur clamabat fortiter, Ohime, ohime; fa piano fratello, & ſimilia verba.

Hinc elicere potes formulas torquendi tormento Vigiliæ tormento ignis, taxillorum, &
9 alijs ſimilibus, licet vt verum dicam, † illud tormentum ignis iam receſſit ab Aula, quia
10 eſt nimis ſæuum, & præiudiciale. † Vidi etenim plerumquem homines dicto tormento cruciatos reddi prorſus inhabiles ad pedum vſum.
11 † Quare tu ſemper (meo conſilio) ab illo caueas, non enim eſt vſitatum apud probos Iudices, præſertim ſi reus alio tormentorum genere torqueri valeat. Et ego in Vrbe vnica tantum vice tormentum ignis in perſona cuiuſdam qui fune torqueri non poterat, inferri vidi. Formulam tamen apponam decreti interponendi, vt illam habeas ſi caſus contingat.
12 † Dixi ſuperius de quibuſcunq. actibus qui fiunt a iudice cum reo mentionem faciendam eſſe, quia ſunt mali iudices, qui id non faciunt: a quibus caues a tu omni modo, quia iſti male faciunt, & aliquando malefactorum pænas dabunt Deo permittente ſcelerum vindice.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

PRoſequitur author vſitationem modum torquendi cum fune, & eius formulam cuius

ſunt

ſunt practici Actuarijs noſtri ita vt neceſſe non habeant, vnde eam petant. Plenius autem diſſerit ſuperomni formula torturę funis, ignis, taxilli, quam ſtanghettam appellamus, vigiliæ, cedendi pueros cum ferula Carth. lib. 4. cap. 2. Vtinam qui noua tormenta præter funem, & ignem inuenerunt, ius idem eueniret, quod Peryllo, qui rogatu à Phalaride Agrigentinorum Tyranno, vt nouum tormenti genus ad torquendos reos comminiſceretur, taurum æneum adinuenit, quo incluſi ſuppoſitis flammis perirent, & bouum mugitus imitarentur, quam pœnam primus expertus eſt. Ouid. lib. 5. Triſtium.

Ipſe Perylleo Phalaris permiſit in ære,
Edere mugitus, & bouis ore quæri;

Tormentum ignis periculoſum eſt, & ipſa alieno periculo didic. Cum enim Senatus mandaſſet, vt quendam Franciſcum de Zanetis bene, acrius tamen patrem torquerem, meq. lateret tormenti illius ſeueritas, credens birruarium in eo genere torquendi eſſe peritum, ſubijci igni pede d. patris iuſſi, quorum alter ita ex vi ignis læſus eſt, vt per multos menſes in lecto debilitatus manſerit, de quo ſum magno affectus mærore.

Recurſus in hac ciuitate, cũ in Caſtro arcis Iouis igne tortus fuiſſet Franciſcus Lonatus patricius Papien. ambo pedes ita combuſti ſunt coram Ill. Hermoſa Delegato per P. R. vt poſtea

poſtea nullus eorum fuerit, vſus, & ſuper cathedra per vrbem deferretur. vtq. ipſum potentiſſimum Regem ad tantæ crudelitatis excitaret pietatem, in Hiſpanias ſe deferre fecerit; quali vero illius itineris fructus fuerit, haud ſatis mihi compertũ eſt. Auguror ꝙ qui facit, quod nõn dẽt, recipit, quod debet. Si iudices errant, non errat diuina potentia. Res ſane miſeratione digna. Adhuc ille inutiles habẽs pedes viuit, & illius eſt recens memoria. Taceo illius horribilis tormenti authores, pene quos etſi adeſſe rectus animus iuſdicendi, attamen præter eorum omnem opinionem illud accidit, quo, & ipſi miſerati ſunt.

Fælix quem faciunt aliena pericula cautum.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum ignis.*

De forma decreti interponendi quando infertur tormentum ignis Cap. IX.

1 TVnc ✝ Dominus viſa, &c. ſtante, &c. attento etiam, &c. cum ipſe C. tormento funis torqueri non poſſet, eo quia eſſet brachio mancus, vel ruptus, &c. mandauit ipſum C. addu-

adduci ad locum tormentorum, ibique tormen to ignis ſupponi, illoque tormentari.

Qui ſic adductus ad pręfatum tormentum ignis fuit pluries per D. benignę monitus, vt ne expectet dicto tormento ſe cruciari.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum videret ipſum Conſtitutum nolle veritatem fateri mandauit eundem dicto tormento ignis ſupponi.

Qui ſic ſuppoſitus nudatis pedibus, illiſque lardo porcinio iniunctis, & incipis iuxta ignem validum retentis, cum ſtetiſſet per vnum Credo in dicto tormento, tacitus cœpit poſtea alta voce, voci ferando dicere, Ohime, &c.

Et cum videretur magnum dolorem ſentire D. mandauit apponi tabulam ante pedes ipſius Conſtituti animo, &c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. per D.

Interrogatus, vt veritatem dicat, &c.

Reſpondit &c.

Et tunc D. mandauit tabulam ante pedes dicti C. poſitam amoueri.

Qua ſic amota idem C. clamando alta voce dicere cœpit, miſericordia, miſercordia che crudeltà è queſta, &c.

Tunc D. mandauit iterum tabulam apponi ante pedes ipſius C. animo tamen, &c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. iterum per D.

Interrogatus, & monitus, vt recedat a ſua obſtinatione, & veritatem fateatur,

Re

Reſpondit, io non poſſo dir quello che non hò fatto, voi mi fate torto, patienza.

1 † Tunc Dominus, cum videret ipſum Conſtitutum in negatiua perſiſtere, & nolle aliud dicere, mandauit eundem à dicto tormento amoueri, ad locum ſuum reponi animo, &c. cum ſtetiſſet in dicto tormento ſuppoſitus computatis etiam appoſitionibus tabulæ per ſpatium duorum Miſerere.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti, quando infertur tormentum vigiliæ.*

2 *Concluſio ex animis poſt illatum tormentum vigiliæ.*

3 *Quæ notari debent per Notarium dum reus ſic in tormento vigiliæ detinetur.*

4 *Tormentis vigilia qualitas deſcribitur.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum vigiliæ Cap. X.

1 TVnc † Dominus viſis, & cum tormento funis ipſe Conſtitutus torqueri non poſſet, vel videretur tormentum funi paruipendere, vel attentate attrocitate criminis; cum iam torturæ ſuppoſitus nihil faſſus fuiſſet, & indicia contra ipſum laborãtia minus eſſent eliſa; mandauit ipſum C. adduci ad locum tormẽtorum, ibique ſpoliari,

liari, ligari, & in tormento vigiliæ poni.

Qui ſic in dicto tormento natibus denudatis, brachijs poſt terga vinctis, ac vndique ligatus poſitus, fuit per D. benigne monitus ad veritatem fatendam.

Reſpondit. &c.

2 † Et cum ſtetiſſet in dicto tormento per ſpatium decem horarum, & aliud ab eo haberi non p[o]ſſet D. mandauit ipſum C. de dicto tormento deponi diſſolui, eidem brachia reaptari, reueſtiri, & ad locum ſuũ reponi, animo, &c.

3 † Et nota quod Notarius debet ſcribere diligenter omnia ea, quæ ſingula quaq; hora reus ſit in tormento poſitus dicit, & facit, videlicet.

Currente prima hora idem C. dixit, &c. vel fuit per D. interrog. &c.

Reſpondit. &c.

Currente ſecunda hora dictus C. nihil dixit.

Et ſic de ſingulis horis.

4 † Nota etiam ad euidentiam, quod tormentum vigiliæ eſt ſcamnum quoddam ligneum altum a terra per ſeptem, vel octo palmos in circa tribus inhærens altis tanquam fulchris non planum, ſed paululum accliuè, & in medio eleuatum conficiens angulum, ſed obtuſum, ſuper quo angulo manet reus a neo denudato. Dixi angulum obtuſum, quia ſi eſſet acutis, ſit quandoq; vidi poſſet tortum ipſum fractis, & permento foratus ſibi inferioribus partibus interimere.

Ideo

Ideo ſis tu circa hoc bene cautus, & oculatus.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum taxillorum, ſiue ſtanghetta.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum dictum.*

De formula decreti interponendi quando infertur tormentorum taxillorum. Cap. XI.

2 TVnc † viſa pertinacia ipſius C. viſis &c. pro veritate habenda, cum aliter haberi non poſſet, & ipſe C. tormento, funis eo quia eſſet manu ſiniſtra carens, torqueri non poſſet. mandauit eundem C. duci ad locum tormentorum, ibique taxillorum tormento, quod ſtanghetta nuncupatur, ſupponi, & tormētari.

Qui ſic adductus, antequam dicto tormento ſupponeretur, fuit pluries per Dominum benigne monitus ad veritatem dicendam, alias dicto tormento ſupponatur.

Reſpondit. &c.

Et cum veritatem fateri nollet, Dominus mandauit ipſum Conſtitutum dicto tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic dicto tormento ſuppoſitus in terra proſtratus talo pedis dexteri denudato inter duos ferreos taxillos concauos poſito, & cuſto-

de carcerum eos ſtanghetta comprimente clamare cæpit alta voce. Oime, &c.

2 † Et cum in dicto tormento ſuppoſitus ſtetiſſet per ſpacium duorum Miſerere, & aliud ab eo haberi non poſſet D. mandauit eundem C. a dicto tormento amoueri, & ad locum ſuum reponi, animo, &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum ſibilorum.*

2 *Concluſio axaminis poſt dictum tormentum illatum.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum ſibilorum. Cap. XII.

1 TVnc † D. viſa pertinacia ipſius C. Viſis, &c. pro veritate habenda, cum aliter ab eo haberi non poſſet, & ipſe C. tormento funis ob minorem ætatem torqueri non valeret mandauit eundem ad locum tormentorum adduci, ac tormento ſibilorum ſupponi, & cruciari.

Qui ſic adductus antequam ſibila ad eius manus accommodarentur, fuit pluries per D. benigne monitus ad veritatem dicendam, quia alias dicto tormento cruciabitur.

Reſpondit, &c.

Et

Et cùm veritatem conſtanter nollet fateri, D. mandauit dictum C. eidem tormento ſuppoſiti,& in eo tormentari.

Qui ſic tormento ſuppoſitus, manibus ante iunctis,& inter binos earum ſingulos digitos ſibilis accommodatus, & cuſtode carcerum, illa funiculo currente fortiter comprimente clamare cæpit alta voce, Ohime.

2 † Cumque in dicto tormento ſic ſuppoſitus ſtetiſſet per ſpatium trium Pater noſter, & aliud ab eo haberi non poſſet D. mandauit eundem C. a dicto tormento amoueri, & ad locum ſuum reponi animo &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma Decreti, quando Iudex mãdat pueros ferula cadi.*

2 *Concluſio examinis poſt tormentum prædictum illatum.*

3 *Formas aliquas ponit auctor.*

De forma Decreti interponendi quando mandatur cędi de ferula pueros. Cap. XIII.

1 TVnc † Dominus viſa, &c. ſtantibus, &c. pro veritate habenda ab ipſo Conſtituto, cum aliter ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum C. adduci ad locum tormentorum, ibiq. ſpoliari,& ad funem manibus ante faciem alli-

terfugijs, & pollicitam veritatem dicat: quia alias continuabuntur tormenta, & in altum ipſe eleuabitur.

Reſpondit, Fate quello che vi pare, voi mi fate torto.

Ex tunc D. mandauit ipſum Conſtitutum in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cępit clamare. Ohime ohime, ò Santa Maria di Loreto, & poſteà tacuit. Deinde dixit, Mettetimi giù, che voglio far del corpo, mettetemi giù che io crepo.

Tunc D. ad effectum, vt leuaret corpus, mandauit ipſum Conſtitutum leuiter de tortura deponi animo tamen, &c.

Qui ſic depoſitus, & facta ſibi per D. facultate euacuandi corpus, mox reductus coram D. dixit, Eh Signor miſericordia, che volete, che io dica ditemelo voi, che dirò quel che volete.

Ex tunc D. cum videret ſibi verba dari mandauit dictum C. iterum in funem eleuari pro continuatione tormentorum.

Qui ſic eleuatus nihil dixit. Et licet pluries per D. interrogatus, & monitus fuiſſet, nihil tamē vnquam reſpondere curauit, quæ ego, &c.

Et cum ſtetiſſet ſic in torturam eleuatus per ſpatium vnius horæ integræ ad horologium pulueris Dominus mandauit ipſum Conſtitutum leuiter deponi, disligari, & brachia reaptari, reueſtiri, & ad locum ſuum reponi animo, &c.

Qui ſic

Qui ſic depoſitus, dum diſligaretur, & brachia ſibi accomodarentur clamabat fortiter, Ohime, ohime; fa piano fratello, & ſimilia verba.

Hinc elicere potes formulas torquendi tormento Vigiliæ tormento ignis, taxillorum, &
9 alijs ſimilibus, licet vt verum dicam, † illud tormentum ignis iam receſſit ab Aula, quia
10 eſt nimis ſæuum, & præiudiciale. † Vidi etenim plerumquem homines dicto tormento cruciatos reddi prorſus inhabiles ad pedum vſum,
11 † Quare tu ſemper (meo conſilio) ab illo caueas, non enim eſt vſitatum apud probos Iudices, præſertim ſi reus alio tormentorum genere torqueri valeat. Et ego in Vrbe vnica tantum vice tormentum ignis in perſona cuiuſdam qui fune torqueri non poterat, inferri vidi. Formulam tamen apponam decreti interponendi, vt illam habeas ſi caſus contingat.
12 † Dixi ſuperius de quibuſcunq. actibus qui fiunt a iudice cum reo mentionem faciendam eſſe, quia ſunt mali iudices, qui id non faciunt: a quibus caues a tu omni modo, quia iſti male faciunt, & aliquando malefactorum pænas dabunt Deo permittente ſcelerum vindice.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

PRoſequitur author vſitationem modum torquendi cum fune, & eius formulam cuius ſunt

ſunt practici Actuarijs noſtri ita vt neceſſe non habeant, vnde eam petant. Plenius autem diſſerit ſuper omni formula torturę funis, ignis, taxilli, quam ſtanghettam appellamus, vigiliæ, cedendi pueros cum ferula Carth. lib. 4. cap. 2. Vtinam qui noua tormenta præter funem, & ignem inuenerunt, ius idem eueniret, quod Peryllo, qui rogatu a Phalaride Agrigentinorum Tyranno, vt nouum tormenti genus ad torquendos reos comminiſceretur, taurum æneum adinuenit, quo incluſi ſuppoſitis flammis perirent, & bouum mugitus imitarentur, quam pœnam primus expertus eſt. Ouid. lib. 5. Triſtium.

Ipſe Perylleo Phalaris permiſit in ære,
Edere mugitus, & bouis ore quæri.

Tormentum ignis periculoſum eſt, & ipſa alieno periculo didic. Cum enim Senatus mandaſſet, vt quendam Franciſcum de Zanetis bene, acrius tamen patrem torquerem, neq. lateret tormenti illius ſeueritas, credens birruarium in eo genere torquendi eſſe peritum, ſubijci igni pede d. patris iuſſi, quorum alter ita ex vi ignis læſus eſt, vt per multos menſes in lecto debilitatus manſerit, de quo ſum magno affectus mærore.

Recurſus in hac ciuitate, cũ in Caſtro arcis Iouis igne tortus fuiſſet Franciſcus Lonatus patricius Papien. ambo pedes ita combuſti ſunt coram Ill. Hermoſa Delegato per P. R. vt poſtea

ſtea nullus eorum fuerit, vſus, & ſuper cathedra per vrbem deferretur. vtq. ipſum potentiſſimum Regem ad tantæ crudelitatis excitaret pietatem, in Hiſpanias ſe deferre fecerit; quali vero illius itineris fructus fuerit, haud ſatis mihi compertū eſt. Auguror ꝙ qui facit, quod nōn dēt, recipit, quod debet. Si iudices errant, non errat diuina potentia. Res ſane miſeratione digna. Adhuc ille inutiles habēs pedes viuit, & illius eſt recens memoria. Taceo illius horribilis tormenti authores, pene quos etſi adeſſe rectus animus iuſdicendi, attamen præter eorum omnem opinionem illud accidit, quo, & ipſi miſerati ſunt.

Fælix quem faciunt aliena pericula cauſam.

S V M M A R I V M.

1 *Forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum ignis.*

De forma decreti interponendi quando infertur tormentum ignis Cap. IX.

1 TVnc ✝ Dominus viſa, &c. ſtante, &c. attentio etiam, &c. cum ipſe C. tormento funis torqueri non poſſet, eo quia eſſet brachio mancus, vel ruptus, &c. mandauit ipſum C. addu-

adduci ad locum tormentorum, ibique tormento ignis ſupponi, illoque tormentari.

Qui ſic adductus ad pręfatum tormentum ignis fuit pluries per D. benignę monitus, vt ne expectet dicto tormento ſe cruciari.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum videret ipſum Conſtitutum nolle veritatem fateri mandauit eundem dicto tormento ignis ſupponi.

Qui ſic ſuppoſitus nudatis pedibus, illiſque lardo porcinio iniunctis, & incipis iuxta ignem validum retentis, cum ſtetiſſet per vnum Credo in dicto tormento, tacitus cæpit poſtea alta voce, vociferando dicere, Ohime, &c.

Et cum videretur magnum dolorem ſentire D. mandauit apponi tabulam ante pedes ipſius Conſtituti animo, &c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. per D.

Interrogatus, vt veritatem dicat, &c.

Reſpondit &c.

Et tunc D. mandauit tabulam ante pedes dicti C. poſitam amoueri.

Qua ſic amota idem C. clamando alta voce dicere cæpit, miſericordia, miſercordia che crudeltà è queſta, &c.

Tunc D. mandauit iterum tabulam apponi ante pedes ipſius C. animo tamen, &c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. iterum per D.

Interrogatus, & monitus, vt recedat a ſua obſtinatione, & veritatem fateatur,

Re

Reſpondit, io non poſſo dir quello che non hò fatto, voi mi fate torto, patienza.

1 † Tunc Dominus, cum videret ipſum Conſtitutum in negatiua perſiſtere, & nolle aliud dicere, mandauit eundem à dicto tormento amoueri, ad locum ſuum reponi animo, &c. cum ſtetiſſet in dicto tormento ſuppoſitus computatis etiam appoſitionibus tabulæ per ſpatium duorum Miſerere.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti, quando infertur tormentum vigiliæ.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum vigiliæ.*

3 *Quæ notari debent per Notarium dum reus ſic in tormento vigiliæ detinetur.*

4 *Tormentis vigilia qualitas deſcribitur.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum vigiliæ Cap. X.

1 TVnc † Dominus viſis, & cum tormento funis ipſe Conſtitutus torqueri non poſſet; vel videretur tormentum funi paruipendere, vel attentate attrocitate criminis; cum iam torturæ ſuppoſitus nihil faſſus fuiſſet; & indicia contra ipſum laborãtia minus eſſent eliſa; mandauit ipſum C. adduci ad locum tormẽtorum, ibique ſpoliari,

liari, ligati, & in tormento vigiliæ poni.

Qui ſic in dicto tormento natibus denudatis, brachijs poſt terga vinctis, ac vndique ligatus poſitus, fuit per D. benigne monitus ad veritatem fatendam.

Reſpondit. &c.

2 † Et cum ſtetiſſet in dicto tormento per ſpatium decem horarum, & aliud ab eo haberi non p[o]ſſet D. mandauit ipſum C. de dicto tormento deponi diſſolui, eidem brachia reaptari, reueſtiri, & ad locum ſuum reponi, animo, &c.

3 † Et nota quod Notarius debet ſcribere diligenter omnia ea, quæ ſingula quaq; hora reus ſit in tormento poſitus dicit, & facit, videlicet.

Currente prima hora idem C. dixit, & c. vel fuit per D. interrog. &c.

Reſpondit &c.

Currente ſecunda hora dictus C. nihil dixit.

Et ſic de ſingulis horis.

4 † Nota etiam ad euidentiam, quod tormentum vigiliæ eſt ſcamnum quoddam ligneum altum a terra per ſeptem, vel octo palmos in circa tribus inhærens altis tanquam fulchris non planum, ſed paululum accliuè, & in medio eleuatum conficiens angulum, ſed obtuſum, ſuper quo angulo manet reus, aneo denudato. Dixi angulum obtuſum, quia ſi eſſet acutis, ſit quandoq; vidi poſſet tortum ipſum fractis, & per mento foratus ſibi inferioribus partibus interimere.

Ideo

Ideo ſis tu circa hoc bene cautus, & oculatus.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum taxillorum, ſiue ſtanghetta.*

2 *Concluſio examinis poſt illatum tormentum dictum.*

De formula decreti interponendi quando infertur tormentorum taxillorum. Cap. XI.

2 TVnc † viſa pertinacia ipſius C. viſis &c. pro veritate habenda, cum aliter haberi non poſſet, & ipſe C. tormento, funis eo quia eſſet manu ſiniſtra carens, torqueri non poſſet. mandauit eundem C. duci ad locum tormentorum, ibique taxillorum tormento, quod ſtanghetta nuncupatur, ſupponi, & tormẽtari.

Qui ſic adductus, antequam dicto tormento ſupponeretur, fuit pluries per Dominum benigne monitus ad veritatem dicendam, alias dicto tormento ſupponatur.

Reſpondit. &c.

Et cum veritatem fateri nollet, Dominus mandauit ipſum Conſtitutum dicto tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic dicto tormento ſuppoſitus in terra proſtratus talo pedis dexteri denudato inter duos ferreos taxillos concauos poſito, & cuſto-

Et cùm veritatem conſtanter nollet fateri, D. mandauit dictum C. eidem tormento ſupponi, & in eo tormentari.

Qui ſic tormento ſuppoſitus, manibus ante iunctis, & inter binos earum ſingulos digitos ſibilis accommodatus, & cuſtode carcerum, illa funiculo currente fortiter comprimente clamare cœpit alta voce, Ohime.

2 † Cumque in dicto tormento ſic ſuppoſitus ſtetiſſet per ſpatium trium Pater noſter, & aliud ab eo haberi non poſſet D. mandauit eundem C. a dicto tormento amoueri, & ad locum ſuum reponi animo &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma Decreti, quando Iudex mãdat pueros ferula cadi.*

2 *Concluſio examinis poſt tormentum prædictum illatum.*

3 *Formas aliquas ponit auctor.*

De forma Decreti interponendi quando mandatur cędi de ferula pueros. Cap. XIII.

1 TVnc † Dominus viſa, &c. ſtantibus, &c. pro veritate habenda ab ipſo Conſtituto,
2 cum aliter ab eo haberi non poſſet, mandauit ipſum C. adduci ad locum tormentorum, ibiq. ſpoliari, & ad funem manibus ante faciem alli-

gari ad effectum, vt ferula cædatur, cum ob eius minorem ætatem torqueri minimè valeret.

Qui ſic adductus, ſpoliatus, & manibus ad funem ante faciem alligatis, fuit pluries per D. benignè monitus ad veritatem fatendam, & quod non patiatur ferula cædi, prout cædetur ſi in eius obſtinatione perſeuerabit.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum præfatus C. in eius obſtinatione perſiſteret, mandauit ipſum per carcerum cuſtodem ferula cedi.

Qui cum ſic cæderetur clamare cæpit, Ohime, ohime, &c.

Et pluries monitus, &c.

Reſpondit &c.

2 † Tunc D. cum pluribus, & pluribus verberibus cæſus ipſe C. nihil fateri vellet & aliud ad, eo haberi non poſſet, mandauit ipſum diſſolui reueſtiri, & ad locum ſuum reponi, animo, &c. cum ſtetiſſet ſic in dicto tormento ſuppoſitus per ſpacium trium Miſerere.

3 † Supradictas tibi formulas ante oculos ſubieci, vt videre poſſis quomodo ad tormenta procedendum ſit quando caſus occurrerit.

SCHOLIA IN CAP. 9.10.11.12.13.

HÆc omnia excepta ſunt è Carthar. longo ordine, nec quid in hac menſam habeo,

beo quod afferam, nec habere cupio, ſit ſatis moleſtiæ mihi ea legiſſe. Eiuſmodi formularia ſunt ad manus vnius cuiuſque Grapharij, & ſcribæ, Id tamen vere affirmare auſim, quod ad hoc manus Actuarij ſpirare nemo deberet, qui non ſit mediocriter ſaltem in his formularijs criminalibus eruditus, & exercitatus, nam his ignoratis, vt cetera ignorentur neceſſe eſt. Nam cum hi ſint, tamquam oculi officialium in eorum doctrina, circa ea, quæ ipſorum ſunt propria, animus Iudicis conquieſcit. Fateor modum iusdicerem plus ab eis didiciſſe, & profeciſſet, quam in euoluendis tractatibus criminalibus.

SVMMARIVM.

1 *Si reus in tormentis deficiat, debet de hoc fieri mentio in ipſo examine:*

2 *Et Notarius debet exprimere, tam modum deficiendi, quam depoſitionis à tormentis, item & remediorum, quæ tali torto ſic deficiente adhibentur.*

3 *Iudex non debet aſpernari motus qui fiunt per reos in tormentis poſitos, ex quibus poteſt conijcere quod in illis deficiat.*

4 *Signa, quæ ſolent indicare tortum in tormentis deficere. & num. 5. & 6.*

7 *Iudex quid facere debeat ſi reus oſtendat ſigna deficiendi in tormentis.*

Iudex debet eſſe circumſpectus, vt ne ſibi fiat impoſtura à reo, aut nè dum ei non credit illum morti tradat.

9 Iudex ſemper debet aſſiſtere dum reus manet in tormentis.

10 Iudex cuius culpa, vel negligentia reus moritur in tormentis, non excuſatur à pœna extraordinaria pro modo culpæ.

11 Forma deſcribendi modus, quibus reus tortus in tormentis deficit, vel deficere videtur.

12 Iudex poteſt accerſiri facere Medicos ad effectum vt videant reos deficientes, & referant nunquid deſiſtendum ſit a tormentis, an verò in illis progrediendum vlterius.

13 Forma adhibendi tales Medicos, & alios peritos

14 Forma relationis Medici.

15 Concluſio examinis.

Quid faciendum ſi reus in tormentis deficiat.
Cap. XIV.

1 SI reus in tormento defecerit, prout non rarò accidit, erit de hoc pariter facienda mentio prout de alijs omnib. actibus vt ſuperius tibi dixi, aduertendo, † vt Notarius exprimat tàm modum deficiendi, quam depoſitionis de tormentis, aſperſionis aquæ, vel aceti in faciem torti, qui deficit, vel aliorum remediorum adhibitorum, motuum deniq. omnium eiuſdem, † Clar. quæſt. 64. verſic. Iudex

2

3

autem

autem ſicut quemadmodum aſpernari non debes; & prohibito habere motus qui fiunt per ipſos reos, dum pendent in tormentis, ex quibus coniecturari poteſt, quòd illa ferre non va-
4 leant, & quod in eis deficiunt, † vt puta ſi ſpumas ex ore emittant, ſi palleſcant nimis, ſi in ſudorem vertantur nimium: ſi loqui non poſſint, & ſimilia.

5 † Ita pariter non debes nimis credulus eſſe & timidus, ſi prędicta ſigna videris, vt ſtatim mã-
6 des reũ de tormentis deponi, † etenim (vt ſuperius te admonui) plerunq. illa per reos malitioſè fiunt, vt ſic Iudices inducant ad deſiſtendum a tormentis vlterius inferendis.

7 † Ideò poteris vehementius tunc, & crebrius vrgere reum ad reſpondendum, quaſſari facere funem, eius nares, vel ſulphure, vel charta, vel petijs lineis, aut alijs ſimilibus accenſis ſuffumicare, vt dignoſcere poſſis, an re vera reus tortus defecerit, an verò defeciſſe diſſimulet; quod & faciendum eſt vbi reus dormiat, vel dormire fingat; his enim artibus pluries malitioſorum reorum artes deteguntur, & eliduntur, prout ego pluries expertus ſum,
8 & euentum comprobatum vidi. † Fac igitur, vt ſis bene oculatus, cauendo, ne, aut tibi nimis credulo fiat impoſtura, aut dum nimis durus exiſtis reos tortos neci tradas. Boſſ. in titu. de tortu. num. 34. Clar. q. 64. verſic. Iudex autem
9 † Præcipuè autem te moneo, vt ſemper dum

reus eſt in tormentis præſens illi adſis, nec vn-
10 quam illius curā alteri committas: † quoniam, ſi quid mali acciderit nequaquam excuſaberis ex eo, quod præſens non fueris à pœna ſaltem extraordinaria pro modo culpæ, Menoch. de arbit. Iud. li. 2. caſ. 3 o. nū. 13. verſ. in dubio, & omninò tenebis in ſtricto Dei omnipotentis iudicio, coram quo omnium factorum noſtrorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiuſmodi, videlicet.

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis deficere, &c. D. mandauit ipſum leuiter de tortura deponi, & ſuper ſede lignea accommodari.

Qui ſic depoſitus, & ſuper dicta ſede lignea accommodatus, cum licet pluries interrogatus, commotus, & quaſſatus reſponſum non daret, nec ad animum rediret, imò ſemimortui imaginem præſeferret D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inſpergi, vel eius frontem, & tempora, & nares, & guttato roſaceo madefieri, vel nares ipſius ſulphure, aut petijs lineis accenſis ſuffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus D. in ſe rediens, fuit per D. interrogatus, &c.

Et ſi videbitur tibi ex aliqua cauſa in tortura vlterius procedendū, & falſa ſubeſſe, ſigna, & cauſas, mandabis ipſum C. denuo in torturam eleuari hoc modo videlicet.

Tunc D. cum videret dictum C. nullo morbo grauari, ſed ipſū commētitias, cauſas, & ſigna

ad

ad torturã euitandã excogitare, & contingere mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Poſſes etiam ad maiorem cautelam accerſiri facere aliquem Medicum; per quem dictum tortum videri faceres. & ſi ille referret non eſſe periculum, & poſſe procedi ad vlteriorem torturam, ad illam animoſè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc D. mandauit vocari N. phyſicum carcerem ad effectum inſpici faciendi d. Conſtitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quo minus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato ſibi iuramento veritas dicendæ prout tactis &c. iurauit ac ſibi per D. mandato, vt præſentem C. bene inſpiciat & an vlterius in tortura ſine periculo procedi poſſit, referat: dictoque C. per ipſum N. bene viſo, & inſpecto eiuſque pulſibus, fronte, & pectore manu pertentatis ad opportunas D. interrogationes.

Reſpondit, &c.

15 Tunc D. viſis, & auditis prædictis, mandauit ipſum C. denuo in funem eleuari, &c. vel diſligari, &c. & ad locum ſuum reponi, &c. cum ſtetiſſet, &c. proſequendo, vt alius ſuperius oſtendi.

SCHO-

SCHOLIA IN CAP. XIV.

SI ſingula ſunt minutatim ſcribenda, vt ſcilicet ſcripſi, ergo qui totum dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur, reo inter tormenta, & extra tormenta accidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incompoſita reſponſio ſeu obſcura, ergo etiam eodem modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt noſtri bene remedia ad eum expergiſcendum. Quorſum ergo opus hac longa orationis textura cum multis ferè inutilibus prægrauare lectorem? Quam laudandi hi ſunt, qui paucis multa complectuntur. Itaut his regulis innixi, per raro in expediendis negotijs errare poſſent. Hoc prolixitatis vitium ſemper adeo deteſtatus ſum, vt horum elucubrationes quæ latè ſerpunt, vix oculis ſubijcere poſſim.

Num. 5. verſ. ta paruei.

ID mihi accidit, dum torquerem quendam ſceleſtum ætatis annorum. 17. ille enim ad ſummũ œculei eleuatus reſponſum mihi per cunctanti non dabat, vt ſtatim cæperim cogitare, num ſilentiũ illud mortis eſſet nuntius in ea adoleſcentuli ætate, Cæterũ me ſigno Crucis muniui, audientiorq. factus, quoniam ad Deum referrem, cæpi dicere verſus tortorem, vt ſeuius cum eo ageret in inferenda tortura, tunc ille cæpit dicere, Ah traditor tu mi voi dunque

dunque aſſaſſinare, Rogauitq; me vt deponi faceremi, & inter tormenta cępit proferre nonulla delicta, Mox depoſitus, & per ſex horas continuas examinatus, noua ſemper propalauit ſcelera, quæ animus horreſcit referre, ex quibus Senatus cenſuit eum ad triremes per decennium tranſmittendum ob minorem ętatem. (nam propterea pœna remittitur ordinaria) in quibus etiam num reperitur. Id igitur eſt, quòd hoc in loco docet auctor, deductum ex Claro §. fin. q. 64. verſ. Iudex autem, monentę Iudices, vt caueant ab exceſſu torturæ, ne teneantur in ſindicatu, ſi rei interirent. Quod ſi id eueneri citra culpam tuam, nulli pænæ es obnoxius. Id autem quomodo liqueat, docet Clar. §. fin. q. 64. quod Notarius deſcribat tempus torturæ, & quantitatem, & reliqua eiuſmodi. Prudens ergo Iudex huic torturæ interueniat, vt hic num. 6. & per Farinac. q. 39. tit. de numer. 145. Nec actum tam præiudicialem alicui committat, quia in hoc dicitur electa induſtria ſua, quæ delegari non poteſt, aut per alium expediri vulg. reg. Negotiũ hoc arduum te deſiderat totum. Cauendumq. eſt vt ſeriò non per iocum in tormentis reum examines, aliquid iuſtitia ſit contemptibilis, tormenta vileſcunt.

Quid ſi torqueat ex mandato Principis, Farinac. q. 37. nu. 74. & ſeq.

Quomodo probetur tortura, Maſcard. de pro-

probatio. concluſ. 1386.

Iudici indebite torquent. reſiſti poteſt, Farinac. d. q. 37. num. 117.

Punitur etiam, quod ipſe reus delictum fateatur, ibidem. nu. 115.

Idem etiam, ſi indebitè repetat. ibid. nu. 113.

Quid ſi indebitè tortus, occidat Iudicem torquentem, ibidem num. 118.

Quid ſi tortus fuerit aliquo membro debilitatus, nu. 124. ibid.

Quomodo probetur exceſſus in tortura, vid. per x. concluſ. ibid. nu. 136.

Quid ſi tortus fateatur, ſe legitimè tortum ibid. num. 149.

Quid ſi non torquet torquendum, ibidem num. 148.

Quid ſi poſt tortura recuſat ſumere medicinas ibidem num. 139.

Iudices pro mimis, & hyſtrionibus habētur, cum non ſeruant magiſtratus maieſtatem, Retinenda eſt dignitas, magnum ſuſtines perſonam cuius præſentiam ſceleſti, ſi non perhorreſcunt, non ſatis Iuſtitiæ conſultum videtur.

In dicta eſt pœna mortis Iudicib. indebitè aliquem torquentibus, Marſil. in prax. crim. §. expedita, nu. 87. atq. alij cumul per Farinac. tit. de carcerib. q. 27. nu. 19. lib. 1. quando tamē hoc locum habeat inſignis eſt declaratio Pręſid. Menoch. tract. de arbitrar. iudic. caſ. 240. vbi qua pœna ſit puniendus Iudex, qui reum

in debitè

indebitè queſtionibus ſubijcit, vel in torquendo modum excedit.

Num. 13.

PEriti iſti an iurare teneantur, Dic teneri iurare de crudelitate, quia certam notitiam habere non poſſunt, late Maſcardus de probation. concl. *1169.* num. 48.& ſeq. & ibi diffuſe horum materia examinatur.

SUMMARIUM.

1 *Forma ratificationis recipienda.*

2 *Concluſio examinis, in quo accepta fuit ratificatio prædicta,*

3 *Reo confeſſo qui ratificauit, eſt aſſignandus terminus ad dicendum contra confeſſionem.*

4 *Reus poteſt deducere, probare contra propriam confeſſionem.*

5 *Immo poteſt illam reuocare probando erroneã eſſe,*

6 *Terminus reo confeſſo, qui ratificauit, aſſignari debet etiam non petenti.*

7 *Iudex poſt acceptam ratificationem poteſt torquere reum ſuper ſocijs, complicibus, & alijs delictis.*

8 *Et tunc non debet aſſignare terminum ſtatim poſt acceptam ratificationem, ſed prius vlterius progredi.*

9 *Forma torquendi reum ſuper alijs delictis, ſocijs, complicibus, &c. remiſſiuè.*

Reus

10 *Reus qui tortus ſuper alijs, &c. alia delicta faſſus fuit debet illa pariter ratificare.*

De modo ſeruando in recipiendis ratificationibus. Cap. XV.

1 REſtat † modo, vt ratificationem recipiendarum formulam ſupponam Dixi enim tibi ſuperius, quod reus confeſſus in tortura debet poſtero die reduci coram Iudice ad effectũ, vt ratificet ea, quæ in tormentis faſſus fuit Dixi ſup. eo. lib. cap. 5.

Talis autem erit formula, videlicet.

Conſtitutus perſonaliter, &c. coram, &c. in tali loco, &c. qui delato ſibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, & iurauit, fuit per D.

Interrogatus. an vltra ea, quæ ſuperius dixit in alijs ſuis conſtitutis, & præſertim ea, quæ faſſus fuit in examine heſterno occurrat ſibi aliquid ex ſe ipſo, dicere, & quid.

Reſpondit, &c.

Interrogatus an ea omnia quę heſterna die in tormentis faſſus, fuit vera fuerint, & ſint, ea quæ pro veritate dixerit, & faſſus fuerit.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, an ſit paratus, & velit modo extra tormenta ea omnia approbare, & ratificare.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, vt modo ſummatim, & in ſubſtan-

ſubſtantia recenſet omnia ea, quæ faſſus fuit in dicto ſuo examine heſterna die facto in tormentis.

Reſpondit, Io confeſſai hieri per la verità, &c.

Et lecto ſibi per me, &c. de mandato D. dicto eius examine de verbo ad verbum, prout iacet ad claram ipſius. C. intelligentiam, eoq. per ipſum bene audito: & intellecto, vt aſſeruit, fuit per D. &c. Vel ſic.

Tunc Dominus mandauit mihi Notario, vt ad claram ipſius Conſtituti intelligentiam ſibi legerem dictum eius examen de verbo ad verbum, prout iacet, vel in ea parte incipiendo ibi, Signore la verità è queſta, vſq. ibi, Me vi raccomando per l'amore di Dio.

Quo lecto & per ipſum C. bene audito, & intellecto, aſſeruit, fuit per D.

Interrogatus an prædicta, quæ ſibi modo legi audiuit, fuerint à ſe dicta, & depoſita modo & forma, prout iacent in dicto examine.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, an prædictis velit aliquid addere, vel demere, an verò potius intendat ea omnia ratificare, & an probare, & an cum effectu prædicta oĩa tanquam vera, & à ſe pro veritate dicta, & confeſſata approbet, & ratificet.

Reſpondit. &c.

Et tunc Dominus acceptatis, &c.

Vel ſic poſt interrogatorium interrogatus

an ſit

an ſit paratus, &c. omiſſis alijs ſequere, vt infra, videlicet,

Et lecto ſibi per me de mandato D. eius examine heſterna die ſibi facto; ac omnib. in eo contentis de verbo ad verbum, prout iacent, ad claram ipſius C. intelligentiã; & per ipſum bene audito, & intellecto, ac bene auditis, & intellectis, vt aſſeruit, fuit per D.

Interrogatus, an prædicta, quę modo ſibi legi audiuit, ſint illa eadem, quæ ipſe C. in ſuo examine heſterno faſſus fuit, & quæ modo dixit ſe pro veritate dixiſſe, & faſſum fuiſſe.

Reſpondit, &c.

Interrogatus an prædictis intendat, & velit aliquid addere, vel detrahere.

Reſpondit, &c.

Et D. dicente, & ipſum C. monente, vt bene aduertat, an aliquid in dicto examine fuerit per ipſum C. dictum, quod verum non ſit, vel aliquid tacitum, & omiſſum quod verum ſit, & illud addat, vel corrigat pro veritate: & ſi veritatem faſſus fuit, non dubitet illam ad præſens ratificare: ſi verò illam minimè dixit non terreatur metu tormentorum, quo minus illa improbet, quæ vera non ſint, præſertim ſi aliquem indebitè nominauit, conſiderãs quod de eius ſalute tractatur, licet non ſit vnquam diſperandum de gratia Principis.

Reſpondit. Faccia Dio, tutto quello che hò detto è vero, e lo confermo, ne voglio aggiungerui

gerui, ò leuarne coſa alcuna.

Interrogatus, an ergo prædicta approbet, & ratificet, in omnibus, & per oĩa prout iacent.

Reſpondit Signor sì che io, &c.

2 † Tunc D. ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & mandauit ipſum C. poni ad largam, copiamque dictæ ſuæ confeſſionis, & conſtitutorum volenti decreuit cum termino trium dierum ad faciendum ſuas defenſiones Marſil. in ſua pract. §. quoniam, nu. 1. Maran. in ſuo Spec. 6. par. in 14. actu nu 15. omni meliori modo.

3 † Iſte terminus trium dierum poteſt aſſignari etiam breuior, Clar. q. 64. verſ. ſin autem, ſed tamen dandus eſt omninò aliquis terminus ad

4 dicendum contra dictam confeſſionem, † quia contra propriam confeſſionem poteſt reus multa deducere, & probare, Clar. q. 55. per totam

5 † imò poteſt etiam illam reuocare probando erroneam eſſe, & eſſet abſoluendus. Clar. d. q.

6 55. verſ. ſed pone. † Et licet reo confeſſo terminum prædictum non poterat ſibi dari, tamen debet, Clar q. 65. verſic. 1. ante ſi. & quæſt. 49. verſ. ſed nunquid, & verſic. eſt igitur. Aliæ verò clauſulæ, de quibus ſuperius mentionem fecimus vbi tractatum eſt de publicatione proceſſus, nequaquam neceſſariæ ſunt in dicto decreto, Clar quæſt. 61. verſ. ſed quæro, & Char. in ſua pract. interrog. reo in fi.

7 † Recepta ratificatione ſolet etiam quan-

non ad faciendas defensiones

doq. torqueri reus, vt alia delicta fateatur, complices, fautores, & receptatores propalet. vel
8 alias alia de cauſa, † & tunc non interponitur decretum prædictum ſtatim poſt ratificationem acceptam, ſed vlterius interrogatur reus hoc, vel ſimili modo videlicet.

9 † Interrogatus, vt modo pro vlteriori veritate dicat an aliquos alios habuerit complices, & fautores ad delicta prędicta committenda, & an aliqua alia delicta vltra prędicta iam faſſa perpetrauerit. Reſpondit, &c.

Verum quia de hoc plene tractatum habebis inferius, vbi de recognitione banniti tractabimus infra lib. 6. cap. 4. & ibi etiam formulas appoſui, ideo hic omitto formam tradere, ne pluries eadem videat inculcare.

10 † Si reus ſic ſuper alijs tortus alia fatebitur delicta, debebunt illa pariter per eundem ratificari ſequenti die iuxta formam ſuperius poſitam. Si verò aliquid aliud ab eo habere nō potueris tunc eundem de tormentis deponi diſligari, & ad largam poni mandabis cum decreto ſuperius annotato.

SCHOLIA IN CAP. XV.

Circa ratificationem aliqua ſupra attigimus. Cæterum ratificatio nil aliud eſt, quam perſeuerantia.

Ratificatio hæc (vt ſupra dixi) non eſt neceſ-

faria in

ſaria: in ſponte confitente delictum, Clar. §.fin.q.63. verſ. ſed quæro, ſed ſtatim, vt quis cõfeſſus eſt debet condennari. In tormentis vero vel metu tormentorũ extorta debet ratificari, vt per eundem in q. 64. verſ. cæterum ſi reus. Ego tamen neſcio quomodo Notarius poſſit dicere, reum ſponte confeſſum. Vide ſuper hoc puncto Fr. Caſoni. tit. de torment. cap. 18. tit. de confeſſ ſponte, & de error. Indi. nu. 3. inter tractatus Tomo xj. parte 1. Modum & formulam ratificandi refert. Carthar. de interrog. rei. lib. 4. cap 1. num. 23. in clauſula, ex tunc. D. acceptatis, de qua ēt author hic nu. 2. verſ. tunc D.

Num. 3. Iſtæ terminus.

Poſt ratificationem hoc decretum neceſſarium eſt, ſcilicet, quod ſtatuatur breuis terminus ad facien. defenſiones, vt ſupra viſum eſt, & hæc eſt communis obſeruantia, aliter quis non poſſet & condemnari tamquam indefenſus, & multò ſunt defenſiones præſertim erroris poſt confeſſionẽ, late Chartha. d. pract. lib. 4. c. 1. nu. 24. verſ. quod quidem decretum.

Ratificatio dictorum in tormentis perſeuerata, & iurata excludit omnem dubitationem Amed. de ſindica. in verb. ratificatio num. 1. & tollit omnem difficultatem in termino defenſorio opponendi de ineptitudine proceſſus, ac ꝙ ſententia executioni mittatur, De ratificam. confeſſione habes apud Fr. Caſon. de torment. c. 21. & de eius formula apud Foller. in prax.

crim.dialog.in verb. & ſi confitebuntur, num. *63*.& ex hoc.

Ratificatio an ſit neceſſaria, quando tortura fuit leuis, vid. apud eund. eo in loco nu. 83. An ſit neceſſaria, & an differatur, quando adduceretur a confeſſo error aliquis Foller. ibidem nu.84.Clar.§.*fi*.q.55. in fin. vbi ſecundum practicam nouam dicit, quę nunquam admittitur reuocatio niſi probato errore.

Ratificatio non operatur ſi confeſſio ſit extorta per tormenta nullis præcedentibus inditijs legitime, etiam quod illa confeſſio millies ſit ratificata Honded.conſ.108. nu. 33. 34. vbi infinit.cumulat.Bertazol.crim.conſ. 340. in fi. Rimin.iun.inter.crim.conſ. *69*. nu. 1. & conſ. ſeq.nu.42.lib.2.

Ratificatio confeſſionis qualificatæ an operetur quod confeſſus condemnetur reiecta conditione, vel qualitate, quæſtio hæc habet facilem reſolutionem, nam ratificatio tantum purgat metum, non autē aliquod de nouo inducit; quamobrem ex tali confeſſione, quia ordinaria pœna mortis condemnari non poteſt, quod ex multum ſingulare, & in ſolemni cultu iuxta Decia.plures citan. conſ. *60*. num. 37. lib.3. Clar.§.fin.q.15.verſ.forte poſſet.

Ratificatio nulla ex defectu confeſſionis, puta ſecutę non præceden.indicijs, non conualeſcit ſuperuenientibus indicijs, Cla.q.55. verſ. ſi vero, in fin.& n.*64*.verſ. dixi etiam.

Quid

Quid ſi quis eo tempore quo adducit reus ad bancum pro ratificatione, adijcit ratificationi alia delicta, de quibus non interrogetur, & quorum nulla indicia procedunt, an ex ea ſpontanea confeſſione pro illis delictis poſſit condemnari pro quibus non cadit ratificatio quia nihil eſſet ratificabile.

Ex ſola fama tortus, & confeſſus delictum, ratificatione ſecuta an poſſit condemnari, eſt pulcherrima quæſtio examinata per Farinac. quæſt.47.num.10.verſ.amplia, tit. de iudic. & tortur.

Ratificatio non obeſt, vbi confeſſio ſit inuetiſimilis, ideo non ſufficit ad condem. Boſſ. de confeſſ.nu.6.Maſcard. concluſ.484. num.5.

Eodem modo ratificetur confeſſio contrariæ euidentiæ facti Maſcard. ibi num.6.

Denique te diutius remouet forma concluſionem,& dic quod vbi confeſſio eſt nulla multis varijſque modis a iure proditis, ita & ratificatio, non datur qualitas abſq. ſubiecto, accidens, abſq. ſubſtantia, & ſicut reſeruatio nil operatur non exiſtente ſubiecto reſeruabili, ita nec ratificatio.

Num.7. Recepta.

VTrum ſecuta ratificatione poſſit quis interrogari de ſocijs, & complicibus, vid. Clar. q.21. verſ. dictum ſocijs, & de alijs delictis quorum non extan. indicia, ſupra viſum eſt, vide Clar.§.fin.q.64.verſic. ſucceſſiua quæ-

ro.Carth.de interrog.rei libro 4.cap.1. nu. 84. Mediolani inualuit obſeruantia, vt confeſſus crimẽ interrogari non poſſit de alijs, quorum nulla ad ſunt indicia, excepto crimine furti, aſſaſſinij, ſfroſationis annonæ, vel ſalis, vel ſi eſſet bannitus & condemnatus quibus caſibus, ſi executionis demandanda ſit condemnatio, ſolet torqueri tam ſuper alijs delictis in genere quam ſuper complicibus; ſocijs, & receptatoribus, Fari.tit.de indic.q.37.nu.166. de quo infra cap.1.lib.6.

Aduerte tamen, quod huiuſmodi tortura ſuper alijs, & ſuper ſocijs debet eſſe moderata, & male faciunt, qui cum condemnato vtuntur omni tormentorum, crudelitate, & tanquam cum cadauere agunt. Farinac. d. tit. de indic. quod 37. num. 237. & 175.

LIBER V.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo contra reum contumacem procedendum ſit.*

2 *Contra contumacem ſi extent legitima indicia monitorium, ſeu inquiſitio formari debet.*

3 *Citatio ad ſe excuſandum a delictis in Monitorio, ſeu inquiſitione intentatis cum eorum inſertione reo tranſmittenda eſt.*

Reus

4 *Reus contumax ſeruatis ſeruandis condemnari poteſt.*

5 *Legitima indicia extare debent, vt monitorium ſeu inquiſitio tranſmitti poſſit.*

6 *Legitima indicia qualia eſſe deberi hoc caſu.*

7 *Opinio vehemens contra aliquem ex probabilib. argumentis reſultantem ſufficit ad tranſmittendum Monitorium, ſiue inquiſitionem.*

8 *Indicia coadiuuari.*

9 *Fuga ante inquiſitionem qualibet probetur.*

10 *Fuga iunctis alijs indicijs eſt ſufficiens ad traſmittendum inquiſitionem.*

11 *Iudex cuncta ri mari debet, & rerum ordinem plena inquiſitione diſcutere.*

12 *Vita hominis nihil eſt carius.*

13 *Dignita vitæ æquiparatur.*

14 *Diuitiæ ſunt ſecundus ſanguis hominis.*

15 *Contumaces condemnati poſſunt impunè offendi.*

16 *Iudex qui innocentem damnat, vni poſtea occiditur, non excuſatur a grauiſſima pœna.*

17 *Monitorium, ſiue citatio cum inquiſitione debet legitimè exequi, alias omnia, quæ ſequentur, eſſent ipſo iure nulla.*

18 *Citationes omnes legitimè exequi debent quia defectus citationis annullat omnes actus de ſuper factos.*

19 *Monitorium, ſeu inquiſitio qualiter exequi debeat, vt dicatur legitimè facta exequutio.*

20 *Domi reus citari poteſt, & de qua domo intelli-*

 gendum

ligendum ſit.

21 *In exequendis Monitorijs, inquiſitionibus, & citationibus attendi debet ſtylus, & conſuetudo locorum, illiſque inherendum eſt.*

22 *Ante inquiſitionem de corpore delicti conſtare debe.*

23 *In Matrimonio, quod ſecundum ſtylum Vrbis formatur, quæ ſolemnitates requiruntur.*

24 *Executo Monitorio fit relatio executionis, ſeruantur termini, & deinde reus contumax condemnatur.*

25 *Extra Romanam Curiam non fiunt monitoria, ſed inquiſitiones.*

26 *Inquiſitiones, quas ſolennitates habere debeant.*

27 *Inquiſitiones ſcribuntur in libris actorum curiæ.*

28 *Inquiſitionum tenores inſeruntur in citatione prima quæ reo contumaci transmittitur.*

29 *Citatio cum inſertione inquiſitionis qualiter concipi debeat.*

30 *Condemnationem contumacis, quæ præcedere debeant.*

31 *Formæ variantur ſecundum varias variarum Curiarum conſuetudines, & practicas.*

32 *Conſuetudo, & practica locorum obſeruanda eſt.*

De modo procedendi in contumaciam contra delinquentem. Cap. I.

HActenus diſſeruimus quomodo formandus ſit proceſſus contra eum captum, 1 & in fortijs Curiæ detentum, † videamus mo-

modo quomodo contra contumacem pro-
2 cedendum ſit. Et breuior dico, † quod ſi delinquens capi non potuerit, tunc conſiderare debebis, an legitima fuerit contra ipſum indicia ex proceſſu deſuper fabricato acquiſita & ſi ſic, tunc contra eundem monitorium
3 ſeu inquiſitionem formabis, † eiuſque copiam cum citatione de ſe excuſandum à delictis indicta inquiſitione, ſeu monitorio intentatis, iuxta formas inferius traditas ipſi reo contu-
4 maci tranſmittes. † Et ſi infra terminum ibi aſſignatum, ille ſic citatus non comparuerit, tunc ſeruatis ſeruandis contra eundem ad Sententiam condemnatoriam deuenire poteris.
5 Clar.q.31.in prin.† Dixi legitima indicia, quia non quęlibet indicia ſufficere debent ad tranſmittendam inquiſitionem, ſed tantummodo illa, quæ legitima ſunt Chart. de execut. Senten.cap.fin.num.59.& 139.
6 † Intelligo autem legitima hoc caſu, non (prout aliqui intelligunt) ea tantum, quæ ſunt ſufficientia ad torturam, Natt.conſ.594. num. 14.volum.3. ſed etiam ea, quæ non ſunt adeo grauia, legitima tamen, & è iure approbata. Char. d. c. fi. nu. 139. quod erit arbitrio iudicis relinquendum, Conrad.in pract. in tit.de
7 inquiſit. numero 33. † & voluerunt nonnulli ſufficere vehementem opinionem: contra aliquem ex probabilibus argumentis reſultantem. Clar. quęſt. 20. verſic. ad formandum ibi
ni-

8 nihilominus. bene verum eſt ; † quod ſi indicia ſint debilia , debebunt aliquo modo coadiuuari † Ideo ſolet prius citati reus ad informandam Curiam ſub aliqua pœna pecuniaria & non cõparens requiri,& (ſi videbitur) deinde mulctari ; deque his omnibus apud acta mentio fieri debebit, antequam ad tranſmiſſionem Monitorij procedatur , quia tunc reo ſic citato non comparente , dicetur conſtare
9
10 de eius fuga ante inquiſitionem , † quæ fuga junctis alijs præexiſtentibus indicijs ſufficit poſtea ad tranſmittendum inquiſitionem prædictam: Clar. d. quæſt.20. verſic. ad formandum , in fin.& hæc eſt bona practica , & ita vi-
11 di obſeruari à doctiſſimis viris . † Et merito quidem circa prædicta eſt ordo rerum plena inquiſitione diſcutiendus , & cuncta ſunt diligentiſſime rimanda , & cõſideranda.Rol.conſ. 51.num. 1. lib.1.cum plerumq. agatur de vita
12 hominis , † qua nihil eſt curius , Vaſq. controuerſ.Illuſtr.lib. 1 . c. 18. nu. 9. vel de dignitate,
13 † quæ vitæ æquiparatur , Barba. conſ. 71. col.
14 4.volu. 2. vel demum de fortunis , † quæ ſunt ſecundus ſanguis hominis.Iaſ.in l. nequicquã. §.vbi decretum,nu. 2 in fi.ff. de offic. pro conſ.
15 & lega. Et tu ſcis, † quod tales ſic capitaliter condemnati vigore conſtitutionum Summorum Pontif. impunè poſſunt occidi , Sixtus V. poſt alios id conſtit. 5 . contra homicidas , &c.
16 † Qua re ſi quis innocens dannatus interficeretur.

tur, neſcio quomodo, tu qui eum damnares a grauiſſima pœna excuſari poſſes. Vaſq. vbi ſup.d.ca. 18.nu.6. Circa tranſmiſſionem autem monitorij, ſeu inquiſitionis, illud maxime
17 aduertere debueris, † vt legitime exequatur, quia ſi minus legitime exequeretur, proceſſus, & Sententia, & omnia quæ inde ſequerentur eſſent ipſo iure nulla Clar. q. 31. in princ.
18 † Et idem obſeruare debueris in omnibus citationibus, quia defectus citationis reddit nullos omnes actus deinde factos, Clar. q. 31. verſ. 1. & ſeq.
19 † Nec tamen neceſſarium eſt (prout aliqui voluerunt) quòd inquiſitio prædicta perſonaliter intimetur, ad hoc, vt poſſit quis tanquam contumax condemnari, ſed ſufficit ſi ad domum intimetur dimiſſa copia dictę inquiſitionis, & ita obſeruat ſtylus, & conſuetudo omnium Curiarum Clar. d. q. 31. verſ. dictum eſt
20 & verſ. ſeq. † Intellige autem de domo, in qua ipſe reus inhabitate, & ſedem habere conſueuerat, Clar. d. q. 31. & d. verſ. dictum eſt ibi, &
21 quod talis, &c. † Quia tamen omnes loci habēt, vel Statuta, vel proprios ſtylos, & conſuetudines circa prædicta, illis erit inhærendum, nec aliquo modo erit ab eis recedendum. Clar. d. q.
22 31. verſ. quæro modo. † Debet etiam conſtare de corpore delicti, alias enim ſi de eo non prius conſtaret, non poſſet aliquid poſtea fieri: & ſi fieret eſſet omnino nullum, & inualidum,
Clar.

23 Clar.quæſt.4.† In monitorio quod formari ſolet ſecundum ſtylum Romanæ Curiæ in Vrbe apponi debet nomen, & officium Iudicis inquirentis,nomen inquiſiti, terminus, qui datur ad comparendum, pæna ſub qua inquiſitus citatur tota ſeries delicti, quod intentatur cum annotatione temporum, & locorum, Niſi ſint delicta,quæ habeant tractum ſucceſſiuum, Deci.conſ.10.nu.72.& ſeqq.lib.1. & aliarum circunſtantiarum, iuxta quod conſtat in proceſſu informatiuo, Chart.de exec. Sent.in præfat. nu.115.& in c. fin. num. 149. Item modus exequendi comminatio procedendi ad vlteriora ſi reus non compareat, tempus, locus, & in quo formatur ſubſcriptio, denique ipſius Iudicis. Habes per Clar. q. 31. per tot. & per Foller. in ſua pract.in verbo,vel eos verbaliter citari fa-
24 ciat per tot.† Cum autem fuerit exequutum ſit relatio exequutionis prædictæ per nuncium apud acta Curiæ, Foll.in d.pract. in verbo, fiat relatio nuncij, & deinde expectatur,quod tranſeat tempus aſſignatum ad comparendum, quo lapſo formantur aliæ citationes ad docendum paruiſſe monitorio pœnali contra reum formato, executo, & in actis reproducto, & dicendum contra . ad demum citatur reus ad Sententiam.

25 † Extra verò Romanam Curiam,&,vt aiunt in partibus,non fiunt monitoria,ſed inquiſitio-
26 nes iuxta ſuperius poſitam formam,† quæ quidem

dem inquiſitiones pariter continere debent nomen iudicis inquirentis, & eius officium nomen inquiſiti, & totam ſeriem delicti, vt ſupra dictum eſt, tempus, & locum in quo formatur, & ſubſcriptionem iudicis inquirentis. Clar. d. quæſt. 32. verſ. per D. & Foller. d. verbo
27 vel eos verbaliter citari faciat, num. 4. † & huiuſmodi inquiſitiones ſcribuntur in libro acto-
28 rum Curiæ, † & deinde earum tenore inſeruntur in Citatione, quæ ſit de mandato Iudicis tali inquiſito cõtumaci, dimiſſa earundem copia domi, vel perſonaliter, aut alias, prout fie-
29 ri potuit, ſecundum conſuetudinẽ loci † quatenus infra certum terminum comparere debeat ad reſpondendum dictæ inquiſitioni cum comminatione, quòd alias ipſo non comparente ad vlteriora, procedetur. Foller. in dict. ſua pract. in verbo vel eos verbaliter, &c. num. 3.
30 & ſequ. † Et ſi talis ſit citatus non compareat ſi eſt ſtylus, quòd alia citatio ſimilis tranſmittatur abſque tamen inſertione inquiſitionis, illa tranſmittitur, poſtea reus in banno ponitur, ac deinde fit eidem intimatio, qualiter fuit in banno poſitus niſi infra certum terminum comparuerit, Foller in d. pract. in verbo Banniatur, & demum ſi adhunc in contumacia perſiſtat, citatnr ad Sententiam. Hæc citatio non eſt neceſſaria ſecundum aliquos, vt habes inferius, verſ. poſui formam pro certa die, & poſtea quandocunque ſingulis diebus, & horis, &

ris, & fertur Sententia condemnatoria con-
31 tra ipſum. † Vt autem facilius prædictas per-
cipias formas inferius apponam, quæ tamen
variare debueris ſecundum varias variarum
32 Curiarum conſuetudine, & practica † a qui-
bus nullo modo, vt ſuperius dixi, licet recede-
res. Clar. q. 31. verſ. dictum eſt, & verſic. quæro
modo, Char. de execut. Sent. cap. fin. numero
134. 138. & 187. cum ſeqq. Et primò formam
Monitorij, & illius executionis iuxta ſtylum
Romanæ Curiæ tibi ſupponam, quæ eſt talis
videlicet.

SCHOLIA IN CAP. I.

Monitorium, cuius apud nos nulla ſit mẽtio, cum ſolũ eius viſus ſit in vrbe, ſuccedit loco inquiſitionis, atq; iiſdẽ ferme regulis innititur, vt videre eſt ex hoc capite, & ſeq. Ideo diſpoſitum de vno; cenſetur quoq; diſpoſitum de alio, cum promiſcue monitione, & inquiſitione vtamur.

Qualia indicia requirãtur, differit Farin. q. 1. nu. 35. 40. vbi quinque opiniones recenſet, & tandum reſidet in hac, quod hoc committatur iudicis arbitrio, quod debet eſſe regulatum a iure, & author hic, nu. 5. 6.

Secundo ſequitur ex hoc permiſſorio quod ſi nulla præcedunt indicia monitorium tranſmitti non poteſt, vt author nu. 3. probat. Vn-

de

de ſi monitorium eſt iniuſtum, & ſine cauſa, puta nulla præcedente ſuſpitione contra reum non ligat, quia vbi non eſt ſuſpitio aliqua probabilis: non debet cogi quis ad ſe ſubijciendũ examini, quia probationes de domo rei non ſunt aſſumenda; Boſſi. conciuis meus in titu. quomodo procedatur per præcepta, nu. 9.10. 11. vbi docet practicam formandi monitoria. Cæterum hæc monitoria, quę fiunt ſub pœna pecuniaria, ſunt vtiliora Fiſco, quam bonorum confiſcatio, vt dicit Farinac. tit. de delict. q. 18. num. 45. verſ. limita 6.

Senatus qui oculatiſſimus eſt his vtitur, quando alicuius fama grauata eſt. nam primo mandat citari ſub pæna pecuniaria, mox ſecuta mulcta ſub pęnæ vitæ, & confiſcationis bonorum, ita factum eſt contra Com. Hippolytum Maynum damnat. primo in ſcutis his mille erga Reg. Cam. poſtea in pæna vitæ, & confiſcationis, & anno prętérito citati fuerunt multi ex patritijs noſtris, inter quos Egreg. Co. Marcus Ant. Areſinus, Ferrandus Nouatus, Com. Franc. Abdua, M. Ant. Gallina ſub pænam ſcutorum x. mille, quę pręcepta fuerunt terribilia, aliqui paſſi fuerunt contumacialem multã metuentes illud Dauidicum, Domine ne in furore tuo Alij ſe conſignarunt, tandem dimiſſi ſunt. Hæc præcepta intimata fuere ſub regimine Ill. & Excell. Comitis ſtab. & Locum tenentis Regij in hac inclyta Ciuitate, & ſtatu

Me-

Mediolani. Superuenit poſtea Decretum gratioſum, cuius commodum multi ex mulctatis nondum cauto Fiſco ſenſere, ſuper quo multa reſponſa reddidi imprimenda.

Num. 3 Cum citatione.

CItatio hæc debet eſſe certa, & an in ea ſit exprimenda cauſa propter quā quis citetur Clar. q. 31. verſ. quæro nunc. Farinac. de inquiſit. q. 11. nu. 40. & q. 18. num. 45. 53. Verum in caſibus prędictis ſolum citati fuerunt hi nobiles pro nonnullis concernentibus intereſſe Fiſci Regij nulla addita ſpecie criminis contra quam citationem ſtat. Natt. conſ. 194. num. 11. lib. 3. Quæ tamen citationis odioſæ ſunt, licet Princeps iubeat aliquando ita ex magnā cauſa fieri, & perraro ſunt relaxandæ, incutiunt enim magnum timorem, ne dicam diſperationem, his qui citantur, dum ignorant quorſum tendat illa citatio. Et ideo ego conſultus ſuper forma d. citationum dixi, quod in ſimilibus aduocatus nullam opem ferre poteſt, & (vt in prouerbio fertur) digladiato, & ſi peritus vrgente maiore vi peritiam omnem amittit, dum neſcit ſe defendere a multorum ictibus contra ſe aduolantibus, Sic Aduocatus, dum Principes hanc citationum formulam ingrediuntur, & ſubditos grauant.

Dicebam quandoque in cauſis grauibus, in quibus non eſt impoſitā pæna confiſcationis bonorum, abſtinēdum ab his præceptis, quibus

per obliquum peruenitur quo ad effectum ad bonorum confiſcationum; ſed tantum ea præcepta concedi poſſet, quando ad ſunt legitimæ ſuſpitiones. ſed non idoneæ ad inquirendum. ſi tamen delictum ſit huiuſmodi, contra quod ſi extarent indicia, haberet locum confiſcatio ſicut in crimine ſodomiæ per decreta Senatus Excell. (licet aliter ſit ſeruatum hoc anno in cauſa ardua) non autẽ ſunt concedenda, ſi non eſſet locus confiſcationis. Ad hæc tendunt tradita per Farin.tit.de del.q.18.n.37.verſ.quarta ſit concluſio lib.1.In materia huius monitorij plures formantur quæſtiones, quæ excutiuntur per Scac.3.in tract.Iud.c.57.58.

Quotuplex ſit monitorium.n.2.vſq. ad n.5. quo caſu permittatur in criminibus.

An, & quando ſit prohibitum ante formatam inquiſitionem num.4.

In Dominio Mediolani per Conſtit. Cæſ. tit.de accuſat.§.omnibus prohibitum eſt iudicibus, ne per præcepta pęnali procedant inconſulto Senatu, vel Princeps cum meminit Scacc.d.loco num.5. circa finem.

Nunquid iſte modus procedendi ſit contra ius, vel præter ius.

Quod hoc munitorium non cõſtituitur quẽ reum, ſed is, qui examinatus conſtituitur reus ſi ex eius examine reſultat aliquod inditium legitimum, ibi num.10.

Si monitorium tranſmittitur poſt formatam

inquiſitionem, & tunc exprimenda eſt cauſa, ob vnam monetur, non ſi ante, vt diſtinguitur ibi cum aſſignatione rationis nu. 10. in fi. Ego verò nunquam vidi, nec audiui tranſmitti monitoria poſt, ſed ante inquiſitionem deficientibus indicijs, vt ſ. dixi præſertim cum ſolum nitantur Senatus authoritate, qui auditu cauſæ ſtatu id ex arbitrio ſuo decernit.

Quod monitorium, eſt vtile Fiſco ad eliciandas pecunias. perniciosum vero iuſtitiæ, quia inſtruitur ad fugam reus, num. 11. verſ. quarta difficultas.

Num. 4. Et ſi.

SI reus comparet, reſoluitur monitorium vim ſimplicis citationis, ſi non comparet, ſeruatis ſeruandis proceditur ad vlteriora condemnando, cum pœnas comminatas in præcepto. Scac d. c. 58. in fi. & Author hic. Vide eunde, Scac. cap. 97.

Num. 5. Dixi.

SI de monitorius poſt inquiſitionem, bene dicit Author. indicia debere eſſe legitima ſi non ſufficiant ſuſpitiones, vt dixi. Mediolani, quod obſeruetur iam dixi. Cum quandoq. indiceret mentio horum monitoriorum, cum citatione ſub pæna comminata, & non dubitarent rei ſe preſentare exiſtimantes, contra eos nulla legitima fore indicia, Dixi quod & ſi Senatus ſoleat iubere iudicibus, vt ſub pæna citent, non tamen neceſſarius iudiciorum defe-

ctus

ctus arguitur, quodq. poteſtati Senatus cõmittitur, non etiam neceſſitati ſuppoſitum eſſe exiſtimandum eſt. Quodq. poteſt latere anguis in herba, neq. inde tutum argumentum ſumi poſſe. Quia cogitationes Senatus quis explicabit? Percute plecturum conſcientiæ tuæ, & ſi deliquiſti, trepida, quia pauor his eſſe ſolet, qui operantur malum, atque hi pertimeſcunt ſemper, & ad omnia fulgura pallent.

Num. 6 Intellige.

VT quis poſſit citari perſonaliter, debent præcedere legitima indicia à iure approbata. Natt. d. conſ. 94. nu. 14. verſ. 4. accedat. lib. 1. & abſtinen. eſt a ſententia contumaciali ſi legitima non adſint indicia, Chart. de exec. ſen. capit. capt. bannit. cap. vlt. n. 139. Ad quod reſpexit Senatus in ſuo decreto anni 1584. die 11. Octobris mandan. quod contumaces non inquirerentur, niſi legitimis præcedentibus indicijs, neue rei conſtituerentur. Cuius decretis beneficium (ſicut multa alia) referen. eſt Preſidi Magiſtratus ordinarij, ac Principum conſiliario Simoni Boſſio, cuius ſpecimen ingenij, quo in iuuentute pollebat, facilem auditũ ad omnes honores per gradus ei fere pollicebatur. Quod votis ſit potitus, gratulandum eſt, nam in ea ſenatoria dignitate multas controuerſas quæſtiones diremit, quarum memoria nullo tempore inter moritura eſt, illius etiã nomen nulla obliuione poteris aboleri. Cuius

recordationem, & ſi perpetuam virtutes propria redditura ſinit attamen eo beatiores, & gratiores erunt, cum filium ſuum Fabricium, I.C. multi nominis, Oratorem ſecundum agnoſcamus; nec Vicarium Prouiſionum huius Ciuitatis. Id enim inter ſummas eius fœlicitates cenſendum eſt, dum vel eum vel ex eo ſurgentes intuetur nepotes.

Num. 9. Solent.

MEdiolani hæc praxis non recipitur quia monitorium vſus eſt prohibitus obſtante conſtitutione, de qua, & vt ſupra dixi, ſed iudex ſeruatis ſeruandis procedit, ſcilicet formando inquiſitionem, ſi reus haberi, ac detineri non poteſt.

Num. 1. Quæ fuga.

QVale indicium præſtet hęc fuga, vide Menoc lib. 1. pręſũp. 89. à n. 6. vſq. ad nũ. 20. Maſc. de probat. concl. 8. 9. lib. 2. iunctis ſeq. ad quem locum non te, vt tantum aquas ſitientem, non bibentem, ſed ad plenam meſſem relego. Si tamen inſatiabile videndi ſtudium vis explere, ne diſcedas a Farinac. lib. 2. tit. de indic. & tortur. q. 48. per tot.

Contra Iudicem indebite inquirentem, & condemnantem iniuſte, pręter Vaſqui controuer. Ill. c. 18. n. 26. Vid. Farin. q. 10. n. 35. vbi plura de iudice inquirente per calumniã, & qñ dicatur in vera calũnia, & cõtra iudicẽ minus debite punientem reum, Vid. eundem q. 17. nu. 6.

Num.

Num 19. Et tamen.

AMpla eſt materia huius citationis, de qua vid. Clar. q. 31. verſ. dictum eſt, vbi ſingula capite proſequitur.

1 Quod reus debet legitime citari, ne proceſſus, & ſententia ſint nulla, & quotupliciter dicatur nulla. Farinac. q. 11. nu. 94. tit. de ..

2 Quod ad citandũ cogitur Princeps etiam ſubditum in criminibus, & Farin. q. 22. nu. 66. vbi plene vol. 1. in ciuilibus etiam ex magis communi.

3 Quod habet locum in delicto notorio, in quã rem tamen, Vid. Scaccia de veritate q. 51. num. 7 & ſeq.

4 Quod requiritur ſpecialis commiſſio Iudicis citantis in criminali, Scacc. vbi ſup.

5 Nunquid exprimenda ſit cauſa ob quam citatur, quæ quæſtio eſt ſuperflua Mediolani quia tenor inquiſitionis in ipſa citatione inſeritur, Clar. d. q. 71. verſ. quæro nunc Scac. d. q. 32. nu. 15.

6 Quod non poſſit in citatione imponere pœnã pro contumacia citati, verſ. item quæro.

7 Quod in citatione opponitur totus tenor Inquiſitionis verſ. quæro nunquid, & hoc de conſuetudine.

8 Inquiſitionis formula.

9 An ſufficiat intimatio citationis ad domum in Dominio Mediolani ſeruantur, No. Conſtit. tit. de accuſat. procedant.

10 Quod non requiratur, vt citandus requiratur per Ciuitatem, ſed directu ſufficiat ire ad domum, verſ. ſed nunquid.

11 Abſens extra territorium citatur per ſubſidiales literas ibi, verſ. ſed hæc, & hoc procedit etiam quod ambo iudices diuerſi territorij eſſent ſub eodem Principe.

12 Vagabundus citatur iuxta formam Nouæ Conſtitutionis, de quo in d. §. procedunt. Scacc. c. 45. num. 23. & 25.

13 Citatio vna peremptoria in criminalibus ſufficit pro omnibus, verſ. quomodo.

14 Reo conſtituto ob vim monitionis, quæ ei fit citatione non eſt opus ad ferendam ſententiam condemnatoriam, Nam poſt monitionem cenſetur citatus omnibus diebus, & horis, vt compareat, de qua monitione, Clar. in verſ. vlterius.

15 Citatus cum termino ad reſpondendum inquiſitioni, pendente termino poteſt capi, verſ. vltimo quæro.

Has omnes quæſtiones pleniore ſtylo videre poteris apud Farinac. de inquiſ. q. 11. per tot. quæſtio. Scac. in q. 32. 33.

16 De citatione qua fit per edictum idem Scac. plene. cap. 34.

17 De citatione per proclama, Scac. cap. 35.

18 De citatione per campanam idem, cap. 36.

19 De citatione in criminalibus, cap. 39.

20 De citatione per literas in criminalib. ibi. c. 40

De

21 De citatione per edicti proclama, & per campanam in criminalibus, Scac.cap.41.
22 De citationi reali ſeu captura, cap.42.
23 De modo exequendi citationes in criminalibus, cap.45. & ſeq.
24 De relatione executionis citationis verbalis per litteris, & per edictum, & executionis realis in omni ſpecie cauſarum, cap. 48. 49. apud Scacc.

Num. 22. Debet etiam.

Supra ab unde dictum eſt, & de hoc Clar. q. 4.

Num. 24. Cum autem.

DE relatione executionis, vid. Scac. c. 48. 49. vt ſupra diximus Foll. in prax. dialogi. in verbo fiat relatio nuncij. Cætera ſunt plana.

SUMMARIUM.

1 *Forma Monitorij ſecundum Stylum Almæ Vrbis, & Romanæ Curiæ.*
2 *Forma citationis, quibus ſeruantur termini ad Sententiam.*
3 *Forma Citationis ad Sententiam.*
4 *Forma Sententiæ contumacialis remiſſiue.*
5 *Termini ante Sententiam, qualiter ſeruandi ſint, & quomodo enumerandi die ſecundum antequã practicam, & veram.*
6 *Reus debet habere terminos integros.*
7 *In Vrbe in Curia Reuerendiſſ. D. Gubernato-*

ris quomodo hodie ſeruentur termini.

8 *Hæc tamen practica a paucis annis citra eſt intro-ductа.*

9 *Lelius de Sindicis, & Iulianus Sanctarellus actuarij in dicta Curia, & viri multum practici, poſteriorem vſum damnabant, & priorem ſeruandum eſſe affirmabant.*

10 *Quorum opinionem author approbat.*

11 *Stilum, & loci conſuetudinem attendendam eſſe ait.*

Forma Monitorij ſecundum ſtylum Vrbis, & Romanæ Curiæ, & citationem, quibus peruenitur ad Sententiam condemnatoriam, Cap. II.

Annibal Oricellarius Epiſcopus Carcaſſonus Almæ Vrbis eiuſq. diſtrictus Generalis Gub. & V. Camer.

Ecce nomen, & officium Iudicis, Clar. quæſt. 31. verſ. pro D. N. Prætorem.

Tibi Sempronio N. de tali loco, ex aduerſo principali auctoritate noſtri officij, nec non ad Magnifici, & Excell. D. Ioannis Iacobi Nerotti S.D.N. Papæ, & Reuerendæ Cameræ Apoſtolicę procuratoris Fiſcalis generalis inſtantiam, Vitalin. in tract. de malefic. in rubri. de citatio. num. 22. & 25. tenore pręſentium pręcipimus, & expreſſe mandamus: quatenus

tenus infra triduum proximum, c. olim, &c. ſi extra de reſcrip. Vitalin vbi ſup. nu. 11. ſub executione præſentium computandum, cuius primus dies pro primo, ſecundus pro ſecundo tertius pro tertio, & peremptorio in termino tibi aſſignatur, Foll. in ſua pract. in verbo, vel eos verbaliter citari faciat n. 5. & 22. & num. 40. & vide Vitalin. vbi ſup. num. 11. ſub pœnæ confeſſatorum criminum, & delictorum, de quibus imputaris, vltimi ſupplicij, & confiſcationis omnium bonorum tuorum, mobilium, & immobilium, iurium, & actionum, ac debitorum cominum, Cenſuum, Societatum, & locorũ Montium, præſentium, & futurorũ, vide Cla. q. 78. verſ. vlterius quæro, vbiq. locorum exiſtentiũ debeas coram Nobis, ſeu infraſcripto noſtro in criminalibus Locumtenente, vt ſciat vbi debeat comparere. Foller. vbi ſup. num. 4. Clar. d. verſ. per D. N. q. 31. perſonaliter per te ipſum, Foller. vbi ſup. nu. 8. comparuiſſe, & te præſentaſſe ad te excuſandum, exculpãdum, & defendendum ab infraſcriptis criminibus, & exceſſibus per te commiſſis, & patratis, Clar. q. 31. verſ. quæro modo, & ſignanter ſuper eo, ꝙ cum alias de anno 1592. menſe Maij, Clar. q. 31. verſ. quod de anno, nulla ſaltem legitima cauſa ſubſiſtente, Fabritium N. de Capua in Alma Vrbe prope Eccleſiam S. Mariæ de Populo nuncupatæ, cum enſe denudato egreſſus fuiſſes, illumq. in brachio ſiniſtro vnico graui

ui vulnere cum debilitatione eiuſdem brachij affeciſſes, & poſtea de eodem anno, & menſe Auguſti, per acta infraſcripti Notarij pace cum eodem mediātibus communibus amicis inita delicti prædicti veniam obtinuiſſe debuiſſeſq. propterea non modo nihil aliud mali contra prædictum Fabritium cogitare, aut moliri; ſed ob omni ſcelere ſaltem quantum humana patitur fragilitas, abſtinere. Nihilominus gratię immemor prędictæ, neque conſiderans, quam graue, & turpe facinus ſit pacem frangere pręcipue homicidium inſimul committendo, quo omni iure ſemper prohibitum ſub grauiſſimis pęnis extitit, legumq. & ſacrorum Canonum, ac ſacratum ſummorum Pontificum conſtitutionum iuſſa, & pręſcripta paruifaciens immo illis expreſſe contrauenieus, temere, doloſè, & appenſate. Clar. q. 21. verſ. ſcienter, & doloſe. animoq. & intentione infraſcriptum delictum & homicidium cum fractione pacis committendi, de præſenti anno.... & menſe .. ſeu alio veriori tempore, armatus archibuſio longo ad rotam, puluere, & pileis plumbeis onuſto, omnibuſq. reus ad necandum neceſſarijs inſtructo, noctis tempore, neſcitur quo ſpiritu niſi diabolico ductus, prope domum dicti Fabritij, in via Farratina nuncupata exiſtentem in quodam horto domui prædictæ cohærente in inſidijs te poſuiſti, expectans, quod dictus Fabritio quē extra domum eſſe facile noueras

ad

ad eam reuerteretur, vt eum interficere, Cũq. prædictus Fabritius circa horam ſextã noctis tute, & ſecure, nil ſibi mali euenturum cogitans, domum reuerſus fuiſſet, aſſociatus ſolummodo ab Antonio eius famulo oſtiumque domus prædictæ pulſare cepiſſet. tu progrediens ex inſidijs prædictis eundem Fabritium ad hortus fuiſti, & dicendo ei *Bona notte* contra eundem dictum archibuſium quem geſtabas exoneraſti, magnoq. lęthali vulnere in flãco de vno ad aliud latus penetrãte vulneraſti, ex quo quidem vulnere illinc ad duas horas prędictus Fabritius mortuus remanſit eiuſque cadauer Eccleſiaſticæ ſepulturę traditum fuit, & his peractis in fugam te dediſti pœnas propterea in dictis legibus, ſacris Canonibus, & ſacris Summorum Pontificum Conſtitutionibus impoſitas, & inflictas temerè, & damnabiliter incurrendo; Rebuſq. alijs &c. Alioquin, &c. Foller. in d. verſ. vel eos, &c. num. 3. Vitalin. de malef. in rub. de cita. num. 3. volumus autem præſens noſtrum monitorium, tibi perſonaliter ſi perſona tua commodè haberi poterit. An debeat prius conſtare, quod fuerit facta diligentia de perſonaliter reperiendo, & quod non. Foller. vbi ſupra, nu. 38. Clar. d. q. 31. verſ. ſed nunquid ſin autem domi quæ ſolitæ habitationis. Vide Chart. de execut. Sent. c. fin. numero 182. quatenus illam habeas in Vrbe, & ad valuas Curię noſtrę alias ad eaſdem valuas, & in acie

Campi Floræ dimiſſis ibi illius copijs affixis præſentari,& intimari. Qualiter ſit citatio intimanda attenditur ſtylus, vel Statutum loci, Clar.d.q.31. verſ.dictum eſt, illudq. ſic executum ita te tractare, & afficere ac ſi perſonaliter, & magis legitimè exequutum foret. Certificantes nihilominus te, quod ſi in dicto termino non comparueris. Nos,ſiue infraſcriptus noſter in criminalibus locum tenens ſeruatis quatuor terminis in ſimilib. ſeruari ſolito iuxta ſtylum Curię noſtrę ad declarationē incurſus pænarũ prædictarũ illarũq. legitimam exequutionem cõtra te procedemus ſiue procedēt, cõtumacia,& abſentia tua, ac alijs in contrarium forſan facientib. non obſtantib. quibuſcũq. nec cõminatio requiritur, Vital. in tract. de maleſ. in rub. de citat. nu. 3. In quorum.&c. Dat. in Palatio noſtræ ſolitæ reſidentiæ, Foller. d. verb. vel eos & num. 3. hæc die men.
Marcus Aurelius de Domo locumtenens,
Locus † ſigilli.
Antonius Bartolettus pro Charitate Not.
Formato ſic vt ſupra monitorio illoq. exequuto, & in actis reproducto cum fide, executionis per Curſorem, ſeu mandatarium in calce ſeu a tergo eiuſdem annotata Relatio nuncij eſt de ſubſtantia citationis in actis debet ſcribi ſeriatim Foller. in ſua pract. in verbo fiat relatio lapſoq. dicto termino trium dierum in dicto monitorio aſſignato, qui incipit
cur-

currere a die executionis excluſiuè, Vital. in rubr. de citatio. numer. 27. citatur deinde reus infraſcriptis modis, videlicet.

1. Citatio die 16. Octob.

1 †Illuſtriſſimo Domino Gubernatore. Citetur Sempronius N. ex aduerſo principalis ad docendum ſe paruiſſe monitorio pœnali contra eum formato, exequuto, & in actis legitimè reproducto, ad dicendum contra primo prò prima dilatione ad primam diem, inſtante Fiſco. Char. Not.

Dicit non eſſe neceſſariam huiuſmodi accuſationem Chart. de execut. Sent. cap. fin. num. 171. & ſeq.

Facta relatione, comparuit ſubſtitutus fiſcalis, accuſauit contumaciam, & ingerit mandari, citari ſecundo pro ſecunda.

2. Citatio die 18. Octob.

2 Citetur Sempronius, &c. ad docen. &c. ſecundo pro ſecunda dilatione ad p. d. inſtante Fiſco. Charitas Notarius.

Facta relatione comparuit ſubſtitutus fiſcalis, vt ſupra, & obtinuit citari tertiò pro tertia.

3. Citatio die 20. Octobr.

Citetur Sempronius, &c. ad docendum &c. tertio pro tertia dilatione ad primam diem inſtante Fiſco. Charitas Not.

Facta relatione, ſubſtitutus fiſcalis obtinuit quarto pro quarta, & ſuper abondanti.

4. Citatio

4. Citatio 21. Octob.

Citetur Sempronius, &c. ad dicendum, &c. quarto pro quarta, & ſuper abundanti dilatione ad primam diem inſtante Fiſco. Cha. Not.

Facta relatione, ſubſtitutus fiſcalis obtinuit a citri ad Sententiam.

Citatio ad Sententiam, die 23. Octob.

3 Citetur Sempronius N. ex aduerſo principalis ad videndum deferri iuramentum in ſupplementum plenæ probationis, quatenus opus, ſit concludendum concludiq. videndum & audiendum Sententiam diffinitiuam, & loco Sententiæ videndum declarari ſe inciſſe in pęnis in monitorio contra eum formato, exequuto, & in actis legitime reproducto contentis, & pro promiſſorem exequutione mandatum quodcunq. de ſuper neceſſarium, & opportunum decerni, & relaxari ad primam diem inſtante Fiſco. Charitas Not.

Facta relatione, comparet ſubſtitutus fiſcalis accuſat contumaciam, & obtinet declarari vt ſupra, & Iudex ſuam fert ſententiam declaratoriam incurſus pænarum prædictarum

4 † cuius Sententiæ formam habebis in eodem meo formulario criminali.

5 † Numeros dierum quos in margine, tam ſupra quam infra notatos habes, Ideo appoſui ſui vt ſcires quomodo ſeruandi ſint termini in

6 prædictus; non enim ſunt ineulcandi, cū † reus termine integros habere debeat.

7 Non

7 Non nego, † quin etiam aliter fiat in Vrbe, in Curia Reuerendiſſimi Domini Gubernatoris. Vidi.n.citari reũ verbi gratia, die 16.ad 17. pro prima dilatione, die 17.ad 18.pro ſecũda. die 18. ad 19. pro tertia, die 19.ad 20. pro Quarta, & ſuperabundanti, 20. ad 21.pro Sent.
8 † Sed hæc prædicta a paucis annis citra eſt
9 introducta in dicta Curia, † & recordor, quod illam vehementer damnabat Dominus Lelius de Syndicis, qui fuit per plures annos actuarius criminalis in dicta Curia, & erat profecto, vir multum practicus, a quo ſemper vidi ſeruari priorem formulam, quam etiam ſeruandam eſſe dicit Dominus Iulianus Sanctarellus modernus actuarius in eadem Curia Notarius etiam ipſe multum practicus, & verſatus non ſolum in vrbe, ſed etiam extra in pluribus lo-
10 cis Status Eccleſiaſtici, † & ego puto, quod iure quidem talis poſterior vſus improbetur,
11 ſtylus tamen, & conſuetudo loci attendenda eſt, vt ſæpius monui.

SCHOLIA IN CAP. II.

PArum in hac prouincia curæ habentur hæc monitoria, quæ tantum vſitantur in vrbe ideo de his quæ foris ſunt, nihil ad nos.

Citatio Congruum debet aſſignari tẽpus ad comparen. Foller. in prax. dialog. in verb. vel eos verbaliter citari faciat num. 22. & eſt habenda

benda ratio locorum diſtantię, alias citatio erit nulla, tanquam facta intra anguſta tempora, in citatione igitur moderatum tempus eſt ponendum, & ſi citatio fiat tempore, quo citatus non poteſt venire, citatio eſt nulla.

Præſentium, & futurorum.

AN in confiſcatione veniunt futura Clar. q. 78. verſ. vlterius quęro, vbi quid diſponat Decretum Mediolani, tit. de pæn. §. omnium, cuius decreti meminit Plott. in ſuo ſolenni indice.

Num. 11. Stilus tamen.

DE obſeruantia ſtyli plura apud Maſcard. de probatio. concluſ. 1339.

An pro lege obſeruari debeat in cauſis criminalibus, dic quod ſic, Afflict. deciſ. 391. numero 5. & Iudex non obſeruans ſtylum, tenetur in ſindicatu, & facit litem ſuam, & hæc procedunt in ſtylo antiquo, & inuariabili, inſtrumenta contra ſtylum ſunt ſuſpecta de falſo. Hęc & alia collegit Præſes Menoc. lib. 2. præſumpt. 8. col. pen. & vlt. Cui addo plurima ſcitu digna ex locupletiſſimo Borgnin. Caualcan. indice ſuarum deciſionum hoc verbo, ad cum te lego.

SVMMARIVM.

1 *Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus.*
2 *Forma alia inquirendi breuior.*

3 *Forma*

3 *Forma citationis cum inſertione inquiſitionis.* 1
4 *Inquiſitiones Peruſiæ, & in aliquibus alijs locis non inſeruitur in citatione.*
5 *Forma citationis ſine inquiſitione.*
6 *Forma alterius citationis reſpondendum inquiſitioni.*
7 *Forma banni, quod publicatur contra contumaces.*
8 *Forma intimationis banni.*
9 *Forma citationis ad ſententiam.*
10 *Citatio ad ſententiam poſt bannum ſecundum aliquos non eſt neceſſaria: conſuetudini tamen locorum inhærendum eſſe monet author.*

Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus, & banni ac citationum quibus ad Sententiam deuenitur. Cap. III.

FOrma inquiſitionis, & executionis illorum iuxta ſtylum, quem vocant de partibus talis eſt, prout infra videlicet.

1 † Hæc eſt quædam inquiſitio, ſiue titulus inquiſitionis, quæ fit, & fieri intenditur per Mag. & Excellen. D. N. Iudicem ex eius mero officio, auctoritate, poteſtate arbitrio, atque balia, & ad quærelam B. & ad inſtantiã Mag. Domini procuratoris fiſcalis, vel, & ad denunciam P. contra, & aduerſus Sempronium N. de tali loco incolam Ciuitatis, &c. homicidam & fractionem Pacis, In eo, & ſuper eo, quod

ſama publica præcedente,& clamoſa inſinuatione ſic referente non quidem a maleuolis, & ſuſpectis, ſed potius ab honeſtis, & veridicis, hominis, & perſonis non ſemel tantum ſed ſæpe,& ſæpius ad aures,& notitiam dicti D. Iudicis,etiam per modum notarij, auditu, relatuq. peruenit, quod cum alias de anno ... &c & ſequere narrando ſeriem delicti, prout vidiſti ſupra in monitorio ab illis verbis, & ſignanter ſuper eo,quod cum alias, &c vſq. ibi: Rebusq. alijs,& deinde conclude Et prædicta omnia facta, & perpetrata fuerunt per præfatum Sempronium animo, & intentione, loco, & tempore,quibus ſupra: pœnas propterea legum. Sacrorum Canonum,& ſacrarum ſummorum Pontif. Conſtitutionũ,ac bannimentorum,ſiue Statutorum,temere, & damnabiliter incurrendo. Super quibus omnibus, & ſingulis, &c. Vide Clar.q.31.vbi hæc omnia bene declarat.

Vel etiam breuius formatur in leuioribus delictis hoc modo videlicet.

2 † Inquiratur ex officio Curiæ,nec non ad querelam N.&c.contra,& aduerſus M.de tali loco, in, de, & ſuper eo, quod de preſenti anno, &c. & pone ſeriem delicti,vt ſupra, deinde cõclude & prædicta omnia,&c.Super quibus,&c.

Die 16. Oct bris 1595.

Inchoata,facta, & formata fuit.

Dicta die,

Commiſſio primæ citationis in forma, & erit

erit, talis videlicet.

3 † De mandato multum Magnifici, & Excellen. D. N. Iudicis, &c. inſtante Magnifico Dominò Procuratore fiſcali.

1. Citatio die 16. Octob.

Citet. Sempronius N. ex aduerſo principalis quatenus infra triduum proximum, coram præfato D. Iudice compareat ad reſpondendũ inquiſitioni contra eum formatæ in, de, & ſuper eo, quod cum alias de anno, &c. & pone tenorem inquiſitionis, in quantum tangit ſeriem facti, vt ſupra, omiſſis generalibus vſque ibi. Rebuſq. alijs, &c. quia talis tenor interferendus eſt, Chart. de exec. ſent. c. 1. n. 386. & ſeqq. deinde conclude: Alioquin. &c. in quorum, &c. Datum, &c.

4 † Bene verum eſt, quod ſi ſtylus ſit in loco, quod non inferatur totus tenor inquiſitionis prout fit Peruſię, & in quibuſdam alijs locis:
5 † tunc ſatis erit dicere; Char. d. c. 1. n. 388. Ad reſpondendum inquiſitioni contra eum formate occaſione homicidij cum fractione Pacis per eum commiſſi, in perſona Fabritij N. de præſenti anno .... & menſe .... prout latius in dicta inquiſitione, ad quam, &c. Alioquin. &c. in quorum, &c.

Dicta die.

Exequuta fuit per N. publicum mandatarium Curiæ domi dimiſſa copia prout retulit.

Ad 2 *Die*

Die 20. Eiuſdem.

Commiſſio ſecundæ citationis in forma.

2. Citatio die 20. Octobr.

6 † De mandato, &c. Citetur Sempronius N. ex aduerſo principalis, quatenus infra biduum compareat perſonaliter ad reſpondendum inquiſitioni contra ipſum formatæ; tenori prout in ea, ad quam, &c. alias, &c. in quorum, &c. Dat. &c.

Dicta die.

Exequuta, vt ſupra per N. &c.

Die 23. eiuſdem.

Commiſſio banni, & intimationis eiuſdem in forma.

TENOR BANNI.

Bannum, & eius intimatio die 23. Octob. Huiuſmodi bannum debet continere nomen iudicis. nomen & cognomen eius, qui bannitur, cauſam ob quam bannitur, annum, & menſem. Foll. in ſua pract. in verſ. banniantur, n. 5. Chart. de exec. Sent. c. fin. nu. 186. verſ. prout etiam.

7 DI † ordine eſpreſſo del Magn. & Eccell. Sig. N. Giudice, &c. ſi deduce a notitia di tutti, qualmente hauendo Sempronio N. habitante, &c. del preſente anno... del meſe, &c. commeſſo homicidio in perſona di Fabritio di N. da Capua; etiam con frattura della Pace ch'era fra di loro, come appare per gli atti, &c. &

&c.& eſſendoſi perciò reſo cõtumace, nõ curãdo comparire, ſecondo le citationi fattegli, però ſi mette in bando in pena della vita, e conſiſcatione di tutti, e ſingoli ſuoi beni, &c. E ſi prohibiſce che neſſuno debba ricetarlo, nè dargli conſiglio, aiuto, nè fauore, ma perſeguitarlo, &c. ſotto le medeme pene, & in tanto ſi aſſegna termine di cinque giorni al detto Sempronio a comparire a defenderſi dal detto bando, altrimente, &c. In quorum, &c. Dat. &c. die... menſis... anni...

Dicta die.

Exequutum per N. publicum Præconem
8 Communis, vt retulit.

De mandato, &c. Intimetur Sempronio N. qualiter fuit in banno poſitus, & idem terminus aſſignatus quinque dierum ad comparendum, & ſe defendendum, &c. alias, &c. In quorum, &c. Dat. &c.

Dicta die.

Intimatum domi eiuſdẽ Sẽpronij cũ demiſſione intimationis in forma, per N. publicum mandatarium Curiæ. &c. prout retulit, &c.

Die 29 eiuſdem.

Commiſſio citationis ad Sententiam.

9 † De mandato, &c. Citetur, &c. quatenus infra biduum coram eo compareat ad audiendam Sententiam ſuper inquiſitione contra eũ formata tenoris, prout in illa, & poſtea quandocunque ſingulis diebus, & horis, &c. ideo,

&c. alias, &c. in quorum, &c. Dat. &c.
Exequuta, &c.

10 † Poſui formam huius citationis ad Sententiam, vt ſcias quomodo formari poſſit, licet Doctores teneant illam poſt bannum neceſſariam non eſſe: Char. vbi ſup. cap. 1. n. 430. Tu tamen conſuetudini locorum cohæreas, & ſic non errabis Clar. q. 43. verſ. item quæro. Char. d. n. 430. verſ. ſubdit tamen.

SCHOLIA IN CAP. III.

De ſtylo Curiæ informanda inquiſitione ſeruando plura apud Decia. tum primo tract. crim. lib. 5. c. 26. nu. 9. verſ. nota etiam, tit. quæ leges ſeruandæ in cauſa hæreſis. Quomodo Mediolani formetur, habes ex Clar. §. 31. vbi totum tenorem inquiſitionis ſcriptis inſerit ſuis Aduerte tamen tu qui, formas inquiſitiones, quod is dicitur meliorem partem huius praxis callere qui nouit optime, & apte compilare inquiſitionem. Quamobrem in officio tam D. Capitanei, quam Prætoris Mediolani deputati ſunt principales Actuarij, qui materno ſermone dicuntur, li capi de Nodari, qui diligenter inſpiciunt titulum delicti, & qualitatem indiciornm, & iuxta reſultantia ex dicti indicijs formant eas, & ſi quid obſcurum, dubiumue ſe ſe offert, conſulunt Iudices ipſos, vel etiam ipſi iudices proponunt in

in curia, ita per aquam & ignem tranſeunt dictæ inquiſitiones, quę quo maiori prudentum conſilio nituntur, eo difficilius conuelluntur. Hinc fit, & perrarò Senatus ad has inquiſitiones manus apponat, quia non ſunt facile mutanda quę cum maturo tot patrum iudicio proceſſerunt. Quamobrem, vt reuertar ad id, quod a principio huius operis dicebam, magna eſt iudicum conſolatio, quando habent actuarios peritos, & humanioribus etiam literis, quę neceſſariæ ſunt, imbutos nec enim video, quomodo inquiſitionem poſſint dictare, ſi litterarum ſunt rudes. floret ad officium D. Capitanei Iuſtitiæ Oliuerius Bononia, dignus Egr. Fiſ. Quintij Cancellarius, cui ob ſcientiam, & probitatem conſtantē plurimum omnes deferunt itaut tamquam Alias cęlum, ſic ille pondus totius Actuariæ, quæ in magnum numerum diuiſa eſt, ſumma cum vigilantia, & dexteritate ſuſtineat.

Ad officium D. Prætoris Franciſcus de Bernardis & Actuarius Vacca viri circumſpectiſſimi, nec nimiā feſtinantia properantes, ſed lento gradu quę muneris ſunt ſui abſoluentes, & recte quia nimia feſtinata, & præcipitatio nouerca eſt iuſtitiæ.

De reformandis inquiſitionibus ordinem habemus Excell. Senat. mandan. vt inquiſitiones refomentur, non obſtante ſtatuto mādāte, quod inquiſitiones formatę iterari non poſſint.

Ad hæc haud te prætereat, quod hæc inquiſitio concipienda eſt clara; ſpecifica, continens omnes delicti qualitates (, itaut reo non tollantur defenſiones) & locum, & tempus regulariter commiſſi delicti, non tamen diem, etiamſi pars non apponat, & nomen illius, cũ quo delictum eſt commiſſum. Quæ, & quomodo procedant, vid. late Farinac. de inquiſ. q. 3.

Verſ. Tenor, bannus

BAnnum hoc eſt nullum, quando in proceſſu non fuit ſeruata forma ſtatutorum, ſeu ſtylus, poſt Farin. & Cart. vid. Scac. c. 97. n. 32. verſ. ſecundo quæro. Nota hoc, & quando habes ad manus aliquem bannitum capitaliter diligẽter inſpice proceſſum. An ſententia condemnatoria ſubuerti poſſit aliqua ſimili exceptione, puta omiſſionis banni, aut ſimile nullitatem reſultantẽ ex eodem proceſſu Farin. q. 11. n. 37. & de pluribus cauſis nullitatis bãni trac. Carth. in prax. de exec. ſent. cap. bann. c. vlt. nu. 186. verſ. prout, cum ſeq. ad quem omnino recurre tu, qui vis laborare pro redimendo cliente ex imminenti mortis periculo.

2 Bannum eſt ſententia interlocutoria, ſi poſt illud ſequatur ſententia condemnatoria, & eſt ratio, quia is, qui in banno poſitus eſt, ſi comparet infra terminum banni reſoluitur in vim ſimplicis citationis. Scac. d. c. 87. n. 38. Farin. q. 11. nu. 101.

3 An terminus bãni deſignatus a ſtatuto poſſit

ſit minui, vel augeri, ibid. nu. 39. per Scacc. vbi ſupra.

Num. 10. Poſui formam.

POſt ſecutum bannũ, an ſine alia citatione perueniatur ad ſententiã condẽnatoriam, vid. Cart. de exec. ſent. capt. ban. c. 1. n. 130. verſic. & ſolet, Mediolani viget conſuetudo, quæ ſeruanda eſt iuxta ea, quæ ſupra dixi.

Quæro ad coronidem, an ſententia condemnatoria ferri poſſit longe poſt terminum citationis, dic quod ſic, Decia. referens cauſas conſil. 18. num. 212. lib. 1.

LIBER VI.

SVMMARIVM.

1 *Bannito capto debet formari nouus proceſſus ſuper recognitione perſonæ illius, neque interim Sententia contra ipſum lata executioni demandari debet.*

2 *Recognitioni perſonæ banniti, quomodo, & quibus ſolemnitatibus fiat per propriam confeſſionem ipſius banniti.*

3 *Bannitus qualiter interrogari debeat, antequam ad Sententiæ exhibitionem deueniatur.*

4 *Bannitus debet deſcribi per Notarium, & quali.*

qualiter, & formam habes, nu 12.

5 *Sententia condemnatoria debet exhiberi bannito, ad effectum, & fateatur ſe eſſe illum in Sententia nominatum.*

6 *Recognitio bannitio neceſſaria eſt, quando tempore inquiſitionis formatæ eius nomen ignorabatur.*

7 *Item ſi inquiſitione, & ſententia erratum fuiſſet in nomine, cognomine, patria, ſeu aliqua alia demonſtratione.*

8 *Item ſi in eodem loco plures ſint eiuſdem nominis, & cognominis.*

9 *Practici criminaliſtæ ſolent proteſtari antequam incipiant interrogare tale condennatum.*

10 *Qualiter debet fieri dicta proteſtatio, & forma eiuſdem, & nu. 13.*

11 *Forma examinis, ſiue conſtituti, quando fit recognitio condemnati. & nu. ſeqq.*

14 *Iudex ſolet decretare in fine examinis recognitionem eſſe legitimè factam, & ſententiam ſuis loco, & tempore exequendum eſſe.*

15 *Aliqui tamen Iudices dictum decretum non interponunt.*

16 *Recognitione perſonæ, banniti fit etiam alio modo, & quomodo.*

17 *Forma comparationis, & proteſtationis fiſcalis exhibentis Sententiam condemnatoriam & petentis illius executionem.*

18 *Forma decreti Iudicis ad comparationem prædictam.*

Forma

19 *Forma alia examinis, ſiue conſtituti in quo delinquentis perſona recognoſcitur,*

20 *Alio etiam modo poteſt concipi dictum examen & conſtitutum, & quomodo.*

Quid faciendum capto bannito, & condemnato, & quomodo, et qua forma de eius recognitionem, & examen deueniendum ſit. Cap. I.

SI aliquis bannitus, & condemnatus in contumaciam, ad tuas manus peruenerit, ſiue ſit condemnatus in pæna vltimi ſupplicij, ſiue in aliam pænam citra mortem, & captus fuerit, vel infra annum, vel poſt annũ condẽnatio-
1 nis, † non ſtatim erit ad executionẽ Sẽtẽtię procedendum, niſi prius nouo proceſſu formato ſuper recognitionem perſonæ illius vt ante executionẽ cõſtet eũ eſſe qui in bãno, & ſententia deſcriptus eſt, Chart. de exec. Sent. capto banni-
2 to. cap. 1. in princ. † Recognitio autem huiuſmodi fit in primis per propriam ipſius condemnati confeſſionem, quia is cõſtituitur corã Iudice, ſine aliqua expreſſione nominis, ſed be-
3 ne a Notario actuario † eius ſic conſtituti ſtatura, effigies, barba, veſtimenta, & aliæ, ſi quæ ſunt demonſtrationes deſcribuntur in principio examinis, deinde præſtito per ipſum iuramento de veritate dicenda, † interrogatur de
4 eius nomine, cognomine, pronomine, parenti-

bus,

bus, patria, exercitio, & alijs qualitatibus, ſi quæ aliæ in proceſſu, banno & Sententia condemnatoria circa ipſius banniti conſtituti perſonam expreſſe, & ſpecificatę fuerint vnico, vel pluribus interrogatorijs, quod melius eſt & recepta reſponſione, poſtmodum interrogatur, an in loco vnde dicit ſe eſſe oriundum reperiatur aliquis alius eiuſdem nominis, cognominis

5 prænominis, parentum, & qualitatū, † & ſi dixerit, quod non, tunc exhibetur ſibi bannū ſine Sententia condemnatoria contra ipſum latā; & per notarium ad claram ipſius intelligentiam legitur, & vulgarizatur, & his peractis interrogetur dominum ipſe conſtitutus. An ipſe ſit illemet re, corpore, & ſubſtantia, qui in dicta Sententia deſcriptus, & nominatus, & qui de delicto in ea contento inculpatus exiſtit, & ſi dixerit quod ſic, tunc perfecte, & legitimæ dicitur facta tali banniti, & condemnati perſonæ recognitio ita loquitur Chart. in d.

6 tract. c. 2. a nū. 15. vſque ad nu. 27. † Et hæc quidem recognitio, tunc multo magis neceſſaria eſt, ſi quando formata fuit inquiſitio, ignorabatur nomen delinquentis, & deſcriptus fuit per ſigna, ſtaturam, habitationem, veſtimenta & alias circumſtantias, vel per litteram N. & proceſſum fuit ad condemnationem, vt proce-

7 di poſſe in præcedenti libro oſtendimus. † Neceſſaria etiam eſt ſi in Sententia, & inquiſitione erratum fuit in nomine, cognomine, pa-

tria,

tria, vel aliqua alia demonſtratione.

8 † Item ſi in loco; in quo condemnatione ortus eſt, vel domicilium contraxit, aut deliquit, reperiantur alij eiuſdē nominis, & cognominis. Car. in d. tract. ca. 2. a nu. 4. vſque ad n. 14. Ad-

9 uertere autem te volo, † quod practici criminaliſtę anteqnam ad aliquod interrogatorium deueniat cum tali condemnato, ſolent poſt deſcriptam à Notario eius perſonam, vt ſuperius tibi ſolennem proteſtationem à Notario

10 prædicto in ipſo conſtituto ſcribi facere, † q̃ ſcilicet per interrogationes ſubſequentes facienda, & reſponſiones a condemnato C. dandas, vel alium quemcumque actum, non intendunt vllo modo præiudicare Sententiæ condemnatoriæ contra dictum Conſtitutum latę & iuribus fiſcó competentibus, iuxta formam inferius appoſitam Char. d. tract. cap. 3. n. 58.

Die 17. Octob. anni...

Forma Conſtituti, cum recognitione condemnati.

11 † Conſtitutus perſonaliter in carceribus Turris Nouæ, coram Magnifico, & Excell. D. M. Aurelio de Domo, Locumtenente, &c. meque, &c. aſſiſtente D. B. ſubſtituto fiſcali.

12 † quidam homo pro ceræ, ſtaturæ, ætatis ſuæ, prout ex aſpectu dignoſci poterat annorum, &c. cum barba coloris ſuburſi, ſiue vt vulgo dicitur caſtagnaccia, habens magnam cicatricem in fronte à parte ſiniſtra tendentem ver

ſus

ſus auriculam ſiniſtram, indutus dupploide
ſciſſo telæ albæ lineę clamide, & calignis pan-
ni coloris promiſcui, ac tibi alibus ſemiſerice-
is ad acum laboratis coloris celeſtis ſiue tur-
chini, denique pileo in capite feltri nigri cum
criſtis, qui delato ſibi iuramento veritatis di-
13 cendæ, prout tactis, &c. iurauit, † præmiſſa
prius per D. proteſtationes, quod non intendit
per quamcumque interrogationem a ſe facien-
dam, vel reſponſionem a dicto C. dandam, aut
per quemuis alium actum de ſuper adhibẽdum
ſententijs contra dictum C. latis, Iuribuſque
fiſco quomodolibet competẽtibus præiudiciũ
aliquod inferre de quo ſolemniter, & expreſ-
ſe, ac omni meliori modo proteſtatus fuit, &
proteſtatur hancque proteſtationem, ſemper
quandocunque, ac in quolibet actus ex tunc re-
petit, & pro repetita haberi vult, & intendit,
Ita etiam inſtante D. B. ſubſtituto fiſcali. Ad
opportunas eiuſdem D. Interrogationes dixit
& depoſuit, prout infra, videlicet.

Interrogatus quomodo ipſe C. nominetur,
& recognominetur, & an habeat pronomen,
ſiue ſupranomen.

Reſpondit, Io mi chiamo Sempronio, la
mia Caſata è delli N. nè ho ſopranome alcuno
che io ſappia.

Interrogatus, vt dicat nomina Patris, & ma-
tris, fratrum, ſororum ſuarum, ſi quas habet,
& eius exercitium.

Reſpon-

Reſpondit, Mio padre ſi chiama D. mia madre A. Io hò vn fratello, che ſi chiama C. e non hò ſorella niuna, il mio miſtiero è di Sartore.

Interrogatus, ex quo loco ſi oriundus.

Reſpondit, io ſon da Napoli.

Interrogatus an in Ciuitate Neapolis ſit aliquis alius, qui nuncupetur Sempronius. N. habens patrem vocatum D. matrem A. & fratrem C. Profiteaturque Sutorem.

Reſpondit, Signor nò che in Napoli, non ci è niſſuno, &c.

Tunc D. mandauit per me, &c. & ad omnem bonum finem, & effectum exhiberi, legi, & vulgari ſermone exponi ipſi C. ad claram eiuſdem intelligentiam quandam Sententiam capitalem vltimi ſupplicij, & confiſcationis bonorum latam contra ipſum, per Magnificum & Excell. D. P. Locumtenentem, &c. ſub die .. menſis ... præteriti anni.... ſub rogitu mei Notari, prout in libro, &c. fol. &c.

Qua ſibi lecta per me, &c. & vulgari ſermone expoſita de verbo ad verum, prout iacet alta, & intelligibili voce, & per ipſum bene audita, & intellecta, vt aſſeruit, fuit ipſe C. per D.

Interrogatus, an ipſe C. ſit illemet Sempronius N. filius B. re, corpore, & ſubſtantia, de quo explicite cantat dicta ſententia, & qui in ea reperitur condemnatus pro homicidio, & fractione Pacis in pœnam vltimi ſupplicij, & confiſcationis bonorum.

Reſpon-

Reſpondit. Io ſon Sepronio N. figliolo di B. in corpo, e ſoſtanza, ma non ho mai fatto tal delitto, che mi s'imputa in detta Sentenza, e mi ſtupiſco come ne poſſa eſſer condennato.

Interrogatus, an de familia N. ſit aliquis alius Sempronius nuncupatus.

Reſpondit, Signor nò, che nella famiglia delli N. non ci è altro Sempronio, che io.

14 † Tunc D. huiuſmodi recognitionem ipſius C. acceptauit, illamq. fuiſſe, fore, & eſſet rite & legitime factum, ac Sententiam prædictam ſuis loco, & tempore, prout iuris fuerit exequendam pronunciauit, &c.

15 † Hoc decretum ſolent nonnulli iudices adhibere poſt acceptam reſponſionem, quod nullus alius reperitur, ego vidi pluries fieri, & pluries etiam non fieri a iudicibus ſimile decretum, & equidem ego ſi fiat puto recte fieri, ſin omittatur, arbitror omittentes non omnino malefacere.

16 † Fit etiam aliquo modo huiuſmodi recognitio, ſiue proceſſus rocognitionis, quia Fiſcalis, vel eius ſubſtitutus exhibet coram Iudice Sententiam condemnatoriam, originalem vel eius copiam authenticam, non caſſam, nec in aliqua parte viciatam, & peti præuia ipſius condemnati recognitione, ac ipſo ſuper complicibus, &c. vt inferius demonſtrabimus torto illam contra prædictũ condemnatum executioni demandari, proteſtando etiam, quod non in-

inferatur vnquam quomodocumq. aut qualitercunq. aliquod prçiuditium d. Sententiæ, & iuribus fiſci, ac alijs Sententijs contra eundem forſan latis, & producit etiam Proceſſum deſuper formatum in parte, & partibus. &c. petens ius, & iuſtitiam ſibi adminiſtrari, & Iudex pronunciat ſe paratum eſſe ſuis loco, & tempore ius, & iuſtitiam adminiſtrare. Poſtea conſtituitur, & examinatur reus iuxta ſuperius traditum ordinem, talis autem erit forma videlicet.

D. ... Menſis .... Ann.

17 Coram M. & Excell. D. M. Aureo de Domo, Illuſtri. & Reuer. D. Almæ vrbis Guber. Locumtenen. meq; &c. Comparuit Magn. Excell. D. Io. Iac. Nerottus S. D. N. PP. & R. C. A. Procurator fiſcalis, & exhibuit, ac produxit quoddam inſtrumentum, ſiue tranſumptum in publicam formam redactum per B. Cancellarium, & c. non caſſum, nec cancellatum, nec in aliqua parte vitiatum, eiuſdem Sententiæ latæ per Magnificum, & excellentem D. P. Locumtenentem, &c. ac rogatam per N. Notarium, de anno, &c. menſe, &c. tenoris prout in ea, contra Sempronium N. de Napoli, incolam &c. ad prçſens in carceribus Turris Nonç carceratum, & quoſdam alios eius complices, in qua tam dictus Sempronius, quàm præfati eius complices reperiuntur condemnati in pçnam vltimi ſupplicij, & confiſcationis bonorum, &c. occaſione delictorum, de quibus di-

cta Sententia, & petit, ac inſtetit, facta prius debita perſonæ dicti Sempronij recognitione, ac ipſo ſuper complicibus, & alijs delictis iuxta ſolitum, iuris, & facti remedijs opportunis examinato ad debitam d. Sententiæ exequutionem iuxta Summorum Pontificum ſacrarum Conſtitutionum, ſtatutorum, & bãnimentorum formam deuenire, alias, &c. præmiſſa ſemper proteſtatione, quod per quaſcunq; interrogationes dicto Sempronio faciendas, & reſponſiones ab eodem dandas nullum cenſeatur præiudicium fieri ſupradictæ Sententiæ, ac iuribus fiſco quomodocumque & qualitercumque hactenus inquiſitis alijſq. Sententijs vbiq; locorum contra eundem forſan latis, de quibus, & omni, &c. Et inſuper exhibuit, & produxit in parte tamen, & partibus pro fiſco & Curia facientibus, & non alias, aliter, nec alio modo, quendam proceſſum, ſiue copiam authenticam proceſſus, folio, &c. fabricatum per eundem Magnificum, & Excellentem Dominum P. Locumtenentem incipientem. &c. finientem, &c. ſub rogitu eiuſdem N. notarij, & in authenticam formã redactum per N. notarium, ac Cancellarium, &c. (& ita ſi vnus rogatus fuit alius vero deſcribi fecit, & publicauit) tenoris, &c. prout in eo, & petijt, ac inſtetit dictum proceſſum diligenter videri, & ſuper contentis in eo dictum aduerſarium cum proteſtatione de qua ſupra diligenter exami-

nari,

nari,& ſibi comparenti ius, & iuſtitiam admi-
niſtrari omni meliori modo, alias, &c.

18 † Qui Magn. & Excel. D. N. Locumtenens, ſedens, &c. viſis ſupradictis Sententia, & Proceſſu, & præmiſſis auditis obtulit ſe paratum fuit loco, & tempore ius, & iuſtitiam adminiſtrare, omni meliori modo, &c.

Succeſſiue.

19 † Conſtitutus perſonaliter, &c.

Quidam homo, &c.

Interrogatus de nomine, &c.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, an in Ciuitate Neapoli, &c.

Reſpondit, &c.

Et prædicta extende, vt ſuperius tibi docui.

Deinde.

Interrogatus, an ipſe Conſtitutus, fuit vnquam proceſſatus, & inquiſitus, & condemnatus pro aliquo delicto, & quo.

Reſpondit, io non ſon ſtato mai proceſſato inquiſito, nè condennato per delitto neſſuno, che io ſappia.

Et monitus, vt bene aduertat, quia apertè Curiæ conſtat, quod ipſe C. fuit proceſſatus inquiſitus, & condemnatus pro quibuſdam delictis, & abſq. dubio pluſquam veriſimile eſt, quod ipſe C. de prædictis notitiam habuerit, & habeat.

Reſpondit, Io Signore non hò ſaputo mai niente di queſto, che V. S. mi dice, e non ne sò

niente e molto me ne marauiglio.

Tunc Dominus ad conuincendum ipſum C. de mendacio,ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum, exhibuit eidem Conſtitutio Sententiam capitalem, de qua ſupra per Magnificum, & Excellentem Dominum B. fiſcalen productã, lectam,& promulgatã per Magnificum, & excellentem Dominum P. olim Locumtenentem, &c. mandauit eam per me ad claram ipſius C. intelligentiam legi, & vulgari ſermone exponi a principio vſq. ad finem.

Qua per me lecta, & vulgariter expoſita, & bene per ipſum C. vt aſſeruit audita, & intellecta fuit per D.

Interrogatus, an ipſe C. ſit illemet Sempronius;&c.

Reſpondit,&c.

Interrogatus,an de familia,&c.

Reſpondit,&c.

Tunc,&c.

20 †Solet etiam quandoq. altius ſumpto examine cum dicto condemnato ad exhibitionem & recognitionem perſonæ illius deueniri quia præmiſſa proteſtatione de qua ſupra cum deſcriptione perſonæ ipſius condemnati,vt oſtendi poterit is interrogari de nomine, & cognomine,Patre,patria, exercitio, ætate de loco in quo fuit captus quomodo, & quando adductus ad carceres, quid faceret in loco in quo captus fuit, an haberet ſocios,& quos, & quõ

cum illis ſe aſſociaſſet; dicta loca, in quibus conuerſatus fuit, qũo victum ſibi parauerit, & alia ſimilia interrogatoria fierit poterunt qui bus ipſe C. eo perducatur, vel inuitus cogatur confiteri eſſe contumacem Curię, & bannitum &c. tunc habita huiuſmodi confeſſione erit ei exhibenda Sententia contra ipſum lata ſub forma verborum ſuperius annotatorum.

Vel ſic.

Et exhibita ipſi C. per me de mandato D. quadam Sententia capitali contra ipſum C. & alios nonnullos in ea nominatos, vel deſcriptos lata ſub die, &c. menſis, &c. anni, &c. per Mag. D. M. Aurel. de Domo Locumtenentem &c. ſub rogitu B Actuarij, &c. tenoris, &c. & eidem per me vulgariter, & per eundem Conſtitutum bene, vt aſſeruit audita, & intellecta fuit per Dominum.

Interrogatus, an ipſe C. ſit illemet, &c.

Reſpondit, &c.

Tunc, &c.

Alijs etiam modis, & formis ad dictum examen, & recognitionem deueniri ſolet: Verum quia paulò ſunt abſimiles, & in ſubſtantia idem important, propterea viſum eſt nihil ſupradictas tantum formas magis vſitatas annotare.

SCHOLIA IN CAP. I.

IDentitas perſonæ bannitę in primis excutienda eſt, quia ſicuti ad executionem ſententiæ procedi non poteſt deficiente extremo

neceſſario, ideo (ſi fieri poteſt) ab eo habenda eſt ore proprio, & hæc confeſſio ſuperationes probationes.

Circa recognitionem banniti capti, & proceſſum inſtruendum, Chart. inſiſtit, vt nemo eo accuratio in ſuo tract. de exec. ſent. contumaci capto bannito, cap. 2. per tot. & ibi multas recenſet quæſtiones.

Perneceſſaria eſt hæc recognitio multis de cauſis.

1 Prima, quando ignoratur non eſt homicidæ qui deſcriptus fuit per ſigna, ſtatutam, habitationem, veſtes, & alias circunſtantias ex quibus proceſſum fuit ad condemnatiouem, Cartar. d. c. 2. 4. 5.

2 Quando in libello inquiſitionis erratum fuiſſet in nomine, patria, vt parum hic error nocet veritati. Ideo ſententia ſit valida, debet fieri recognitio, & poſt recognitionem executio, ibi, num. 6. verſ. prout.

3 Quando qualitates capti non conueniunt cum qualitatibus banni, & ſententiæ.

4 Quando in loco eſſent plures, eiuſdem nominis; & hæc quæſtio contigit in ciuitate Papiæ in perſona cuiuſdam Iſmaelitæ, vulgo Cingani condemnati de robaria, qui ſe defendebat, quod eſſet alter Ethiops eiuſdem nominis, & ſtaturæ: Pro quo ego conſului, neſcio autem, qualis fuerit exitus.

In recognitione ſerua praxim authoris deſcript.

ſcript.ex Char.d. c. 2. nu. 16. cum ſeq. Verum quia articulus hic eſt multum controuerſus; ideo formabo aliquas concluſiones, vt ſi caſus tulerit ad eas citra multorum librorum reuolutionem recurrere poſſis.

Prima eſt concluſio, quod bannito capto, & per notarium ſcripta eius qualitate, ſtatura, veſtimentis, ætate ſi ille fatebitur eſſe eũ, qui ita vocatur in proceſſu, & ſentẽtia, & dicitur ſufficienter recognitus nec vlterius eſt inſiſtendum, ſed ad executionem ſententiæ niſi aliud iuridicum obſtet procedendum eſt. iſta eſt clara, & indubitata veritas, de qua per Clar. q. 96. verſ. quæro numquid, Boſſ. in tit. bannit. quid amittant. n. 18 Rol. à Val. conſ. 63. n. 26. to. 2. legenda tamen ei eſt ſententia, & vulgarizanda, Farin. q. 11. nu. 14. circa fin.

Secunda concluſio, quod lecta ſentẽtia, & fatente bannito, quod ille eſt, de quo fit mentio in ſententia, non eſt opus, quod fateatur, ſe illud delictum commiſiſſe; qui articulus, etſi diſputabilis ſit, attamen eſt veritas, Car. c. 2. nu. 26. verſ. ſed verior. in tract. de exec. ſent. cap. bannito, vbi quod ſat eſt, vt fateatur eſſe illud corpus, & illum, qui fuit citatus, & bannitus. Vnde malefaciunt Iudices, qui cogunt reum, fateri, quod ille eſt, qui deliquit, quia talis practica eſt multum periculoſa, ne dicam facinoroſa. Dicit tamen Boſſ. quem refert Clar. q. 96. verſic. quæro nunquid quod Senatus aliquan-

do obſeruat.cõtrarium,& ꝙ prima opinio ſit verior,firmat Sca q.97. n.180. verſ.ſi de tortura.

Tertia concluſio quod ſi bãnitus neget ſe eſſe illum,de quo in bãno,poterit Iudex illum torquere, vt confiteatur ſe eſſe illam perſonam deſcriptam in bãno, Clar.ibidem,vbi citat. Marſ. ſing.2.per tot.& Rol d. conſ.60.n.27. Qui tamen Marſ. ne verbũ quidẽ facit de tortura, & hoc eſt verum deficientibus alijs probationib. quia tortura eſt remedium ſubſidiarium,& pręcedentibus legitimis indicijs contradictum nominatum. Quod ſi aliũde poteſt haberi veritatis identitatis,nõ debet quis pro ea habenda tormentis ſubijci. Hoc expreſſum declarat Scacc.q.92.num.125.verſ.& hanc quidam.

Quarta concluſio, quando bannitus dicit ſe alio nuncupari nomine, quam legatur in banno, tunc recurrendum eſt ad teſtes, qui illũm recognoſcant; qui cum de vita hominis agitur debent eſſe omni exceptione maiores,Farinac. q.11.n.25. verſ.amplia. tum quia paria ſunt, quem eſſe confeſſum, vel teſtibus conuictum, poterit decapitari, & teſtes, qui deponũnt illũ cognoſcere per nomen, & cognomen debent addere illum eſſe eundemmet, qui de delicto arguitur, & de quo ſententia.

Quinta concluſio,quod ſi bannitus ex indicijs contra eum reſultan. tortus perſiſtat in negatiua, nec vt ſupra a teſtibus conuincatur, erit dimittendus, & abſoluendus, id quod factum

ctum eſt cum P. Franciſco Porro Mediolanen. qui occiderat quandam meretricem in ciuitate Venetiarum, & omnia iocalia abſtulerat, Recognitus fuit vti bannitus, ab vno ex teſtibus adductis è dicta ciuitate per illius aduerſarium adhuc ſuperſtitem. Tortuſq. cruciatu bene iuſſu Senatus negauit, & fuit abſolutus. Non ita contigit Alexandro Cabiato ob ſodomiam in contumaciam bannito, qui captus fuit ex eo quod haberet enſem extra corrigiam, cumq. nomen negaſſet ſuum, ſtatim fuit recognitus, tunc a ſatellitibus, & alijs, & denique, Deo tantorum ſcelerum vindice iuſtiſſimo flammis cōbuſtus. Dicit tamen, & bene Scaccia q. 97. nu. 175. verſ. ſi eſt ſemiplene, quod recognitus ab vno teſte poteſt in ſummo gradu tormentari, & tortura omiſſa poſſes exequi ſenténtia cum mitigatione pœnæ, ſi minus quam ſemiplene recognitus eſt, poteſt relaxari cum fideiuſſione de ſe repræſentando.

Sexta cōcluſio, Iudex habita tali recognitione debet interloquēdo declarare cum eſſe illū de quo in ſentētia, & ideo eam fore executioni mandandam. Farin. d. q. 11. n. 25. ver. amplia 5.

Plures alias in hac materia cōcluſiones cōſtituere poſſum, ſed quia frequentiores ſunt hæ paucis tuo compendio perſtringere volui. Plenius exequuntur Cart. li. Farinac. & Scacc. ex. quorum tractat. ſitim huiuſmodi compeſcere poteris.

Aduer-

Aduerte rogo, ne poſtquam bannitus cõfeſſus fuerit, & torquendus ſit ſuper alijs ſuper quibus torqueri poteſt, eum interroges, vel torqueas ſuper delicto principali, ſed fac tuam proteſtationem in amplia forma, iuxta Methodum hic præfixam n. 10. quam pluribus exornat, Cart. c. 2. n. 45. & ſeq. d. tract. de exec. ſent. c. ban. quia magiſtraliter loquitur, cum eius formula concipien. Author. hic. nu. 12.

Num. 14. Tunc Dominus.

ISta interlocutoria Iudicis eſt vtilis non neceſſaria, vt ſ. dixi, hoc eod. capitulo, verſic. ſexta concl. & hic num. 15.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus negans ſe eſſe illum de quo ſit mentio in ſententia, debet conuinci per teſtes ſi poteſt quod ſit ille nominatus in Sententia.*

2 *Et teſtes debent deponere, quod eſt ille deſcriptus in Sententia, nec ſufficit, quod dicat, quod vocatur tali nomine.*

3 *Recognitio talis banniti per teſtes debet fieri illo poſito inter plures.*

4 *Forma faciendæ dictæ recognitionis reo poſito inter plures.*

5 *Bannitus conuictus per teſtes, quod ſit ille deſcriptus in Sententia quamuis neget, poteſt puniri pœna expreſſa in Sententia.*

6 Ban-

6 *Bannitus, qui habet plura nomina ſi ſub vno ſit condemnatus, ſufficit quod ſub illo recognoſcatur à teſtib.*

7 *Bannitus negans ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia, ſi non poteſt conuinci per teſtes debet torqueri pro habenda confeſſione ſuper identitate perſonæ, & quomodo.*

8 *Bannitus, qui eſt torquendus, & fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia quibus interrogatorijs interrogari poſſit.*

9 *Forma decreti faciendi, quando Iudex vult torquerè bannitum, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in condemnatione.*

10 *Si bannitus fateatur ſe illum de quo in Sententia mentio fit licet non fateatur delictum commiſiſſe, condemnari tamen poteſt.*

Quid faciendum ſi reus negat ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia. Cap. II.

1 SI † bannitus, & condemnatus negat ſe eſſe illum de quo in Sententia mentio fit. Tunc videndum eſt, an adſint teſtes, qui illum poſſint recognoſcere, & conuincere, quod ſit illemet in Sententia prædicta nominatus, & de crimine in ea contento inculpatus, Chart.
2 de exec. Sent. cap. 2. nu. 44. † non enim ſatis eſt, quod teſtes dicant, quod vocatur tali nomine, niſi etiam dicant quod eſt ille de quo mentio fit in Sententia, Char. d. c. 2. nu. 40. & ſeqq.

Hæc

3 †Hæc autem recognitio fieri debet poſito ipſo reo condemnato inter duos vel plures alios vt euitetur omnis occaſio fabricandi falſum Char.d.cap.num.36.& ſeq. & talis erit forma videlicet.

4 †Interrogatus, & monitus, vt bene aduertat dicere veritatem, quia non deſunt plures teſtes, qui poterunt recognoſcere ipſum Conſtitutum vocari Sempronium, non autem, Ioannem Antonium, & eſſe illum eundem de quo agitur, & fit mentio in Sententia, & qui in ea eſt condemnatus. Reſpondit. Io vi dico, che non ſono altramente quel Sempronio, del quale ſi fa mentione, & è condennato in detta Sententia, & non ſi trouerà mai, che io ſia altro, che Gio.Antonio, come vi ho detto, e mi vergognarei a mutare il nome.

Tunc Dominus ad conuincendum ipſum Conſtitutum de mendacio, & ad diſponendum ipſum ad veritatem fatendam, ac ad oēm alium meliorē finē, & effectū mādauit ad locum examinis adduci tres alios, qui magis ſimiles ętate, ſtatura, & effigie ipſi C. reperiri potuerunt.

Quibus adductis idem D. mandauit eos in ordine poni, & inter illos poni etiam ipſum Cōſtitutū: & ad illorum faciem ſucceſſiue mādauit vocari Paulum N. de Florentia, Qui ad faciem prędictorū adductus, & ſibi iuramento veritati dicendæ delato, prout tactis, &c. iurauit fuit per D. Interrog. an cognouerit, & cognoſcat Sempro-

Sẽpronium N. de Napoli olim incolam Vrbis.

Reſpondit, Signor sì, che io conoſco Sempronio N. da Napoli già habitante in Roma.

Interrogatus, P. quomodo, & à quanto tempore citra illum cognoſcat.

Reſpondit, Io conoſco da più di tre anni in quà con occaſione che habbiamo magnato vn tẽpo inſieme vn medeſimo Pane; perche lui ſtaua per ſeruitore co'l Signor N. che morì l'altro giorno, del quale io era Maſtro di Caſa.

Interrogatus, quandiu ſit, quod dictum Sempronium non vidit.

Reſpondit, Io non hò veduto detto Sempronio dapoi, che ſi diſſe, che lui haueua ammazzato Fabritio di N. che non mi ricordo quanto tempo ſia, che all'hora lui ſi partì dal detto Sign. N. & dopoi non l'ho viſto più.

Interrogatus, quomodo ſciat quod tunc diceretur quod dictus Sempronius Fabritium interfeciſſet.

Reſpondit, io sò, che ſi diceua, che Sempronio haueua ammazzato Fabritio, perche all'hora la Corte mandò a far l'inuentario delle robbe di Sempronio in caſa del detto Signor N. mio patrone, & poi gli mandò anco il Monitorio, e ſi diceua publicamente, che lui haueua ammazzato il detto Fabritio.

Interrogatus an ſi dictum Sempronium modo videret illum recognoſceret.

Reſpondit, Senza dubbio lo recognoſcerei

detto

dettò Sempronio ſe lo vedeſſi adeſſo.

Et D.dicente, vt modo inſpiciat iſtos quatuor, qui ſi exhibentur ſic in ordine conſtitutos; & dicat pro veritate an inter præfatos adſit, & reperiatur ille Sempronius, de quo interrogatus fuit, & qui dicebatur, quod Fabritium interfecerat.

Reſp. Signore io ho veduto beniſſimo queſti quattro giouani qui per fila, e vi dico, che fra loro ci è quel Sempronio, del quale adeſſo mi hauete domandato, e che ſi diceua, che haueua ammazzato Fabritio Capuano.

Et D.ſubiungente vt dicat, & deſignet qui cum ex dictis quatuor iuuenibus ſit ille Sempronius, & manu illum tangat.

Reſpondit (mouens ſe de loco ad locum, & manu tangens d.C.tertium in ordine poſitum) Signore queſto qui che è il terzo nella fila, è quel Sempronio, del quale mi hauete domandato, & io vi ho riſpoſto di ſopra preſente detto Sépronio. Et dictus C.dixit, Signore, coſtui non sò chi ſi ſia, non lo conoſco, e non può conoſcer me; io non sò quel che lui dica, perche non fui, nè hebbi mai nome Sempronio, come lui dice, ma ſi bene mi chiamo Gio. Antonio, come vi ho detto di ſopra, e non ſono ſtato mai col Signor N. nè sò chi ſi ſia queſto Signor N.

Replicante dicto Paulo adducto, & dicente: Io dico, che lui ſi chiama Sempronio, e non Gio.

Gio. Antonio, e coſi ſi faceua chiamare, & era chiamato da tutti, & lo riconoſco beniſſimo, per quel Sempronio, che v'ho detto poco fa.

Et cum vterq. perſiſteret in ſuo dicto D. licentiauit d. adductum, & ſucceſſiue ad magis conuincendum ipſum C. de mendacio, & ad magis diſponendum ad veritatem fatendam, ac ad aliud meliorem finem, & effectum, mandauit adduci Cæſarem N. de N.

Qui adductus, & delato ſibi iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. iurauit fuit per Dominum.

Interrogatus, an cognoſcat Sempronium.

Reſpondit, Signor ſi, che io conoſco, &c.

Interrogatus, quomodo, & qua occaſione il lum cognouerit, & cognoſcat.

Reſp. Io lo cominciai a conoſcere dall'anno &c. ch'egli ſtaua per ſeruitore col Sig. N.

Interrogatus, an ſciat, vel dici audiuerit, quod d. Sempronius vnquam commiſerit aliquod delictum, & quod.

Reſpondit, Io non sò, che detto Sempronio habbia fatto altro male, ſe non, che ſi diſſe molti meſi ſono, che lui haueua ammazzato Fabritio Capuano, e queſto io ſentij dire allhora publicamente da molte perſone, e da quel tẽpo in quà, detto Sempronio non ha praticato più.

Interrogatus an ſi d. Sempronium videret, &c. & fit recognitio vt ſupra.

Quod ſi ipſe C. adhuc in negatione perſiſtat

ſtat tunc licentiatis dictis tribus adductis , & dicto Cæſare vltimo adducto ; poterit etiam vlterius interrogari hoc modo, videlicet.

Et tunc vterq. perſiſteret in ſuo Dicto , D. licentiauit dictos tres adductos, & prædictum Cæſarem vltimo loco adductum , & ſucceſſiue proſequendo examen cum ipſo C.

Interrogatus ipſum quomodo audeat adhuc negare ſe nominari Sempronium , & eſse illum Sempronium in Sententia deſcriptum cũ videat per tot teſtes de hoc ſe eſse conuictum.

Reſpondit , Dicono li teſtimonij quel che gli pare, Io mi chiamo Gio. Antonio , e non Sempronio.

Subdens ex ſe.

Io non hò mai hauuto nome Sempronio, & non hò mai fatto homicidio neſsuno.

Interrogatus, quare velit,quod prędicti teſtes dicerent ipſum C. nominari Sempronium, ſi re vera Io. Antonius nuncuparetur.

Reſpondit , Che sò io perche ſe lo dicano coſtoro , che mi chiamo Sempronio. io sò bene,che mi chiamo Gio. Antonio.

Interrogatus, & monitus per D. vt recedat ab huiuſmodi obſtinatione,& mēdacijs cum videat ſe eſſe teſtibus ſuperatum, & nō poſſe amplius negare ſe eſſe Sempronium , quia etiam quod negocium D. habet illum pro conuicto; & Sententiam condemnatoriam , de qua ſupra poteſt contra illum exequi facere.

Reſpon-

Reſpondit, Se V.S. mi hà per conuinto non sò che mi dire. io non poſſo eſſer conuinto, di quello, che ne ſono innocente, vi dimando le mie difeſe, che vi farò vedere, che io mi chiamo Gio. Antonio, e non Sempronio.

Tunc &c.

5 Et nota quod licet talis bannitus in huiuſmodi negatione perſiſteret nihilominus ſi per teſtes erit ſufficienter conuictus quod ſit ille de quo cantat Sententia, illa poterit exequutioni demandari abſque alia ſua confeſſione. Moder. Rom. in tit. de inquiſ. q. 11. num. 25.

6 † Nota etiam, quod ſi talis bannitus vocabatur pluribus nominibus. & ſub vno condemnatus ſit, ſufficit poſtea, quod ſub eodem a teſtibus recognoſcatur, Bonacoſſ. relatus in d. q. 11. nu. 15. verſ. & ſi pariter.

7 † Quod ſi talis bannitus condemnatus conuinci non poterit, videlicet, ipſum eſſe illum de quo in banno, & condemnatione mentio fit, puta quia non adſunt teſtes qui illum recognoſcãt in numero ſufficientes, adeſt tamen ſaltem vnus, vel alia ſcatent indicia ex ipſius condemnati confeſſione, vel aliũde acquiſita, d. q. illem ũt, Mode. Rom. in d. tit. de inquiſit. quod 11. n. 25. verſ. amplia rurſus, poteris tunc ipſum torquere pro habenda confeſſione ſuper identitate perſonę, & illius recognitione Cart.

8 de exec. ſenten. c. 2. nu. 32. & ſeqq. † Erit autem talis condemnatus tunc interrogãdus non

ſolū de nomine,& cognomine,pronomine, parentibus,patria,fratribus, & ſororib.cōſanguineis, affinibus, bonis domo, vicinis, & alijs qualitatibus, de quibus ſupra admonuimus, Verum etiam de tempore diſceſſus a patria, vbi fuerit poſtea, de qua cauſa diſceſſerit, an cognouerit talem, an ſibi eſſet amicus, vel e contra, an ſciat,quod illi euenerit aliquid mali, & quid, an dici audiuerit,quod fuerit infectus,a quo, quando, in quo loco, quo genere armorum, quō, qua de cauſa, an ſciat, quod ipſe fuerit imputatus de dicto homicidio, & quare,an fuerit dicta de cauſa inquiſitus, citatus, bannitus condemnatus, & ſic pariter poteris, alias interrogatoria opportuna adnectere, prout natura cauſæ, iudiciorum, & ipſius condemnati reſponſiones ſuadebunt, Chart. de execut. Senten.cap.2. num. 33. & vbi videbitur, tibi quod adſint ſufficientia ad torquendum indicia, poteris ad torturam, vt dictum eſt ad effectum prædictum deuenire. Hæc autem erit forma, videlicet.

9 † Interrogatus, & monitus per D. vt caueat a mendacijs,& veritatem dicat,an ſit ille Sempronius de quo ſit mentio in dicta ſententia, cum iam vid. at ſe non poſſe hoc negare aliquo modo, alias deuenietur contra ipſum ad opportuna iuris,& facti remedia.

Reſpondit,Fate quel che vi pare,che io non poſſo dire quel che non è, io mi chiamo Gio.

An-

Antonio, e non Sempronio.

Tunc D. viſa obſtinatione ipſius Conſtituti, ſtante depoſitione N. & eius confrontatione facta cum ipſo conſtituto qui in eius faciem aſſeruit ipſum Conſtitutum vocari Sempronium, non autem Ioannem Antonium, attentis etiam variationibus eiuſdem Conſtituti mendacijs & inueriſimilibus reſponſionibus de quibus ſupra; ad habendum tantummodo confeſſionem ſuper identitate perſonæ ipſius Conſtituti, & an ipſe re vera ſit ille Sempronius nominatus in dicta Sententia, cum aliter ab ipſo haberi non poſſit, & non alias aliter, nec alio modo, &c. & ſine præiudicio prædictæ Sententiæ, & iurium fiſco quomodocunq. & qualitercunque acquiſitorum, & competentium repetitis ſemper proteſtationibus de quibus ſupra, de verbo ad verbum, & iuxta illarum formam, & non alias, &c. mandauit ipſum C. duci ad locum torturæ ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

10 † Quod ſi tortus fateretur ſe eſſe illum Sempronium deſcriptum in Sententia, quamuis non dicat ſe delictum commiſiſſe Cart. de execut. ſent. c.2.n.26. ad dictæ Sententiæ exequutionem deueniri poterit, ſin verò perſtiterit in negatiuæ relaxandus, & liberandus erit. Mod. Rom. d. quæſt. 11. num. 25. verſ. amplia rurſus, in fin.

SCHOLIA IN CAP. II.

Si Bannitus.

QVando bannitus negat, quid facien. ſupra dictum eſt.

Num. 2. Non enim.

QVod hæc duo copulatiue ſint probanda per teſtes, Primo identitas nominis, & cognominis. Secundo, quod ſit ille, de quo in ſententia, ſupra in proximo capitulo, in verſic. quarta concluſio, in fin.

Num. 3. hac autem recognitio.

OCcurrendum eſt, quantum fierit poteſt, ne in his recognitionibus faciendis per Iudices, locus ſit impoſturis, ſeu pro contra, Ideo author hic dicit eſſe exhiben. bannitum & poſito medio inter duos treſuè eiuſdem ſtaturæ, & euitetur occaſio fabricandi falſitates de hac exhibitione plene Cart. d. cap. 2. num. 36. & ſeq. qui multo plura docet quam author in hoc manuali. Cæterum hæc recognitio inter alios non fit in recognitione cadaueris vt ſcilicet ponantur inter alia cadauera, & cum indumento ſolito, Scacc. d. cap. 97. num. 175. in fin. De forma recognitionis plura apud eundem in ca. 86. nu. 59. qui licet loquatur de recognitione rei facienda teſtibus, tamen idem eſt in recognoſcendo bannito.

Num.

Num. 6. Et nota.

De hoc ſuperius dictum eſt in verſ. quarta concluſio.

Num. 7. Quod ſi talis.

Dictum fuit ſupra verſ. Quinto.

Num. 10. verſ. Quod ſi.

De hoc ſupra verſ. Quinto.

SVMMARIVM.

1 *Si bannitus habeat linguam amputatam, vel ſit mutus, aut ſurdus, ſi ſciat ſcribere debebit reſpondere per ſcripturam, & nu. 2.*

3 *Bannitus non habens linguam, mutus, vel ſurdus qui ſcribere nouit poteſt per torturam cogi ad ſcribendum.*

4 *Quod ſi ſcribere neſciat erit per nutus, & ſigno interrogandus, & per nutus, & ſigna ille debebit reſpondere.*

5 *Notarius debet annotare ſigna, & nutus, quos facit Iudex interrogando, & eos, quib. vtitur reus reſpondendo.*

6 *Notarius ſi intelligat tales nutus, & ſigna poteſt illa per ſe interpretari.*

7 *Alias adhibendi ſunt vicini, conſanguinei, affines, vel amici, qui dictos nutus, & ſigna intelligat.*

8 *Et debebunt pro interpretibus a Iudice deputari præſtito iuramento.*

9 *Interpretes adhibendi ſunt etiam quando bannitus*

nitus loquitur idiomate extraneo, quod Notarius non intelligit.

10 *Iudex non poteſt interpretari linguam extraneam qua reus loquitur, licet illam intelliget.*

11 *Deputatio interpretum debet fierit in principio examinis præſente ipſo examinando.*

12 *Interpretes vnus ſufficit ſi plures haberi non poſſunt.*

13 *Interpretes debent ſubſcribere in fine examinis.*

14 *Forma examinandi talem bannitum carentem lingua, mutum, ſurdum, aut externo ſermone loquentem.*

15 *Recognitio muti, & ſurdi neſcienti ſcribere, fit per nutus, & ſigna non eſt tuta, neque ſufficiens vt Sententia exequi poſſit.*

Quomodo fiat recognitio banniti, & condemnati non habentis linguam, muti, ſurdi, vel loquentis externo idiomate.

Cap. III.

1 SI continet, † quod talis bannitus poſt eius capturam ne ſe, & complices detegere cogeretur linguam ſibi amputaret, vel alias iſte talis eſſet mutus, & ſurdus, vel a natura, vel ex accidenti, ita vt loqui non poſſet, tunc capere debueris informationem, an iſte talis ſcribere
2 debuerit, † & ſi reperieris, quod ſic, tũc eidem interrogatoria ſcripta ſingula legenda propones, & ad illis reſpondendum per ſcripturam eundem

eundem coegeris Cart. in tractat. de execut. 3 Sent. cap. 2. nu. 43. † Quod ſi recuſaret ſcribere poſſes, tunc etiam per torturam ipſum ad ſcribendum compellere, Cart. d. cap. 1. nu. 44. & 45. prout ij, qui loqui valent, poſſunt per torturam cogi ad reſpondendum, vt ſuperius tibi oſtendi; ad quem locum pro forma te remitto. 4 Habes ſup. lib. 2. c. 7. † Si vero is ſcribere neſciret, tunc per ſigna, & nutus erit interrogandus, & ſimiliter ſignis, & nutibus debebit ille 5 reſpondere: Cart. d. cap. 2 num. 46. & ſeqq. † & hoc caſu debebit Notarius ſcribere in ipſo Conſtituto, ſiue examine, quod iſte talis eſt mutus, vel ſurdus, vel quod eſt ſine lingua; & debebit pariter diligenter annotare ſigna, & nutus, quibus vtitur Iudex interrogando, item, & nutus, quibus vtitur eius reſpondendo, dicendo, verbi gratia, quod reſpondit, quod ſic annuendo capite, vel reſpondit, quod non 6 capite tenuendo, & ſic de alijs ſignis, † quę ſi Notarius intelligat, puta quia habeat conuerſationem talis C. illa poterit per ſe interpre- 7 tari. † Si vero illa non intelligeret, tunc debebis adhibere vicinos, conſanguineos, amicos vel alios, qui nutus, & ſigna prædicta intelli- 8 gant, quos † pro interpretibus deputabis pręſtando eis iuramentum de fideliter interpretando & tunc Notarius ſcribet, quod ille talis per tales interpretes faciendo talia ſigna ſic reſpondit, &c. Hæc oīa habes per Cart. d. c. 2

numero 50. & iſta erit practica, prout tali pra-
9 ctica, videlicet de adhibendo † interpretes vti
etiam habebis, quando talis bannitus eſſet alterius regionis, nec latinam, aut vulgarem linguam calleret, vel aliam, quam Notarius in-
10 telligeret † cum non ſufficiat, quod Iudex per ſe dictam linguam intelligat, non enim poteſt ipſe illam interpretari, Cart.d.c.2.n.52. & ſeq.
11 † Iſta autem interpretum deputatio debebit fieri in principio examinis præſente ipſo examinando, Bar.in l.1.§.eadem,ff.de verb.oblig. & debebit eis præſtare iuramentum de fideli-
12 ter interpretando; vt dixi † & ſufficiet vnus interpres, ſi plures haberi non potuerunt, qui
13 † etiam in fine examinis debebunt ſe ſubſcribere, Cart.d. c. 2. nu.55.& 56. Et his caſibus, hac, vel ſimili verborum forma ad examen prædictorum deuenire poteris, videlicet.

Die... Menſis...... Anni.....

Forma conſtituti.

14 † Conſtitutus perſonaliter coram, &c. quidam iuuenis, &c. (& deſcribere perſonã, vt ſupra te docui) & cum linguam amputatam haberet vel mutus, aut ſurdus eſſet, ita quod loqui, aut audire non poſſit niſi per nutus, & ſigna, quæ ego Notarius non intelligebam. vel qui, cum eſſet Gallus, & neſciret, aut latine, aut vulgari Italico loqui, vt ego Notarius dictam linguam non intelligerem D.mandauit vocari N. & N. conſanguineos dicti Conſtituti, qui aſſeruerunt

ſe

ſe intelligere dictos nutus,& ſigna, quę fiebant per dictum conſtitutum, & nutibus, & ſignis cum eo loqui ſolere, vel N. & N. natione Gallos in Vrbe commorantes, qui Gallicam linguam, N.vulgarem Italicam ſe callere dixerũt quos ſic ad faciam dicti Conſtituti deductos, & adhibitos. Item D. deputauit interpretes mandando eis, vt quæ ipſe D. interrogaret dicto Conſtituto nutibus, & ſignis ſolitis, vel lingua Gallica exponerent, & quæ ipſe Conſtitutus ſuis ſignis,& nutibus,vel ſua lingua reſponderet, ſibi,& mihi Notario, vulgari ſermone referrent, & delato illis iuramento de fideliter omnia interpretando, item & ipſi Conſtituto de veritate dicenda, prout tactis, &c. iurarunt præmiſſa per D.proteſtatione, &c. & pone pro proteſtationem, de qua ſupra.

Idem Conſtitutus ad opportunas ipſius D. interrogationes ſibi per D.vulgarizatas, & per dictos N.& N.interpretes, vt ſupra deputatos. præſentes, & aſſiſtentes ipſi Conſtituto interpretatas dixit; & depoſuit nutibus, & ſignis, vel ſuo ſermone Gallico per eoſdem interpretes ipſi D.& mihi Notario declarato, prout infra,videlicet,& primo.

Interrogatus, per D. Latine, & deinde vulgariter,& per dictos N.& N. interpretes earum lingua Gallica,de nomine,patria, parentibus. & exercitio.

Reſpondit ſuo ſermone Gallico per eoſdem

N.&

N. & N. interpretes ipſi D.& mihi vulgariter expoſito, Io mi chiamo Leonardo N. la mia patria è N. mio Padre ſi chiama Giouanni, & mia madre Lodouica, & il mio meſtiero e Sartore.

Vel quo ad mutum, & ſurdum neſcientes ſcribere.

Interrogatus per D. Latine, Deinde vulgariter, per dictos N. & N. interpretes quibuſdam ſignis, & nutibus de ipſius exercitio.

Reſpondit faciendo manibus actum ſuendi, prout dictum actũ præfati N.& N. interpretari ſic fuerunt, il mio meſtiero è di Sartore.

Vel quo ad mutum, & ſurdũ ſciẽtes ſcribere.

Ad opportunas D. interrogationes dixit & depoſuit proprijs manibus ſcribendo, cum ob amputatam linguam, vel quia mutus eſſet, vel ſurdus loqui non poſſet, prout infra, videlicet & primo.

Interrogatus de nomine, cognomine, & Patria, &c.

Reſpondit dictum Interrogatorium, prius legendo, deinde ſua manu propria ſcribendo, vt infra, io mi chiamo &c.

Et ſic proſequere extendendo alia interrogatoria, & reſponſiones, & exhibendo Sententiam, & accipiendo recognitionem hoc ordine, iuxta ſuperius traditam formam. Habes ſup. eo lib. cap. 1.

Deinde curabis vt dicti interpretes ſe ſub-

ſcribant

ſcribant hoc, vel ſimili modo, videlicet.

. Ita vt ſupra per Notarium ſcriptum eſt, interpretatus fuit ego N. &c.

Vel Vulgariter.

Io N. hò interpretato il preſente eſſamine nel modo, che ſtà ſcritto di ſopra.

15 † Sed aduerte, quod iſta recognitio muti, & ſurdi neſcientis ſcribere, quæ fit per huiuſmodi nutus, & ſigna non ſufficiens, nec tuta, ad effectum exequendi Sententiam, Char. d. cap. 2. num. 1. & ideo procurabis omninò habere teſtes, qui illum recognoſcat, iuxta formam, quam ſupra tibi demonſtraui. Sup. eod. lib. c. 1.

SCHOLIA IN CAP. III.

Si contingere.

VBi notarius calleat linguam banniti loquentis idiomate externo ſufficit eo deficiente recurrendum erit ad duos interpretes Flã. Cart. c 2. nu. 5 2. & ſeq. & ibi docet quomodo interrogandus ſit mutus, & ſurdus. In muto tamen & ſurdo bannito, non eſt tuta recognitio ad effectum exequen. condemnationem per ſigna, & nutus, ſed & teſtibus conuincendus eſt, vt recognoſcatur pro eo, qui in banno, & ſententia deſcriptus eſt. Quo vero ad Theutonicum, vel alium exterum, ſatis hic poſt veſtigia Cart. & Scacc. q. 97. nu. 176. verſ. ſexta difficultas.

Mihi

Mihi tamen mirum videtur, quod communiter ibi trad. Doctores videlicet, quod credatur ſoli notario interpretanti linguam illius Theutonici, vel ſimilis, non autem Iudici, cum ſit dignior, tanta eſt fides Tabellionis.

SVMMARIVM.

1 *Banniti poſt recognitionem de eis factam ſolent interrogari ſuper ſocijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, & alijs delictis.*

2 *Et ſi negant torquetur.*

3 *Cum proteſtatione tamen.*

4 *Proteſtari debet Iudex volens torquere bannitum recognitum ſuper ſocijs, &c. & ratio quare.*

5 *Tortura, quæ infertur pro habendis ſocijs, &c. & alijs delictis debet eſſe moderata.*

6 *Iudex cauere debet, ne torquendo reum ſuper ſocijs, &c. illum interroget ſuper delicto principali, quia diceretur renunciaſſe proteſtationi factæ.*

7 *Interrogatoria debent extendi reo torto ſuper ſocijs, &c.*

8 *Interrogatoria non extenſa ſunt valde periculoſa, & quare.*

9 *Reſponſio rei dicitur data iuxta tenorem interrogator. Iudicis.*

10 *Rei debent interrogari in genere de ſocijs, & alijs delictis vt euitetur ſuggeſtio.*

11 *Reus tortus, ſuper alijs, ſi dicat delictum principale*

cipale de quo eſt confeſſus , vel conuictus non commiſiſſe, quomodo debebit ſcribi eius reſponſio.
12 *Forma interrogandi bannitum iam recognitum ſuper ſocijs, fautoribus, & alijs delictis.*
13 *Forma decreti quando ſuper prædictis contra ipſum reum ad torturam deuenitur.*
14 *Finito examine reo facto ſuper ſocijs, &c. & alijs delictis, quid facere debet Iudex.*
15 *Forma decreti quando bannitus recognitus ponitur ad Largam.*
16 *Forma proteſtationis fiſcalis poſt recognitionem factam de tali bannito.*
17 *Concluſio operis, & proteſtatio auctoris, & n. 19.*
18 *Sanctus Franciſcus, & ſancta Catharina aduocati, & protectores auctoris.*

De tortura inferenda talibus ſic bannitis, & condemnatis pro habenda vlteriori veritate complicibus, & alijs delictis. Cap. IV.

1 FActa † recogntitione perſonæ dicti condemnati modis formis ſupra expreſſis, nec etiam tunc erit ſtatim ad exequutionem Sententiæ procedendum, ſolent enim vlterius tale ſic condemnati, & banniti interrogari ſuper ſocijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, & alijs etiam criminibus, Cart. in tract. de exec. Sent. capitulo ſecundo
2 numero 57. † & ſi negant deuenitur contra eos ad torturam, vt dictos ſocios, &c. propalet,
3 & confiteantur, Chart. d. cap. 2. nu. 59. † cum proteſta-

proteſtatione, tamen quam inferius ponam in
4 decreto torturæ, † quæ quidem proteſtatio eſt non ſolum vtilis, ſed etiam neceſſaria: quia ſi dictus bannitus ſine dicta proteſtatione tortus delictum negaret, & in negando perſiſteret. etiam quod eſſet plene conuictus vtiq. abſoluendus eſſet, Char.d. cap. 2. numero 59.& ſequentibus ſaltem a pœna ordinaria. Char. d.
5 cap. 2. numero 65. verſic. verum nihil. † Hæc autem tortura, quæ infertur ad effectum prædictum, non debet eſſe multum grauis, ſed mo-
6 derata, Chart.d.cap. 2. numero 68.† & cauere debes; ne in actu torturæ reum interroges ſuper delicto principali, quia tunc dicta proteſtatio tibi non ſuffrageretur; videris enim per contrarium actum ab illa receſſiſſe. Char. d. c.
7 2. numero 70. & ſequentibus † Cauere etiam debes ne interrogatoria, quæ fieri ſolent in tortura ſuper complicibus, &c. dictos notario per illa videlicet. Et ad opportunam interrogationem Reſpondit, vel & opportunè interrogatus. Reſpondit, &c. Vel ſubdens. Interrogatus, &c. Vel ſubdens ad opportunã interrogatio-
8 nem. † Quia talis modus dictãdi, quando reus in tortura ſuper complicibus, &c. interroga-
9 tur, eſt valde periculoſus. † Etenim ſi tunc reus ſuper ipſo delicto principali, de quo eſt condemnatus reſponderet, & talis reſponſio ſcriberetur, vt ſcribi debet. verbi gratia, & ad opportunam D. interrogationem,

Reſ-

Reſpondit, io non l'hò fatto queſto homicidio, io non l'hò fatto, &c. & reus in tali dicto, & negatione perſiſteret vtiq. proteſtationi prædictæ renunciaſſe, atque ab illa receſſiſſe intelligereris, Chart. d. cap. 2. nũ. 76. & 77. vltra quod hic modus dictandi eſt maximoperè vitandus, etiam alijs ex cauſis, vt ſuperius tibi demonſtraui quib. in locis & te docui cauendum eſſe in primis a ſuggeſtionib. quas euitare hoc caſu omnino debueris, Vid. ſup. lib. 1. cap. 5. num. 18. & ſeq. & per Chart. in d. cap. 2. nũ.
10 81. † debent enim huiuſmodi ſic torti interrogari in genere de ſocijs, &c. & alijs criminib. neminem nominando, Chart. dicto cap. 2. a n. 82. vſque ad n. 88. & ita tu facere debebis, ſi boni & eruditi Iudicis nomen conſequi, & conſeruare volueris.

11 † Aduertendum etiã vltimo loco tibi erit, quod ſi reus dicat ſe delictum non commiſiſſe, de quo eſt condemnatus, quando in tortura de ſocijs, &c. interrogatur, ne dictam reſponſionẽ ſcribere facias, quaſi interrogatorio tuo datam, ſed tanquam ex ſe ipſo à reo prolatã, Cart. dicto cap. 2. n. 89. in fin. puta ſubdens ex ſeipſo, vel dicẽs ex ſe ipſo, vel deinde dixit ex ſe ipſo, io non hò fatto detto homicido, ne ſono imputato a torto non hò fatto male neſſuno, &c. & hæc eſt vera practica, quę nollet omnes ambiguitates, quod nota. Forma autem circa præmiſſa talis erit, videlicet.

obſtinatione, & dicat veritatem ſuper dictis nominibus, complicibus fautoribus, receptatoribus, & alijs delictis.

Reſpondit, Io non hò fatto altri delitti. Io non hò hauuto compagni neſſuno, e neſſuno mi hà dato aiuto, nè ricetto.

Deinde dixit ex ſe.

Io non hò fatto mal neſſuno, non hò manco robatti detti denari. Hô detto la bugia.

Et D. dicente, quod non interrogatur amplius ſuper dicta derobatione: quia iam ipſe C. ſuper hoc eſt condemnatus, & confeſſus, & cõfeſſionem ſuam non poteſt amplius in dubium reuocare, ſed tantummodo pro habendis dictorum in ſententia condemnatorũ nominibus, alijs delictis, ſocijs, fautoribus, & receptatoribus, Ideo ad hæc reſpondeat.

Reſpondit, &c.

14 † Finito examine, & reo ſuper prædictis ſufficienter arbitrio tuo tormentato poteris mandare illum de tormento deponi, & poni ad largam cum aliquo termino competenti ad dicendum cauſam quare Sententia contra ipſum lata exequutioni demandari non debeat; hoc modo, videlicet.

15 † Tunc D. acceptatis, &c. cum aliud ad C. haberi non poſſet, mandauit illum leuiter de tortura deponi, cum permanſiſſet in ea ſuſpenſus ſine aliqua quaſſatione per ſpatium vnius horæ, diſſolui, brachia reaptari, reueſtiri, & ad

largam poni cum termino trium dierum ad dicendam cauſam quare dicta Sententia exequutioni contra ipſum demandari non debeat. Qui C. ſic depoſitus dicebat; Ohime, ohime, ſon morto, ſummiſſa voce condolendo.

Nota, quod ſolent ſubſtituti fiſcales aſſiſtentes in fine huiuſmodi examinum ſcribi facere per Notarium ſimilẽ proteſtationem, videlicet.

16 † Præſente Domino B. ſubſtituto, fiſcali, & præmiſſam recognitionem, & alias confeſſiones in parte, & partibus tantum acceptante, petenteq. ad vlteriora, & reiterationem tormentorum, vel ad grauiora tormenta ad effectum prædictum tantũ, & non alias aliter, &c. contra dictum C. procedi cum leuiſſimè, nec ſufficienter fuerit tortus, & demum cõtra eundem ad executionem prædictæ Sententiæ deueniri alias, &c. omni, &c.

17 † Ex prædictis ſit impoſitus ſi vis huic tractatui ad laudem, & gloriam ſanctiſſimæ, & Indiuiduæ Trinitatis, ac beatiſſimę Virginis
18 Mariæ, † & Sancti Franciſci, ac S. Catherinę
19 meorum aduocatorum, & protectorum † Si vero in hoc tractatu aliquid contineatur, quod ab illa ſententia abhoreat, quam Sancta Catholica Eccleſia Romana tenet, & docet, id totum, tanquã per ignorantiam, vel negligentiam ſcriptũ, reuoco, & annullo, ac reuocatum, & annullatũ eſſe volo, ac prædictæ, ſanctæ eccleſiæ Iuditio prædicta omnia, & me ipſum ſubijcio

& ſub-

delicti commiſſi, quod omnino quiſque prudens iudicabit non potuiſſe a tribus tantum perſonis committi, attenta etiam qualitate perſonæ ipſius C. qui a tribus annis citra bannitus, & capitaliter condemnatus reperitur. Vnde credendum eſt, quod alia commiſerit delicta, & quod plures habuerit receptatores, auxiliatores; & fautores, cum huiuſmodi delinquentes homines ſine illis diu ſtare non poſſint pro habendis nominibus complicum in furto, & derobatione prædicta, & qui ſint alij quinque in Sententia condemnatoria deſignati, ac pro habendis ab ipſo C. alijs delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis, alijsq; complicibus, fautoribus, auxiliatoribus, & receptatoribus poſtquam prædicta aliter ab eo haberi non poſſunt mandauit ipſum C. adduci ad locum torturæ, ibiq; ſpoliari, ligari, & funi applicari, & hoc ſine præiudicio quorumcumque iurium fiſco quomodocumque, & qualitercunque competentium, & acquiſitorum, & citra præiudicium Sententiæ condemnatoriæ ſupra exhibitæ, & recognitionis perſonæ ipſius Conſtituti in ea contentæ, ac omnium, & quarumcunque aliarum Sententiarum contra dictum Conſtitutum latarum, ſi quæ, &c. ac rei iudicatæ, & notorietatis criminis inde reſultantis, & aliorum omnium, de quib. idem Conſtitutum quomodocunq; eſſet conuinctus, vel confeſſus, ſuper quibus modo aliquo Dominus non intē-

nes tranſmitteret ad ſenatum materno ſermone quia erat concepta ſub ſtilo omnibus præquam ipſi incognito prout dicit conciuis meus I.C. Zauatarius in ſua praxi fori Mediolanen. fuiſſe reprehenſum quondam iudicem qui relationem faceret ad Senatum, & voci incuria collecti, quod dicebatur torquẽdum reum, pro habenda veritate. At vnus ex Senatoribus balbutientem ipſum præuenit dicendo, torqueatur iudex pro habenda veritate, videlicet, an intelligeret quæ referebat. O tempora, ò mores.

Num. 10. Debent enim.

ABunde de ſuggeſtionibus ſupra. Cartar. de execut. ſent. cap. bann. cap. 2. nu. 82. verſic. vt etiam. Sed non minus cauendum eſt a mellito interrogandi genere, quo Iudex vtitur quia fiſtula dulce cani, &c. Nec dico Iudicem malè facere, quia imò laudandus eſt, ſi blando ſermone, ac humanitatis pleno alliciat reos ad fatendum, ſed tamen proſpicere ille debet; ne captetur reus tanquam ſub promiſſa delicti impunitate, de qua ſupra, ſic, & ſcorpius ore lingit, cauda ſtringit, vel aliud animal aſpis nomine, cuius morſus ſuauis eſt, & qui ab eo mordetur abit in ſomnum, & per ſuauitatem ſaporis moritur, quia tunc venenũ latenter per omnia membra diſcurrit, ſic cauebis a Iudice ita dulciter cum reo agente cuius verbis credens paulatim te deceptum ab eo experitis,

Vitaque cum gemitù fugit indignata ſub vmbras.

Num. 11. Aduertendum.

PLenius hanc interrogandi in hoc themate formam attingit Chart. d. c. 2. de execut. ſent. capit. bannit. n. 90. videlicet propem ſi. illius cap.

Num. 13. Interrog. vt modo.

POſtquam bannitus detentus eſt, poteſt facere aliquas defenſione, Bertazol. conſil. crim. 35. numer. 12. lib. 1. ex Marſil. & Carrer. quos citat. Articulus hic, an bannitus iam recognitus poſſit torqueri, habet altiorem inſpectionem. Ideo ad facilitatem tuam nonnullus caſus conſtituam quos in vnum tui gratia collegi, vt ex meo labore tu minorem ex his, quæ diſperſa ſunt, & in praxi didici, ſentias.

Primus eſt caſus, bannitus torquendus eſt pro habenda veritate receptantium, & eorum qui eos fouent, quando ſponte non vult fateri & indicare receptatores. Cum enim tortura ſit remedium ſubſidiarum, merito ipſo ſponte fatente ab ea abſtinendum eſt, vbi tamen non hæreat adhuc aliqua ſuſpitio, quod perfecte noua manifeſtauerit, & hoc clare admittit, Farin. tit. de Ind. & tort. q. 13. num. 131. verſic. ſublimita primo, ſunt enim aſperæ pęnæ poſitæ tam per Cæſ. conſtit. quam per cridas S.E. contra hos receptatores itaut ex cridis pater impune non poſſit hoſpitari filium frater fratrem

& ſubmitto, quod proteſtor, & proteſtatum ſemper eſſe intendo omni meliori modo, &c.

SCHOLIA IN CAP. IV.

NIhil eſt, quod libentiore animo excipiant latrunculatores, quam hoc, quod poſtremo loco relinquitur ab authore. Quis enim ignarus eſt cæcitati, auaritię, quæ mentes occupat iuxta illud.

O nummi nummi, vobis hoc præſtat honorē,
Vos eſtis fratres.

Ideo maior cura, & ſollicitudo eſt ſtatim, atque aliquis bannitus captus eſt explorare, & inquirere de complicibus, & ſocijs deque receptatoribus & fautoribus vt eo indicent, & propalent, quam de libro Carthar. de exec. ſen. contuma. capt. bannit. quam executionem quandoque ita differunt, vt aditum bannitis præſtent ad effugien carceres, vel inimicis perimendum, & conficien. eos veneno, ne, vel ille officiat, vel dedecus afferat familiæ ſuæ dum vltimum ſupplicium de eo ſumitur. Quare author hic, dicit, Iudices ſolere interrogare ſuper pręmiſſis perſonis, & hoc eis negantibus peruenitur ad torturam, & licet leuis, & moderata eſſe debet: attamen quādoque vbi nō eſt illis lucroſum officiū acriter torquētur, itaut quandoq; in gratiam torquentium (vt parcant tormenti) multa falſa comminiſcantur, vt ſe

 redi-

qua ꝙ adhibuerit ſocios, nec interrogandus eſt reus, nec torquendus, Clar. §. fin. q. 21. verſ. dictum ſocij, Boſſ. & alij adducti a Scacc. multum vtiliter loquente in q. cap. 97. ex cuius dictis hos breues, & analytico caſus extrahi memoriæ commendandos.

Et hęc de tortura ad ſciendos complices, fautores, & mandatores.

Nunc de tortura quoad confeſſionem extorquendam aliorum delictorum, in qua pariter forma iſta claras, & perſpica concluſiones, & non errabis.

Prima concluſio Reus non poteſt torqueri, niſi ſuper delictis ſuper quibus extant indicia tamquam ſi ſuper illis inſtruens eſſet nouus proceſſus ſeparatus, & retuli ſupra obſeruantiam Senatus in caſu illius Antonij Mariæ ad triremes perpetuas damnati procurantibus nonnullis maleuolis, vt torqueretur etiam ſuper his quorum non extabant indicia. Vides amantiſſime Lector (vt id obiter dicam) quam vice parentis filium omni amore proſequentis, cum ſubditis ſuæ iuſtitię commiſſis agat Senatus, qui non paſſos eſt ſanctiſſima iura violari, ſed intacta manere, cum multi vindictæ cupidi appeterent omnia præceps ruere. Funde Deo optimo maximo preces pro felicitate huius ſanctiſſimi ordinis. quem niſi haberes, regna in latrocinia reſoluerentur, & plus poſſet libido quam iuſtitia. Hoc vnum gratulor

me ſub

me ſub huius auſpicio, & viuere, & mori.

Secunda concluſio, quod de conſuetudine etiam ſuper alijs delictis torquentur rei in crimine aſſaſſinij, furti, sfroſationis annonæ, vel ſalis, per Regulam ſemel malos, & de hac conſuetudine, Clar. §. fin. q. 64. verſ. ſucceſſiue, quæ concluſio habet locum in famoſo delinquente, & ad hoc hominum genus reſtringitur conſuetudo, quia ſi reus confeſſus torquetur pro habendis complicibus, quando veriſimilitudo ſubeſt vt ſupra dixi in verſ. quartus caſu eſt ita pro habendis alijs delictis, ſi ſubſit veriſimilitudo. Quamobrem ſi quis honeſtę vitę ita commotus occideret hominem, homicidiumq. fateretur, non eſſet torquendus ſuper alijs quorum non pręcedunt indicia eſt diſtinctio laudabilis, ideo eam ſequere.

Tertia, & vltima concluſio quod in omnibus illis caſibus, in quibus ſupra diximus, reum eſſe torquendum ſuper alijs, reſtringitur in ſubſidium, ſed quando veritas aliunde haberi poteſt, non eſt quis torquendus.

Hic finem facio ad laudem Dei Opt. Max. ac Diuę Marię Virginis, & Beatorum Franciſci & Bernardini quorum nomina ego indignus peccator in baptiſmatis fonte ſuſcepi. Et quia huc operi videntur deeſſe remedia præſeruatiua ad fauorem, eorum qui damnati ſunt putta literæ admiſſionis ad nouas defenſiones, ſalui conductus, gratiæ, nullitates, abolitiones

cri-

trem, & nunc dum hęc ſcribo, videlicet ſub 21. Octobris 1600. intellex. ex ordine (perhibent) patris occiſum fuiſſe filium bannitum præ timore ne ille incurreret in pęnam cridarum contra patrem receptantem editarum, de quo iam filius fuerat præmonitus, vt caueret ab inſidijs, & ne habitaret in loco in quo trucidatus eſt dura lex, ſed tamen obſeruanda. Et pro patre, an teneatur ex mandato ad occidendum, ego ſcripſi.

Secundus eſt caſus, Bannitus interrogandus & excutiendus eſt per tormenta, vt nominet complices, & mandatores delicti, ſi verſemur in criminibus exceptis, vt ſupra dixi, modo tamen interueniat aliquid indicium, quod ſocius interuenerit, Vulpel. conſ. 4. n. 13. Cart. de exec. ſent. c. bannit. c. 2. n. 75. Scacc. q. 97. n. 180. decima difficultas, verſ. de tortura ad ſciendos &c. 8. num. 8.

Tertius eſt caſus in non exceptis. Quod ſi contra ſocios & complices proceſſum eſt, quia manifeſte appareat eum ad delictum ſocios adhibuiſſe, poteſt torqueri inſtar teſtis qui torquetur ex eo quod negat id, quod veriſimiliter ſcit. Si vero manifeſte non apparet, & tūc nō poterit torqueri. Et induco in argumentum, Quod ſicut contra principalem procedi non poteſt, niſi liquido conſtet de corpore delicti, vt ſupra dixi ita quoque hic, qui torquetur, vti teſtis, vt manifeſtet ſocios, quia prius conſtare de-

torturæ . Videbitur ergo quid ſit Probatio, Se-
miplena probatio , Indicium, Præſumptio, Fi-
ctio, Coniectura , Suſpitio , Argumentum , Si-
gnum, Adminiculum, Dubitatio, Opinio.

j. PROBATIO eſt rei dubiæ per argumenta
oſtenſio, vel eſt. Fides veri legitimis modis
5.8 & temporibus faciendam cognitori cauſæ.
9 Vel Oſtenſio rei dubiæ per legitimos modos
iudici facienda in cauſis apud ipſum con-
trouerſis.

ij. Probatio reducitur, vel deſtinguitur in ſe-
ptem ſpecies , in teſtes, ſcripturam, confeſ-
11 ſionem , euidentiam facti , iuramentum ,
præſumptionem , & in famam . Et ſi autem
12 alij plures modos addant , videlicet Ocu-
13 lorum inſpectionem , litteras in lapidibus
ſculptas , ſigillum , denunciationem , com-
14 munem opinionem, indubitata indicia, rem
iudicatam , rationem naturalem , ratio-
15 num coniecturalem , hominis conie-
16 cturam , Hi tamen modi commodiſſime
ſub illis primis ſeptem comprehendun-
17 tur.

iij. Probatio in genere ſumpta alia eſt ple-
na , alia ſemiplena. Plena eſt , quando fidem
20 facit tantam , quantam ad finiendum contro-
uerſiam ſufficit . Et inducitur ſeptem modis
ſupra relatis.

Semiplena erit ea , quæ rei geſtæ fides ali-
qua

qua fit Indici, non tamen tanta, vt eam ſe-
22 qui debeat in ſententia dicenda. Hæc indu-
citur depoſitione vnius teſtis de viſu, compa-
ratione litterarum, ſcriptura priuata, præſum-
ptione vrgens.

iv. Alij probationem diuiſerunt in euidentiſſi-
mam quæ fit priuilegijs, & ſcripturis indubi-
23 tatis; in euidentem quæ habetur teſtibus, &
euidentia facti, in minus euidentem, & minus
claram, quæ fit huominum coniecturis.

v. INDICIVM eſt ſignum alicuius maleficij
commiſſi, vel alterius rei de qua agitur.
27 Vel eſt coniectura ex probabilibus, non ne-
28 ceſſarijs orta, a quibus poteſt abeſſe veritas,
ſed non veriſimilitudo. Vel, eſt adminiculum
31 demonſtratiuum delicti, & ad veritatem in-
dagandam.

vj. Indiciorum aliud eſt dubitatũ, & non plenũ
35 aliud indubitatum, & plenum. Primum eſt,
Præſumptio fortiter mouens animum ad ali-
37 quid credendum, vel diſcredendum Secundum
eſt Demonſtratio rei per ſigna ſufficientia, per
quæ animus quieſcit in aliquo tanquam in
38 proprio exiſtente, & plus inueſtigante non cu-
rat. Vel, eſt quod arctat mentem iudicis, itaut
omnino credat, nec poſſit in contrarium incli-
nare.

vij. Indicium à lege approbatum generaliter
dicitur indubitatum.

Quan-

criminum gratioſæ, quas decreta gratioſa appellamus, ſuper quibus aliqua vtilia reſponſa reddidi, ac alia Ideo ſi mihi Deus longiorem concedet vitam, curabo, vt per breues ſummulas multornm veritatem habeas, quæ non niſi maximo ſtudio, labore colligi poſſunt interim ex temporaneos hos meos fætus æqui bonique conſules, & viue fælix, viue pius.

L A V S D E O.

DECI-

Digitized by Google

viij. Quando contra aliquem vrgeret plura
49 indicia dubitata, ex illa multitudine du-
41 bitatorum, reſultat vnum inditium indubita-
tum.

ix. Indiciorum etiam, aliud Proximum, aliud
Remotum. Proximum eſt, quo poſito ponitur
44 criminis effectus, & quo remoto illius effe-
45 ctus remouetur. Vel, eſt quod tangit nego-
cium,& ipſum delictum. Vel, eſt quod reſpi-
cit veritatem rei, vel delicti immediate per
ſenſum, viſus, vel auditus juxta ſubiectam ma-
47 teriam Remotum indicium erit quod non re-
ſpicit immediate veritatem delicti, ſed circũ-
ſtantias. Vel, quod non tangit negocium.

x. Indiciorũ etiam, alia ſunt leuia, alia grauia,
alia grauiſſima, vel quod idem eſt, aliud eſt
49 ſimplex, aliud vrgens, aliud indubitatum. Le-
50 ue indicium ſufficit ad capturam, vel ad in-
quirendum, hoc eſt ad ſumendum informatio-
nes de delicto, Graue ſufficit ad tranſmitten-
dum abſenti inquiſitionem, vel ad ipſum tor-
quendum. Grauiſſimum ſufficit ad condem-
54 nandum. Sed hæc reſpiciunt indiciorum effe-
55 ctum potius quam ſubſtantiam. Ideo poteſt
dici Ind. Leue eſt quod facile, & frequenter,
poteſt adeſſe. Graue quod frequenter, & facile
56 contingit adeſſe. Grauiſſimum, quod facilli-
me, & frequentiſſime contingit adeſſe. Hic no-
* ta quod indicia probata, & accepta ex con-
feſſione rei ſunt alijs grauiora.

xj. Indiciorum aliud eſt neceſſariũ, aliud credi-
bile, ſeu veriſimile, aliud non repugnans Ne-
58 ceſſarium tunc eſt, quando ex eo. quod inſtru-
59 mentis, vel alio ſimili continetur neceſſario,
efficimus quod intendimus. Et hoc indicium
ſufficit ad torquendum, & ad condemnandum.
Exemplum, Titius accuſatur de inſtrumento
falſo per eum ſcripto 8. Maij 1602. Capugna-
ni, in quo dicatur Seium mihi mutuaſſe au-
reos centum, ſi ego probo me eo tempore Vi-
centię fuiſſe, ex hac probatione neceſſarium
60 oritur indicium falſitatis d. Inſtrumenti. Indi-
cium Credibile ſeu Veriſimile, ſeu proximum
non ſufficit ad condemnandum, ſed ad torquē-
61 dum. Exempl. Quando ſtante Titio coram
cadauere occiſo, comittitur ſanguis ex eius
vulneribus, credibile, & proximum oritur in-
62 dicium contra Titium, quod ſit homicida in-
dicium non repugnans quod leue, aut præſum-
ptiuum dicitur eſt quod ſola ſuſpicione, vel
leui iuris pręſumptione nititur. Vocatur re-
63 motum, & de ſe ſolum ſine alijs adminiculis
non ſufficit ad torturam. Exempl. Quando agi-
tur de futuro, & probatur te vnum domi fuiſ-
ſe, cum res ſubtracta eſt, hinc aliqua contra te
inſurgit ſuſpicio, at leuis, & præſumptiua, quę
eſt indicium leue, non repugnans tamen, & ſi
habebit aliqua adminicula poteris torqueri.
64 Vel ſi agant de homicidio, oritur indicium
contra eos qui ſunt de domo.

Indi-

xij. Indiciorum tandem alia ſunt Facti, à alia Iuris, alia, Iuris tantum, alia Hominis, alia Iu-
65 ris de Iure. Sed hæc ſpectant magis ad Præſumptionem, quam ad Indicia.

xiij. PRÆSVMPTIO eſt conceptus in mente cauſatus ab aliqua probabili coniectura.
67 Vel, eſt cognitio veritatis rei ex circumſtan-
69 tijs reſultans. Vel, eſt ſuſpicio in animo alicuius, cauſata & varijs, argumentis, coniectu-
71 ris, vel indicijs, quæ quo magis vrgent, eo ma-
72 gis firmatur ſuſpicio. Vel, eſt coniectura, ſeu diuinatio in rebus dubijs, collecta ex argumẽtis, vel indicijs per circumſtantias frequenter euenientibus.

xiv. Hinc apparet Præſumptionem naſci ex coniectura, & circumſtantijs, vnde ipſa variatur, fortificatur, & debilitatur plus, & minus prout ſuadent circumſtantiæ ipſæ.

* Nota quod Pręſumptio proxime veritati accedit, & ideo veriſimilitudo appellatur, & natura præſumptionis eſt ſemper abhorrere ab irrationabili, & inueriſimili.

xv. Præſumptio nomen venit à Præ quod eſt ante, & Sumptio, hoc eſt ante Sumptio, quia
83 ante legitimas probationes aliquid ſumit pro vero Pręſumptionis principalis diuiſio eſt. alia Iuris, alia Hominis, alia Iuris & de Iure.

xvj. Præſumptio Iuris eſt probabilis coniectura ex certo ſigno proueniens; quæ alio non ad-
87 ducto pro veritate habetur. Vel, eſt cum ali-

quibus poſitis veriſimiliter, atq. probabiliter, non autem neceſſario ſequitur quod intendimus.

Dicitur hæc præſumptio Iuris, quia Ius expreſſe præſumitur, & ea præſumptio eſt à le-
97 ge, & à iure approbata.

xvij. Præſumptio hominis eſt conceptus cauſatus in mente ab aliqua probabili coniectu-
94 ra, argumentis, vel indicijs.

Et illa proprie eſt hominis præſumptio, quæ à iure expreſſa, & in lege expreſſe ſcripta & confirmata non reperitur. Non enim præ-
98 ſumptiones quas homo facit, potuit lex approbare, quia variæ & multæ ſunt, & ex varijs cauſis oriri ſolent, & ideo in arbitrio Iudicis poſitæ ſunt.

xviij. Poteſt tamen præſumptio hæc, non diſcrepare à ratione legis, & cum ea affinitate
99 habere, & in hoc caſu idem iudicandum erit quo ad ſuum effectum quod de ipſa ſcripta, quia de ſimilibus ad ſimilia procedi poteſt; l. nõ poſſunt. ff. de legib.

xix. Diuiditur hæc præſumptio in Leuem, Grauem, ſeu Vehementem, & Violentam,
110 quæ tamen diuiſio non inducit ſpecificam differentiam quia plus, & minus non facit differre ſpecies. l. fin. ff. de fundo inſtru. & inſtr. legat.

xx. Differunt hæ partes, quia Leuis eſt in qua parua eſt coniectura mali, & magna

boni,

111 boni, vt quia multa ſunt ſigna boni,& pau-
113 ca mali, Vehemens eſt applicatio animi
114 boni viri ad valde veriſimile. Violenta eſt,
ex qua animus iudicantis contrarium per-
ſuaderi non poteſt, nec eius intellectus ver-
ti poteſt in conſcientiam oppoſitam. Vel
116 quando omnis coniectura apparet mali,
nulla autem boni & ſic omnia ſigna mali,&
multa boni. Et violenta eſt omnis præſum-
ptio,quæ eſt Iuris, & Iuris & de Iure.

xxj. Etiam diuiditur in temerariam, & pro-
118 babilem. Temeraria erit quæ ex leui cau-
ſa & coniectura, vel à vilibus perſonis ori-
119 tur. Vel quando omnia ſigna ſunt boni, &
123 nulla mali. Probabilis erit quæ à grauibus
perſonis vel a non leui cauſa, & coniectu-
120 ra oritur. Vel quando multa ſunt ſigna ma-
li, & pauca boni. Probabilis etiam dicitur
124 ratione loci, vel temporis. vt ſi quis viſus
fuerit in loco ſuſpecto, aut in hora ſuſpe-
121 cta,in quibus crimen fuit commiſſum ori-
tur contra illum probabilis ſuſpicio, vide in-
fra Deciſ. 30. num. 168.

xxij. Præſumptio Iuris, & de iure, eſt ſtatus a
iure promulgatus ex indubia coniectura.
100 Vel eſt diſpoſitio legis aliquid præſumens
& ſuper præſumpto tanquam ſi comperto
101 ſtatuens. Appellatur Iuris, & de iure, quia
à lege non ſolū introducta eſt ſed quia ſuper
tali præſumptione lex inducit firmum

ius & eam habet pro veritate.

Et vbi lex aliquid præſumit, & ſuper præſumpto nihil ſtatuit, nec vlterius procedit dicitur Iuris præſumptio; ſed ſi ſuper præſumptio firmat pedes, & ſuper eo ſtatuit tunc dicitur Iuris, & de Iure præſumptio.

xxiij. Si ſtatutum introduceret aliquod genus probationis, velletq. illud eſſe plenam pro-
109 bationem talis probatio eſſet præſumptio iuris, & de Iure. Et non eſt neceſſe
109 quod lex, ſeu ſtatutum prohibeat probationem in contrarium. Sed ſufficit quod illam habeat pro plena probatione, quia natura præſumptionis habet, vt contra eam non admittatur probatio, & ſi non exprimatur.

xxiv. Præſumptio Iuris, & de Iure, alia eſt ab humanis principijs alia à naturalibus. Pri-
125 ma naſcitur ab indicijs, & coniecturis hu-
126 manis lege, & rõne probatis, quę coniecturę
127 cuntur eſſe apparentes. Vt ſi quis exierit e domo in qua ſit cadauer occiſi, cum gladio euaginato, vna cum veſtibus ſanguine madefactis, habet præſumptionem quod il-
128 lud homicidium commiſſerit. Secunda dicitur naturę præſumptio, & neceſſaria, & eſt quæ non ab humana ratione, ſeu coniectura ducitur ſed a naturali. Exempl. Mu-
129 lier habet lac in mammis, hinc oritur Præſumptio, quod ſit corrupta, natura. n. efficitur

tur hæc propter generationem, nec aliter põt eſſe. Vel fumus exit e domo: ergo in ea eſt ignis quia fumus non eſt ſine eo, & hoc fit à natura. Vnde Præſumptio naturę dicitur.

xxv. Præſumptio tandem, alia eſt neceſſaria alia credibilis, ſeu veriſimilis alia non re-
130 pugnans. Prima eſt; cum aliquibus poſitis neceſſario, inde efficimus quod intendi-
121 mus. Secunda eſt cum aliquibus poſitis ve-
132 riſimiliter, & credibiliter, non autem neceſſario ſequitur quod intendimus. Tertia
133 aliud non eſt, niſi hominis Præſumptio.

xxvj. FICTIO. eſt aſſumptio contra veritatem facta à iure pro veritate in re certa
136 eius quod poſſibile. Vel, eſt falſitatis pro
139 veritate accepta, ex ſpecialiſſ. & iuſtiſſima cauſa a iure expreſſa. Vel, eſt iuris diſpoſi-
142 tio per quam non verum, poſſibile tamen eſſe verum pro vero accipitur.

Nota quod in his diffin. fit mentio de poſſibili quia ſuper impoſſibili non cadit fictio, Glo. in l. 3 ff. pro Socio.

Fictio eſt, vel inductiua, vel priuatiua, vel extenſiua, aut translatiua.

145 Prima eſt quando lex fingit eſſe id quod non eſt. Secunda quando e contra fingit eſſe id quod eſt, non eſſe. Tertia quando lex
149 fingit quod eſt vno modo, eſſe alio modo. Sic vero diffiniuntur. Prima eſt in re certa non exiſtente poſſibili, pro exiſten-

te à iure facta aſſumptio. Secunda eſt in re exiſtente poſſibili non exiſtere, pro non exiſtente a iure facta aſſumptio. Tertia eſt in re certa vno modo exiſtenti, pro exiſtente alio modo poſſibili à iure facto aſſumptio.

xxvij. CONIECTVRA eſt exceptio veri ex aliquo alio ſic veriſimiliter ordinato, E-
152 xempl. Per circulum hoſpitij reputamus ta-
153 bernam. Vel, eſt rationabilis argumentatio, à veriſimilitudine fidem faciente, & ex ſigno probabili deducta, non autem neceſſario concludens.

Hinc habetur, quod de natura coniectura ſit non plene, & de neceſſitate concludere, ſed probabiliter opinari, quia non à neceſſarijs. ſed à probabilibus oritur; ſi enim a neceſſarijs oriretur non dubia. ſed certa res eſſet, & ſic contra naturam coniecturæ, quæ eſt de re dubia, & habet ſe ad eſſe, & non eſſe.

xxviij. Coniectura dicitur a coniectu, ideſt directione quadam rationis ad veritatem.
158 Vel à coniecto, coniectas frequentatiuo,
159 quod idem eſt quod exiſtimo, vel diuino.

Coniectura vel eſt Hominis, vel Iuris, & de iure eſt quæ in viro non eſt expreſſa,
160 ſed Iudici committitur, vt inſpiciat qui ſibi videatur, & an aliquam fidem faciat. Et
161 hæ coniecturæ non poſſunt in legitimis

ſcribi

ſcribi quia pendent ex diuerſi animi mo-
162 tibus 2. eſt ſcripta in lege, & aliud non eſt
quam ea quæ ab ipſa l. inuenta, aut appro-
163 bata eſt. 3. eſt diſpoſitio legis aliquid præ-
ſumentis, & ſuper præſumpto tanquam ſi-
bi comperto ſtatuentis.

Coniectura, & Pręſumptio tamquam ſi nomina accipiuntur, & promiſcue ſe declarant.

xxix. Coniectura etiam alia Leuis, alia grauis
aut Vehemens, alia Quę autem ſint hæ idem
164 de illis dices, vt dicitur ſupra de Præſum-
ptione, Deciſ. 19. 20.

xxx. Coniectura erit etiam, vel Temeraria, vel
168 probabilis. 1. eſt, quæ ratione caret, & lon-
169 ge à veriſimili recedet. 2. quæ à ueriſimili
deducitur, & quæ in ratione fundatur. Vi-
de ſup. Deciſ. 21. & inf. Deciſ. 46.
Hic nota, quod non omne quod videtur pro
babile eſt probabile, ſed illud erit tale, quod
videtur omnibus, aut pluribus, aut ſapienti-
171 bus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel ma-
xime notis, & pręcipuis.

xxxj. SVSPITIO eſt aliqualis animi applica-
tio ad aliquid, cum vehementi titubatione,
172 Vel, eſt motus ad aliquid cum vehementi
173 titubatione. Vel, eſt opinio mali ex leuibus
indicijs procedens. Vnde ad ſuſpitionem
176 probandam ſufficit leuis probatio.

xxxij. SVSPITIO alia eſt Leuis, ſeu Temera-
ria,

ria, vel Vehemens, ſeu Veriſimilis, vel Vio-
178 lenta. Prima eſt quando ex admodum le-
ui indicio, ſeu argumento iudex animum
ſuum in alteram partem flectit, ſed cum
180 titubatione. 2. eſt quæ non ex leuibus indi-
cijs, ſed ex fortioribus oritur, & ex quibus
181 Iudex animum ſuum in vnam partem incli-
nat, cum aliquali ſeu modica dubitatione.
183 3. dicitur ea, quæ ex vrgentibus oritur indi-
cijs ita vt iudex conſtanter, & ſine dubita-
tione, vni parti potius quam alteri ad hæret.
184 Et his apparet, quod 1. continet in ſe dubie
tatem ſimplicitur. 2. continet paruam. 3. nul-
lam prorſus habet. Dic etiam, ſi indicia ſunt
187 admodum leuia faciunt ſuſpit. Leuem. Si
grauia, & vrgentia ſunt, faciunt vehemen-
tem, ſi grauiora, & vrgentia violentam red-
dunt.

xxxiij. OPINIO eſt idem quod vehemens, ſeu
ex veriſimilibus ſuſpicio. Et eſt motus ani-
193 mi eligentis aliquid cum hæſitatione. Ve-
195 hemens Opinio eſt quando ex probabili-
bus coniecturis quis credit id quod verum
196 eſt, licet certo non ſciat. Vehemens etiam
Suſpicio dicitur Opinio.

xxxiiij. DVBITATIO non eſt proprie aliquis
probationis gradus, ſed eſt principium in-
197 ueſtigationis, certitudinis, & fidei. Quan-
do Iudex ex deductis coram eo dubitat mo-
198 do ad vnam partem, modo ad aliam, nec

ad

ad vnam potius quam ad aliam animum applicat, & neſcit vtram eligat, vel quia probationes ſunt æquales, vel quia habent aliquid obſcuritatis, tunc dicitur Dubius, At ſi Iudex aliquo motus iudicio, vel argumento inclinare incipiat in vnam partem magis quam in aliam, licet cum dubitatione, tunc non amplius Dubitare, ſed ſuſpicari dicitur. Et ſi Suſpitio oritur ex grauibus indicijs tunc ceſſat Suſpitio, & intrant opinio

xxxv. ARGVMENTVM eſt collatio plurium ad vnam concluſionem. Vel eſt inuentum ex

201 aliquo genere, rem aliquam aut probabiliter oſtendens, aut neceſſario demonſtrans.

206 Scias quod eſt leue inditium, ſed non tam

200 leue, ſicut Suſpitio; & eo vtimur non ſicuti Dialectici, ſed argumentum illud eſſe intelligimus, quod ex quibusdam, vel etiam mul-

201 tis prius poſitis ducitur, & inde argumentamur.

xxxvi. SIGNVM eſt præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus aliquid faciens ex ſe in co-

208 gnititonem venire. Signum vel eſt neceſſarium, vel non neceſſ. Etiam aliud eſt natura-

210 le, alium inſtitutum. Exempl. erunt clara.

xxxvij. ADMINICVLVM, vel eſt Vehemens, vel non Vehemens. Vehemens eſt supple-

213 tio defectus probationis per ſe ſolum non operans, ſed bene cum alijs. Non Vehemens

214 eſt aliquis confirmatio rei probab.

Admi

xxxviij. Adminicula licet de ſe non probent, imperfectam tamen probationem iuuant.
216 Vnde Adminicula non vehementia non in totum ſupplent imperfectá probationem, ſed aliqualitér. Vehementia autem Adminicula in totum ſupplent, & ſemiplenam probationem perficiunt.

De eorumdem Terminorum Differentij, & Conuenientia.

xxxix. INDITIVM & SEMIPLENA probatio differunt, & conueniunt. Inditium vnum, &
219 remotum cum ſit leue, & longe diſtet á neceſſario veri, vt fuga, colloquium, & ſimi-
220 lia, eſt minus quam Semiplena probatio.
234 Si vero multa etiam remota, vt coniecturæ præſumptiones & argumenta coniunguntur dummodo ſint bona perficiunt Semiplenam
235 probationem pro tortura infligenda; & etiam quòd condemnandum in pænam extraordinariam, & pecuniariam, non autem ordine, & corporalem.
232 Si vero dubitetur an hęc inditia remota faciant Semipl. probationem indicis arbitrio ſtandum eſt, nec certa regula dari poteſt; dummodo ſine d. Semipl. prob. non torqueat.
xl. Inditium proximum facit Semipl. prob. regulariter enim teſtis qui deponit de delicto

per

226 per viſum, vel alium ſenſum corporem ſe-
miplene probat, dummodo ſit omni exce-
229 ptione maior, cum omnis macula, omniſque
230 defectus, ac exceptio licet minima, ſiue in dicto, ſiue in perſona hunc torturæ effectum impediat. Imo hic teſtis non eſt proprie inditium maleſitij, at Semipl. prob. Si enim duo teſtes in criminal. faciunt vnam probat. ita & vnus teſtis in criminalibus faciet Semipl. prob.

* Ad torturam igitur nunquam deuenias niſi habita Semipl. prob. nec te moneant indicia, niſi eadem inducant.

xli. INDICIVM, & PRÆSVMPTIO ſic ſe habent. Præſumptio iuri eſt plus quam in-
236 dicium leue, & non ſufficiens ad torturam, quia illa probat. abſque eo quod probetur,
239 & directe tangit factum probandum, & indicia non probant, niſi probentur, & indirecte tangit factum. Præſumptio hominis eſt
238 minus quam indicium ſufficiens ad torturam, cum ſit cognitio ex circumſtantijs reſultans. Indicium vero eſt quodam intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circumſtantia. Et quando indicium eſt receptum, & approbatum à lege, eadem
264 lex illud nominat præſumptio.

xlij. INDICIVM differt à SVSPICIONE, tanquam cauſa à cauſato, qui ex indicij iu-
240 dex venit Suſpicionem.

PRÆ-

xliij. PRÆSVMPTIO in genere eſt minus quam PROBATIO; imo aliquando ex plu-
241 ribus Præſumptionibus oritur Probatio; imo Præſumptio eſt minus quam Semiple-
242 na Probatio.

xliv. Præſumptio, & Fictio præcipue in duobus differunt. Fictio cadit ſuper re certa,
244 & non vera; præſumptio aũt ſuper re dubia & quę põt eſſe & non eſſe vera. Et ſic fictio nũquam conuenit eorum veritate. præſum-
245 ptio vero ſæpe. Secundo differunt, quia Fictio etſi contra per indirectum habeat probationem, directe tamen in contrarium nul-
246 lam admittit. Præſumptio autem ſiue ſit iuris, ſiue hominis ſemper: quæ vero eſt Iuris & de Iure aliquando, & ſi nõ regulariter eam admittit.

xlv. SVSPICIO à PRÆSVMPTIONE differt, quia minus eſt quam ipſa PRÆSVM-
251 PTIO, ex multis enim Suſpicionibus con-
252 ficitur vna Præſumptio. Et quoniam Suſpicio ab homine inducitur, & ei ſoli conuenit
253 Suſpicionis verbum, quia ſolus ſuſpicatur, cum ſit opus intellectus, Præſumptio vero inducitur a l. & eſt hominis cum ſit Iur. iuris
254 de Iure, & Hominis. Tandem differunt quia vt Præſumptio inducatur euidentiora requiruntur indicia, quam ad inducendum Suſpicionem, cum quis primo ſuſpicetur, deinde præſumat.

CON-

xlvi. CONIECTVRA differt à SEMIPL. PROBAT, & eſt ea minus ſi eſt remota, & non violenta, & etiam quod ſint plures remo-
255 tæ; & nō leues non inducunt ſemipl. probat. ſecus autem ſi coniectura ſit proxima, & violenta, quia hæc non diſtat à Iuris præſumptione & coniecturę plures bonæ faciunt Semipl. probat. & habent vim vnius teſtis.

xlvij. Probatio quæ eſt plurib. coniecturis bonis, & proximis reſultat, dicitur euiden-
256 tiſſima.

xlviij. Coniectura eſt etiam minus quam præſumptio, quia hæc naſcitur ex Coniecturis
257 vt d. eſt in Præſumpt. quæ eſt mentis conceptus ab aliqua probabili coniectura dedu-
258 ctus, & primo quis coniecturatur, deinde præſumit.

xlix. ARGVMENTVM differt à PRÆSVMPT. quia eſt minus ea, Imò eſt minus quam
260 SVSPICIO, quia ex argumentis oritur Suſ-
261 picio.

l. A SIGNO Argumentum differt, ſicut pars à toto quia ex pluribus ſignis aliquando con
262 ficitur Argumentum.

Scias quod licet Indicium, præſumptio, & reliqua ſupradicta, ſua propria, & ſtricta
263 ſignificatione differant promiſcue tamen vnum pro alio capitur. vt adnotauit Nouel. in Pract. crim. in Rub. Indicia quæ præcedere debent.

cede

QVÆST. XXXVII.

Dicit bis habetur quibus indicijs torquent homo, quæ ſint indicia, quot modis dicantur, quæ ſint arbitraria Iudici de Iudice indebite aliquem torquente, & de interrogationibus faciendi. reo.

j. 1 TOrturam inferri minime poſſe, non legitimis præcedentibus indicijs omnes aſſerunt, quia ſi fieri poſſet aliter, facile eſſet
2 poteſtate iudicum in criminali iudicio à tortura inchoare, quod tamquam abſurdum iura ciuilia, & canonica prohibent.

iJ. Adhoc vt legitima dicantur indicia, & ſufficientia ad torturam inferendam opus, vt
5 ſint veriſimilia, probabilia, non leuia, aut per functoria, ſed grauiora, & vrgentia, certa clara, imo luce meridiana clariora, quia agitur
4 de torquendo reum, agitur de eius ſalute, & de damno irreparabili.

ij. Sint hæc indicia ita certa, & clara in genere ſuo videlicet indiciorum, vt ſint apta ad plene perſuadendum, licet non ad plene proban-
5 dum, quia hoc pertinet ad probationem, & ratio eſt idem eſt de parte quoad partem, quod de toto quoad totum, ſed ad condemnandum probatio dicitur eſſe luce meridiana clarior, ita pariter in genere ſuo ad perſuadendum indicij erunt ea luce clariora. Et ſic ijs Iudex

non

non erit certus in totum, ſed quaſi certus.

iv. Etiam erunt indicia certa, & clara, ideſt cõ
cludentia, & ad delictum inferentia, non au-
6 tem dubia, vel æquiuoca, & quam multiplici-
ter interpretari poſſunt.

v. Hinc habetur non oriri indicium ſufficiens
ad torturam ex his quæ ex accidenti contin-
8 gere poſſunt. Nec ex verbis dubijs, & obſcu-
ris, quæ poſſunt in ferri malum, & bonum. Ne-
9 que ex actu bono, quia bonum non præſumi-
tur de malo, nec malum de bono.

vi. Indicia erunt ſufficientia pro tortura, & ſi fuerint remota; & teſtes deponent ſuper circumſtantijs delicti, vt puta ex inimicitia, fuga, fama, & ex ſimilibus, iunctis tamen alijs. Et hæc eſt practica generalis. Et ſi habetur ab aliquibus, quod inditia ſint proxima delicto, nota quod alternatiue loquuntur dicentes debere eſſe vel veriſimilia, vel proxima, ſufficit ergo quod inditia remota ſint veriſimilia. Si-
12 militer dum dicitur, quod teſtes ad hoc; vt ſuper inditijs ad torturam probent, dicunt deponere de viſu & de ipſo delicto, alias non nocent, intelligas quando deponunt de inditio proximo, non de remoto.

vij. Inditia remota ſufficientia per tortura de-
bent eſſe concludenter, & plene in genere ſuo
13 probata per duos teſtes. Et hoc intelligere e-
14 tiam in crimine hæreſis, & læſæ maieſtatis, &
in leuibus, & adminiculis & hoc indubitatum

15.17.penes omnes.

viij. Hi teſtes duo debent eſſe omni exceptione maiores, quia ſi tales erunt in probatione
28 inditij proximi, quare non erunt inditio re-
29 moto? in vtroque agitur de tortura infligenda, & ſic de vita; & de ſalute hominis & multi doloribus victi fatentur, quæ non facerunt.

Nota quod quando probantur inditia remota per teſtes inhabiles ſufficient non ad torquendum, ſed ad inquirẽdum. Vide infra Dec. 11.12.13.14.

ix. Teſtes inhabiles admittuntur in atrociſſimis, & exceptis, & hæc eſt practica genera-
30 lis, quæ eſt contraria Farinaceo, num. 31.

x. In probatione inditij remoti, illi duo teſtes neceſſario non debent eſſe conteſtes, & ſic
38 ſingulares ſufficiunt ad torturam, dummodo ſint omni exceptione maiores, & idonei, vel notabile, & probatæ vitæ. Etiam quod deponant ſuper inditijs proximis, quod intelligo quæ inferunt valde veriſimiliter ad ipſum delictum. & quæ inditia proxima aliquo modo dici poſſunt. Tandem requiritur quod hæc inditia ſuper quibus teſtes ſingulares deponũt ſint plura, & talia quę reddant animum iudicis quaſi certum contra reum. Exempl. Si vnus teſtis deponit de vno inditio remoto, alius de alio vel duo ſingulares teſtes deponant de vno inditio, non erit danda tortura, vnumquodque inditium dicitur habere per ſe duos teſtes conteſtes

teſtes.Si vero inditia ſunt plura quam duo, &
vehementiſſima in mente Iudicis, ſufficiet
quodlibet inditium probari per vnum teſtem,
non enim eſt veriſimile quod tot teſtes non ſu-
ſpecti dicant talia, niſi reus ſit culpabilis, vnde
39 licet teſtes ſingulares non probent regulari-
ter, probant tamen ſi ita iudici viſum fuerit,
& illis tribus conditionibus ornati.
xj. Inditia remota dicunt alij probantur per
teſtes ſingul. qui propterea coniunguntur ad
35 d.inditia probanda. Negari enim non poteſt,
quin vnus teſtis aliquam prçſumptionem fa-
ciat, vnde ſi plures ſint teſtes ſingulariter de-
ponentes de ſingulis inditijs dicentur etiam
plures eſſe præſumptiones, ex quibus oritur
vnicum indicium ad torturam ſufficiens. E-
xempl. Vnus vidit Seium in terra proſtratum
& vulneratum a Titio, alius dicit ſe vidiſſe Ti-
tium fugientem aſperſum ſanguine, & cum
euaginato enſe, Alter dicit ſe Titium vidiſſe
verſus nemora euntem, & ſe latitantem, Ex
his ſingulis inditijs nonne veniunt plures prç-
ſumptiones generantes vnicum inditium ad
torturam. In hoc caſu vnum dictum coadiuuat
alius, & tendunt omnia ad eundem finem. Et
licet in coniecturæ præſumptionem, vel inditio
rum debeant ſingularia indicia, ac præſum-
ptiones eſſe in ſuo genere plene probata, hoc
tamen eſt verum in condemnandum, non autē
35 in torquendum. Hæc autem intellige, ſi hi te-

36 ſtes ſunt alias integri, & bonæ vitæ, ac notabiles.

xij. 40 Inditia proxima etiam probari debent per duos teſtes, ſi deponunt non de delicto, ſed
41 de actu valde proximo ipſi delicto, & valde
42 delictum inferente. Si autem loquimur de delicto immediate, & non ſuper inditium ad maleficium, tunc ſufficit vnus teſtis, etiam alijs non concurrentibus quia etſi vnicus ſit, tamen oritur ſemiplena probatio. Requiritur tamen
58 quod omni exceptione maior, ſine vlla prorſus macula quamuis minima, & vndique vulnerabilis.

xiij. Si teſtis erit non omni exceptione maior nō probat pro tortura, niſi fama concurrente, vel
55 alio adminiculo, ex quibus ſupplebitur teſtis
56 in habilitas.

xiv. Vel dicas ſi contra hunc teſtem non omni excep. maiorem vrget aliqua coniectura, quia
57 quando aliqua inditia ſunt pro reo excuſantia, tunc inditia contra reum, debent eſſe multum vrgentia, vt ſuperent illa quę faciunt pro excuſatione rei.

xv. In delictis occultis, & difficilis probationis teſtis vnus de viſu inhabilis non tamen in
62 totum, & ipſo iure probat ad torturam quæ erit leuiſſima. aliter non pones in practica.

xvi. Si inquiſitus erit malæ vita, famę, & infamis teſtis probat pro tortura etiam quod non ſit
65 omni except. maior, dummodo tamen non ſit

ipſo

ipſo iure inhabilis, vel non patiatur plures defectus.

* Nota quod ille qui eſt leuis vitæ, non intelligitur de vili perſona, & paupere, ſed ſi eſt malę vitæ.

xvij. Iudex habens amplum arbitrium non torquebit, dicto teſtis non omni excep. maioris,
78 nam arbitrium non ſupplet defectum indicij,
60.71. vbi nullum eſt inditium.

xviij. Nec etiam Princeps poteſt Iudici mandare vt aliquem torqueat ſine indicijs ſufficien-
74 tibus. Et ſi faciat de poteſtate abſoluta, male facit, quia conſtitutus eſt à Deo, vt iuſtitiam faciat, non iniuſtitiam.

xix. Iudex exequens Principis hoc iniuſtum mandatum non excuſatur, quia nedum ma-
77 lum operari non debemus, ſed nec etiã ei cooperari. Et ſi Iudex Principi diceret quod talis commiſſio eſt contra ius, non vtique ille ſic
74 mandaret. Et ſcies quòd obedientia debita, vel promiſſa non purgat obedientem in delicto coram Deo, & quin puniri debeat ſaltem
78 pęna extraordinaria. Poterit tamen excuſari iudex mandato Principis, ſi procedit ex leuioribus, non autem in atrocioribus vt eſt tortura.

xx. Excuſatur qui mandato Principis aliquem ſine indicijs torquent ſatellites, & alij officia-
78 les Iudicis, qui nullam cauſæ cognitionem habent, non autem Iudex.

xxi. In atrociſſimis delictis, non poteſt quis torqueri ſine legitimis indicijs præcedenti-
79 bus, quia quanto crimen eſt atrocius, tanto indicia debent eſſe grauiora. Et ſi in Inſubria aliter obſeruatur, hoc ad alias Prouincias non debet extendi. Et etiam ſerui ſine vllis prorſus indicijs non torquentur, & ſi aliquando ſine plenis torqueantur.

xxij. In aſſaſſinio debent ſubſiſtere indicia ante torturam, & ſi vero multa habeat ſpecialia, non habet hoc, vt tortura detur ſine dictis inditijs.

xxiij. Generaliter teneas in quibuſcunque atrociſſimis, & exceptis criminibus debere Iudi-
83 cem adamuſſim obſeruare iuris diſpoſitionem & eaſdem ſolemnitates, quæ in alijs criminibus ſeruantur.

xxiv. In crimine læſę maieſtatis, non poteſt reus torqueri non exiſtentibus legitimis, &
92 ſufficientibus indicijs, licet hoc crimen multa habeat ſpecialia.

xxv. In hoc crimine læſæ maieſtatis, vbi agitur de tractatu conſilio, vel conſpiratione ſecretè
95 facta, adhuc indicia requiruntur, ſed bene leuiora ſufficiunt prout in alijs delictis occultis, & hoc non propter criminis atrocitatem, ſed propter probationis difficultatem. Si vero non agitur de tractatu, conſilio, vel conſpiratione tunc plena requiruntur indicia, prout in alijs delictis, non obſtante quod crimen

fit

ſit atrociſſimum.

xxvi. In atrociſſimis licet Iudicij iura tranſgredi, conſulto tamen Principe nec aliter,
84 & intellige de maioribus Magiſtratibus, non
91 autem de minoribus.

xxvii. 88 Si delictum vltra atrocitatem. ſit de genere occultorum, & difficilis probationis tūc leuiora ſufficiunt indicia, non ratione atroci-
89 tatis, ſed ratione difficilis probationis. Sed ſi delictum ſit ſimplex atrox, & non occultum, Iudex poteſt inferre grauis torturam, quam in leui, & non atroci. Non tamen eam inferre ſine ſufficientibus indicijs.

xxviij. In quacunque crimine cum eſt danda tortura. non ſolum debent præcedere indicia
43 ſed eſſe qualia dicta ſunt. Et vnum non ſufficit indicium remotum, & plura præcedere debent generalia, & remota.

xxix. Vnum tamen remotum aliquando ſufficiet ſi cum eo erunt coniuncta alia: vt fuga, fama,
45 inimicitia, minæ quę licet ſint indicia remota iuncta tamen cum alijs erunt tantæ virtutis, vt quis torqueatur.

xxx. Quandoque iudicium poteſt eſſe ita proximum delicto, ideſt inſerens delictum vt etiam quod remotum ſit, hoc eſt, etiam quod
46 non tangat immediate delictum ſufficit tamen ad torturam de ſe ſolum. & ſine alijs
47 adminiculis. Et horum eſt, confeſſio rei extra iudicialis; res furata inuenta penes aliquem

48 qui viſus eſt in rixa admenare enſem, licet nõ percutere; ſi enim finita rixa reperitur aduerſarius eius vulneratus, & mortuus, præſumitur ab ipſo vulneratus, & occiſus, & ex his indicijs & præſumptionibus, etiam quod vnicæ ſunt, & alia non concurrant, poterit Iudex ad torturam deuenire.

xxxi. Iudicis erit ergo arbitrium torquere reum ex vnico, vel pluribus illis indicijs quod tamen melius infra declarabit Dec. 57. & ſeq.

49

xxxij. Si vnicum erit indicium proximum, & ſupradictis qualitatibus bene poſitis munitum ſufficies eſt ad torturam.

44

xxxiij. Si iudex contra reum habet vehementem opinionem ex multis circunſtantijs, etiã

101 extra proceſſum, licet in proceſſu non habeat inditium omnino ſufficiens, poteſt te-

102 nere reum verbaliter, & ei minando, torturam, niſi veritatem dixerit. Et hæc verbalis territio qualem præſumptionem requirit contra reum; & ſi confitebitur non tamem vitiata erit confeſſio.

xxxiv. Si tamen reus erit perſona vilis, & timida, puta mulier, caute debet procedere iu-

103 dex, quia in his minæ faciunt, vti in corda datis, vel aſsiuefactis torturæ tortura ipſa.

104 Sicut iudex nulla habens indicia in proceſſu, non poteſt torquere, ita etiam nec poterit nullis exiſtentibus indicijs mandare ducendum reum ad locum tormentorum

vel

vel ſpoliandum, ligandum, vel eleuandum in tormentis,& ſic torquendo licet leuitere, & ſit torquebit, vel terrebit confeſſio ſubſequens erit iudicanda nulla.

xxxv. Verum eſt tamen; quod ſi iudex in pro-
ceſſu non habeat indicia ad torquendum
105 plena, & ſufficientia habeat tamen indicia
quædam leuiora, poterit iuxta eorundem
indiciorum qualitatem eius arbitrio vel
reum terrere ipſum mandando conduci ad
locum tormentorum, vel ibi ſpoliari, ligari,
vel etiam leuiter eleuari,& per paruum tem-
poris ſpatium in tortura detineri, & ſic tor-
quetur leuiter reus, etiam quod non adſint
indicia ſufficientia ad torturam, dummodo
tamen ſufficientia, vel ad terrendum, vel ad
aliter torquendum.

xxxvij. Sine legitimis præcedentibus indicijs
iudex non poteſt reum torquere, etiam de
109 conſenſu ipſius rei, quia nemo eſt dominus
membrorum ſuorum. l. liber. homo ff. ad
l. Aquiliam.

xxxviij. Dum reus, vel accuſator offerunt ſe
contraria in tortura ſubſtinere,& contra ſe
110 inuicem velle ſtare ſuper funem, non ſunt
admittendæ tales oblationes nec valent.

xxxix. Confeſſio emanata in tortura non præ-
cedentibus legitimis indicijs nulla prorſus
110 & inualida eſt, etiam quod millies ſponte
ſit ratificata.

De punitione Iud. torquentis ſine indicijs, vel occidentis.

xl. Iudex eſt plectendus,& tenent in ſyndicatu qui aliquem torquet non præcedenti-
111 bus legitimis indicijs.
xli. Similiter plectendus eſt ille Iudex teſtem
114 indebitè torquens, & ſine dd. indicijs.
xlij. Iudici indebite reum torquere volenti,etiam ſine indicijs; impune reſiſti poteſt
117 quia agitur de damno irreparabili.
xliij. Si Iudex non præcedentibus indicijs aliquem torqueat, ſi hic tortus indebite iudi-
118 cem occidat,talis non punietur pęna mortis ſed alia mitiori, quia prouocatus, & iuſto dolore victus hoc fecit.
xliv. Non effugiet pænam Iudex, etiam quod reus ex iſta indebita tortura delictum quod
115 commiſſit fateatur; & talis confeſſio illi non nocebit.
xlv. Si iudicis dolo, vel prece,pretio, aut particulari inimicitia corrupti, vel ſine indicijs
113 ſufficientibus, ob immoderatam torturam
120 tortus moritur, ipſe iudex decapitari debet, & multo magis quando nulla habuit
122 indicia.
xlvi. In tantum tenetur Iudex de morte indebite torti, vt ipſum non iuuet proteſtari
119 in decreto torturæ, quod ſi ſequatur mors,

non

non ſibi, ſed rei pertinaciæ imputetur. Non .n. excuſatur operans contra iuris diſpoſitionem ex eo, quòd proteſtatur ſe facere id animo non delinquendi.

xlvij. Si Iudex animo occidendi aliquem ſine indicijs indebite torquet etiam morte non
128 ſequuta de homicidio tenetur per regulam
129 quod affectus punitur ead. pæna, etiam non
130 ſequuto effectu in crimine homicidij. Et hoc verum eſt de iure, ſecus vero de conſuetudine, quia de generali conſuetudine etiam in atrociſſimis non punitur affectus
124 eadem pæna non ſequuto effectu. Et hoc eſt practicandum: ac mitiori pænæ ad arbitrium iudis puniendus eſt ille.

xlviij. Si ſequitur tantum alicuius membri debilitatio, iudex non morte, at alia pæna ad
125 arbitrium plectitur, & tenetur ad damna, & intereſſe.

xlix. Si aliqua aderant indicia, licet non ſufficientia ad inferendum tantam torturam,
122 tunc enim quod is tortus obierit ob tormentum, iudex non mortis pæna, ſed alia mitiori pro exceſſu, & culpa puniri debet.

l. Si tortus obierit propter imperitiam, vel ignorantiam indicis, qui de ſuo non dolo
120 aliquam rationem, ſeu colorem allegabit
121 mitius arbitrariaq. pæna mulctabitur, non enim in ea præſumetur dolus, ſed lata culpa.

lj. Si Iudex non ſit in dolo aliquo, minus in culpa,

culpa, legitimęque torturam inferat nulla
131 pœna puniendus eſt, etiam quod tortus ob
tormentum moriatur caſu.
lij. Quando in iudice torquente reum, non
præſumitur dolus, nec culpa, nec exceſſus
132 qui talia ipſi impingit, hęc probare tene-
tur contra eum.
liij. Præſumetur in iudice tunc fuiſſe, vel non
fuiſſe dolum, ſi in actis apparet legitima, &
137 ſufficientia indicia, quibus reus fuit tortu-
139 ræ ſubiectus. Si torſit reum iuxta modum
ſolitum, in loco ſolito, & per miniſtros ſoli-
tos. Si tortus voluit medicamenta ſibi a
medicis ſubminiſtrata ſumere; & ob id vel
remanſerit debilitatus, vel prę nimio do-
140 lore mortuus fuerit. Standum eſt relationi
notarij, & reſpicienda eſt eius ſcriptura,
quæ & qualis fuerit inflicta tortura, & ſic
an per iudicem fuerit exceſſum, vel non Ex-
ceſſus & nõ exceſſus probatur medicorũ re-
141 latione, & an ex tormentis inordinatis mor-
142 tuus fuerit. Dictæ torturæ exceſſus, vel non,
per illos de loco in quo illa fuit inflicta pro
143 babitur. Si funiculus, vel lignũ fractũ fue-
144 rit, & tortus ceciderit, & obierit iudex non
eſt in cauſa. Dolus præſumitur in iudice, ſi
ad torturã deuenit omnino de facto. Hic do
146 lus probari dicitur coniecturis quæ ſint
clariores, & euidentiores illo, quia pro iu-
dice iura multum præſumunt.

Dum

liv. Dum iudex aliquem torquet, debet eſſe præſens torturæ, & bene videre ſemper
144 reum & omnem adhibere diligentiam an deficiat, nec debet ad alia loca diuertere, & in manibus cuſtodum relinquere, quod ſi tortus ob id, deficiens in tormentis moriatur, iudex non eſt immunis a pæna ſaltem extraordinaria.

lv. Non poteſt conueniri in ſyndicatu iudex, etiam quod reum indebite torſerit quan-
149 do in relaxatione eiuſdem rei illum blandis verbis induxerit ad confitendum quod legitime fuit tortus, & ſi in actis apparebit notarij.

lvi. Si iudex aliquem non torquebit, quem de iure torquere debeat is iudex punitur, ſed
148 non pæna mortis.

De indicijs etiam ante torturam quando non plena requirantur.

lvij. In delictis occulti, & difficilis probationis iudicia quidem requiruntur, ſed leuiora
153 quam in alijs delictis, & hæc reputantur legitima & ſufficientia.

lviij. In homicida, & aſſaſſinio qui ad indicandum mandantem, quando inter ipſum &
154 occiſum nulla aderat inimicitia, & cauſa offendendi, poteſt abſque alijs indicijs torqueri, quia cum iſte non habeat cauſam offen-

offendendi illum, & nemo delinquat ſine causa, neceſſe eſt, vt ad alterius ſubſtantiam hoc fecerit, & ſtante hac veriſimilitudiue poterit abſq. alijs indicijs ſtatim torqueri.

lix. Hoc idem intelligitur etiam in mandatario non aſſaſſino, ſiue ſit vilis, ſiue non, quādo nulla poteſt conſiderari cauſa qua illud
154
155 delictum commiſerit, & per ſe illam non habuerit.

lx. Abſque alijs indicijs cuſtos bonorum, quæ furto ſubtracta fuerint poteſt ipſe torqueri ex præſumptione iuris quam contra ſe ha-
156 bet, ad indicandum fures, dummodo illorum notitiam veriſimiliter habere potuerit, aliter non.

lxi. Torquebitur etiam nullis indicijs præcedentibus, cuſtos ciuitatis, vel deputatis ad aliquem locum, pro euitando damna, vel
157 alia delicta, ſi eo in loco, & ciuitate furtum vel aliud delictum commiſſum fuerit, quod creditur fuiſſe factum cuſtodum culpa, niſi factum fuerit in loco, vel in tempore, quo bene cuſtodiri non poterat.

lxii. Si furtum factum eſt in hoſpitio, vel caupona, ſerui, & domeſtici cauponis, & hoſpi-
160 tis torquebuntur ſine indicijs, ſi ſunt viles perſonæ, immo ſi non per ſe non habent bonam famam, & bonam vitam, quia tunc probatio excludit præſumptionem.

lxiij. Bannitus contumax eo modo torquendus

dus eſt ſi venit ad ſe defendendam,& purgā-
161 dam contumaciam in termino ſibi à ſtatu-
to conceſſo, & ratio eſt quia paſſus eſt ſe ex-
banniri.
lxiv. Itidem maritus,de quo dicitur occidiſſe
vxorem clandeſtine, at ſi de hoc clam non
162 tractatur, tunc non minora requiruntur in-
dicia quam in illis licet attrociſſimum poſſit
dici delictum.
lxiv. Etiam fur qui confeſſus fuerit vnum fur-
tum, poteſt interrogari, & torqueri dicto
167 modo de alijs furtis, ſi tamen fuerit inſi-
171 gnis fur, vel latro, viarum graſſator, malæ
famæ,& diffamatus, vel alias magnus faci-
noroſus, & homicida pluribus ſententijs
condemnatus. Non ſine aliquibus inditijs
172 hi etiam torquentur, quia publica diffama-
tio ſuccedit loco tormentorum.
lxv. In fure autem bannito, & aſſaſſino ſim-
plici non eſt deueniendum ad interrogatio-
171 nem, vel torturam ſine ſuis indicijs, in ſpe-
cie ad habenda alia eius delicta. Et confeſ-
ſio ſic ſine ſuis inditijs extorta, non ſuffi-
166 ciet ad condemnandum, ſed ad inchoandū
nouum proceſſum, Et hoc eſt de Iure com-
muni, & de approbata conſuetudine vnde
ſic Practica.
lxvj. Ad habenda vero alia furta, vel delicta
in homine facinoroſo,& inſigni, tortura de-
173 bet eſſe moderata, non autem exceſſiua, &
hoc

hoc bene nota qui eris Iudex. Deus enim
aſſiſtit,& te ſuper hoc iudicabit.

lxvij. Ad habendum reſponſionem affirmatiuam, vel negatiuam, & ſic præciſam abſque
176 alijs indicijs poterit ſine dubio torqueri aliquis ſi interrogatus à iudice ſuper delicto, pro quo eſt inquiſitus, & carceratus vel non vult ei reſpondere, vel ſi reſpondet non præciſe reſpondet iudici petenti ex officio,
177 & etiam pro parte accuſatoris, vel fiſci.

lxviij. Et quando per verba dubia puta dicendo Non ſcio, vel non recordor, vel pro verbum
177 Credo, in ijs quæ ſenſu corporis percipiuntur vel dicendo Me remitto ad id,
176 quod ſcriptum eſt.

lxix. Et licet tortura inferatur ad habendam reſponſionem,& non confeſſionem, de delicto,
178 ſi tamē reus fateatur delictum,& quod ſit tortus ſine indicijs confeſſio eſt valida pro condemnatione.

lxx. Si reus petit dilatione ad deliberandum an velit reſpondere, affirmatiue, vel negatiue,
179 abſque conceſſione talis termini, poteſt cogi ad reſpondendum præciſe. Sed ſecus erit in reſpondente, ſed non præciſe puta ſi diceret non recordor, & eſſet interrogatus non ſuper delicto, ſed ſuper circumſtantijs
180 ſubſtantialibus ad delictum, & huic dandus eſt terminus.

lxxj. Practica ſeruat, quod ſi interrogatorium

con-

concernat circumſtantias ſubſtantiales, &
182 pertinentes ad ipſum delictum, etiam
quod non concernat proprium, & prncipa-
182 le delictum, poteſt torqueri non præciſe re-
ſpondens. Et maxime ſi eſt veriſimile vt re-
cordetur, vel ſunt de facto proprio, & de
modico tempore.

lxxij. Admittitur tamen reſponſio non præci-
ſa, & per verbum Non quando quæritur
182 non ſubſtantiale, nec inferens, ſeu pertinens
ad delictum. Et etiam quando veriſimiliter
reus non recordaretur de eo, de quo inter-
185 rogatur. vel quia factum non eſt proprium,
vel eſt de longo tempore. Vnde ſtandum eſt
arbitrio iudicis, & conſiderata qualitate
perſonarum.

lxxiij. Non eſt autem hic torquendus, niſi de
delicto licet contra eum adſit diffamatio, vel
183 aliud indicium loco diffamationis, & niſi
184 conſtet de corpore delicti.

lxxiv. Si nullatenus reus vellet reſpondere, tunc
ad reſpondendum poteſt cogi per torturam
182 ſiue interrogatio contineat delictum, ſiue
ius ſubſtantiam, ſiue non. Hic enim vide-
tur contemnere iudicem, & efficitur con-
tumax.

lxxv. Non torqueatur reus; quando habeat le-
gitimam cauſam non reſpondendi. vt ſi eſ-
188 ſet infirmus, nec mentis compos, vel habe-
190 ret iudicem ſuſpectum, ne reſpondendum

Gg vi-

deatur conſentire in eius iuriſdictionem.

lxxvi. Tortura vero quam poſuimus in reo non præciſe, vel nullatenus reſpondente dabi-
191. tur delictis atrocibus, & cauſis in quib. de iure poteſt deueniri ad torturam; ſecus in leuibus cauſis in quibus reus pro principali delicto non poteſt torqueri.

lxxvij. Hæc tortura erit moderata, & per vna
187 quartam partem horæ.

lxxviij. In caſibus non leuibus, quia non vult reſpondere, vel præciſe reſpondere mulctabi-
191 tur captis pignoribus, ſi facta monitione erit contumax, vel ei dicetur quod habebitur pro confeſſo, ſi pati monitione contemnet & punietur pęna confiſcatorum criminum.

lxxix. Quæ legitima, & ſufficientia indicia ad torquendum ſint certa doctrina dari non
192 poteſt, & ſit erunt Iudici arbitraria.

lxxx. Tale iudicis arbitrium debet eſſe non liberum, & abſolutum, ſed iuri. & æquitati
193 aſtrictum, & conforme approbationis Do-
194 ctorum doctrinis, ac iuri communi, niſi quo ad modum procedendi, & circa aliqua leuia.

lxxxi. Si iudex in arbitrandis indicijs ad torturam debet ſequi æquitatem, etiam in du-
195 bio debet inclinare in mitiorem partem.
169 Et debet arbitrari, vt bonus vir, quin in alios facit, ac ſi in perſona ſua faceret, & ſibi fieri vellet.

Cum

Cũ iudex debeat ſeruare leges,& conformare ſe iuris diſpoſitioni, neceſſario ſequitur ꝙ nõ poteſt noua indicia inducere, & ex ſua ceruice ea formare, at ſint quæ in iure ſubſiſtant.

Nota quod forſan melius dici poteſt dici indicia non eſſe arbitraria iudici, quam eſſe ad torquendum. Sis ergo cautus iudex.

QVÆST. XXXVIII.

Tortura in quibus caſibus non inſeratur, etiam quod legitima præcedant indicia De pluribus conſiderationibus per iudicem habendis antequam ad torturam deueniat: an à decreto tortura detur appellatio, quemadmodum ea, & per quantum tempus reus poſſit torqueri, vel in tormentis repeti.

1 QVando ad ſunt legitima, & ſufficiẽtia indicia regulariter põt reus torqueri Antequam deueniatur ad torturam, debet conſtare de corpore delicti, & niſi hoc conſti-
2 tuto, non ad torturam, nec ad capturam, nec ad inquiſitionem poteſt deueniri.
iij. Etiam prius debet poni ad largam, & dari illi copiam indiciorum, & tempus ad facien-
3 dum ſuas defenſiones.
iv. Tortura non datur niſi in ſubſidium, & vbi veritas aliter haberi non poteſt infligitur, vn-
4 de quando reus eſt conuictus, non torquetur.

v. Reus non ſtatim eſt torquendus ſed eſt inſpi-
5 ciendus an ſit priuilegiata perſona, nec ne.

vj. Non in omni cauſa, & delicto, nec in cauſa pecuniaria datur tortura, ſed in delictis graui-
6 bus, & atrocibus, ac in cauſis in quibus agitur de pœna corporali.

vij. Etiam ſtantibus indicijs, iudex ante torturam dicitur interloquendo pronunciare reum
6 eſſe torquendum, & non de facto, & abſque alio ad hoc procedere, etiam quod ſcient reum ſe velle appellare ab interlocutoria. Poteſt enim
10 reus appellare à decreto torturæ.

viij. Iudex formandum eam ſententiam ſummatim recenſet, omnia indicia, & omnes præ-
8 ſumptiones quibus mouetur ad infligendum reo torturam.

ix. In ſententijs tamen diffinitiuis criminalibus non inſeritur cauſa niſi quando rei contu-
9 maciam condemnatur.

x. Et licet per appellationem illam Iudici non ſint ligatæ manus, quin poſſit ſuam exequi
11 ſententiam ante inhibitionem, dicitur tamen ſuperſedere etiã antequam ſit inhibitus, quia agitur de damno irreparabili, vt eſt tortura, Et hoc intelligitur cum pronunciat reum fore torquendum, & ſuper delicto principali, & quando torquetur ad habendam reſponſionem affir-
12 matiuam, vel negatiuam.

xi. Iudici eſt ſuperſedendum interpoſita d. appellatione verum nec innouare poteſt aliquid

pen-

13 pendente termino ad appellandum, & ſic per decem dies poſt decretum ſuum.

xij. Licet reo ſe appellare nedum à decreto torturæ, ſed à comminata tortura. Et hoc eſt verum
15 in iure ciuili, & canonico, etiam in crimine
16 læſæ maieſtatis.

xiij. Si non obſtante d. appell. iudex ad torturam proceſſerit, & ob id à reo confeſſionem ex-
17 torſerit, talis confeſſio eſt nulla, & inefficax ad condemnandum.

xiv. Male faciunt iudices qui putant tollere hanc appellationem a reo interponendo decre-
21 tum de tortura non palam, & euidente illo, ſed ſecrete, & poſtquam eſt ductus ſub tondu-
22 lo, nullo pacto enim poteſt reus priuari ſuo iure, & auctoritate.

xv. Non admittitur tamen d. appell. quando notorie, & euidenter eſſet friuola, calumnioſa,
25 & iniuſta: quia tenetur iudex obſiſtere calumnijs quibus intricatur, & procraſtinatur cauſæ veritas, & cognitio.

xvi. Quæ autem ſit appell. continens cauſam friuolam à iure non omnes modi ponuntur, iu-
27 dicis ergo arbitrio ſtandum eſt, qui videns in proceſſu legitima ad torquendum indicia, de-
28 bet conſiderare an ſint purgata in termino conceſſo reo ad faciendum ſuas defenſiones.

xvij. Non eſt nouum quod hæc cognitio ſpectet ad iudicé; ſit enim duobus modis, vno mo-
29 do ad ſciendum, an ſit deferendum nec ne ap-

pellationi interpoſitę, an alio modo, an appell. ſit legitima, & admittenda primo ſpectat ad iudicem à quo appellatur, ſecundo ad iudicem ad quem appellatio fit.

xviij. Si certus eſt iudex de calumnia currit quod diximus, ſecus ſi ſumus in dubio ſiue
36 iuris ſiue facti quia in dubio iudex dicitur ſuperſederę in tortura, & expectare quid pronunciet iudex ad quem: ex quo eſſe poteſt. vt quod iuſtum vel iniuſtum videtur ei, aliter appareat Iudici ad quem eſt appell.

xix. Non poteſt iudex reum torquere, quando bibit, vel comedit, ſed debet expectare ſal-
32 tem, per quinque aut ſex horas poſt, & ad plus per octo horas eo enim tempore perfectam digeſtio facta erit.

xx. Omnes rei non æqualiter ſunt torquendi & dari non poteſt certa regula, ſed arbitrio
33 iudicis ſtandum eſt. Dependet hoc ex grauitate, vel leuitate delicti, ex qualitate indiciorum an leuia ſint, an vrgentia, & an plura vel vnicum. Item ex qualitate perſonæ, an ſit homo robuſtus, & fortis, an debilis, & delicatus, an minor, an maior, an ſenex, an iuuenis, an ſanus, vel infirmus, an timidus, vel verſutus, Conſideretur exudatio venæ, vulnus in pectore Si difficultatem anhelitus, aut morbum Gallicum, aut ſi quid ſimile habuerit.

. Torturæ gradus magis accepti, & vſitati ſunt quinque. Primus erit quando Iudex

mandat

Digitized by Google

42 mandat reum ſpoliari, ligari. & funi applicati, ita vt nil aliud deficiat niſi ſola eleuatio. Hic datur quando indicia ſunt leuia, & non talia vt ſufficiant ad plenam torturam, licet bene reum ſuſpectum cognoſcat. Hoc vtimur in debiles, timidos, & delicatos non in robuſtos verſutos, atque doloſos. Et largo modo dicitur tortura quia torquetur animus, & non corpus.

xxij. Secundus gradus eſt, quando reus eleuatur, & ibi detinetur modico tempore, vt per
44 vnum Pater noſter, vel per vnum Miſerere ad plus, abſque tamen ſquaſſatione. Hoc vtitur, quando reus eſt magis ſuſpectus,
45 quam in primo gradu, & indicia ſunt plene probata, non tamen ita ſunt plena, & ita propinqua, vt ad grauiorem torturam poſſit perueniri.

xxiij. Tertius gradus erit cum reus detinetur in altum per ſpatium duorum Miſere-
49 re, vel paulo plus, abſque tamen, ſquaſſatione. Ad hunc deuenitur, quando indicia ſunt plena, & plene probata, delictum tamen non eſt atrox, & ſi eſt atrox reus eſt nobilis, vel honeſtæ familiæ, & bonæ, famæ, ac conditionis. Et ad plenam torturam iudex non debet deuenire, niſi ſaltem adſit vnum indicium ſufficiens, & plene probatum.

xxiv. Quartus gradus torturæ eſt cum reus deti-

netur in altum, per tertiam partem vnius ho-
47 ræ, vel per mediam, vel per duas tertias partes, vel per vnam horam integram, cum vno, duobus, vel pluribus ictibus funis, vel quaſſationibus. Et in hoc gradu non datur, niſi inditia ſint vrgentia, & plene probata, &, reus ſuſpectiſs. quod habeat membra robuſta, quod crimen ſit atrox, & ſcandaloſum, vt eſt ſacrilegium, ſacrorum abuſus, & homicidium graue, furtum magnæ rei, vel ſacræ.

xxv. Torturæ vltimus gradus eſt quando reus ſuſpenſus pertinaciter negat, & torturam ipſam paruipendere videtur, iudexque vltra ictus & ſquaſſationes mandat in eius pedibus ligari aliquod pondus aquam frigidam in dorſo
10 pendentis adhibere. Ad hanc torturam non deuenitur, niſi vltra requiſita in 4. gradu, & delicta nedum atrocia ſint ſed grauiſſima, & atrociſſima, vt eſt hæreſis, læſa maieſtas, proditio, ingens aſſaſſinium enormiſſimum homicidium, vt Cardinalis, vel Principis maleficium.

xxvj. In tempore torturæ debet Iudex moderate ſe gerere, ita, vt remaneat reus ſaluus, & illeſus. & potius vti benignitate,
52 quam atrocitate, & in mitiorem partem in-
53 clinare, non gloriam vanam affectans, nec ad aliquam pompam ſuam conſcientiam dirigens, ſed ad Deum qui iudicem ipſum iudicaturus eſt potenter de hoc

tor-

torquendi actu quicunque fuerit.

xxvij. Et vt ſciat iudex quomodo in tempore debeat hoc ſuum arbitrium regulare ſciat

54 quod non niſi per horam, etiam quod ſimus in quarto gradu torturæ reum torquere licebit. Et quando ſumus in quinto non licebit torquere illum per tres, vel quatuor horas, ſed per vnam horam, vel paulo plus, ita quo non excedat quartam partem ſecundæ horæ in ſecundo, & in tertio gradu, tortura erit leuior, & intra vnam horam.

xxviij. Dum dicunt aliqui Doct. quod rei pro quolibet indicio, & pro qualibet vice tribus ictibus funis affliguntur, dicas quod non proquolibet indicio dantur tres ictus funis,

54 ſed omnibus computatis, & pro omnibus indicijs, ſimul dantur ictus duo, vel tres, & non vltra.

xxix. Torturę gradus, non regulariter à quantitate ictuum, ſed à tempore. Quando indicia ſunt vrgentiſſima, & delictum eſt atrociſſimum,

54 & reus robuſtus etiam vltra tempus afficitur ali quo ictu, vel ſquaſſatione: ſed in his caſibus Iudex mãdat potius ſquaſſari funem, quam reum ictibus tormentari.

xxx. Tales enim ſquaſſationes ſunt minus periculoſæ, quam ictus, & inferunt magnum dolorem, immo maiorem ſentit dolorem reus ſic eleuatus, & ſuſpenſus, quam dum ictibus, torquetur.

Non

xxxj. Non licet iudici adhibere noua, & inuſi-
tata tormentorum genera ex ſuo capite, ſed
55 conſuetis vtenda ſunt; quod ſi rei ex hoc vi-
tam, aut membrum aliquod ammittunt, vel de-
56 bilitari remanente tenentur ipſi.

xxxij. Et ſi aliqui Doct. dicunt poſſe adhiberi
noua quam in delictis atrociſſimis, male di-
57 cunt in iure. Quando delicta ſunt grauia, &
atrocia, poteſt etiam iudex grauibus, & atro-
cibus tormentis vti, ſed non inſolitis, & no-
uis. Et in omnem euentum cauendum eſt à
tormento ſiue nouo, ſiue ſolito, per quod ei
58 carnes ſcinduntur, alias faciet contra l. prohi-
bitionem.

xxxiij. Non torqueat iudex quemquam ſuis
manibus proprijs, ſed relinquat hoc onus ſatel-
59 litibus.

xxxiv. Funis tormentum eſt inter omnia vſita-
tius, approbatum à legibus, & vſu. Et corda
60 ſubtilis infert maiorem dolorem quam groſſa.
Solet dari vna tantum manu ligata, habente
61 reo in alia impedimentum aliquo, vel etiam
62 non habente, & ab hoc genere tormenti non
receditur, niſi quando rei ob aliquam cauſam
illud pati non poſſunt.

xxxv. In atrociſſimus, & quando reus tormen-
tum paruipendere videtur apponuntur pedes
64 ferrei pondus aliud, vel baculus intra pedes
65 ponitur vt non poſſint coniungi: vel deponi-
tur reus, & in ſede lignea accommodatur, & ibi
ſiſtitur

66 ſiſtitur donec refrigeratus videatur, & poſtea iterum eleuatur, quo caſu datur maximum dolorem. Aſpergere aquam frigidam in dorſo rei hodie non eſt in vſu.

xxxvj. Tormentum ſtanghettæ, vel taxillorum eſt ſecundum genus tormentorum. Sed iſta non
67 dantur niſi quando tortura non poteſt dari ob aliquod impedimentum.

xxxvij. Tertium tormentum eſt Sibillorum quo vtimur in pueris, mulieribus, vel in caſibus le-
68 uibus.

xxxviij. Tormentum quartum eſt Ignis, quo maiores noſtri vtebantur in atrocibus, ſed loco
69 eius modo ſuccedit Vigilia. Hoc igneo vtimur, etiam quando adeſt impedimentum ne torqueatur reus, & non eſt magni doloris vt temporibus infligitur.

xxxix. Tormentorum vltimum, & atrocius eſt Vigilia, & Marſilius Bononienſis magnus criminaliſta fuit inuentor. Verum eſt quòd mo-
71 dernus quidam Nerone crudelior, aliud Capram dictum inuenit, quo reus patitur ſimul vigiliæ, & funis tormentum, & omnes fere confitentur cum inſopportabilis ſit cruciatus. Hæc Capra non habeatur niſi in vere atrociſſimis vt læſa maieſtate, aſſaſſinijs famoſis, & ſimilibus. Quomodo hæc duo tormenta dentur, conſule alios, ego enim non ſum apparitor, aut birruarius.

xl. Tortus ſemel non poteſt iterum torqueri, niſi

niſi noua ſuperueniant indicia. Et ſi aliquid Aſſeſ-
72.73 ſores aliter faciunt, malefaciunt, & con-
74.trall.& Doct. ſi indicia erant ſufficientia ad
75 torturam, ſed non plus.

xli. Ad hoc vt reus poſſit repeti in torturam non ſolum eſt neceſſaria ſuperuenientia indi-
76 ciorum, ſed eſſe debent euidentiora, & fortiora primis: immo diuerſi generis. Vt ſi
77 primam reſpiciebant inimicitiam inquiſiti cum occiſo, & ex illis fuit tortus, & nihil ſit faſſus, ſuperuenit poſtea vnus teſtis, qui depo-nit ſe vidiſſet eumdem reum vulnerare, talia dicuntur noua indicia, & differre ſpetie à primis, & ex illis poteſt reus ſemel tortus iterum torqueri. Si reus habuit contra ſe indicia per famam probatam per aliquos teſtes, & ex illis tortus perſtiterit, non poteſt amplius repeti, etiam quod ſuperueniant alij teſtes, eandem famam probantes. Et ratio eſt quia tales teſtes non inducunt nouum indicium, ſed nouam probationem veteris indicij, quæ ad repetendum torturam non ſufficit.

xlii. Si indicia erant vrgentiſſima, & grauiſſima: & per vnicam torturam non cenſen-
79 tur purgata, poteſt repeti, etiam aliis non ſuperuenientibus indicijs Etiam opus vt reus ſit ſufficienter tortus, ſecus ſi leuiter, vt ſi reus eſt torquendus per mediam horam poteſt iudex diuidere hoc tempus, & prima vice torquere tempore vni-

us

us octauæ partis d. mediæ horæ, & ſecunda
83 vice etiam nullis ſuperuenientibus indicijs
85 torquere pro toto alio tempore, vt ſufficienter ſit tortus.

xliij. Si indicia eſſent multum vrgentia, & multum manifeſta, non per hoc tortura eſt ſem-
82 per repetenda, ſed ſi fuerit reus robuſtus, & qui animo, & corporæ primæ torturæ reſiſtentiam fecerit, alias ſecus etiam quod ſit grauatus pluribus indicijs multum vrgentibus. Ratio eſt quia tortura dicitur grauis; & leuis non tantum reſpectu temporis, ſed etiam reſpectu qualitatis perſonæ.

xliv. Confeſſio extorta in repetitione tormentorum, quæ repeti non debeant nihil valet,
78 nec reo nocet.

xlv. Iudicis arbitrio remittitur, quando reus dicatur leuiter, & non ſufficienter tortus, an
86 vero ſecus. Item quando indicia contra eundem reum ſint multum vrgentia, & manifeſta,
88 & pariter ſi ſecus. Hoc dicitur arbitrium ſit ſecundum regulas iuris, & boni viri, & non ex ceruice. In dubio autem pro non repe-
89 titione teneat, & ſic in mitiorem partem.
87 Et DD. dicentes repetitionem torturæ eſſe arbitrariam, noli eos audire ſic ſimpliciter loquentes.

xlvi. Ratificare nolens ſuam confeſſionem factam in tortura, dices ſe dolore eam faciſſe
91 poteſt denuo torqueri etiam non nouis ſuperuenien-

uenientibus indicijs,ad perſeuerãdum in confeſſione. Et ſatis nouum ſuperuenire dicimus indicium, ex ſua veritate, & confeſſione præcedenti, quæ licet non ratificata inducit tamen ſemiplenam probationem. Et niſi iterum hic poſſet torqueri, furca ſtaret in viduitate, quia nullus ratificaret, ſciens non poſſe repeti torturam, & conſequenter nullus ſic occideretur cum non ratificans confeſſionem non moriatur.

xlviij. Licet reus poſſit cogi ad perſeuerandum in ſua confeſſione non ratificata, non
92 eſt torquendus tertio vel toties donec ratificet quandoquidem indicium quod ſuperuenerat ex illius priori confeſſione purgauit per nouam torturam. Vnde debet dimitti.

xlviij. Si indicia prima contra reum exiſtentia eſſent multum vrgentia, & multum manifeſta
94 vel ſi prima tortura non fuit pro primis indicijs ſufficiens, ſed leuis, vel non confeſſus poterat ſecunda vice in tormentis repeti, ſi ipſe reus in ſecunda tortura, vt ratificaret perſiſtat, poterit alia via, & ſic tertio torqueri. Et non erit plus debito tortus quia duabus vicibus torquebitur propter prima indicia, & tertia propter nouum indicium ſubueniens ex non ratificata confeſſione. Et ſi in hac tertia perſiſtet, relaxandus eſt, ſi fatebitur, & ratificet condemnetur, Si autem non ratificat, quarta vice non torqueatur

cum

cum prima indicia per binam torturam fuerint purgata prima etiam confeſſio per aliam torturam, fuit purgata; & ſecunda confeſſio tunc non inducit nouum indicium ſufficiẽs ad torturam, quia non eſt, diuerſi generis à prima.

xlix. Si vnus fateatur, & non ratificet, & ex hoc torqueatur ſecundo & dum torquetur ſe-
96 cundo fateatur. vt prius fecit delictum, & ſecundo ducatur ad ratificandum, qui poſtea nolit ratificare poteſt tertio torqueri ob iſtam nouam negationem. Quod ſi ad bancum ducitur ad ratificandum & non velit ratificare, non eſt amplius torqnendus Impiũ eſt enim vltra tertiam vicem computata prima reum torquere. Et hic erit relaxandus ſub fide iuſſione de ſe repræſentando, vel abſoluendus.

l. Si accidit vt quis contra habeat vrgentiſſima indicia, & talia, vt iudex, etiam non ſuperueniente noua confeſſione poteſt de iure reum vſque ad tertiam vicem torquere, & confeſſio rei ſuperueniat in tertia tortura, tunc ſi ductus ad ratificandum non ratificat, & ſi nouum ſuperueniat indicium ex d. confeſſione quarta vice non tormentabitur niſi à carnifice iudice.

li. Quando ob grauitatem indiciorum iudex decreuit torturam repetere, & reus tunc faſ-
98 ſus fnerit, & poſtea ductus ad ratificandum noluerit ratificare poterit tertia vice torqueri

ex

ex licet ſecus, ſi inditia contra eum fuerit confeſſione ſubſequuta,& non ex ratificatione, non autem plus etiam quod iterum fateatur & poſtea nolit ratificare vt d. eſt ſup.

lij. Et ſi vero indicia prima ſint ordinaria, & non mu tum vrgentia, ita quod ex illis Iudex
99 non poteſt reum de iure non niſi vna vice torquere, & in tortura reus fateatur, & poſtea non ratificet, poteſt ex hac negatione torqueri ſecunda vice, in qua ſi denuo fateatur, & poſtea non vult ratificare etiam hac ſecunda vice, non poteſt tertia vice torqueri, quia ſecunda non ratificatio non inducit indicium diuerſi generis à prima non ratificatione.

* Hinc vides quod nec ſemper faſſus in tortura, & nolens ratificare, torquetur vſque ad
99 tertiam vicem, quia hoc ſolum procedit quando inditia ſunt multum vrgentia.

liij. Repetitio torturæ ob non ratificationem confeſſionis factæ in tormento procedit, vbi
100 quando a reo allegatur ſolum dolore,& metu tormenti ſe faſſum eſſe ſed ſi dicit reus, quod intendit probare errorem ſuæ confeſſionis tunc reus dicitur poni ad largam ad illum probandum, quem ſi non probabit, torquebitur, vt d. eſt.

liv. In repetitione torturæ ſeruentur tria. Primum eſt quod non in eodem die, ſed in
130 ſeparatis, & interpellatis diebus inferri debet. Secundum eſt, quod in decreto depoſitionis

104 tionis a tortura, proteſtetur illud fieri ſine præiudicio alterius, repetitionis & animo cõtinuandi torméta, quatenus de iure repe-
105 ti debeant. Tertiũ eſt, quod vltra tres vices, reus non torqueatur. ſtantibus quantumuis vrgentiſſimis inditijs, & verius de iure vi-
166 detur, vt tantum ſecunda vice, & non plus torqueri poſſit, quando ſunt inditia vrgentia, & vehementia. Et dum Doct. loquuntur de trina tortura loquuntur vel in reo, vel in teſte variante, non autem in reo ſemper negante, in tortura perſiſtente.

lv. In die feriato non audeat iudex inferre,
1o7. torturam niſi ſit delictum atrocius.

lvi. Tortura non infligitur a iudice non habente merum imperium, & hanc poteſtatem
109 etiam quòd ſit ſimplex aſſeſſor, vel locumtenens. Poteſtatis.

lvij. Sciat prius iudex ante torturam, quod quando contra reum ſunt inditia aggrauan-
110 tia, ſi fuerint euacuata inditijs innocentiæ in proceſſu defenſiuo, non debet tor-
111 quere illum, quia vna præſumptio tollit aliam, & quando duæ inuicem contrariæ præſumptiones videlicet delicti, & innocentiæ concurrunt, ſemper præferenda eſt præſumptio excluſiua delicti, ſi pro reo ſint grauiora inditia. vel paria, vel etiam aliquantulu leuiora, & debiliora ijs, quæ ſunt contra reum, non poteſt torqueri vllo pacto;

licet ſecus ſi inditia contra eum fuerint multum grauiora, & vrgentiora. Nota hoc iudex.

QVÆST. XXXIX. DECIS.

De defenſionibus dandis, vel negandi, ante torturam.

1 Defenſionibus denegatis tortura non poteſt regulariter inferri, quia ſunt de iure naturali, 1 quæ cum concedantur à iure, ſi iudex eas denegauerit iniuriam faciet legibus, volens meliorem videri quam ipſe leges.

2 Debet reo decerni copia indiciorum ex proceſſu contra ipſum laborantium, & competens 2.3 terminus ad illa purganda.

3 Ad facienda has defenſiones non vna tantum dilatio temporis danda eſt, ſed etiam 4 tres dilationes, imo datur in quarta in quibuſcunque cauſis criminalibus. Si tamen reus in alijs nihil probauit, nullo prorſus exiſtente 5 impedimento, non tenetur iudex, nec Princeps hanc quartam concedere; tamen cum ſit 6 modici præiudicij, maxime quando reus eſt in carceribus ceſſat præſumptio calumniæ, & concedenda eſſet.

7 Debet iudex ſuperſedere in procedendum ad vlteriora petita inditiorum copia cum 8 termino, & dilatione conceſſa, & pendente niſi adeſſet tumultus in populo ob retardationem

9 nem puniti onis rei, tunc enim ſequatur tumul-
11 tus poteſt ad executionem capitalem deuenire
termino conceſſo. Et niſi reſeruaſſet ſibi faculta
tem procedendi ad vlteriora.

5 Si autem dilatio reuocare, poteſt procedi ad
10 vlteriora. Tamen iudex non debet eam reuo-
care niſi eſſemus in nototijs cauſa euitandi tu-
multus in populo.

6 Ponendus eſt Reus ad largam, videlicet ad
carceres publicos in quibus poſſit ad ſuum
13 libitum alioqui & conſulere Aduocatos, Pro-
curatores, & amicos ſuos. In cauſis tamen
arduis, & atrociſſimis, in quibus dubitatur de
ſubornatione non tenetur iudex ante torturam
ponere ad largam reum, ſed tantum ei dare
commoditatem alloquendi procuratores, &
Aduocatos in præſentia Iudicis, & Fiſcalis,
vel Notarij, quia licet Iudex non pſſit tollere
modum defendendi, poteſt tamen illum re-
ſtringere, & limitare, quod tamen raro eſt fa-
ciendum.

7 Defenſiones, & inditiorum copiæ dene-
gari non poſſunt a Iudice habente quodcun-
15 que liberum, & abſolutum arbitrium, & po-
teſtatem procedendi ſine iuris ſolennitate,
ſimplex, & de plano, & ſola facti veritate in-
12 ſpecta. Hæc etiam Princeps ſua abſoluta au-
ctoritate poteſt eas reo denegare, cum ſint
18 de iure noſtræ introductæ, & hoc verum eſt
in ciuilibus, & multo magis in criminalibus,

Et ſi mandaret reum indefenſum torqueri, Iudex non debet ei in hoc mandato obedire. Et dum volunt aliqui defenſiones tolli intelligas id poſſe fieri aliquando in cauſa ciuili, & pecuniaria, vel de defenſione ciuili, non autem de naturali.

viij. Licet defenſio quo ad eius ſubſtantiam, & prout eſt de iure naturali, & quæ crimen exclu-
23 dit a mera innocentia, non poſſit tolli a Principe, poteſt tamen tollere eam, quæ conſiſtit in exceptionibus introductis a iure ciuili poſitiuo, & quo ad eius formam, & iuris poſitiui ſolemnitatem. Sicut enim Princeps poteſt ius poſitiuum condere, poteſt etiam illud tollere, & modum variare.

ix. Stante aliqua iuſta cauſa Princeps, & Iudex poteſt denegare defenſiones reo, ſed iu-
24 ſta cauſa quæ dicatur conſule Doct. & inter alias eſt, quando timetur populi tumultus, & quando delictum, eſt pluſquam notorium, alij vero caſus habentur in iure communi, præter quos non creditur licitum eſſe huiuſmodi defenſiones negare.

x. Statutum etiam poteſt tollere defenſionis formam modum, & ſolemnitatem a iure po-
26 ſitiuo introductam, & reſtringere tempus, non tamen quo ad eius ſubſtantiam, & prout
27 eſt iuris naturalis. Scias tamen ſtatutum de-
28 bere ſtrictiſſime intelligi, vt minus corrigat ius commune quam ſit poſſibile.

ius

xj. Conſuetudo non poteſt tollere defenſiones reo, quia ſi hoc facere non poteſt ſtatutum
29 expreſſe, multo minus id poteſt tacite conſuetudo. Et quando alicubi, vt in magna Cu-
30 ria Vicariæ Neapolis ex proceſſu informa-
31 tiuo, & negatis defenſionibus torquetur reus, non procedit niſi in atrociſſimis, & reis peſſimæ vitæ, vt ſunt incendiarij, raptores, inſignes latrones. Hos tamen ſit quatuor concurrentibus, vt cauſa ſit delegata ſpecialiter a Princ pe, & quod eadem ſuprema curia inquirat; ſecundo quod ſimus in atrocioribus & occultis: tertio, ſi torquendus ſit malæ conditionis, & famæ; quarto dum reus non ſe offert probaturum tale quid, quo probato ceſſat tortura Vnde vides has conſuetudines eſſe reſtrictas, vt fere nihil operentur vltra ius commune.

xij. Si reus poſt torturam confeſſus ſit, vel etiam ſine tortura prætendatur conuictus,
32 non poteſt iudex contra ipſum ſententiam proferre, niſi prius idem conceſſo termino ad dicendum, & opponendum contra ſuam confeſſionem, vel probationes reſpectiue, poteſt enim reus multa opponere aduerſus ſuam confeſſionem. Et ſi non ſe defendet in termino videtur in confeſſione perſeuerare, & condemnandus eſt. Et hæc eſt totius mundi practica.

xij. Si reus ſit conuictus, ſiue confeſſus antequã

condemnetur tenetur Iudex ex officio & etiam
35 reo non petente, defenſiones, & terminum ad
40 ſe defendendum illi aſſignare. Et hæc eſt communis practica.

14 In atrociſſimis delictis quęcunque ſint etiam hæreſis, & læſæ maieſtatis nullo pacto ſunt ne-
41 gandę reo defenſiones,& terminus ad ſe defendendum, etiam in occultis, & difficilis probationis.

15 Quantumcunque aliquis ſit peſſimæ famæ, non poteſt ei denegari defenſio, copia inditio-
47 num,& terminus compętens poſſet enim proba re contrarium, & bonam Similiter nec excom-
49 municato denegantur, quia nec Diabolo, ſi eſſet in iuditio auferentur defenſiones.

16 Denegandæ non ſunt reo defenſiones etiam quod Iudex timeat de ſubornatione teſtium
68 examinandorum ad eiuſdem rei defenſiones,
70 vel quia eſſet potens opibus, vel amicis. Si vero agitur de reo contra principem modus tantum reſtringitur vt d. eſt ſup. Deciſ. 16. ſed copia non denegatur.

17 Etiam quod Iudex procedat ex officio, & per inquiſitionem nullo modo reus debet eſſe inde ſenſus, & indiciorum habebit copiam.

18 Pro communi, & vera ſententia teneas Iudicem debere dare defenſiones reo, ſiue petat ſiue
99 non petat, aut ſi Doctor, nobilis, & ſagax, ſiue ruſticus, mulier, idiota, & cuiuſcunque conditionis. Hoc idem ſeruatur in crimine blaſphemiæ

102 miæ penes Doctiores, & peritiores Iudices. Etiam in delicto ſodomiæ in quo forſam aliquid probabitur quo effugietur pœna ſaltem ordinaria.

xix. Si Iudex defenſiones denegat, reus poteſt appellare ab ipſis denegatis, & ipſe Iudex
72.73 tenetur in Syndicatu.

xx. Non tenetur reus dicere Iudici quales defenſiones velit facere, ſiue interrogetur,
74.79 ſiue non ab illo, nec exprimi cauſa debet.

xxj. Reus poteſt ſe defendere quocunque tempore ac termino illi per Iudicem aſſignato, ac
81 etiam ſi non fuerit aſſignatus, & in quælibet iudicij parte, & poſt teſtium publicationem.& concluſionem in cauſa datam ex Iu
83 dicis officio, & non ad inſtantiam partis; item quando directe, & immediate, & ſic euidenter probatur innocentia rei condemnati puta per probationem negatiuæ, ſeu alio modo aliter ſecus.

xxij. Denegatis defenſionibus ſi reus fuerit tortus, & confeſſus confeſſio non valet, nec etiam
84 valent omnia inde ex tali proceſſu ſequuta. Imo Auenioni aliquando abſolutus fuit reus à confeſſatis criminibus etiam quod de illorum corpore conſtaret, & quod talis confeſſio eſſet adminiculata duorum aliorum ſociorum criminis, & hoc fuit quia denegatæ reo fuerunt defenſiones.

81 Si delinquentes ſint plures, quorum vnus ſit

 carcera-

carceratus, alij vero aufugerint, ipſi reo non
155 dantur copiæ indiciorum, nec publicatur
proceſſus, niſi prius ipſius contumacibus condemnatis. Et hæc eſt practica quidquid ſit de iure.

xxiv. Indiciorum copia non datur niſi publicato proceſſum, nec reo, nec accuſatori, etiam ſi pete-
154 ret pro intereſſe Fiſci, niſi ex magna cauſa in atrociorib. in quib. eſt difficile aliter habere indicia, oſtenduntur enim accuſatori examina reorũ, vt ſciat melius ſubminiſtrare indicia.

xxv. In copia indiciorũ ſunt publicanda nomina teſtium examinatorum. ad hoc vt reus poſſit
85 contra eos exceptiones dare. Et hoc proce-
87 dit etiam ſi reus ſit potens, & timeatur de periculo contra teſtes. In crimine tamen hæ-
88 reſis non dantur teſtium nomina, nec circumſtantiæ ex quibus deuenire quis poſſit in cognitione examinatorum. Et hæc eſt practica communis, & præceptum Vrbis. Et ego qui ſum Inquiſitor Vicentiæ iam per ſexſennium, hæc obſeruare ſtudeo iuſſus.

xxv. Expenſis rei datur indiciorum copia ipſimet. Verum ſit adeo pauper: vt non poſſit
159 copias eas habere, debent ei per Iudicem gratis dari.

xxvj. Dum aliquis eſt inſignis facinoroſus: ſicut poteſt ipſe ſuis defenſionibus renunciare ita
107 poſſunt ei denegari, ſed aduerte, quod in
109 hoc non operatur atrocitas delicti, quia

etiam

etiã in atrociſſimis diximus dari defenſiones, ſed bene operatus notorietas delicti, & cũ res illius redacta ſit ad notoriũ. Et ſcias ꝙ ad hoc quod aliquis dicatur latro famoſus non ſufficit quod per teſtes ſit probatum eſſe talem, ſed oportet, vt conſtet de illius delictis in ſpecie.

xvii. Vbi certum eſt reo nullam competere defenſionem. Vel vbi certum eſt peti de-
106 fenſionem per calumniam, & ad protrahendum in longum condemnationem, tunc Iudex poteſt iure denegare defenſiones, tamquam calũnioſe petitas. Quando autem petantur calumnioſe, dicas quod ſolum in caſibus in iure expreſſis vt eſt in fragranti, & in notorijs, ſed ex in iure expreſſos non denegabis defenſiones vllo modo cuicumque ſit.

xxviij. Reus non poteſt ſuis defenſionibus renunciare, & ſi renunciat, renunciatio nulla eſt. Et
51 iſta locum habet nedum in enormibus, & ge-
54 neraliter, ſed etiam quod renunciatio ſit iuramento vallata. Et etiam quod reus adiungat
55 cauſam dicens certo ſe ſcire, quod nullas ibi
56 competit defenſio. Si tamen conſtaret notorie & dixi notorie nullas in rei veritate reum
58 habere defenſiones, & hoc illi manifeſtum eſſet, & non foret indictus a Iudice, tunc vtique bene valet renunciatio.

xxix. Renunciare poterit ſuis defenſionibus reus quando repertus eſt in fragrãti crimine. Reus
61, 62 iam confeſſus, inſignis, & publicis latro

Aſſaſ-

Digitized by Google

63 Aſſaſſinus qui eſt publicus hoſtis, qui pro tali ſit cognitus; Et quando ſumus in pœnis 64 capitalibus, ſeu corporalibus, ſecus non corporalibus, & pecuniarijs, in quibus non eſt 65 prohibitum ſuis renunciare defenſionibus, & quando ſunt defenſiones introductæ à ſtatu- 67 tis, vel ſunt de apicibus iuris.

De Repetitione Torturæ.

xxx. In repetitione ſeu continuatione torturæ denegantur defenſione tanquam calumnioſe 160 petitæ, quia non eſt noua tortura, ſed continuatio primæ. Et hoc eſt verum, ſi reus antea copiam habuerit indiciorum, & terminum ad ſe defendendum, quod vel non recepit vel ſi recepit, aut nihil pro ſui defenſione deduxit vel ſi deduxit non tamen purgauit contra ipſum laborantia.

xxxj. Si tamen reus ante repetitionem torturæ aliquid allegaret pro ſua innocentia detegen- 161 da, vt imputatus de homicidio diceret. Non repetatis torturam, quia volo probare, quod is qui occiſus prætenditur, nunc viuit aut quid ſimile iudex debet ſuperſedere, etiam ſi reum condemnaſſet, & multo magis tenetur ſuperſedere a tortura donec videat an verificetur quod promiſit de nouo allegare.

xxxiij. Si Iudex proceſſit ad torturam ex proceſſu

ceſſu informatiuo, & ipſo non petente co-
162 pias inditiorum ; tunc ſi ante repetitionem torturæ reus petierit copias ante non petitas non poſſunt ei vllo pacto denegari. Sed ſi non ex proceſſu informatiuo, ſed ex legitimo, & publicato proceſſu, ac ex teſtib. vel parte citata repetitis vel ad eius faciem confutatis poteſt Iudex adhuc non petente copias inditiorum, deuenire ad aliam torturam, non obſtante quòd tales copias petat ante repetitionem ; quia non ſumus in noua tortura vt d. eſt. & ſibi imputet reus quare ante torturam copias nō petierit

xxxiv. Si vigore alicuius priuilegij, vt facit magna Curia Vicariæ ſua præeminentia tor-
164 quet reum, ex ſuo proceſſu informatiuo denegata copia inditiorum, in dubio adhuc eſt an poſſit deueniri ad torturæ repetitionem eadem copia delegata. Vide Flam. Cart. in ſua Pract. interr. reo. lib. 4. Vbi vtraque pars defenditur.

xxxv. Quando tortura eſſet denuo infligenda non ex antiquis, ſed ex nouis inditijs, ſine
166 dubio dandum eſt copia inditiorum nouorum ante. Et hæc non eſt continuatio torturæ, ſed noua tortura.

xxxvj. Si reus tortus, & confeſſus non vult ratificare ſuam confeſſionem allegans illius
166 errorem, & offerens ſe talem errorem probaturum ; antequam Iudex eum repetat in tormen-

tormẽtis debet eum ponere ad largã cum termino de allegato ſuæ confeſſionis errore.

De defenſionibus dandis, vel non dandis teſtib.

xxxvj Teſtis quando conuincitur ex ſuo proprio
dicto, ſeu confeſſione aduerſus quam proba-
148 biliter nihil deducere pôt, ꝙ non ſit varius.
ſeu mendax, conſtat ex propria confeſſione,
qđ & fuit præsẽs delicto, & tamen recuſat di
cere veritatem, ſeu eſt varius in ea dicẽda vel
ex alijs præsũptionib. probabilib ex eiuſdẽ
teſtis confeſſione profluentib. apparet, quod
eſt veriſimiliter informatus ſiue petat, ſiue
non, defenſiones nõ sũt ei dãdę ante torturã.

xxxvij. Si conſtat de mẽdacio teſtis, per alios te-
ſtes, qui dicũt ipsũ fuiſſe pręſentẽ delicto, nõ
248 debẽt huic teſtis denegari defenſiones, quib.
forſan probabit eos eſſe vel falſos, vel inimi-
cos, vel alias de iure inhabiles.

xxxviij. In his cõtra aliquos Doct. noli attẽdere ti
morẽ ſubornationis, quia ſi talis timor attẽ-
147 deretur, nũquã reo darentur defẽſiones quia
sẽper poteſt dubitari vt reus poſſit a ſuis ad-
uocatis inſtrui, & tamẽ eas debere dari iura
ſunt certiſſima, tum in reo, tum in teſte.

xxxix. Teſtis quando torquetur vt varius, vacil-
lãs, mẽdax, ſeu recusãs dicere veritatẽ, vt ſu-
149 pra dictũ eſt cum eo procedatur; ſed ſi tãquã
150 ſeruus, criminoſus, ſeu alias infamis, vel ſo-

cius

eius criminis eſſet torquẽdus, ſi de tali qualitate conſtat ex eius propria cõfeſſione, vel alias notorie, non eſt audiẽdus in ſuis deféſionib. Si vero non cõſtat vel ſuo proprio dicto vel notorie, prius eſt diſputãdum an talis ſit. Et hæc eſt practica per orbem, quidquid ſit de iure.

xli. Si quis erit teſtis ſimpliciter, & nõ inquiritur de delicto, nõ eſt neceſſe vt habet de-
15e fenſiones Secus ſi eſſet teſtis, quo ad alios & principalis quo ad ſe, quia tunc non poteſt ei denegari copia indiciorum.

xlii. Si ſummarie proceditur vt in furto facto in aliquo hoſpitio dũ, pro eo inueniẽdũ torquentur familiares hoſpitis, tamen dandæ ſunt eis defenſiones ad probandum bonam famam, & ad ſe defendendum.

QVÆST. XL. DECIS.

Tortura eſt remedium ſubſidiarium, & ideo reo conuicto dari non debet. Sed quid ſi detur? An per eam purgentur indicia & plenæ probationes.

1 TOrturæ tanta eſt vis, vt in ea perſiſtens negando, vel non perſiſtens fatendo, quidquid dixerit, præſumitur dixiſſe veritatẽ, & pur-
3 gaſſe indicia ante torturam contra eum labo-
8 rantia, vrgentia, vel indubitata, & etiam plenas probationes.

Qui

20 bus eſt conuictus, vel de illorum annexis ag-
21 grauantibus ſiue Iudex oretenus, interrogent,
22 ſeu in ſcriptis,& etiam quod per extenſum No-
23 tarius non ſcribat interrogationem.

6 Si reus eſt conuictus, vel confeſſus de princi-
pali, torqueatur de alijs, vt ſup. ſecus ſi non eſ-
28 ſet confeſſ. vel conuictus.

7 Ad habendam veritatem qualitatum,& com
plicum tortura debet eſſe moderata, nec vltra
27 mediam horã,& in bannito capitaliter. Quod
ſi erit immoderata,& reus proſteterit in nega-
tiua, ei proderi, in punitione delicti princi-
palis.

26 Prædicta omnia intellige, ſi ad ſunt legitima
indicia ad interrogandum reum de ſocijs,&
illis qualitatibus.

QVÆST. XXXXI. DECIS.

Tortura quibus Perſonis poſſit inferri, & quibus non.

1 OMnibus perſonis tortura inferri poteſt,
1 niſi expreſſe à iure prohibitæ reperiãtur

2 Clericus poteſt torqueri, ſi præcedit in ge-
nere infamia,& ſi præcedunt grauiora & vrgen
9 tiora indicia, quam ea quæ à iure requiruntur
in tortura laicorum, qui ob clericatum ſpe-
cialem habet in ſe bonitatis præſumptio-
nem non habitam a laicis. Imo in omni deli-

cto

ĉto clerici ſunt fauorabiliores quam laici, & ſæpe indicia per quæ conuincuntur laici, nihil operantur contra clericos.

iij Tortura quæ dabitur clerico debet eſſe moderata, & leuior ea quæ laicis infertur, & cum pie-
11 tate, & religione, & ſine rigore debet torqueri.
13 Hoc dixerim in comparatione laici, & extra enormia delicta, quia vbi delictũ eſt grauius, grauior tortura inferenda eſt; & aliquando delicta clericorũ ſunt grauiora, quam delicta laicorũ.

iv. Et ſi de iure clerici torqueri non poſſint à miniſtris laicis etiam de mandato Epiſcopi, niſi
14 quando eum ligant, vel in aſſaſſinio, & clericis
15 tortoribus debetur tamen practica, & communis obſeruantia eſt in contrarium.

v. Minor quatuordecim annorum non torquetur, nec etiam ligatur quando ligatura torturæ,
16 tum ſtricta, hæc enim æquiparatur torturæ,
17 Hic tamen poteſt terreri, ferula cedi, & alio tormento leuiori, vt ſibillorum affligi.

vj. Si ſtatutum habilitaret minorem quatuordecim annorum ad teſtificandum, tunc etiam
27 torquerit poterit ferula, habena, & leuiori alio
23 tormento, non autem fune.

vii. Si quis eſſet maior quatuordecim annor. & minor viginti poteſt non ſolum terreri, ſed
21 etiam torqueri leuiter, attamen, & ſecundum qualitatem perſonæ.

viij. Si eſſet minor 14. & maior ſeptem, tunc nullatenus nec torqueri, nec terreri poteſt

20 poteſt, quomodocumque.

ix. Senex decreptus. i. annorum 70. non torquetur vllo modo minor vero his annis vtique
24 dummodo non ſit debilis compleſſionis; valetudinarius, & imbecillis, vt multi ann.
25 60 ſunt, ac ſi decrepitus. vnde videat Iu-
27 dex ſuo arbitrio quid agendum.

x. 29 Decrepitus poteſt terreri, non tamen nec etiam leuiter torqueri.

xi. Milites priuati, ideſt qui hodie ſub vno capitaneo, & cras ſub alio militant non ſunt
30 exempti à tortura. Milites uero primarij ut æquites, & Capitanei de iure non tor-
33 quentur, tamen practica oppoſitum tenet, &
45 indifferent omnes torquentur.

xij. Doctores ſunt exempti, actu legentes, aduocantes, & etiam depoſito actu legendi, &
37 aduocandi. Similiter Doctor imperitus, &
40 quicumque ſit ne Doctoratus dignitati iniu-
41 ria fiat debet eſſe immunis. Hanc Deciſ. in-
42 tellige de iure, & ſecundum omnes Doct. ſecundum vero conſuetudinem, & de facto con-
54 trarium ſeruatur. Vnde ſiue talis conſuetu-
56 do valeat, ſiue non, Doctores indiſtincte torquentur, dummodo legitima præcedant in-
48 dicia quę debent eſſe vrgentiora, & grauio-
47 ra, quam in alijs non Doctoribus, cum habeat pro ſe Præſumptionem iuris.

xiij. De iure non poſſunt torqueri Decuriones ciuitatum eorumque Filij, Nepotes ca. 1.

Ii Pare-

57.58 Parentes. Et etiam qui olim fuerunt, & hodie non ſunt Decuriones quique infames non
60.61 extiterunt nec falſi crimen commiſerunt, &
66 niſi in officio, vel āte Decuriatū tū deliquerūt.

xiv. De facto vero, & praxi Decuriones, Antiani, Priores, & Conſiliarij ciuitatum quo-
69 tidie, & indiſtincte capiuntur, & torquentur
69 non ſolum finito officio, ſed etiam eo durante ſi delicti qualitas id patiatur.

xv. Qui in aliqua magna dignitate ſunt poſiti, vnde dicantur Illuſtriſſimi, aut Clariſſimi non
70 torquentur, neque vt rei, neque vt teſtes,
72 Illa tamen dignitas debet reddere hominem Clariſſ.

xvj. Exiſtentes in aliquo magno, & eminenti Magiſtratu, vt Rectores Ciuitatum, & officiales
73 Principum durante eo Magiſtratu à tortura excuſantur.

xvij. Generaliter perſonæ nobiles non torquentur de iure, quæ vere nobiles ſunt, tamen ho-
74.75 die praxis eſt in contrarium. Requiruntur
77 in eis indicia grauiora ijs quæ conueniunt non nobilibus.

18 Mulier grauida ex coitu licito, vel illicito etiam quod eſſet grauida decem, vel vi-
80.83 ginti dierum tantum, eſt libera à tortura,
84 imo & à territione ob periculum partus.

xix 79 Etiam non torquebitur poſt partum per quadraginta dies.

xx Idem eſt dicendum de mulier lactante, ſi tamen

tamen alia nutrix non reperiretur quæ lacta-
80 re poſſet infantem.

xxj. Si mulier dixerit ſe eſſe grauidam ſtandum
85 eſt arbitrio Medicorum,& Obſtetricem.

xxij. Qui Reipublicę vtilis eſt, non torquetur ſi dubitatur, vt eo tormento redderetur in ha-
88 bilis debilitatur aliquo membro.

xxiij. Surdus, & Mutus, Epiſcopus etiam ſi haberet contra ſe vrgentiſſ. indicia. Infirmus,
89. 92 vel aliquo membro debilitatus arbitrio
93 Medici iurantis. Seruus contra Dominum ſuum niſi in quibuſdam caſibus de quibus Cri-
94 minaliſtę alij non torquentur.

xxiv. Si aliquis torqueatur, qui non debet tor-
95 queri; & fateatur,confeſſio etiam quod ſi ra-
96 tificata non valet. Et iudex ſic torquens de-
98 bet puniri arbitrarie, iuxta facti, & perſonarum qualitatem. Et torquendus impune ei re-
99 ſiſtere poteſt,ne torqueatur.

xxv. In criminibus exceptis, vt læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ, homicidij contra ma-
100 gnam perſonam, ingentis aſſaſſinij, priuati
101 carceris, falſi priuilegiati, vel ratione perſonæ, vel dignitatum abſque vlla pręrogatiua poſſnnt torqueri.

xxvj. Minor 14. annorũ,& omnes alij qui de iure non poſſunt turqueri, vt decrepiti,&c. in cri
102 mine læſæ Maieſtatis, hęreſis, & his ſimilib.
103 delictis poſſunt torqueri, niſi eſſet periculum quod mors ſequatur in quo caſu ſtandum

eſt iudicio peritorum. Hæc tortura fit moderata, vel terreantur, vel ferula cedantur ſi hæ perſonæ prohibitæ ſunt torqueri, non ſunt tamen probitæ terreri.

xxvij. Territio verbalis fit cum omnibus perſonis, etiam quod non poſſint torqueri. Ter-
106 ritio realis, quæ fit expoliatione ligatione,
107 conductione ad locum torturæ, & funi applicatione fiet in perſonis exceptis ob corporis debilitatem, vt eſt decrepitus, vel minor dummodo non eleuentur.

xxviij. Perſona excepta beneficio alterius, vt eſt mulier prægnans, vel priuilegio perſo-
108 næ, aut dignitatis, vt ſunt poſiti in aliqua
109 dignitate, cum ſit eadem dignitatis ratio in territione reali, quæ in ipſa tortura ſicut non poſſunt torqueri, ita nec realiter terreri.

xxix. Omnes perſonæ, quæ non poſſunt torqueri de iure, poterunt torqueri Principe con-
110 ſulto, vel mandante.

xxx. Reus, qui de iure torqueri non poteſt ſi habet contra legitima indicia ad torquendum,
111 poterit ratione dictorum indiciorum in aliquam pænam extraordinariam, vt puta pecuniariam, vel exilij condemnari.

QVÆST. XLII. DECIS.

Tortura, in qua cauſa poſſit, inferri, & in qua non.

1 IN omnibus cauſis criminalibus, & in omnibus criminib. in quibus à iure contrarium ex-

expreſſe prohibitum nòn reperitur, ſi præce-
2 dant legitima indicia, & veritas aliter haberi
non poteſt, inferri poteſt tortura. Et loquor
de cauſis in quibus de iure imponenda eſt pæ-
na corporalis.

ij. In leuibus delictis non atrocibus, nec capi-
talibus, in quibus etiam quod legitima præ-
6 cedant indicia, minimè torturæ locus eſt. Vt
7 eſt furtum paruæ rei, duorum, aut trium duca-
torum, armorum delatio. ire nocte ſine lumi-
ne, verbalis iniuria capillis quempiam conuel-
lere, & proijcere lapides in aliquem.

iij. Vbi pro delicto imponenda venit pæna pe-
cuniaria non eſt locus quæſtioni. Similiter vbi
9 agitur de pæna exilij tántum, & in illo delicto
in quo non agebatur de pæna vitæ, aut mem-
bri mutilatione, aut abſciſſione.

iv. Pæna libelli famoſi ſi iniuriatus infamatur
de delicto pro quo non eſſet plectendus cor-
11 poraliter, ſed pecuniariter, reus non eſt tor-
12 quendus.

v. In cauſa ciuili, & pecuniaria rei non torquẽ-
tur ſiue agatur ciuiliter, ſiue criminaliter con
26 tra hominem liberum, ſecus in ſeruo qui pôt
29 torqueri, ſi veritas aliter haberi non poteſt.

vi. quando de crimine tractatur licet ciuiliter
vt puta quando de falſo ciuiliter agitur, non
deuenitur ad torturam, & hæc eſt verior opi-
nio, & communis practica.

vij. Quando cauſa ciuilis, & pecuniaria habet

crimen annexum quæſtioni locus erit; ſi
33 agatur criminaliter, & non ciuiliter, & ſi il-
34 lud crimen annexum, ſit tale vt in eo de ſui natura poſſit reus torqueri. Et his duobus non extantibus ſecus erit.

viij. Proceditur ad torturam contra Mercato-
25 res fallitos vt indicent pecunias ipſis datas, quas denegant habere, & dicunt perdidiſſe, qui cum ſint ad mentiendum faciles, ſtat contras eos mala præſumptio. Et hoc intellige ſi
38 agitur criminaliter, videlicet quod reſtitu-
39 tionem vſurarum, & ad pœnam, ſecus ſi ciuiliter tantum, ad reſtitutionem vſurarum.

ix. Cauſa pecuniaria in qua agitur de rebus Fiſci occultatis, vel aſportatis dat locum quæ-
40 ſtionis dummodo agatur criminaliter, & in-
42 quiſitus ſit malæ famæ, & adſint legitima indicia, alias ſecus. In perſonis vero non infamibus, vt ſunt vxores bonæ vitæ, ſtatur earum iuramento.

x. Pro intereſſe ciuile deueniretur ad torturam contra eum qui criminaliter moleſtari
43 non poteſt pro delicto, de quo fuit vel aggratiatus à Principe, vel ſe compoſuit cum Fiſco, & Pręſide.

F I N I S.

2550260 A

ELENCHVS LIBRORVM, ET CAPITVM,

Quæ in hoc volumine continentur.

LIBER PRIMVS.

QVomodo procedatur in criminalibus, & quid ante omnia obſeruari debeat, & forma viſitandi, Cap. 1. pag. 4

De teſtibus pro informatione Curiæ recipiendis, & forma illos examinandi. Cap. 2. 33

An, & quando teſtes ad teſtimonium ferendum compelli poſſint, & quibus modis poſſint compelli cum ſuis formis. Cap. 3. 54

An, & quando, & quomodo teſtes torquendi ſint cum ſuis formis. Cap. 4. 62

De indicijs ex domo rei ſumendis, & qua forma vtendum ſit. Cap. 5. 74

De teſte muto, ſurdo, linguam non habente, aut ſermone extraneo loquente, & quomodo examinari debeat. Cap. 6. 81

LIBER SECVNDVS.

DE captura reorum, & forma mandati de capiendo. Cap. 1. 86

Digitized by Google

Captis reis faciendum ſit, & quæ obſeruanda ſint circa perſonam Iudicis. Cap. 2. 95
Quæ obſeruanda ſint circa perſonas reorum. Ca. 3. 108
Quæ obſeruanda ſint circa rem, & negocium de quo agitur. Cap. 4. 511
Quid obſeruandum ſit circa interrogatoria facienda. Cap. 5. 120
De forma conſtituti tam primi, quam ſecundi, & eorum concluſione. Cap. 6. 133
Quid faciendum ſi reus omnino reſpondere recuſet, aut non vult congruenter, & præciſè reſpondere, & de pluribus formis cogendi illum ad reſpondendum. Cap. 7. 152
De depoſitionibus teſtium, vel ſociorum criminis confeſſionibus in faciem reo legendis, & forma illis legendi. Cap. 8. 162
De confrontationibus teſtium, vel ſociorum criminis, & forma confrontandi. Cap. 9. 179
De exhibitione armorum, vel ſcripturam ipſi reo facienda, aut aliorum ſimilium, & forma exhibendi. Cap. 10. 199

LIBER TERTIVS.

DE defenſionibus reo dandis completo proceſſu informatiuo, & formas illas decernendi. Cap. 1. 210
De repetitione teſtium, & forma repetendi. Cap. 2. 237

LI.

CAPITVM.

LIBER QVARTVS.

QVomodo procedendum ſit ad quæſtionem, quod rigoroſum examen appellant, cum ſuis formis. Cap. 1. 251
Quæ obſeruanda ſint vbi reus fuerit in tormentis. Cap. 2. 267
De tempore quo reus in tormentis poteſt detineri. Cap. 3. 278
De tormentorum repetitione, quando ei locus ſit. Cap. 4. 279
De ratificatione confeſſionis factæ in tormentis, & quo modo illa recipienda ſit. Cap. 5. 287
A quibus tormenta ſint incboanda. Cap. 6. 297
De remedijs quæ ſolent adhiberi contra tormenta & quid faciendum ſit, Cap. 7. 301
De forma ſeruanda quando infertur tormentum funis, quod tortura appellatur. Cap. 8. 307
De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis. Cap. 9. 315
De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum vigiliæ, Cap. 10. 317
De forma decreti interponendi, quando infertur tormentum taxillorum. Cap. 11. 319
De forma decreti interponendi quando infertur tormentum ſibilorum. Cap. 12. 320
De forma decreti interponendi quando mandatur cædi ferula pueros. Cap. 13. 321
Quid faciendum ſi reus tortus in tormentis deficiat. Cap. 14. 324

De

De modo ſeruando in recipiendis ratificationibus. Cap. 13. 332

LIBER QVINTVS.

De modo procedendi in contumaciam contra delinquentem. Cap. 1. 342

Forma monitorij ſecundum ſtylum Vrbis, & Curiæ; & citationnm quibus peruenitur ad ſententiam condemnatoriam. Cap. 2. 358

Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus, & banni, & citationem, quibus ad ſententiam deuenitur. Cap. 3. 367

LIBER SEXTVS.

Quid faciendum capto bannito, & condemnato, & quomodo, & qua forma ad eius recognitionem, & examen deueniendum ſit. Cap. 1. 377

Quid faciendum ſi reus negat ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia. cap. 2. 393

Quomodo fiat recognitio banniti non habentis linguam, muti, ſurdi, vel loquentis externo idiomate. Cap. 3. 404

De tortura inferenda talibus ſit bannitis, & condemnatis pro habenda vlteriori veritate, complicibus, & alijs delictis, & de forma illos torquendi ad effectum poteſtatum. Cap. 4. 411

F I N I S.

INDEX

LOCVPLETISSIMVS
Rerum iuxta, & Verborum notabilium in hoc Tractatu contentarum.

Nunc primum ordine alphabetico in ſtudioſorum gratiam elaboratus, & rite contextus.

A

ABlatiuus ille, habitis prius teſtib. &c. non inducit tacitum conſenſum recipientis copias, quod voluerit habere teſtes pro rite, & recte examinatis, lib. 3. c. 1. nu. 34.

Et author dicit ita ſe vidiſſe obtineri ſemel in contingentia facti, ibid. nu. 35

Abraſio pilorum in toto corpore eſt potentiſſimum remedium contra remedia per reos ad torturam adinuenta ſecundum experientiam ab authore factam, lib. 4. c. 6. nu. 7.

Abſentes, & mortui carent omni ſuſpicione fraudis, & ideo poteſt reus nolle illos habere pro rite, & recte examinatis, lib. 3. c. 1. num 41.

Abſurdum eſt alium commodum ſentire, alium verò onus ſubſtinere, lib. 3. c. 2 nu. 12.

Actuarij particulares deputati in foro Mediolan. qui formant inquiſitiones, Schol. lib. 1. c. 3.

Actuarij Prætoris Mediolani, Franciſcus de Bernardis, & Hierorymus Vacca laudantur, Schol. lib. 5. capit. 3. verſiculo Act officium.

Actuarios decet habere banniores litteras, Schol. lib. 5. c. 3.

Actuarios debet eſſe peritos, in formularijs eodem, Schol. lib. 4. cap. 13.

Actuarius apud D. Capitaneum Iuſtitiæ, & Egregij Fiſcalis Quinctij Cancellarius, Oliuerius Bononia commendantur, Schol.

Schol. libri quinto capitulo tertio.
Actus quicunque fiunt a Iudice cum reo in examine, ſunt in eo commemorandi, & ſcribendi lib.4.c.8.nu.4.
Et Iudices mali ſunt qui non faciunt fieri mentionem de actibus prædictis in proceſſu, ibid.num.12.
Affines, vide infra in verbo Teſtes.
Alexander Cabiatus bannitus ex cauſa ſodomiæ, captus ex leui cauſa, & flammis comburitur, Schol.lib.6.c.1.
Alexander Magnus victis Perſis, cum in eorum mores tranſiiſſet, non amplius Macedo eſt habitus, Schol.lib.4.c.6.in fine.
Ambitioſus reus quomodo interrogandus ſit, li.2.c.3.nu.13.
Amici, vide infra in verbo Teſtes.
Angeli Cuſtodes Authoris Diui Franciſcus, & Bernardinus, Schol.lib.6.cap.vlt.
Animi dotes, vnde interrogandi datus Iudici materia, quæ ſint. lib.1.cap.3.nu.3.
Annotatio bonorum, vel ad quorum inſtrumentorum in domo rei repertorum, quomodo facienda ſit, & quanta cum diligentia, & cauſa quare, lib.1.c.5.nu.8.& 9
Annotatio bonorum, vide infra Bona inuentariata.
Antonius Scappus Bononienſis, I.C. laudatur, lib.3.c.1.nu.36.
Appellatio non datur ſententiis crimin. iuxta praxim Mediol. Schol.lib.4.c.1 nu.21.verſ. Antequam.
Appellatio interpoſita a reo iam tortura applicatio recipienda non eſt, lib.4.c.1.nu.28.
Arbitrio Iudicis relinquitur qualis tortura inferenda ſit teſtibus lib.1.cap.4.nu.2.
Arbitrium Iudicis in torquendo teſtes debet regulari iuxta perſonarum, & factorum qualitatem, lib.1.c.4.nu.3.
Arbitrium Iudicis in captura committenda quibus rationibus debeat regulari, lib.2.c.1.nu.6.
Arbitrio Iudicis relinquitur, an exprimendæ ſint circumſtantiæ in interrogatoriis, quæ fiunt reo in tortura pendente lib.2.c.5. num.18.
Arbitrio Iudicis relinquitur, an reus, qui vna vice interrogatus reſpondit, poſſit denuo cogi ad reſpondendum ſuper eiſdem ſi re-

INDEX.

ſi recuſat, libro 2. capitulo 7. numero 14.
Arbitrium Iudicis in tormentis inferendis non debet a iure diſſonum eſſe, ſed æquitati per conſentire, lib. 4. cap. 1. num 15.
Arma, ſcriptura, & alia ſimilia exhibentur, quandoque reo, vel pro illa conuincendo, vel pro recognoſcendo corpore delicti, lib. 2. c. 10 nu. 1.
Author monet torturam eſſe remedium ſubſidiarium, & quare, ſic vocatum, lib. 2. c. 2. nu. 10.
Author damnat ſe vti veritatem intrepide loquentem, lib. 1. ca. 2. nu. 8 & 9.
Author pollicetur opis admiſſionis ad nouas defenſiones, Schol. lib. 6. vlt in fin.
Author a natura mitis, Schol. lib. 4. cap. 2. numero 11. Verſiculo Præterea,
Authoris patientia in ſuſtinenda carceratione, Schol. lib. 2. ca. 5. verſ. Ad malas in fine.
Authoris carceratio indebita, & multa, vſque ad vitæ periculum damna paſſa ſub ſindicatore Thoma Salamanca I.C. Neapolitano, Schol. lib 1. c. 2. nu. 43.
Authoris verſus intra carceres exarati in quibus recenſeatur impoſtura facta ei per cuſtodem, carceris in ſubſtractione duorum annullorum, Schol. lib. 1. c. 2. nu. 43.
Author deſcribit ſiſcum, & ſtatum carcerationis carbone ſuper parientibus, Schol. l. 2. c. 5. verſ Ad mala.
Author laudat librum Franciſci Petrarchæ degratulatione, Scholia. lib. 2 c. 5. verſ. Ad mala in fine.
Authoris opinio in ea quæſtione, an reus promiſſione, impunitatis induci debeat ad confitendum, li 2. c. 2. nu. 21.
Author valde damnat illos Iudices qui volunt cognoſcere cauſas reorum a quibus fuerunt allegati ſuſpecti, lib. 2. capit. 7. num. 22.
Author laudat confrontationem magis quam repetitionem & quare, lib. 2. c. 8 nu. 5. & 6.
Authoris opinio an danda ſit cop a, licet non petantur, etiam perſonis diuitibus & circumſpectis, lib. 3. c. 1 nu. 5 & 6.
Authoris atteſtatio cuius expenſis repetitio teſtium pro curia infor-

for-

formatione examinatorum fiat in Vrbe, libro 3. capitulo 1, num. 7. & 9.

Authoris opinio circa expenſas, quæ fieri debent in repetitione teſtium pro Curia informatione examinatorum, ibidem, num. 10. & 11.

Authoris atteſtatio, quod repetitio teſtium poteſt fieri modo per commiſſarium tranſmiſſum ad partes, modo datis litteris remiſſorialibus, modo euocatis teſtibus ad Curiam, libro 3. cap. 3. num. 15.

Authoris opinio, an & quando tortura repeti poſſe, libro 4. cap 2. num 4.

Author fuit ſubſtitutus fiſcalis intimus, & a ſecretis Io. Iacobi Panici Maceratenſis fiſcalis generalis Sixti V. fel. rec. libro 4. cap. 7. num. 11.

B

BAnnito capta debet fieri nouus proceſſus ſuper recognitione perſonæ illius, nec interim ſententia contra ipſum eſt executioni demandanda lib. 6. c. 1. nu. 1.

Bannitus debet ſcribi per Notarium, & qualiter, ibid. num. 3. & formam habes, num. 12.

Bannitus qualiter interrogari debeat antequam ad Sententiæ exhibitionem deueniatur, ibi. nu. 4.

Bannito eſt exhibenda Sententia condemnatoria ad effectum vt fateatur ſe eſſe illum in Sententia, ſiue banno nominatum, d. cap. 1. num. 5.

Banniti recognitio neceſſaria eſt, quando tempore inquiſitionis formatæ eius nomen ignorabatur, ibid. nu. 6.

Item ſi inquiſitione, & erratum fuiſſet in nomine cognomine, patria, ſeu aliqua demonſtratione, ibid. nu. 6.

Item ſi in eodem loco plures eſſet eiuſdem nominis, & cognominis, ibid. nu. 8.

Bannitum antequam incipiat. Iudex pro interrogare proteſtari debet, ibid. nu 9.

Et qualiter fieri debeat, & quæ forma verborum dicta proteſta-

ſtatio, ibidem, numero 10. & 13.

Bannitus recognoſcendus, qua forma examinari debeat ibidem num. 11. & ſeq.

Banniti recognitionem eſſe legitime factam, & ſententiam ſuis loco, & tempore contra eum exequendam ſolet iudex decretare in fine examinis, ibid nu. 14.

Quod tamen decretum aliqui iudices non interponunt, ibidem num. 15.

Banniti perſone recognitio ſit etiam alio, modo, & quomodo ibid. numero 19.

Bannito recognoſcendo debet exhiberi Sententia, vel per ipſum iudicem, vel per fiſcalem, & qua ſolemnitate ibidem numero 16. & 17.

Banniti conſtituendi alia forma, ibid. nu. 19. & 20.

Bannitus negans ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia debet conuinci per teſtes ſi poteſt, quod ſit illemet nominatus in ſententia, lib. 6. cap. 2. num. 1.

Et teſtes debent deponere, quod eſt ille deſcriptus in Sententia, nec ſufficit, quod dicant, quod vocatur tali nomine, ibidem num. 2.

Et talis banniti recognitio debet fieri per teſtes reo poſito inter alios, & qua forma ibid. nu. 4.

Bannitus conuictus per teſtes, quod ſit ille deſcriptus in Sententia, quamuis neget, poteſt puniri pœna contenta in Sententia, lib. 6. cap. 2 nu. 5.

Bannitus, qui habet plura nomina ſi ſub vno ſit condemnatus ſufficit, quod ſub illo recognoſcatur a teſtib. ibi nu. 6.

Bannitus negans ſe eſſe illum deſcriptum in ſententia, ſi non poterit conuinci per teſtes, debet torqueri pro habenda confeſſione ſuper identitate perſona, & quando, ibi n. 7.

Bannitus, qui eſt torquendus, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in Sententia, quibus interrogatorijs interrogari poſſit, li. 6. cap. 2. num. 8.

Bannitus ſi fatetur ſe eſſe illum, de quo in ſententia mentio ſi, licet non fateatur delictum commiſiſſe condemnari poteſt, ibidem num. 10.

Banni-

Bannitus habens linguam amputatam, mutus, vel ſurdus ſi ſciat ſcribere, debet reſpondere per ſcripturam, lib.6.cap.3.nu.1.& 2.
Et poteſt cogi per tormenta ad ſcribendum, ibid.num.3.
Quod ſi ſcribere neſciat, erit per nutus, et ſigna interrogandus, & per nutus, & ſigna ille debebit reſpondere, ibidem numero 4.
Et Notarius debet annotare ſigna, & nutus quos facit Iudex interrogando, & eos, quibus vtitur reus reſpondendo, ibidem num.5.
Et poteſt etiam Notarius, per ſe ipſum ſi dictos nutus, & ſigna intelligat illos, & illa interpretari, ibid.n.6.
Alias adhibendi ſunt vicini, conſanguinei, affines, vel amici, qui dictos nutus, & ſigna intelligant, ibid.n.7.
Et debebunt pro interpretibus a iudice deputari præſtito iuramento de fideliter interpretando ibid.n.8.
Et interpretes adhibendi ſunt etiam quando bannitus loquitur lingua Notario minus nota, ibid.nu 9.
Bannitus, qui loquitur idiomate externo, quo Notarius non intelligit, debet examinari per interpretes & quomodo lib.6.cap.3.num 9.
Banniti poſtquam ſunt recogniti ſolent interrogari ſuper ſocijs receptatoribus, fautoribus auxiliatoribus & alijs delictis, lib.6.c.4.nu.1. Et ſi negant torquentur, ibid.nu.2. Cum proteſtatione tamen ibid.n.3.& 4.
Bannito examinato ſuper ſocijs, &c.& alijs delictis quid facere debeat Iudex ibid.nu 23.
Bannum an ſit ſententia interlocutoria, ibid.
Bona inuentariata depoſitari debent, & quomodo, & qua cautela lib.1 cap.1.num.37.
Bona inuentariata ſi ſint talia, quæ ob moram poſſint deteriorari, vel perire, quid facere debeat iudex ibid.n 39.
Bonorum annotatio, vide ſupra Annotatio.
Bonus quilibet præſumitur lib.2.c.8.n.10.
Bona reperta in domo delinquentes, vide infra in verbo Perquiſitio.

Cada-

C

Cadauer viſitatum debet recognoſci,& quid faciendum ſit, lib.1.cap.2.nu 26.

Captura committitur ſi præcedant informationes, lib.2, cap.1. num.1.

Capturam quomodo poſſit Iudex legitime committere, ibidem, num.4.

Captura hodiernis temporibus eſt arbitraria, & quæ conſiderari debeant ab arbitrium regulandum hoc caſu, ibidem, numero 5.6.

Captura quando,& contra quas perſonas committi poſſit non poteſt dari certa regula,ibid.num.7.& 8.

Captura an committi poſſit contra perſonas priuilegiatas, lib.2. cap.1.num.9.& 10.

Captura mulierum,vide infra in verbo Mulieres.

Captura debet committi Birruarijs,& alijs ſeruientibus Curiæ, non autem priuatis perſonis,& multo minus offenſis, & inimicis,ibid.num.14.

Carcerati timentes ne torturæ ſubiecti fateri inuiti cogantur ſolent procurare remedia contra torturam, libro 4. capitulo 5. num.1.

Carceratis aliquid de foris comedendum, vel aliud deferri aliquando pati non debet iudex,ibid.nu.7.

Illuſtriſſ. Cardinalis de Camerino Gubernium in Vrbe maxime celebratur,lib.3.c.1.nu.15.& 18.

Cauſa ſcientiæ & ratio debet exprimi per teſtem in ſua depoſitione,lib.1.cap.2.nu.16.

Cauſa,& ratio allegata per teſtem declarat quanta fides ſit eius dicto habenda,ibidem,num.17.

Cauſa,& ratio ſunt anima animans dictum teſtis, ibid.nu.17.

Cauſa quomodo incipienda, quomodo tractanda quomodo perficienda ſint,lib.2.c.5.nu.31.

Cauſa reorum fauorabilis eſt,lib.3.c.1.nu.38.

Ciceronis loci dantes materiam Iudici interrogãdi,li.2.c.9 n.6.

Digitized by Google

Circumſtantiæ non ſunt exprimendæ reis ſtantibus in tortura, vide infra, Rei ſtantibus,
Circumſtantiæ, vide infra Qualitates
Citationis forma, quando vocatur teſtis ad ferendum teſtimonium lib. 1. cap. 3. num. 10.
Citari ſolet reus in Vrbe ad declarandum an velit habere teſtes Curiæ pro rite, & recte examinatis, li. 3. c. 1. nu. 61.
Et ſi dixerit quod non citatur deinde ac videndum illos mandari repeti, & ad dandum interrogatoria ſi dare intendit, alias videndum repeti ſine, ibid. nu. 62.
Citatio qualiter formari debeat, quando eſt tranſmittendus commiſſarius, vel danda litera remiſſoriales pro repetendis teſtibus, ibi. nu. 66.
Citatio ad ſe excuſandum a delictis in monitorio, ſeu inquiſitione intentatis cum eorum inſertione reo contumaci tranſmittenda eſt, lib. 5. cap. 1. nu. 3.
Citatio cum inquiſitione debet legitime exequi alias quę ſequerentur eſſent ipſo iure nulla, lib. 5. nu. 17.
Citationes omnes legitime exequi debent: quia defectus citationis annullat omnes actus de ſuper factos ibid. nu. 18.
Et qualiter exequi debeant, vt dicantur legitime executæ, ibid. num. 19.
Citatio poteſt fieri domi dimiſſa copia, & de qua domo intelligi debeat, ibid. nu. 20.
Citationes exequi debent ſecundum ſtylum, & conſuetudinem locorum, ibid. nu. 21.
Citatio cum inſertione inquiſitionis qualiter concipi debeat, d. cap. 1. num. 19.
Citationis forma, vide infra Forma.
Citatio ad ſententia poſt bannum ſecundum aliquos non eſt neceſſaria conſuetudini tamen locorum inhærendum eſſe monet author, lib. 5. cap. 3. num. 10.
Clauſula Habitis prius teſtibus pro rita, & rectè examinatis in decreto traditionis copiarum, & aſſignationis terminis ad faciendum ſuas defenſiones quid importet, & quare opponi ſoleat, ibid. num. 29.

Clau-

Clauſula habitis prius teſtibus,&c.non inducit tacitum conſenſum recipientis copias,quod velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis,ibid.num.34.

Et ita dicit author ſe vidiſſe obtineri in contingentia facti, ibid.num.49.

Clauſula Præter abſentes,& mortuos,debet apponi ab eo qui declarat ſe velle habere teſtes pro ritè & rectè examinatis, nec, Iudex poteſt retardare copias,quia velit, quod fiat declaratio abſque dicta clauſula,ibid.nu.51.

Clauſula Præter abſentes,& mortuos, ipſe iudex ſolet apponere in ſuo decreto ſi pars apponi inſtet,ibi.nu.56.

Clauſula Saluis exceptionibus, & repetitione in dicto decreto quid importet,ibid.num.67.

Clauſula ſine præiudicio vlterioris proceſſus, & examinis in dicto decreto quid importet,ibid.nu.68.

Clauſula prædicta ſine præiudicio, &c.Secundum aliquos eſt ſuperflua,Author tamen dicit illam apponendam eſſe in decreto,ibid.num.69.

Clauſula Habitis prius teſtibus pro,&c.non apponitur, quando reus eſt iam confeſſus,ibid.nu.73.

Clauſula Animo,&c.poſita in decreto depoſitionis a tortura per iudicem quid operetur,lib.4 cap.3.num.6.

Clerici,an & quando capi poſſint a iudice ſeculari lib.2. cap.1. num.12.& 13.

Cogi poteſt reus reſpondendum, vide infra Reus.

Commiſſarius, an tranſmitti poſſit pro examinandi teſtibus in partibus,lib.1.cap.3.num.9.

Commiſſarius quandoque tranſmittitur ad repetendum teſtes in partibus,lib.3.cap.1 nu.65.

Comparatio ſcripturæ debet fieri per peritos, quando reis negat ſcripturam eſſe ſua manu confectam & conſcriptam libro 2. cap.10.num.3.

Comparatio ſcripturæ qualiter fieri debeat per peritos, quando reperiuntur aliæ ſcripturæ inquiſiti,ibid.nu.4.

Et quid ſi non reperiantur aliæ ſcripturæ inquiſiti,quibuſcunque fieri poſſit comparatio,quid facere debeat Iudex,ibi.nu.6.

Et quod poſſit cogi ad ſcribendum ad effectum prædictum, & monetur Iudex quid facere debeat circa de hoc ibid.nu.7.
Et ſi negat ſcire ſcribere debet conuinci de mendacio ibidem, num.9.
Et poteſt torqueri, vt ſcribat, ibid.nu.11.
Compulſio teſtium quibus modis fieri poſſit, lib.1.c.3 nu.6.
El quod obſeruanda ſit conſuetudo, & ſtylus loci circa eam faciendã ibidem num.8.
Concluſio examinis teſtium qualiter concipiatur, li.1 c.2.n.42.
Concluſio conſtituti reo facti quæ continere debeat, libro 2.cap.6. num.19.
Concluſio examinis vide in verbo Forma concluſionis.
Concluſio operis, proteſtatio authoris, lib.6.c.4.nu. 16 & 18.
Condemnationem contumacis quæ præcedere debeant ſolennitates, lib 5.cap.1.num.30,
Condemnati recognitio vide ſupra, Bannitus.
Confeſſio quibus medijs aliquando a reis induratis ſoleat extorquendi, lib.2.cap.5.num.2.
Confeſſio per ſuggeſtiones extorta nullá eſt, lib.2.c 5 nu.20.
Niſi indicia præcederent, vt ex illis Iudex ſcire, poſſet reum delictum comiſiſſe, ibi nu.21.
Quia tunc in ſpecie licet interrogare, ibid.nu.22.
Confeſſio per ſeipſum legitimat proceſſum, nec eſt opus repetitione, aut confrontatione, lib.3.cap.1.nu.7.
Confeſſio facta in tormentis debet per reum confeſſum extra tormenta ratificari, alias non vales, lib 4.cap.5 nu. 1.
Confeſſi in tormentis pluries conantur confeſſionem factam reuocare, ibid.nu.7.
Confeſſis cum reis qua diligentia vti debeat Iudex, ibidem num. 3 & 4.
Confeſſionis ratificatio accipi debet die ſequenti, & quomodo hoc intelligatur, ibid.num.5.
Confeſſionis ratificatio qualiter accipi debeat, ibid.num.6.
Confeſſiones omnes licet milies ratificatæ ſemper, debent verificari cum omnibus ſuis circumſtantijs, ibid.nu.9.
Et ita obſeruat practici aſſeſſores, & Deum timentes, ibi.n.10

Confeſ-

Digitized by Google

Confeſſiones emanatæ de plano non ſunt ratificandæ neceſſitate, ibid. num. 11.

Confeſſionem iam factam ſi reus ratificare recuſet, debet denuo torqueri, vt ad dictam confeſſionem reuertatur etiam ſi alia non ſuperueniant indicia, ibid. nu. 12.

Confeſſio reo etiam non petenti eſt aſſignandus terminus ad dicendum contra propriam confeſſionem, libro 4. capitulo 15. num 3 & 6.

Confeſſionem propriam impugnare poteſt Reus, & illam tanquã erroneam reuocare, ibid. nu. 4. & 5.

Confiſcatio, An in confiſcatione veniant futurum libro 5. in verſiculo. Præſentium.

Confeſſio delicti non probat non apparente illius corpore, li. 1. circa finem. Hæc conualidat inquiſitionem nullam.

Confeſſo quando dantur dilationes ad probandum, & ſe defendendum, lib 3. cap 1. nu. 59.

Confrontatio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur vbi teſtes confrontandi numquam examinati fuiſſent, lib. 2. cap. 9 num. 1.

Confrontatio qualiter fieri debeat, ibid nu. 2.

Confrontatio fieri ſolet ad effectum effugiendi repetitionem teſtium, ibid. num. 3.

Confrontatio obtinet vicem citationis, & repetitionis, nihilominus confrontationem, magis quam repetitionem laudat author, ibid num. 5.

Confrontatio vltra quod magis vrget reum, aperit plurimum mentem Iudicis, vel audax inficiatio rei, vel conſtans aſſertio teſtis, ibid num. 6.

Confrontatio aliquando fieri non debet, & habes exemplum ibidem, num 7.

Confrontationis faciendæ forma ibid. nu. 8.

Confrontatus teſtis poteſt petere ſibi legi eius examen vt melius recordari poſſit & debet ei legi niſi Iudex ex aliqua cauſa aliud cenſeat ibid. num. 9.

Confrontatio ſociorum criminis cum nominatis ab eis ibidem, num. 10.

Digitized by Google

Confrontatio ſociorum criminis cum nominatis ab eis qualiter fieri debeat,ibid.num.11.
Et quod debeat fieri in tortura,quia nominans debet torqueri coram eo,quem nominat,ibid nu.12.
Confrontationis ſocij criminis cum reo nominato facienda in tortura forma,ibid nu.13.
Confrontari debent teſtes ſinguli de per ſe,non omnes inſimul, li.2.cap 9.num.15.
Confrontatio filij cum patre,ſerui cum Domino,vili cum nobili, & timidi cum potente eſt euitanda,ibi,nu.16.
Quia iſti difficulter ſaltem ſine aliqua vacillatione ſuum dictum in eorum faciem ſubſtinere audent,ibi.nu.17.
Et conſilium authoris circa prædicta,ibid.nu.18.
Confrontatio ſocij criminis,qui in tormentis depoſuit,non eſt facienda antequam illa dictam confeſſionem extra tormenta ratificauerit,ibid.nu 9.
Confrontatio regulariter neceſſaria non eſt, & ideo non eſt illa vtendum, niſi in actibus,quibus à conſuetudine & praxi recepta reperitur,ibid nu.20.
Confrontatio eſt remedium extraordinarium, & ideo ad illam non deueniendum paſſim,ibi.nu.21.
Confrontatio aliquando neceſſaria eſt, nec, ſine illa poteſt ſtare recte proceſſus, vt in tribus caſibus quorum ponuntur exempla,ibid.num.22.23,24.27.
Confrontatio non ſit inter teſt. m,reum ſi non directo,ſed indirecto contrarientur,& ponitur exemplum ibi.nu.25.
Confrontatio teſtium cum reo,quando ad inuicem ſe non cognoſcunt,qualiter facienda ibidem nu.28.& 30.
Confrontatio eſt odioſa,& ſpecies ſuggeſtionis ibid nu.29.
Confrontandus cum eo quem non cognoſcit de omnino, qualiter debeat interrogari ibid.nu.30.
Confrontationis facienda teſtium cum reo, quando ſe ad inuicem non cognoſcunt forma,ibid.num.31.
Confrontatus an poſſit a reo cum quo confrontatur in ipſa confrontatione ad libitum interrogari, & an poſtquam interrogatus fuit,poſſit denuo repeti ad inſtantiam rei ſuper ſuis interro-

terrogatorijs, diſtingue, vt numero 32.33.35. & 39. ibidem.

Confrontatio nihil aliud faciat, niſi ſupplere defectum citationis, ibid. num. 34.

Confrontatus teſtis debet repeti ſuper interrogatorijs per reum datis; ſi ille inſtat quod repetatur alias nullam fidem facit, ſi tamen ſufficienter interrogatus non fuerit in confrontatione, lib. 2. cap. 9. nu. 36.

Et hoc procedit, etiam ſi publicatus eſſet proceſſus, vbi tamen rei dolus ad ſit, ibid. nu. 37.

Et practica quid obſeruet in huiuſmodi repetitionibus ibidem num. 38.

Confrontatione opus non eſt vbi adeſt confeſſio, lib. 3. c. 1. nu. 74.

Coniectura quid ſit, demonſtratur, li. 2. c. 5. nu. 11.

Coniectura loci qui ſint in primis, ibid. nu. 12.

Coniectura in veriſimilibus conſiſtit ibid. nu. 13.

Conſilium Clari, & authoris, vbi teſtes, qui regulariter compelli non poſſunt ad teſtificandum, compelli debeant lib. 2. cap 3. num. 6.

Conſilium datum per Authorem cuidam nobili petenti, An aliquod indicium oriatur contra eum ſi cadauer inueniatur in eius agro, Schol. li. 1. c. 1. nu. 3 verſ. Et circa.

Conſpiratio in Doctorem de ſodomia calumniatum, lib. 4. cap. 2. num. 5. verſ. Ac de alijs.

Conſtitutum vocatur reorum examen, & quare Scholia lib. 2. cap. 2. num. 3.

Conſideranda quae ſint ante, in, & poſt delictum ad ſuggerendum copiam interrogandi, lib. 2. cap. 3. nu. 5.

Conſtituti principium, vide infra in verbo Principium.

Conſanguinei vide infra Teſtes.

Conſuetudo, & practica locorum attendenda eſt, lib. 5. cap. 1. nu. 32. & cap. 7. num. 11.

Contumacia. Si reus cap. non poteſt, proceditur contra illum in contumaciam, lib. 2. cap. 1. nu. 2.

Et modis procedendi contra talem contumacem remiſſis ſiue, ibid. num. 3.

Contumaces ſunt condemnandi vide infra copia proceſſus.
Contumatia. Quomodo contra reum contumacem cedendum ſit, lib. 3. cap. 1. num. 1.
Contra contumacem ſi extent legitima indicia Monitorium ſeu inquiſitio formari debet, ibid. nu. 2.
Contumax citari debet ad ſe excuſandum a delictis in Monitorio, ſeu inquiſitione intentatis, ibid. nu. 3.
Contumax ſeruatis ſeruandis condemnari poteſt ibi. nu. 4.
Contumaces, condemnati in pœnam vltimi ſupplicij poſſunt impune offendi, lib. 5. cap. 1. nu. 15.
Copia proceſſus, quando agitur de torquendo, non eſt tradenda, niſi petatur, lib. 3. cap. 1. nu. 3,
Simplicibus tamen perſonis, idiotis, & ruſticis tradi debet, etiam quod non petatur, ibid. nu. 4.
Immo omnibus ſecundum opinionem, & conſilium authoris, ibid. num 5. & 6.
Copia proceſſus, ſi petatur, danda eſt ante torturam omni generi perſonarum, & omni generi delictorum, etiam quod timor ſubornationis imminere poſſet, ibi. nu. 10.
Copiarum tradendarum decretum & forma decernendi, illas, ibid. num. 19.
Copiam proceſſus non tenetur iudex dare, niſi prius ille completus ſit, & legitimatus, lib. 3. cap 1. num. 30.
Copiam proceſſus ſi reus velit, debet prius declarare ſe velle habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, alias Iudex non tenetur illas dare ibid. 31. & 33.
Declarationem autem prædictam ſolent cauti procuratores facere cum reſeruatione.
Præter abſentes & mortuos, & ſaluis exceptionibus, tam contra perſonas, quam contra dicta teſtium, & repetitione, quatenus repetere voluerint, ibid. nu. 32.
Copiam proceſſus poſtquam Iudex decreuit, ad aliud reo non tenetur. lib. 3. cap. 1. num 16.
Copia proceſſus debent per reum ſuis ſumptibus a Notario recipi, ibid. num. 27.
Pauperibus tamen perſonis tradi debent gratis, vel earum la-

co originale oſtendi, ibidem, numero 28.

Copia proceſſus non traditur; quando ſunt plures inquiſiti quorum aliqui ſunt contumaces, niſi prius contumacibus condemnatis, ibid. num. 56.

Et ratio eſt ne contumaces inſtruantur de contentis in proceſſu, ibid. num. 57.

Immo quando copia traditur inquiſito præſenti poſt abſentiũ condemnationem, debent deleri nomina conquiſitorum, ibid. num. 58.

Corpus delicti, vide delictum.

Corporis munera, vnde interrogandi datur Iudici materia, quæ ſint, lib. 2. cap. 3. num. 2.

Corpus delicti coſtare debent ante inquiſitionem, libro 5. capitulo 1. num. 22.

Creditoris delinquentis infiſcati debet accipere de manu fiſci eorum creditum, lib 1. cap. 1 num. 25.

Credulitas requiritur in reſponſionibus reorum lib. 2 c. 6. nu. 13.

Criminaliſtæ pauci reperiuntur bene formantes proceſſum, & ratio quare, lib. 2 cap. 2. num 7.

Criminis natura, qualitas, & circumſtantia diligenter debent per Iudicem conſiderari, lib. 2. c. 2. nu. 23.

Criminis titulus eſt in primis inueſtigandus, lib. 2. cap. 4. nu. 1.

Crucis ſignum, vide infra ſignum.

Curia Reuerendiſs. D. Almæ Vrbis Gubernatoris, quomodo olim præheminentia, & facultatibus ſibi conceſſis in tormentis inferendis vtebatur lib. 3. c. 1. nu 13.

Curia Reuerendiſs. D. Almæ vrbis Gubernatoris in duobus tantum caſibus, facultatibus ſuis in tormentis inferendis vti ſolebat, & qua circumſpectione, ibid. nu. 16 & 17.

D

Declaratio facta per reum, quod vult habere teſtes pro rite & recte examinatis, poteſt reuocari re integra, lib. 3. ca. 1. num. 39.

Decretum de torquendo debet per Iudicem interponi antequam

quam ad torturam deueniat,libro 4.cap.1. nu.26. Quod decretum ita interponendum eſt,vt ſtatim,quaſi vno vnico contextu ad torturam deueniat.ibid.nu.26.
Niſi conſuetudo,& ſtylus loci,vel ſtatutum aliam poſcat formam,ibid.dicto num 26.
Decretum de torquendo debet per iudicem clam, non autem palam interponi,ne detur materia appellandi,ibi.nu.27.
Defenſiones an dari debeant teſtibus ex cauſa torquendis antequam torquentur,lib. 1.cap.4.nu.4.
Defenſiones vide infra Terminus.
Defenſionibus denegatis,ad torturam deueniendum non eſt, lib. 3.cap.1.num 8.
Defenſiones debentur naturali lege ciuili, canonica, & euangelica,& non ſolum hominibus,ſed beſtijs quoque, & animalibus brutis competunt,lib.3.c.1.nu 9
Defenſiones an dentur etiam non petenti,Schol.lib. 3. cap. 1. nu, 3.verſ Et quicquid.
Defenſiones aliquibus in locis ex praeheminentia curiarum denegatur ante torturam, ibid. nu. 11.
Et in quibus caſibus hoc procedat, ibidem num. 12.
Delicti corpus ante omnia conſtare debet, lib. 1.c.2.n.2.
Et quomodo conſtare dicatur ad effectum inquirendi ibi.n.3.
Delicta facti permanentis requirunt ſigna, vt conſtare dicatur de corpore delicti, ibi. n. 4 & 7.
Delicta facti tranſeuntis contentatur indicijs,& coniecturis ad effectum, vt dicatur conſtare de corpore delicti ibidem, numero 5.
Quod ſine difficultate procedit, quando plena probatio haberi non poteſt, ibid. num 6.
Et ideo abſque aliqua inueſtigatione corporis delicti poteſt procedi ad capiendum informationem,dicto c.1.nu.8.
Interim tamen poteſt Iudex in delictis cuiuſcunque generis inueſtigare, & informationes ſumere pro delicto reperiendo, non tamen debet aliquem inter reos recipere, non conſtito prius de corpore delicti,ibid.nu 9.
In delictis facti permanentis ſi adſit ſuſpicio contra aliquem
vel

vel periculum ſit in mora Iudex poteſt etiam quod non conſtet de corpore delicti, ad carcerationem deuenire, vel reum ſuſpectum cogere ad dandam cautionem de ſe repreſentando, ibid.num.10.

Delicti corpus vide infra in verbo Suſpectus, & in verbo Viſitatio. & ſupra in verbo corpus.

Delictis occultis poſſunt adhiberi teſtes conſanguinei, affines, & amici. illique ſunt præcipue examinandi, libro, 1. capitulo, 2. num. 30.

Et ratio allegatur, ibidem, num. 31.

Delicta commiſſa in vicinia vide in Verbo Vicini.

Delictum quæ precedat, committentur, & ſubſequantur conſideranda ſunt ad materiam interrogandi conquirendam, lib. 2. cap. 5. num. 5.

Delicta nominata ſunt ea, quæ certis titulis comprehenduntur, lib. 2. cap. 4. num. 2.

Delicta innominata ſunt quæ proprio carent titulo, ſiue nomine, ibid. num. 3.

Delictorum qualitates ſunt conſideranda, lib. 2. cap. 4. nu. 5. & cap. 5. num. 3.

Delinquens poſt capturam examinari debet ſuper ijs de quibus imputatur, lib. 2. cap 2. num. 1.

Et circa huiuſmodi examen, eſt maxima cura inuigilandum ibid. num. 2.

Depoſitiones teſtium, & ſociorum criminis quandoque leguntur reis in eorum faciem, lib 2 cap. 8. num. 1.

Deſcriptio debet fieri potius per ſigna cohærentia, quam per remouibilia & potius per vtraq. li. 1 c. 2 nu. 13.

Deſiderius Guido olim Gubernator Almæ Vrbis laudatur lib. 4 cap. 7 num. 11.

Deus eſt ſumma veritas, lib. 1 cap 2. nu. 37.

Dicta teſtium ſunt inſcriptis redigenda, ſiue pro, ſiue contra fiſcum faciant, lib. 1. cap. 1. nu. 8.

Dicta teſtium diuidi non debent, lib. 1 cap. 2. nu. 10.

Dicta teſtium ſunt multum ponderanda, & circa illa maxima diligentia vtendum, & quare, d. c. 2. nu. 23.

Digni-

Digitized by Google

Dignitas, vita æquiparatur, lib. 5. cap. 1. num. 13.
Diuitiæ ſunt ſecundus ſanguis hominis, lib 5. cap. 1. num. 14.
Doctus quomodo examinandus ſit per Iudicem, lib. 2. c 3. nu. 10.
Domeſtici examinari debent in primis in ijs delictis, quæ domi commiſſa ſunt, lib. 1. cap. 2. nu. 32.
Præſumuntur enim informati, & propterea poſſunt etiam capi, carcerari & torqueri, ibid. nu. 34. & 35.
Domeſticus præſumitur veriſimiliter informatus libro 1. cap. 4. num. 13.
Domi an poſſit reus citari, & de qua domo intelligendum ſit, lib. 5. cap. 1. num. 24.
Domus reorum, vide infra in verbo Perquiſitio & in verbo, Probationes.

E

Epilogus indiciorum, probationum, coniecturarum & iuris fiſci eſt faciendus per Iudicem in fine examinis, lib. 2. ca. 6. num. 37.
Epiloci prædicti forma, ibid. num. 38.
Examinis principium quomodo concipiendum ſit, & quæ in eo exprimi debent, lib. 1. cap. 2. num. 40.
Examinis teſtium forma, ibid. num. 41.
Examinis concluſio qualiter concipiatur, ibid. nu. 42.
Examen rei eſt maxima diligentia contexendum, & formandum ſuper ijs, de quibus ille imputatur lib. 2. cap. 2. n. 1. & 2.
Examen reorum vocatur conſtitutum, & quare, ibid. nu. 3.
Examinatis laus in quibus conſiſtat, ibid. nu. 4.
Examinare bene eſt difficillimum negotium, & maximi ingenij, ibid. num. 6.
Examinis reorum principium, vide infra in verbo Principium.
Executio monitoriorum, & inquiſitionum, ac citationum qualiter fieri debeat, lib 5. cap. 1. num 17.
Executo monitorio, ſiue inquiſitione debet nuncius referre ſe illum executum fuiſſe poſtea ſeruantur termini, & demum reus contumax condemnatur, li. 5. cap. 1. nu. 24.

Exem-

Digitized by Google

Exemplum remedij contra torturam valde mirabilis,libro4.capit.7.num.12.& 14.

Exhibentur reo arma ſcripturæ, & alia ſimilia pro illo conuincendo,vel pro recognoſcendo corpore delicti,libro 2, capit. 10. num. 1.

F

Flaminius Cartarius vir eruditiſſimus pulcherrime, & latiſſime docuit modos,& formas interrogandi reos & ſuper indicijs probationes ſummendi l.2 c.2.nu.21.

Forma viſitationis qua vulgo viſum,& repertum appellatur,li.1.cap.1.num 25.

Forma viſitandi vulneratum,ibid.nu.29.

Forma inuentarij conficiendi remiſſiue,ibid.nu. 36.

Forma obligationis depoſitarij bonorum inuentariatorum remiſſiuè.ibid.num.38.

Forma examinis teſtium lib.2.c.2.nu.41.

Forma citandi teſtes ad teſtimonium ferendum,li. 1.c.3.nu.10

Forma alia breuior ad idem,ibid.nu.11.

Forma decreti interponendi quando torquendus eſt teſtis infamis,lib.1.cap.4.num.5.

Forma decreti interponendi quando torquendus eſt teſtis varius, vacillans,quique aliud extra iudicium,illud in iudicio dicit, ibid.num.6.

Forma decreti interponendi quando torquetur teſtis varius vt propalet a quo fuit ſubornatus ,ibid.nu.9.

Forma decreti interponendi quando torqueretur teſtis veriſimiliter informatus ibid.num.16.

Forma perquiſitionis facienda in domo delinquentis,lib.1.ca.5. num.10.

Forma annotandi res repertas in domo alicuius ibid.num.11.

Forma examinandi teſtes mutos ſurdos,carentes, lingua, aut loquentes idiomate externo notario minus noto.lib.1.c.6.nu.7

Forma mandati de capiendo in curia,lib.2.c.1.nu.15.

Forma mandati de capiendo extra Curiam,ibid.nu.16.

Forma principij examinis ſiue conſtituti reorum, l.2. c.6. nu.1.
Forma principij ſecundi, vel vlterioris conſtituti, ibi. nu. 18.
Forma concluſioni conſtituti reo facti, ibid nu. 30.
Forma proteſtationis quæ ſit per ſiſcalem in fine examinis ibid. num. 36.
Forma epilogi quando recolliguntur indicia, coniecturæ, præſumptiones, probationes, & alia iura pro fiſco facientia, quæ deducta, ſiue acquiſita fuerunt in examine, libro 2. capitulo 6. num. 10.
Forma qua vti poterit Iudex in adhibendis remedijs a iure ad inuentis, vt reus cogatur reſpondere, li. 2. c. 7. nu. 7.
Forma torquendi nolentem reſpondere, vel congruenter reſpondere lib. 2. cap. 7. nu. 17.
Forma interrogandi reum ad effectum eruendi ab eo obiecta, quæ vult, vel poteſt facere contra teſtes, & legendi in eorum faciem examina dictorum teſtium, libro 2. capitulo 8. numero 13.
Formam autem prædictam non vt eius verbis inhæreas ſed vt imitari illam valeas author appoſuit, ibi. nu. 14.
Forma confrontationis facienda lib. 2. cap. 9 nu. 8.
Forma confrontationis facienda ſocij criminis cum reo nominato in tortura, ibi. nu. 13.
Forma proteſtationis facienda per iudicem antequam incipiat interrogare bannitum, vel condemnatum, libro 6. capitulo 1. num. 13.
Forma concluſionis examinis, in quo fuit facta confrontatio ſocij criminis cum reo nominato, lib. 2. c. 9. num. 14.
Forma confrontationis facienda teſtium cum reo, quando ſe ad inuicem non cognoſcant, lib. 2. c. 9 nu. 28.
Forma exhibitionis litterarum, vel armorum reo facta, lib. 2 ca. 10. num 2.
Forma decreti, quando reus cogitur per iudicem ad ſcribendum ibid. num 8.
Forma decreti quando decernuntur copia proceſſus & reus ponitur ad largam cum termino ad faciendum ſuas defenſiones, lib. 3 cap. 1. num. 19.

Forma

Forma recipienda repetitionis teſtium,& concluſionis eiuſdem, lib.3.c 2.num.2.& 3.
Forma inferendi tormentum funis,quod tortura appellatur, lib.4. cap.8.num.1.
Forma decreti quando iudex mandat reum in tortura pendentem quaſſari.ibid.num.5.
Forma decreti quando Iudex mandat reum in tortura pendentem ictibus funis affici,ibid.nu 6.
Forma decreti quando iudex mandat tali reo baculum ad pedes alligari,ibid.num 7.
Forma decreti quando Iudex mandat tali reo ferreos compedes apponi,ibid.num 8.
Forma decreti quando infertur tormentum ignis,libro 4.cap.9. num.1.
Forma concluſionis examinis quando illatum fuit dictum tormentum ignis,ibid.num.2.
Forma decreti quando infertur tormentum vigiliæ,lib.4.ca.19. num.1.
Forma concluſionis examinis dicto caſu,ibid.nu.2.
Forma decreti quando infertur tormentum taxillorum,ſiue ſtanghettæ,lib 4 cap.11 num.1.
Forma concluſionis examinis dicto caſu,ibid.num.2.
Forma decreti quando infertur tormentum ſibilorum,& concluſionis examinis,lib.4 cap.12.nu.1.& 2.
Forma decreti quando Iudex mandat pueros ferula cedi,& concluſionis examinis,lib.4.c.13.nu.1.& 2.
Forma adhibendi medicos,& peritos,qui videant, an reus tortus vere deficiat,an vero ſimiles,& an deſiſtendum ſit a tortura, an,vero potius vlterius progrediendum, libro 4. capitulo 14. num.13.
Forma relationis talium Medici, & peritorum, concluſionis examinis,ibid nu.14.& 15.
Forma ratificationis recipiendæ,lib.4.cap.15.num.1.
Forma concluſionis Examininis,in qua accepta fuit ratificatio prædicta ibid.num.2.
Forma variantur ſecundum varias variarum Curiarum conſuetu-

Digitized by Google

ſuetudines,& practicas,lib.5.cap.1.num.31.
Forma Monitorij ſecundum ſtylum almæ Vrbis,& Rom.Curiæ, lib.5.cap.2.num.1.
Forma citationum poſt monitorium quibus ſeruantur termini ad Sententiam,ibid.num.2.
Forma citationis ad ſententia,ibid nu.3.
Forma Sententiæ contumacialis remiſſiue,ibid.nu.4.
Forma inquiſitionis ſecundum ſtylum de partibus contra contumaces formanda,lib.5.cap.2.num.1.
Forma alia inquiſitionis breuiori,ibid.nu.2.
Forma Citationis cum inſertione inquiſitionis,ibid.nu.3.
Forma citationis ſine inquiſitione,ibid.num 5.
Forma alterius citationis ad reſpondendum inquiſitioni,ibidem num.6.
Forma banni quod publicatur contra contumaces ibi.nu.7.
Forma intimationis banni.ibi.nu.8.
Forma citationis ad Sententiam ibid.num.9.
Forma examinis,ſiue Conſtituti quando ſit recognitio delinquentis,vel banniti.lib.6.cap.1.nu.11 & ſeqq.
Forma comparationis, & proteſtationis fiſcalis exhibentis Sententiam condemnatoriam, petentis illam executioni demandati,ibid.num.17.
Forma decreti,quod ſit per iudicem ad comparationem prædictam ibid.num 18.
Forma alia Conſtituti,ſiue Examinis in quo delinquentis perſona recognitur,ibid.num.19.
Alio etiam modo concipi poteſt examen prædictum & quomodo,ibid.nu.20
Forma recognitionis faciendæ banniti poſiti inter alios lib.6.capit.2 num.4.
Forma ſecreti faciendi quando Iudex vult torquere bannitum, vt fateatur ſe eſſe illum deſcriptum in condemnatione, lib.6. cap.2.num.9.
Forma examinandi bannitum carentem lingua, mutum ſurdum,aut externo ſermone loquentem,ibid.nu.14.
Forma interrogandi, & torquendi bannitum iam recognitum

ſuper

ſuper ſocijs,fautoribus,&c.& alijs delictis lib.6. cap.4. nu.1.
Forma decreti,quando bannitus recognitus ponitur ad largam, ibidem num.14
Forma proteſtationis fiſcalis poſt recognitionem factum de bannito,& condemnato,ibid.nu.15.
Fortuna munera, vnde interrogandi materia datur Iudici, quæ ſint,lib.2.cap.3.num.4.
Fuca ante inquiſitionem qualiter probetur,l.5.c.1.nu 9.
Forma iunctis alijs indicijs eſt ſufficiens ad tranſmittendam inquiſitionem,ibidem num.10.
Facilius eſt captum liberare, quam liberam capere, & carceribus mancipare,lib.1.cap.1.nu.12.
Fama quomodo probetur,lib.1.cap.2.nu 19.
Fama an dicatur probata per teſtes dicentes ſe ita publicè dici audiuiſſe,lib.1.c.2.nu 20.
Et quomodo dicatur melius probat,ibid.nu.21.
Familias cum reo eſt iudici euitanda,lib.2.c.2.nu.17.
Facultates ex præheminentia Curiarum,vide in verbo Defenſiones, & in verbo Curia.
Fœmina facilius, quam maſculi confiteatur in tormentis, ſed hoc aliquando fallit,lib.4.c 6.nu 2.
Filius cum Patre confrontari non debet, quia difficulter, ſaltem ſine vacillatione ſuum dictum ſubſtinere,lib.2.cap.9.nu.16. & 17.
Et conſilium Authoris circa prædicta,ibi.nu.18.
Fiſcus accipit omnia bona delinquentis,lib.1.c.1.nu.34.
Fiſcales debent eſſe Procuratores veritatis,non paſſionum alicuiue miniſtri.lib.1.cap 2.nu.7.
Fiſcalis aſſiſtens ſolet proteſtari in fine examinis, & quomodo, lib.2.cap 6.num.35.
Fiſcalis exhibens Sententiam condemnatoriam pro recognoſcendo bannito debet proteſtari, & quomodo lib.6.capit. 1. nume.17.
Fiſcalis debet proteſtari poſt recognitionem factam de aliquo bannito,& qua forma,lib.9.c.4 nu.15 16.

H

Homicidium Iacobus Siccus ab Aragonia innocentia in homicidio, pro quo fuit vltimo ſupplicio affectus Scholia lib. 2. cap 2. nu. 20. Verſ. De hac, & eius mors pia.
Honor, vita æquiparatur, lib. 5 cap. 1. num. 13.
Horatius Maynoldus I. C. Capitaneus Iuſtitiæ laudatur Scholia lib, 2. cap. 1.

I

Iacobi Philippi Brambillæ I. C. abdicatio a Magiſtratus laudatur Schol. lib. 2. cap. 1.
Iacobus Antonius Carpanus Vicarius Iuſtitiæ laudatur, Scholia lib. 1. cap. 3.
Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Marianus Perpendictus Cardinal. de Camerino laudatur lib. 4. c. 7 nu. 9.
Et eius Gubernium maximopere celebratur, lib. 3. capitulo 1. num. 15.
Illuſtriſſimus, & Reuerendiſſimus D. Fabritius Peruſinus Epiſcopus Terracinenſis olim locumtenens Gubernatoris almæ Vrbis laudatur, lib 3. c. 1. num 14.
Illuſtriſſ. D. Petrus Chartularius Vrbinas I. C. laudatur lib. 4. cap. 8. num. 13.
Incendijs locus quomodo viſitari debeat, lib. 1. c. 1. nu. 28.
Indiciorum qualitas. Vide infra, Qualitas
Indicia homicidij quæ ſolent eſſe. lib. 2. ca. 6. nu. 16.
Indicia ſunt opportunis medij comprobanda, ibid. nu. 17.
Indicia debent repilogari in vltimis interrogatorijs & qua forma, lib. 2. cap. 6. nu. 37.
Indicia legitima. Vide infra, in verbo Legitima.
Indicia debilia debent coadiuuari, lib. 5. cap. 1. nu. 8.
Indiciorum ad probationem per circuitum, & altius repetitam per contationem deueniendum eſt, libro 2. cap. 6. num. 18. & ibi habes exemplum.
Indiciorũ probãdorũ altius repetita oratione forma, l. 2. c. 6. n. 20

Indicia qualia eſſe debeant, vt reus poſſit torqueri ad effectum vt reſpondeat, vel congruenter reſpondeat, lib. 2. c. 7. nu. 9.

Indicia debent purgari per torturam, quando reus in terminis ſibi aſſignatis ad ſuas faciendum defenſiones nihil, aut non releuans aliquid deduxit, lib. 2. cap. 1. nu. 1.

Indicia ad torturam debent conſiderari diligentiſſimè an ſint ſufficientia & iuri conſona, lib. 4. cap. 1. nu. 14.

Indicia ad torturã ſunt valde repoſita in arbitrio Iudicis; quod tamen arbitrium non debet a iure diſſonum eſſe, ſed æquitati conſentire, ibid. nu. 15.

Indicia ad tortura debent eſſe luce clariora in ſua ſpecie, certa, non dubia, non æquiuoca; concludentia, ad delictum inferentia, probabilia verisimilia, a iure approbata, & concludenter probata in genere ſuo, lib. 4. cap. 1. nu. 16.

Indiciorum veriſimilitudo conſtare debet Iudici per probationes, non autem per diuinationes, ibi. nu. 18.

Indicia plura ad vnum perfectum indicium formandum non coniunguntur, ſi diuerſa ſint, nec eundem reſpiciant rei finem, ibidem num. 19

Indicia licet remota ſint nihilominus coniungi poſſunt, vt ſufficiant ad torturam ſi alterum coadiuuet alterum, & tendat ad eundem rei finem, ibid. nu. 20.

Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem perducere, ibid. num 6.

Interrogare licet in ſpecie quando Iudex ſcire poteſt reum delictum commiſiſſe ex indicijs præcedentibus, lib. 2. cap. 5. num. 21. 22.

Et tunc non dicitur confeſſio per ſuggeſtiones extorta, ib. n. 20.

Interrogatoria debent ordinatim componi, lib. 2. c. 5. nu. 33.

Interrogatoria ex quomodo extendenda ſint, & dicta notario, & reo, lib. 2. cap 6. nu. 3.

Interrogatorium ordo, vide infra Ordo.

Interrogatorium primum primi conſtituti quale ſoleat eſſe ex communi ſtilo, lib. 2. c. 6. nu. 5.

Interrogatoria generalia, quæ fieri ſolent in primo conſtituto quæ ſint ibid. num. 6.

Ll 2 In-

Interrogatoria quibus alijs modis poſſint incboari præterquam per verbum illud interrogatus, lib 2.c.6.nu.22.

Interrogatoria a iquando non extenduntur, ibid.nu.23.

Et quando liceat hoc facere, ibid.nu.24.

Talibus tamen modis rariſſime utendum eſt, & quare ibid. num.25.

Interrogandi forma Vide forma.

Interrogandi ratio, & methodus certa tradi non poteſt, & quare lib.2.cap.2.num.11.

Interrogatoria non extenſa nullo modo continens ſuggeſtiones, lib.2.cap.6 num.26.

Interrogatoria qualiter concipienda teſti confrontando cum eo quem non cognoſcit de nomine lib.2.c.9.nu.30.

Interrogari poteſt teſtis confrontatus in ipſa confrontatione ab eo, cum quo confrontatur ad ſui libitum, & an poſtquam, ita interrogatus fuit, poſſit denuo repeti ad inſtantiam rei ſuper ſuis interrogatorijs diſtingue, vt ibid.nu.32.33.35.& 36.

In edendis proceſſibus, & nominibus teſtium, Quid obſeruent Notarij cauſarum d c.1.nu.56.

Inquiſſimus eſt Iudex, qui vult cognoſcere cauſam illius, qui ipſum habet ſuſpectum lib.2.c 7 nu.21.

Iniuriam facit legibus, qui vult melior videri quam legis lib.3. cap.1.num.31.

Inquiſitionis via hodie in quibuſcunque delictis procedi poteſt, lib.1.cap 1 num.1.

Inquiſitio formari non debet, niſi prius conſtet de corpore delicti, ibid num.2.

Inquiſitio quomodo exequi debeat, vt dicatur legitimè executa lib.5.cap.1.nu.17 & 19.

Inquiſitio qua continere debeat, & qualia indicia debeant præcedere, vt formari poſſit lib.5.cap 1.nu.3.& ſeqq.

Inquiſitiones, & citatione formari, & exequi debent ſecundum ſtylos locorum, in quibus formantur lib.5.cap.1.nu.21.

Inquiſitio formari non poteſt, niſi prius conſtet de corpore delicti lib.5.cap.1 nu 22.

Inquiſitiones quas ſolemnitates habere debeant, ibi.nu.26.

Inqui-

Inquiſitiones ſcribuntur in libris actorum Curia,ibi.nu.27.
Inquiſitionum tenores inſeruntur in citatione prima qua reo trāſmittitur contumaci,ibid.nu.28.
Inquiſitio Vide in verbo Monitorium.
Inquiſitionis forma,Vide ſupra in verbo Forma.
Inſtrumentis ſcripturis,& depoſitionibus teſtium,eſt conuincendus reus,lib.2.cap.5 nu.9.
Et ſi prædicta deficiant,ad coniecturas deueniendum eſt ibid. num.10.
Interrogandi materia Vide in verbo Materia, & in verbo perſonarum qualitas.
Interrogatoria qualia eſſe debeant,lib.1.cap.5.nu.4.
Interrogatorijs debet ſtricte per reos reſponderi,ibid.nu.5.
Interrogatoria teſtibus repetendis, an per reum dari poſſint; & quod ſic reiecta opinione illorum qui contrarium ſentiunt,lib. 3.cap.1.nu.49.
Quod in tantum eſt verum vt niſi ſuper illis repetantur teſtes reo inſtante nullam fidem faciant.ibi.nu 50
Interrogatoria debent extendi reo torto ſuper ſocijs &c.lib.6. ca. 4.num.7.
Interrogatoria non extenſa ſunt valde periculoſa,& quare,ibid. num.8.
Interrogatorijs obſcuris exiſtentibus reus antequam reſpondeat, petere poteſt a iudice,vt declaret,Schol lib.2.c.5.
Interrogari debent rei in genere ſuper ſocijs, & alijs delictis & euitetur ſuggeſtio ibid.nu.10.
Intereſt Reip. maleficia puniri, & Prouincia expugnari malis hominibus,lib.1.cap.3.nu.2.
Interpretes deputandi ſunt per iudicem quando vult examinare mutum ſurdum aut linguas extranea loquentem quorum nutus,& ſigna,ac idioma notarius non intelliget,li.1.c. 6.nu.6.
Interpretes adhibendis ſunt quando examinatur bannitus mutus ſurdus,vel externo idiomati loquens cuius ſermonem nutus,vel ſigna notarius per ſe non intelligit,lib.6.cap.3. num. 7.& ſeqq.
Interpretum deputatio debet fieri in principio examinis præ-

ſente ipſo examinando, ibidem numero 10.
Interpres vnus ſufficit ſi plures haberi non poſſunt ibid.nu.12.
Interpretes debent ſe ſubſcribere in fine examinis,ibid.nu.13.
Inuentarium bonorum delinquentis faciendum eſt vbi conſtat vulnus eſſe mortale,lib 1.c.1.nu.33.
Inuentarij forma remiſſiue,ibi nu.36.
Inuentariata bona,vide ſupra bona.
Ioannes Maria Brugnolus olim locumtenens Gubernatoris Vrbis laudatur,lib.3.cap.1.nu.14.
Io.Maria Brugnolus Iudex in cauſis criminalibus R.Vrbis Gubernatoris laudatur,lib.4.cap.3.nu.8.
Ioannes Iacobus Panicus Maceratenſis, olim fiſcalis generalis laudatur,lib.4.cap.7.num 16.
Ioſeph Maſcardus Vicarius Illuſtriſſ.& Reuerendiſſ.Caroli Cardinalis Borromai,Schol.lib.1.c.2.nu.19.
Io Antonij Zauatarij opuſculum de abuſibus refertur,Schol a libro 1.cap.2.nu.8.& 9.
Iudex ex iuſtis cauſis poteſt quandoque ad ſequeſtrationem vel carcerationem perſona ordine non ſeruato procedere, lib.1. capit.1.num.31.
Iudex debet perquirere an ſcelus interuenerit in delictis qua poſſunt committi cum ſcelere,& ſine ſcelere,lib.1.capitulo 1.numero 24.
Iudex ſi habet aliquem ſuſpectum,vel periculum eſt in mora,poteſt illum carcerare;vel cogere praſtare cautionem de ſe repraſentando,etiam quod non conſtaret de corpore delicti, & eſſemus in delictis facti permanentis,li.1.c.1.num.10.& 11.
Et ratio quare,ibidem 11.
Iudex in dictis cuiuſcunque generis poteſt inueſticare, & informationem capere pro delicto reperiendo,& qua circumſpectione lib.1.cap.1.nu.9.
Iudex vbi ſubeſt timor Scandali poteſt cogere partes dandam cautionem de non offendendo,quinimo ſi non faceret peccaret,& non teneretur in ſindicatu,lib.1.c.1.nu.32.
Iudex in interrogando certum ſcopum habere debet, quo tela dirigat,lib.2.cap.5.num.7.

Iudex

Iudex quomodo in interrogando ſe gerere debeat ibid.nu.8.
Iudex indifferendo cum reo debet ita agere, vtile aduertat ſibi locum non eſſe inficiendi.lib.2.cap.5.num.16.
Iudex officium ſuum andacter adminiſtrare debet & debet oſtendere ſe eſſe bene informatum de veritate acti ibi.num.17.
Iudex debet explicare facere per reum factum a principio vſque ad finem,lib.2.c.6.nu.8.
Et interrogatorijs ſuis quæ fuerint omiſſa, aut non integre & clare dicta recenſeri,ſuppleri,& declarari facere ib.nu.9.
Iudex debet inueſtigare,vt faciat facti ſeriem diſtinctam, cum omnibus ſuis qualitatibus,& circumſtantijs,ibid.n.10.
Iudex interrogando debet procurare,vt indicia acquirat, & acquiſita impinguat,& confirmet,ibi.num.11.
Iudex debet aſſiſtere ſigillatim ſuper vnoquoque indicio ibid.nu.12.& reorum reſponſionibus opponere ibid.nu.13.
Iudex debet ſibi interrogando certum ſcopum proponere quem contingat,lib.2.cap 6.nu.15.
Iudex debere per ſeipſum teſtes examinare,& quare,lib.1.capit.2.num.4.
Iudex poteſt ex cauſa examen teſtium notario cõmittere ibi.n.5.
Iudex quod obſeruare debeat circa perſonam teſtium examinandorum,lib.1.cap,2.nu.14.
Iudex ſecularis,an,& quando poſſit capi facere Clericum,lib.2.cap.1.num.12.
Iudex interrogans tria conſiderare debet,lib.2.c.2.num.12.
Iudex quæ conſiderare debet circa perſonam ſuam ibi.nu.13.
Iudex quomodo ſe debeat attingere ad examen reor.ibi.nu.14.
Iudex non debet eſſe timidus, neque temerarius in examinando vel ob nobilitatem, vel ob vilitatem perſo examinate, ratio quare,ibidem num.15.
Iudex non male facit vrbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo,lib.2.cap.2.num.16.
Iudex non debet habere familiaritatem cum reo,ibid.nu.17.
Iudex non debet,vti promiſſione impunitatis ad veritatem eruẽdam,ibid,num.19.
Authoris opinio circa prædicta,ibi.nu.20.

Iudex criminis naturam,qualitates,& circumſtantias diligenter debet poſſidere,ibi.nu.21.

iudex dum proceſſum fabricat illius ſummarium debet conficere,vt ſibi quodammodo pro ſpeculo inſeruiat ibi.nu.22.

iudex quid obſeruare debeat circa perſonam inquiſiti,vt interrogandi ſibi ſuppetat materia,lib.2.ca.3.nu.1.

iudex antequam abſoluat conſtitutum cum reo debet repilogare in vltimo interrogatorio omnia indicia, coniecturas, & iura pro fiſco facientia,lib.2.cap.6.nu.37.

iudex reum,qui incipiat fateri, non debet dimittere vſque quo eius confeſſionem integram non habuerit,ibid.nu.39.

Et ratio aſſignatur,ibid.nu.40.& 41.

iudex cuncta rimari debet, & rerum ordinem plena inquiſitione diſcutere,lib.5.cap.1.nu.11.

iudex,qui innocentem damnat,qui poſtea occiditur, non excuſatur a grauiſſima pœna,ibid nu.16.

iudex debet perquirere obiecta, quæ reus poteſt dare teſtibus examinatis,lib.2 cap.8.nu.5.

item cauſas obiectorum,& quibus fundamentis nitantur, ibid. num.6.

item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendum obiecta,ibid.num.7.

iudex aliquando altius exordiri debet; vt obiecta prædicta detegat ſuis interrogatorijs,ibid.num.8.

iudex omni curia vti debet, vt obiecta rei contra teſtes detegat, tollatque,ibid.num.11.

iudex debet interrogare reum de commercio familiaritate, conuerſatione fama,vita,& opinione, teſtium contra ipſum examinatorum,ibid.num.10.

iudex non tenetur,niſi copiam proceſſus decernere lib. 3. capit.1. num.26.

iudex copiam proceſſus dare non tenetur,niſi prius completus ſit, & legitimus,lib.3.c.1.nu.30.

iudex meminiſſe debet eſſe chriſtianum, & propterea debere eſſe moderatum,& miſericordiam in tormentis inferendis, lib.4. cap.1.num.6.

iudex

iudex curare omnino debet, neque iniuſtè torquere facit, ibidem, num. 31.

iudex debet eſſe quodammodo certum antequam ad torturam deuenias inquiſitum tale delictum commiſiſſe, lib. 4. capit. 1. num. 17.

iudex antequam reum torqueri faciat, debet illum monere ad veritatem fatendam, lib. 4. cap. 1. nu. 12.

Non debet tamen hoc caſu longius vagare, ſed ſtatim ad rem accedere, ibi. nu. 22.

Et debet recolligere omnia indicia, & coniecturas in proceſſu diſperſa, breuiſſime tamen, & quaſi per tranſennam, ibidem num. 23.

Et debebit obijcere reo ante oculos grauitatem indiciorum im poſſibilitatem amplius negandi atrocitatem tormentorum, quibus ſupponendus eſt, ibi. nu. 24.

iudex reum in tormentis poſitum poteſt pluribus ictibus, concuti, & quaſſari facere iuxta indiciorum, & perſona torta, ac delictorum qualitatem arbitrio ſuo, lib. 4. cap. 2. nu. 11.

imò etiam pondera, & comedes ferreos ad ipſius torti pedes appendi facere pro veritate eruenda ibi. nu. 12.

Cauendum tamen eſt in caſibus expreſſis, ibi. nu. 13.

iudex qualiter interloqui debeat quando mandat reum de tormentis, deponi, lib. 4. cap. 3. nu. 5.

iudex ſi videt reum in tormentis deficere quid facere debeat lib. 4. cap. 14. num. 1 & 2.

iudex non debet aſpernari motus, qui fiunt per reos pendentes in tormentis, ex quibus poſſit conijcere, quod in eis deficiat, ibid. num. 3.

Et ſigna quæ indicant reum tortum deficere in tormentis ibi. num. 4.

iudex non debet eſſe nimis credulus hauendo fidem ſignis indicantibus, quod reus in tormentis deficiat, ibid. num. 5.

iudex quid facere debeat ſi reus in tormentis oſtendit ſigna deficiendi in eis, vel obdormit, ibid. nu 7.

iudex debet eſſe circumſpectus, vt ne ſibi a reo impoſtura fiat, vel ne dum ei non credit illum nec tradat, ibid. nu. 8.

iudex

INDEX.

Iudex ſemper debet aſſiſtere dum reus manet in tormentis, ibid. num. 9.

Iudex cuius culpa vel negligentia reus moritur in tormentis non excuſatur a pœna extraordinaria pro modo culpæ, ibidem, numero 10.

Iudex poteſt vocari facere medicum ad effectum, vt inſpiciat reum deficientem, & refert an deſiſtendum ſit a tormentis, an vero vlterius progrediendum, ibid. nu. 11.

Et forma adhibendi tales medicos, & eorum relationes, ibid. num. 13. & 14

Iudex ſolet decernere in fine examinis recognitionem eſſe legitime factam, & ſententiam ſuis loco, & tempore exequendam eſſe lib. 6. cap. 1. nu. 14.

Aliqui tamen iudices dictum decretum non interponunt, ibidem num. 15.

Iudex non poteſt interpretari linguam externam quam reus loquitur, licet illam intelligat, lib. 6. c. 3. nu. 7. & ſeqq.

Iudex volens torquere bannitum recognitum ſuper ſocijs &c. proteſtari debet, & quare lib. 6. c. 3. nu. 4.

Iudex cauere debet, ne torquendo reum ſuper ſocijs, &c. illum interroget ſuper delicto principali, quia diceretur renunciaſſe proteſtationi factæ, lib. 6. c. 4. nu. 6.

Iudex antequam interroget bannitum, vel condemnatum debet proteſtari, & qualiter, & qua forma, libro 6. capitulo 1. numero 9. 10. & 13.

Iudicum, & notariorum quorundam peſſima practica in recipiendis teſtium dictis lib. 1. c. 2. nu. 9.

Iudices, & notarij qui non ſcribunt ea quæ teſtis dicit ad fauorẽ rei non ſunt immunes a crimine falſi, lib. 1. cap. 2. nu. 11.

Iudices arbitrio relinquitur quo teſtes veriſimiliter informati torqueri debeant, & qualis tortura ſit eis inferenda, lib. 1. cap. 4. num. 17. & 18.

Iudicis diligentia, & verſutia in interrogando plus operatur quã tortura ad veritatem eruendam, lib. 2. c. 2. nu. 5.

Iudices qui omiſſis debitis interrogatorijs, ſtatim ad torturam deueniunt non bene faciunt, & ratio quare, ibid. nu. 9.

Iudici

Iudici familiaritas cum reo eſt euitanda,lib.2.c.2.nu.18.
Iudices mali ſunt qui non faciunt fieri mentionem de omnibus actibus,quos faciunt cum reo,lib.4 cap.8.nu.12.
Iulianus Sanctarellus de Saxoferrato, & Lælius de Syndicis Ro. Actuarij in Curia Reuerendiſſ. Gubernatoris V. [illegible] qualiter fuerint ſoliti ſeruare terminos contra contumaces,l.5.c.2.n.9
Et bonorum vſum author approbat,ibid.nu.10.
Iuramentum de veritate dicenda præſtari debet per teſtes lib.1. cap.2.num.38.
Et de iſta præſtatione iuramenti debet mentio fieri in examine,ibi.,num.39.

L

Laus examinantis in quibus conſiſtat,lib.2.cap.2.nu.4.
Leguntur quandoque reis in eorum faciem depoſitiones teſtium,& ſociorum criminis,lib.2.c.8.nu.1.
Legitima indicia extare debent, vt monitorium, ſeu inquiſitio tranſmitti poſſit,lib.5.cap.1.nu.5.
Legitima indicia qualia eſſe debeant hoc caſu,ibi.nu 6 & ſeqq.
Lelius de Sindicis, & Iulianus Sanctarellus actuarij in Curia Reuerendiſſ.C. Almæ Vrbis Gubernatoris viri multum practici qualiter fuerint ſoliti ſeruare terminos contra contumaces,lib.5.cap.2.num.9.
Et horum opinionem author approbat,ibid.nu.10.
Literæ remiſſoriales,an poſſint concedi pro repetendis teſtibus,& qu[illegible]d [illegible]ndum,lib.3.c.2.nu.14.
Loci Ciceronis dantes materiam iudici interrogandi reos,lib.2. cap.3.num.6.
Loci coniecturam qui ſint in primis,lib.2.cap.5.nu.22.
Loci argumentorum ſecundum Ciceronem,lib.2.c.5.nu.15.

M

Mandati de capiendo duplex forma,lib.2.cap.1. num.15. & 18.

Maria.

Digitized by Google

INDEX.

Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur, li. 3.c.1.nu.25.& lib.4.cap.7.nu.6.

Materia interrogandi ex perſona rei elicitur ab ijs, quæ ſunt corporis munera, & quæ ſint iſta, lib.2.cap.3.nu.1.& 2.

Item ab ijs, quæ ad animum pertinent, & quæ ſint, ibi.num.3.

Item ab ijs, quæ ſunt fortunæ munera, & quæ ſint, ibi.nu.4.

Materia interrogandi, deducitur ex ijs conſiderationibus, quæ fieri poſſunt ante, in, & poſt delictum, & quæ ſint, ibidem nu.5.

Materia interrogandi deducitur ex locis Ciceronis, & quæ ſint, ibid.num.6.

Medici aliquando adhibendi ſunt, vt videant reum tortum deficientem, & referant, an à tortura ſit deſiſtendum an vero vlterius progrediendum, lib.4.cap.14.nu.12.

Et forma adhibendi tales Medicos, & eorum relationis, ibid. num.13.& 14.

Mendacium eſt non leue indicium contra mentientem, lib.2.c. 10.num.10.

Mentio fieri debent in examine quod reus difficiebat in tormentis, & quomodo, lib.4.c.14.nu.1.

Mentio fieri debet de quibuſcunque actibus qui fiunt à iudice cũ reo in ipſo examine, lib.4.c.8.nu.4.

Et mali iudices ſunt, quid non faciunt, ibid.nu.13.

Michaelangelus Sorbolongus Euroſempronienſis laudatur, lib.3. cap.1 num.14.

Monitorium debet facere mentionem de delictis, quæ intentantur contra reum, cui tranſmittitur, lib.5.c.1.num 3.

Monitorium, vt tranſmitti poſſit legitima debent indicia præcedere, & quæ ſint, lib.5.cap.1.nu.1.& ſeqq.

Monitorium debet legitime exequi, alias omnia, quæ ſequerentur, eſſent ipſo iure nulla lib.5.c.1.nu.17.

Monitorium, ſiue inquiſitio qualiter exequi debeant, vt dicatur legitime facta executio, ibid.num.19.

Monitorium exequi debet ſecundum ſtylum, & conſuetudinem locorum, in quibus formatur, ibid.nu.21.

Monitorium præcedere debet probati corporis delicti, ibidem, numero 22.

Moni-

Monitorium, quod ſecundum ſtylum Vrbis formatur, quas ſolennitates habere debeat, ibid. nu. 23.

Monitorio executo fit relatio executionis, ſeruantur termini, deinde reus contumax condemnatur, ibid. nu. 24.

Monitoriorum indicia qualia eſſe debent, ibid.

Monitoria quando minime efficiant, ibid.

Monitoria pœnalia ſunt vtiliora Fiſco, quam bonorum confiſcatio ibidem.

Monitorijs, quando Senatus vtatur, ibid.

Monitoria ſunt in Vrbe, extra vero inquiſitiones, lib. 5. capit. 1. num 25.

Mulieres non debent cum dedecore ad carceres trahi, & debent poni ſeparatim a viris, vel in aliquo loco, extra carceres in honeſta cuſtodia, & cum cautione, libro 2. capitulo 1. num. 21.

Mutus, vide infra in verbo Teſtis mutus, & ſupra in verbo, Bannitus.

N

NEmo debet dupli ci onere grauari lib. 3. cap. 2. nu. 15.

Nobilitas perſona examinata non debet facere iudicem timidum in examinando lib. 2. c. 2 nu. 16.

Nobilem tamen ſi vrbanius tractet iudex non malefacit ibidem num 17.

Nomen occiſi de neceſſitate non requiritur, ſufficit enim quod conſtet de corpore, lib. 1. c. 1. nu. 27.

Nomina teſtium antequam fiat proteſtatio de habendis teſtibus pro repetitis an ſint edenda Schol. lib. 3. cap. 1. nu. 37.

Notarius qualis eſſe debeat, lib. 1. c. 2. nu. 6.

Notarij, Iudices, & Fiſcales, debent eſſe Procuratores veritatis, non autem miniſtri paſſionem alicuius, d. c. 2. nu. 7.

Notariorum. & Iudicum quorundam peſſima practica in recipienda teſtium dictis, lib 1. c. 2. nu. 9.

Notarij, & Iudices, qui non ſcribunt ea, quæ teſtis dicit a fauorem rei, non ſunt immunes à crimine falſi, li. 1. c. 2. nu. 1.

Nota-

Notarius ſi intelligat nutus & ſigna muti, vel ſurdi, & vel linguam non habentis, aut extraneo idiomate loquentis, non eſt opus interpretibus pro illis examinandis, lib. 1. capit 6. numero 4.
Notarius debet facere mentionem de omnibus actibus, quos Iudex facit cum reo in examine, lib. 4 c. 8. nu. 4.
Notarius quæ annotare debeat reo in tormento vigiliæ permanente, lib. 4. c. 10. num. 3.
Notarius debet facere mentionem in proceſſu ſi reus in tormentis deficiat, lib. 4. cap. 14 nu. 1.
Et quæ debet exprimere, & qua diligentia annotari facere ibidem, num. 2.
Notarius poteſt interpretari nutus, & ſigna muti, vel ſurdi examinati, item ſermonem externi ſi illa intelligat per ſe ipſum, alias adhibendi ſunt interpretes, lib. 6. capitulo 3. numero 6. & ſeqq.
Notarius debet annotare ſigna, & nutus, quos facit Iudex interrogando, & eos quibus vtitur reus reſpondendo, ibidem, num. 5.
Obiecta quæ reus poteſt dare teſtibus contra ſe examinatis Iudex debet perquirere, lib. 2 cap. 8 nu. 5.
Item cauſa obiectorum, & quibus fundamentis nitantur ibidem num. 6.
Item qualitates, & circumſtantias opportunas ad elidendũ obiecta, ibid. num. 7.
Obiecta debet Iudex ſuis interrogatorijs detegere aliquando altius exordiendo, ibid. nu. 8.
Obiecta rei contra teſtes Iudex omni cura debet detegere & elidere, lib. 2. c. 8. num. 11.

O

Officium teſtis eſt publicum, ideo teſtes compelli poſſunt ad teſtificandum, lib. 1. c. 3. nu. 1. & 3.
Officium ſuum Iudex quomodo adminiſtrare debeat, lib. 2. cap. 5. num. 17.

Offi-

I N D E X.

Officium Iudicis vide ſupra Iudex.
Omnia non debent eodem modo inchoari, geri, aut abſolui, li. 2. *cap.* 5. *num.* 2.
Onere duplici nemo debet grauari, lib. 3. *c.* 2. *num.* 13.
Opinio vehemens contra aliquem ex probabilibus argumentis reſultans ſufficit ad tranſmittendum monitorium, ſiue inquiſitionem, lib. 5. *cap.* 1. *num.* 7.
Ordo interrogatoriorum formandorum cum mutabilis ſit non facilè doceri poteſt, lib. 2. *cap.* 5. *nu.* 33.
Ordo requiritur in compoſitione interrogatoriorum, ibidem, numero 33.

P

Pecunia eſt ſecundus ſanguis hominis, lib. 5. *cap.* 1. *nu.* 14.
Periculum ſi ſit in mora vide infra ſuſpectus
Periti adhibendi ſunt ad iudicandum ea, quæ, quæ regulariter non cadunt ſub iudicio Iudicis, l. 1. *c.* 1 *nu.* 18.
Periti videre debent corpus, in quo delictum præſumitur commiſſum, ibid. num. 19
Periti debent deponere cum iuramento, ibi num. 20.
Periti debent deponere de eorum iudicio, & credulitate, non autem præcisè de veritate, ibid. num. 21.
Peritis eſt omnino credendum, ſed eorum iudicium per Iudicem debet bene perpendi quantum fidei ſit illi habendum, ibidem num. 22.
Peritis in arte credendum eſt lib. 2. *c.* 10. *nu.* 5.
Perquiſitio fieri ſolet in domus reorum, vt videatur an aliquid reperiri poſſit; quod iura fiſci fundet, vel adiuuet, lib. 1. *cap.* 5. *num* 3.
Et multa exempla ponuntur, ibi. nu. 4.
Perquiſitio prædicta ſæpe indicat delinquentes, & veritatem aperit delictorum, ibid. num. 5.
Perquiſitio prædicta qua circumſpectione, & deligentia fieri debeat, ibid. num. 6.
Et quod poſſit Iudex mandare amoueri ea quæ faciunt pro

fiſco

fiſco præuia illorum annotatione,ibi.nu.7.
Et quomodo facienda ſit dicta annotatio,ibidem.n.8.
Et quare adhibenda in facienda annotatione prædicta, ibidem,numero 9.
perquiſitionis huiuſmodi forma,ibi.n.10.
perſona teſtium examinandorum,ſunt perpendenda, & quid obſernandum circa illos,lib.1.cap.2.n.14.
perſonæ priuilegiatæ quæ ſint,li.2.c.1.n.9.
Et an capi poſſunt,ibid.n.10.
perſonarum acceptatio non debet eſſe penes Iudicem, lib.2. cap.2.numero 16.
perſonarum qualitas etiam modum, & normam interrogandi ſubuiniſtrat,lib.2.c.3.nu.7.& c.4.nu.3.
perſona grauis qualiter examinandi,lib.2. cap.3.nu.8.
perſona leuis, & ſimplex qualiter examinanda, ibidem numero 9.
perſona docta quomodo examinanda,ibid nu.10.
perſona pertinax, ſuſpecta, vel verboſa quomodo examinanda, ibidem numero 11.
perſona timida,vel ambitioſa quomodo examinanda ſit,ibidem num.12.& 13.
perſona ſolita delinquere quo ordine ſit examinanda ibidem numero 14.
perſonæ, a quibus tortura inchoari debet enumerantur non nullæ,lib.4.c.6.nu.3.
perſona vilis, & timida cum nobili, & potente non eſt confrontanda,& ratio quare,lib.2.c.9.nu.16.17.& 18.
pertinax ſuſpectus,& verboſus quomodo ſit examinandus,lib.2. cap.3.nu 11.
practica quid obſeruet quando dubitatur, an teſtis confrontatus poſſit repeti ſuper interrogatorijs rei,libro 2. capitulo 9. numero 38.
practica peſſima quorumdam iudicum, notariorum in recipiendis teſtium depoſitionibus,lib.1.c.2.n.9.
præſumitur quilibet bonus,& non immemor ſalutis æternæ,lib. 2.cap.8.num.9.& 10.

princi-

Principio examinis, quæ exprimenda ſint, li. 1. c. 2. num. 40.
principium examinis, ſiue conſtituti reorum quomodo concipiendum ſit, & quæ reo ſint exprimenda, lib 2. cap. 6. num. 1 forma illius num. 2.
Et ſecundi conſtituti forma, ibid. nu. 28.
probatio plena vbi haberi non poteſt ſufficiunt indicia, & coniecturæ ad faciendum conſtare de corpore delicti, quando delictum eſt facti tranſeuntis, lib. 1. c. 1. nu. 5.
probationes non ſunt ſumendæ de domo rei, lib. 1. c. 5. n. 2.
Fallit in criminalibus de conſuetudine, ibi. nu. 2.
proceſſus dum fabricatur illius ſummarium conficere debet. Iudex, vt ſibi inſeruiat quaſi pro ſpeculo, lib 2. c. 2. n 23.
proceſſus, vide ſupra in verbo Copia proceſſus.
proceſſus dicitur legitimatus, ſi reus habet teſtes curiæ pro rite, & rectè examinatis, lib, 3. cap. 1. nu. 46.
promiſſio impunitatis. Vide ſupra, Iudex.
proteſtari debet Iudex, quando reum torquet ſuper alijs delictis, & ſocijs, & quomodo, lib. 4. c. 2. n. 10.
proteſtari debent Iudex volens torquere bannitum recognitum ſuper ſocijs, &c. ratio quare, li. 6. c. 4. n. 4.
proteſtari debet Iudex antequam incipiat interrogare bannitum, & condemnatum, lib. 6. cap. 1. n. 9.
proteſtatio autem prædicta qualiter fieri debeat ibid, nu. 10.
Et forma dictæ proteſtationis, ibid, nu. 13.
proteſtatio fiſcalis aſſiſtentis ad examen reorum quomodo concipienda ſit, lib 2. c. 6. nu 35 & 36.
publicato proceſſu poteſt teſtis confrontatus denuo repeti ſi non fuit ſufficienter interrogatus in confrontatione, & rei dolus abſit, lib. 2. c. 9. nu. 35. & 36.

Q

QValitas perſonarum etiam modum, & normam interrogandi ſubminiſtrat, lib. 2. ca. 3. n. 7. & ſeqq.
Qualitas perſonarum, delictorum, & indiciorum attenda eſt in examinibus faciendis, li. 2. c. 5. num. 3.

Qualitates delictorum ſunt conſideranda,lib.2.c.4.nu.5.
Qualitates; & circumſtantia factorum debent a iudice ſumma diligentia explorari,lib.2.c.6.n.8.& ſeqq.
Quilibet præſumitur non immemor ſalutis æternæ lib.2.capit.8. num.9.
Quilibet præſumitur bonus,ibi.n.10.
Quomodo incipienda, quomodo tractenda, quomodo perficienda cauſa ſint,lib.2.c.p.5.nu.1.
Quod in alterius probationem inducitur ipſum prius probandum eſt,lib.a.cap.6.n.u.19.

R

Ratificatio confeſſionis facta in tormentis qualiter accipi debeat,lib.4.c.5 num 6.
Ratificatio confeſſionis debet accipi die ſequenti,& qualiter hoc intelligatur,ibi.nu.5.
Ratificans reus eſt a iudice commonendus, vt dicat veritatem & caueat a mendacijs ibi.nu.7.
Ratificatione accepta ſtatuitur reo terminus ad faciendum ſuas defenſiones,lib.4.c.5.n.8.
Ratificare recuſans confeſſionem iam factam debet denuo torqueri vt ad dictam confeſſionem reuertatur,etiam ſi alia non ſuperueniant indicia ibi.nu.12.
Facienda tamen eſt iudicum quorundam ſæuitia, qui tandiu reum in tormentis detinent,donec in confeſſione perſeueret,ib. num.14.
Ratificationis recipienda forma,lib.4.cap.5.nu.1.
Ratificatione accepta poteſt reo confeſſio tortura inferri ſuper ſocijs,complicibus,& alijs delictis,ibi.nu.7.
Et tunc non debet iudex aſſignare ei terminum ſtatim poſt acceptam ratificationem, ſed prius vlterius progredi, ibidem num.8.
Ratio,& cauſa ſunt anima animans dictum teſtis lib.1.cap.2. num.16.
Ratio ſcientia,vide ſupra Cauſa.

Ratio

Ratio quare pauci Criminaliſtæ reperiuntur bene formantes proceſſum,lib.2.cap.2.num.7.

Recognitio banniti,vel condemnati.Vide ſupra,in verbo,Bannitus.

Recognitio muti & ſurdi neſcientis ſcribere quæ ſit per nutus, & ſigna,non eſt tuta,neque ſufficiens ad effectum exequendi Sententiam,li.6 cap.3,nu.15.

Regula certa dari non poteſt circa modum procedendi ad capturam,lib.2.cap.1.nu.7.

Item nec circa perſonas capiendas,ibid.nu.8.

Regula certa interroganda tradi non poteſt,& quare,lib.2. cap.2.num.11.

Rei de domo probationes ſumendæ non ſunt,vide ſupra Probationes.

Rei ſtantibus in tormentis cauendum eſt ab expreſſione ſpeciarum & circumſtantiarum,lib.2.c.5.nu.24.

Et ratio adducitur quare,ibid nu.25.

Quando tamen bonum eſt aliquas exprimere circumſtantias,ibidem num.27.

Ideo erit hoc arbitrio Iudicis relinquendum,ibid.nu.28.

Conſilium authoris circa prædicta,ibi.nu.29.& 30.

Et idem obſeruandum eſt circa ſocios nominandos ibi.n.31.

Quod declara,vt ibid.num.32.

Rei ſunt pluries examinandi, & conſtituendi, lib.2. cap.6. numero,27.

Rei qui torquentur debent innocentiæ vel ſupplicio incolumes ſeruari,lib.4.cap.n.7.

Rei confeſſi,vide ſupra,Confeſſi.

Rei in tormentis aliquando ſolent malitioſe fingere in illis ſe deficere,lib.4.cap.14.nu.6.

Rei debent interrogari in genere de ſocijs, &c. & alijs delictis, euitetur ſuggeſtio,lib.6.cap.4.n.10.

Rei reſponſiones,omnes ſermones,& verba in tormentis prolata, imò ſuſpiria,& lachrimæ ſunt per Notarium annotanda, lib.4.cap.2.nu.3.

Rei interrogandi ſunt de comercio,familiaritate,fama, vita,&

opinione teſtium contra ipſum examinatorum,lib.2.capit.8. num.12.

Rei publicæ intereſt maleficia puniri,& prouinciam Expugnare malis hominibus,lib.1.cap.3.nu.2.

Remedia contra torturam ſolent quandoque a reis procurari lib. 4.cap.7.num.1.

Remedia contra torturam experientia docuit non eſſe prorſus inania,ibidem nu.2.

Remedia contra torturam vt inania reddat Iudex inuigilare debet,ibidem num.3.

Remedia contra torturam ex quibus rebus conſtare ſoleant, ibidem num.4.

Remedijs contra torturam quibus alijs remedijs Iudex occurrere debeat,num.5.

Remedium contra remedia ad torturam adiuenta potentiſſimũ eſt abraſio pilorum in toto corpore,ibi.num.6.

Remedij contra torturam valde mirabis exemplum, lib.4.cap. 7.num.12.& 14.

Remedia contra torturam aliquando conſiſtunt in verbis memoria commendatis,lib.4.cap.7.nu.15.

Et quomodo Iudex occurrere illis valeat,ibid.nu.16.

Repetitio torturæ Vide infra,in verbo Tortura.

Repetitio torturæ contra recuſantem ratificare confeſſionem factam in tormentis poteſt fieri vſque ad tertiam vicem: ſed qua conſideratione,lib.4.cap.5.num.14 & 15.

Imo aliquibus caſibus etiam vſque ad quartam vicem repeti poteſt quod Author rariſſime,& non niſi in aliquo atrociſſimo caſu faciendum ſuadet,ibi.nu.16.

Et quid faciendum reo ratificante,vel non ratificate,ibidem, num.17.

Repetitiò teſtium an poſſit fieri per literas remiſſoriales, vel per Commiſſarium ad hoc tranſmiſſum,an verò euocandi ſint teſtes ad curiam lib.3.cap 2.num.14.

Author vidit varia ſuper hoc reſolui,& ſemper arbitrio Iudicis modo commiſſarium, modo literas fuiſſe tranſmiſſas, modo teſtes euocatos,ibid.nu.15.

Repeti-

Repetitio fieri debet cum omnibus qualitatibus,quæ requiruntur, vbi tales teſtes nunquam alias fuiſſent examinati, ibidem, num.16.
Repetitio teſtis qui depoſuit in tortura, debet pariter accipi in tortura,ibid.num.17.
Precedere autem debet hanc ſecundam torturam ratificatio eorum,quæ fuerunt depoſite in prima tortura ibid.n.18.
Repeti debet teſtis.Vide ſupra Confrontatus teſtis.
Repetitionis ſapienda expenſas author vidit à fiſco ſubminiſtrari,ſi ad herens fiſco idoneus non ſit,li.3.c.2.nu.9.
Hac tamen obſeruantia authori non placet, & quæ ſit eius opinio cum ratione adducta,ibid.nu.10.11.12.& 13.
Repetitio teſtium,vide ſupra Confrontatio.
Repetitio teſtium ſit quandoque per Commiſſarium tranſmiſſum,vel per literas remiſſoriales ſecundum quod Iudici videtur,lib.3.cap.1.nu.51.
Repetitione teſtis opus non eſt nec, eius confrontatione vbi ſequitur confeſſio rei, quia hæc legitimant proceſſum informatiuum,lib.3.cap.1.nu.10.
Repetitio teſtium qualiter recipienda ſit,lib.3.c.2.n.1.
Repetitionis recipiendæ forma,ibid.n.2.
Repetitio teſtium ad cuius inſtantiam facienda ſit,diſtingue vt lib.3.cap.2.num.4.
Repetitio teſtium an facienda ſit expenſis fiſci,an verò ipſius rei, diſtingue,vt ibi nu.5.
Repetitio teſtium in vrbe quando reus nollet habere teſtes pro ritè,& rectè examinantis,cuius expenſis fieri debeat fiſci an rei, ibid.num.6.
Et author vidit ſemel hanc quæſtionem de facto valde controuerti,tandem fuit tranſmiſſus Commiſſarius expenſis fiſci,licet contradixiſſet fiſcalis,ibi.nu.7.& 8.
Reſponſiones reorum debent recipi, & ſcribi vulgariter per notarium,prout per reum dantur,& ibi habes formam;lib.2.cap.6.num.4.
Reſponſionibus reorum quæ debeat Iudex opponere vt illas elidat, lib.2.cap.6.num.13.

Reſponſiones reorum ſunt integre ſcribendæ etiam quod aliquà videantur nihil operari,& quare,ibid.nu.14.
Reſponſio rei dicitur data iuxta tenorem interrogatorij iudicis, lib.6.cap.4.nu.9.
Reſponſio,vide Reus.
Reo in tormento vigiliæ manente,quæ notare debeat notarius,li. 4.cap.10.num.3.
Reo in tormentis deficiente debet de hoc actu mentio fieri in proceſſu,lib.4.cap.14.n.1.
Et notarius debet exprimere tam modum deficiendi, quam depoſitionis a tormentis.
Item, & remediorum, quæ tali reo deficienti adhibentur ibidem,nu.2.
Reo in tormentis deficiendi ſigna oſtendente quid facere debeat Iudex,lib.4.cap.14.nu.7.
Alia vide in hoc propoſitum in verbo Iudex.
Reo confeſſo qui ratificauit eſt aſſignandus terminus ad dicendum contra confeſſionem etiam non petenti,lib.4.cap.15.nu. 3 & 6.
Reorum obiecta. Vide obiecta,& in verbo Iudex reorum.
Reo nolent reſpondere quia allegat Iudicem ſuſpectum quid faciendum ſit,lib.2.c.7.n.19.
Et conſilium authoris eſt quod Iudex ſtatim abſtineat ibidem,num.20.
Rei Almæ vrbe non coguntur habere teſtes pro rite, & recte examinatis,lib.3.cap.1.n.43.
Et ponuntur ad largam cum termino, &c. & datur eis copia proceſſus informatiui,aliter non legitimatis teſtium dictis ibidem nu.44.
Et rationem adducit author quare vigeat iſte ſtylus in Vrbe, ibidem num.45.
Reus vt quis dici poſſit quæ requirentur,li.1.c.2.n.1.
Reus captus examinari debet ſuper ijs, de quibus imputatur lib. 2.cap.2.num.1.
Et circa huiuſmodi examen eſt maxima cura inuigilandum ibidem num.2.

Reus

INDEX.

Reus tenetur ſtricte reſpondere in interrogatorijs ſibi factis li. 2. cap. 5. num. 5.
Reus eſt conuincendus ſcripturis, inſtrumentis, & depoſitionibus teſtium, lib. 2. cap. 5. nu. 9.
Et ſi deſinet ad coniecturas deueniendum eſt, ibid num. 10.
Reus dicens ſe ſcire cauſam ſuæ carcerationis, qualiter ſit interrogandus ulterius, lib 2. cap 5. nu. 7.
Reus ſi recenſeat ſeriem facti à principio ad finem debet poſtea opportunis interrogatorijs cogi ſupplere, recenſere, & declarare quæ non clare non integre dixit, aut animo omiſſit. lib. 2. cap. 6. num. 8. & 9.
Etiam circa qualitates & circumſtantias, ibi nu. 10.
Reus, qui incipit fateri, non debet dimitti, donec omnia faſſus fuerit, lib. 2 cap. 9. nu. 39.
Et ratio quare, ibid. num. 40 & 41.
Reus reſpondens, & dum fateatur non eſt interrumpendus, & ratio quare, lib. 2. cap 6 num. 42.
Reus recuſans reſpondere Iudici, an poſſit cogi, lib. 2. cap. 7. numero 1.
Et quid facere Iudex, ibid. num. 2.
Et quibus remedijs cogi poſſit ad reſpondendum, ibidem, numero 2. & 9.
Et quando dicatur recuſare reſpondere, ibi nu. 4.
Reus per verba clara, & præciſa reſpondere tenetur, ibidem, num. 5.
Reus recuſans reſpondere cogitur frequentius per torturam ad reſpondendum, lib. 2. cap. 7 num. 8.
Et quæ indicia precedere debeant ad effectum prædictum ibidem, num 9.
Reus legitimam cauſam allegans quare nolit reſpondere non eſt cogendus, lib. 2. cap. 7. nu. 10.
Idem ſi prius non conſtat de delicto, ibid. nu. 11.
Reus poteſt cogi reſpondere non ſolum quando interrogatur ſuper facto ſubſtantiali, ſed etiam ſi interrogatur ſuper qualitatibus ſubſtantialibus, de quibus veriſimile eſt ipſum poſſe recordari, ibi. num. 12.

Reus, quia vna vice interrogatus reſpondit, an ſi denuo ſuper eiſdem interrogetur, & nolit reſpondere, cogi poſſit, ibidem numero 13.

Arbitrio Iudicis hoc relinquitur, ibidem nu. 14.

Reus ſuſpectus cogi poteſt reſpondere denuo ſuper iis, ſuper quibus alias reſpondit, lib. 2. cap. 7. n. 15.

Præſertim ſi Fiſcalis inſtet quod cogatur, ibid. nu. 16.

Reus eſt interrogandus, nunquid teſtes examinati contra ipſum, ſint ſibi noti, amici fide digni, vel è contra, lib. 2. capit. 8. num. 2.

Et poſſunt ei nominari aliqui, qui examinati non fuerint ibidem, num. 3.

Et ita interrogandus eſt, vt neſciat illos fuiſſe examinatos contra ſe, ibidem num. 4.

Reus poteſt cogi, vt ſcribat ad effectum, vt poſſit fieri confrontatio manus, & quid Iudex obſeruare debeat circa hoc, lib. 2. ca. 10. num. 7 9. & 11.

Reus complere proceſſu informatiuo ponitur ad largam, lib. 3. c. 1. num. 1.

Et ſibi aſſignatur terminus ad faciendum ſuas defenſiones & decernitur copia proceſſus eiuſque aduocati, & procurates audiuntur, ibid. num. 2.

Reus debet declarare ſe velle habere teſtes, & vide ſupra in Verbo Copia proceſſus.

Reus citari ſolet in Vrbe inſtante fiſco ad declarandum an velit habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, lib. 3. cap. 1. nu. 47. Et ſi dicat quod non, citatur deinde ad videndum illos repeti & ad dandum interrogatoria, ſi dare intendat, alias videndum mandari repeti ſine, ibi. nu. 8.

Reis interrogatoria vide ſupra Interrogatoria teſtibus.

Reus declarans ſe velle habere teſtes pro ritè, & rectè examinatis, poteſt re integra talem declarationem reuocare lib. 3. cap. 1. num 39.

Reus ſubſtinens torturam nihil fatendo abſolui debet cum clauſula tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis, li. 4. cap. 4. nu. 8.

Vel

Vel relaxari cum cautione de ſe repræſentando,ibi.n.9.
Aliquando etiam ex cauſa in pœnam extraordinariam damnari poteſt,ibidem,num. 10.
Reus confeſſus vel conuictus in aliqua parte quomodo ſit torquendus,lib.4.cap.8.nu 2.
Reus in tortura pendens quandoque inſtat vt deponatur,& quid tunc fieri debeat,ibi.nu.3.
Reus poteſt deducere, & probare contra propriam confeſſionem lib.4.cap. 15*.num.* 4.
Imo poteſt illam reuocare probando erroneam, ibi.n.5.
Reus qui tortus ſuper alijs alia delicta faſſus fuit,debet illa pariter ratificare,lib 4.cap. 15*.nu.* 10.
Reus tortus ſuper alijs, &c. ſi dicat delictum principale de quo eſt confeſſus vel conuictus non commiſiſſe quomodo debebit ſcribi eius reſponſio,lib 6*.cap* 4*.num* 11.
*Reus donec fabricatur proceſſus informatiuus manere debet in ſecretis carceribus, deinde ponitur ad largam, vt facere poſſit ſuas defenſiones,lib.3.cap.*1*.nu.*20.
*Reus aliquando retinetur in ſecretis carceribus etiam quod aſſignetur ſibi terminus ad faciendum ſuas defenſiones,& quando,ibidem num.*2.
Datur tamen,& facultas alloquendi quoſcunque cum preſentia alicuius deputati,ibi.nu. 22.
Reus ſi poſtquam tormentis eſt applicatus appellat,non eſt audiendus,lib.4.cap 1*.num.*28.
*Reus tormentis applicatus potens ſibi dare copiam indiciorum cum termino ad illa ciuiliter purgandum an, & quando audiendus ſit,ibid.num.*29.
Reus torquendus non debet potum, neque cibum ſumpſiſſe ante torturam,& per quantum tempus ante torturam,& ibid.numero 30.
Reus pendens in tortura debet interrogari de omnibus ijs,de quibus contra ipſum extant indicia,lib 4*.c.*1*.nu.*11.
*Reus faſſus in tormentis delictum poteſt in eiſdem tormentis interrogari de cauſa,vnde motus fuit ad delinquendum ibid. num.*4.

Item

Item de alijs delictis per ipſum veriſimiliter commiſſis; ibid. num. 3.

Item de ſocijs, & complicibus, ibid. num 6.

Præſertim ſi delicta ſint talia, quæ non ſoleant, vel non poſſint veriſimiliter committi ſine ſocijs vel reus eſt alias malæ vitæ, conditionis, & famæ, & ſolitus delinquere. ibidem numero 7.

S

SAlutis æternæ quilibet præſumitur memor, lib. 2. cap. 8. numero 9.

Scelus in Delictis Vide ſupra Iudex.

Scelere non reperto in ijs delictis, in quibus poteſt ineſſe & non ineſſe ſcelus ſilere debet proceſſus, li. 1. cap. 1. nu. 17.

Scopum ſibi Iudex proponere debet in interrogando, lib. 2. cap. 6. num. 15.

Scriptura vide ſupra in verbo Comparatio.

Sententia exhibenda bannito. vide ſupra Bannitus.

Seruus cum domino non eſt confrontandus, & ratio quare, lib. 2. cap. 9. num. 16.

Signa, quæ indicant reum tortum deficere in tormentis, lib. 4. ca. 14 num. 4.

Socij criminis an ſint nominandi reo examinato, lib. 2. cap. 5. numero 31. & ſeqq

Socij criminis ſunt teſtes inhabiles, & detrahitur illis, de fide. poſſunt tamen confrontari cum nominato, lib. 2. cap. 6. numero 10.

Socijs criminis cum reo nominato confrontatio qualiter fieri debeat, lib 2 cap. 9. num. 12.

Solitus delinquere quo ordine examinandus ſit per Iudicem, lib. 2. cap 3. nu. 14 & lib. 4 cap. 2. nu. 7.

Stellionatus crimen omnia comprehendit crimina non nominata, lib. 1. cap 4. num. 4.

Stylus loci attendendus eſt circa modum procedendi contumaces, lib. 5. cap. 2. num. 11.

Suborna-

Subornatus præſumitur teſtis, qui recedit à depoſitione magis veriſimili,lib.1.cap.4.nu.8.

Subſcriptio teſtis in examine qualiter concipienda ſit, lib.1.cap.2.num.43.

Subſcribens conſentire videtur ijs,quæ continetur in ſcipiura,cui ſubſcribit,lib.6.nu.31.

Subucula ſuperſtitiosè confecta per remedio contra torturam quam Author dicit ſe vidiſſe,lib.4.cap.7.num.8.

Suggeſtiones ita ſunt vitanda,vt non modo culpa, ſed ſuſpicio culpa abeſſe appariat,lib.2.cap.5. num.26. & lib.4. capitulo 5. nu.18.

Summarium proceſſus vide ſupra in verbo Proceſſus.

Surdus vide infra in verbo Teſtis mutus.

Suſpectus quod delictum commiſerit poteſt carcerari, vel cogi præſtare cautionem de ſe repræſentando,etiam quod prius,non conſtet de corpore delicti,lib.1.c.5.num.10.

Suſpectus,pertinax, & verboſus quomodo examinandus ſit lib.2.cap.3.num.11.

Suſpectus Iudex per reum allegatus quid facere debeat, ſi propterea nolit reus reſpondere,lib.2.cap.7.num.19.

T

TEmpus detinendi reum in tormentis iuxta qualitatem indiciorum delictorum, & perſonarum ſupputari debet, lib.4.cap.3.num.3.

Terminus ad faciendum ſuas defenſiones conceditur reo, & decernuntur copia proceſſus, & audiuntur procuratores, & aduocati,lib.3.cap.1.num.2.

Terminus ad ſe defendendum ſolet ordinariè concedi trium dierum,lib.3.cap.1.num.23.

Terminus ad faciendum ſuas defenſiones ſtatuitus reo poſt ratificationes accepta,lib.4.cap.5.nu 8.

Terminus reo confeſſo, qui ratificauit, aſſignari debet ad dicendum contra confeſſionem etiam non petenti,lib.4.cap.15.num.3 & 6.

Ter.

INDEX.

Termini ad ſententiam qualiter ſeruandi ſint, & quomodo enumerari debeant dies, lib. 5. c. 2. nu 5.

Termini reo, integri eſſe debent, ibidem nu. 6.

Termini qualiter hodie ſeruentur contra contumaces in aliquibus Curijs, ibid. n. 7 & vide nu. 8.

Teſtes ſunt examinandi pro informatione Curiæ, & ad quem effectum, lib. 2. cap. 2. num. 2.

Teſtes deberent examinari per ipſumet Iudicem, lib. 1. cap. 2. nu. 4 5. 12. 15. 22. & 23.

Teſtes infames non probant, niſi prius purgata per torturam infamia nota, lib. 1. cap. 2. nu. 2.

Teſtes conſanguinei, affines, & amici in delictis occultis ſunt præcipuè examinandi, lib. 1. c. 2. n. 30.

Teſtes examinandi debent prius moneri, vt veritatem dicant, lib. 1. cap. 2. num 36.

Teſtes debent deponere cum iuramento, ibid. n. 38.

Teſtes compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum, lib. 1. capit. 3. num. 3.

Teſtes quibus modi compelli poſſunt ad teſtimonium ferendum ibidem num 7.

Teſtes an ſint euocandi, an tranſmittendus Commiſſarius, vel litera remiſſoriales danda pro examinandis teſtibus attenditur conſuetudo loci, lib 1. cap. 5 num. 9.

Teſtes aliquando torquentur ex varijs cauſis, & quæ ſint, cauſæ, lib. 1. cap. 4. nu. 1.

Teſtis veriſimiliter informatus dicitur ille qui tempore commiſſi delicti fuit in loco delicti commiſſi, & potuit videre, & negat adfuiſſe, vel vidiſſe lib. 1. cap. 4. n. 10.

Teſtis mutus, ſurdus, vel lingua carens, quomodo examinandus, lib. 1. cap. 9 num. 1.

Teſtium depoſitiones qualiter, & quomodo legenda ſunt reis in faciem, lib 2. cap. 5. num. 23.

Teſtis, qui depoſuit in tortura, debet etiam repeti in tortura. lib. 3. cap. 2. num 17.

Timidus quomodo examinari debeat per Iudicem, lib. 1. cap. 4. num. 12.

Titulus

Titulus criminis eſt in primis inueſtigandus, lib. 2 c. 4. n. 1.

Tormentum ignis receſſit ab aulo apud probos Iudices, & ab eo cauendum eſſe author monet. lib. 4. cap. 8 n. 9. & 11.

Tormento ignis aliquando homines inhabiles redditi ſunt ad pedum vſum, ibi. n. 10.

Tormenti vigilia qualitas deſcribitur, li. 4. c 10. nu. 4.

Torquentur omnes de conſuetudine nulla habita perſonarum qualitatis diſtinctione ibidem num 11.

Torquentes aliquem iniuſtè capitali pœna puniuntur, lib. 3. cap. 1. num. 7.

nequis iniuſtè Iudex cauere omnino debet li. 5. c. 1. n. 13.

Tortura in teſtibus regulari debet arbitrio Iudicis, lib. 1. cap 4. num 2.

Tortura eſt remedium ſubſidiarium, & quare ſic vocatum, li. 2. cap. 2. num 9.

Tortura vide in verbo Defenſiones, & in verbo Indicia, & in verbo Confeſſio. Et in verbo Remedia.

Tortura repeti non poteſt, niſi noua concurrant indicia primus vrgentiora, & diuerſi generis, ibi. nu. 3.

Tortura repetitio Vide ſupra repetitio, & confeſſio.

Tortura reo confeſſo poſt acceptam ratificationem inferri poteſt ſuper ſocijs, & complicibus, & alijs delictis, lib. 4. cap. 15. numero 7.

Tortus ſuper alijs ſi alia delicta faſſus fuit debet illa pariter ratificare, lib 4. cap. 15. num 10.

Tortura, quę infertur pro habendis ſocijs, & alijs delictis, debet eſſe moderata, lib. 6. cap. 4. nu. 5.

Tortus ſuper ſocijs, &c. & alijs delictis, non debet interrogari ſuper facto principali, & ratio quare, libro 6. capitulo 4. numero 6.

Tortura cum fune, & igne commemoratio. Schol lib. 4. c. 8.

V

VEnenum aliquando dicitur contractum vel ingenitum humana opera, lib. 1. cap 1. num. 15.

Veneno

I N D E X.

Veneno an corpus deceſſerit, quomodo ſit probandum ibid. numero 16.
Veriſimilibus conſiſtit coniectura, lib. 2. cap. 5. nu. 11.
Veriſimilium partes, & membra quæ ſint, ibid. num. 14.
Vicini examinari debent in delictis commiſſis in vicinia lib. 1. cap. 2. num. 33.
Præſumuntur enim informati, ibid. nu. 34. & c. 4. nu. 12.
Et vt tales poſſunt capi, carcerari, & etiam torqueri, lib. 1. ca. 2. num. 35.
Vicinus præſumitur veriſimiliter Informatus, lib. 1. c. 4. n. 14.
Vilitas perſonæ examinatæ non debet facere Iudicem temerarium in exeminando, lib. 2 cap. 2. nu 16.
Viſitatio corporis delicti per quos fieri debeat, l. 1. c. 1. n. 23.
Viſitatum cadauer debet poſtea recognoſci, & quid faciendum ſit, ibid num. 26.
Viſitatio loci incendij, & fracturæ oſtij vel parietis quomodo concipiatur, ibid. num. 29.
Viſitationes carceratorum quæ fiunt per Senatorem, ſingulis menſibus laudantur ab Authore, cap. 9 lib. 2. nu. 6. in fine.
Vitandi vulneratum forma, ibid. nu 29.
Vita hominis nihil eſt carius, lib. 5. cap. 1. num. 12.
Vulnerato nolente propalare delinquentem quid fauendum ſit, lib. 1. cap. 1. num. 30.

F I N I S.

VENETIIS, M. DC. XXIX.

Apud Ghirardum de Imbertis.

Digitized by Google

B.N.C.F.
B.12.6.239
CF002550260